

SUGÁRZÓ EMBEREK

PRUGG VERLAG

SUGÁRZÓ EMBEREK

ÉLETPÉLDÁK SZÁZADUNKBÓL

Prugg Verlag

Eisenstadt 1981

Szerkesztette † Marosi László

Egyházi jóváhagyással. — Druck und Verlag: Prugg Verlag -
Eisenstädter Graphische GesmbH, Eisenstadt, Österreich.

Isten, a Művész nem ismétli önmagát. Századunk háborúinak, viszállyainak, nyomorának és szenvedésének sötétjén csodálatos változottságban sugárzik át azoknak az embereknek élete, akik az Ő világosságát és szeretetét közvetítik. Ezekből mutatunk be itt — ha szűk keretek között is — egy csokorra valót. Van köztük férfi és nő, fehér- és rézbőrű, pap és világi, tudós és gyakorlati ember, hosszú életű és fiatalon elhunyt. De valamennyien kortársaink, vagy legalábbis apáink kortársai voltak, s így kétszeresen is van mondanivalójuk számunkra.

Itt mondunk szíves köszönetet az egyes életrajzokat feldolgozó munkatársaknak.

KANTER KÁROLY BUDAPEST LELKIATYJA, AZ OLTÁRISZENTSÉG APOSTOLA

Mit jelentett Kanter Károly feltűnése a századforduló magyar katolicizmusában? Válaszul hadd idézzük Ijjas Antal szavait, aki az utolsó harminc év során több cikkben is méltatta Kanter munkásságát: „Mennyi mindent írtak a magyar katolicizmusnak modernkori fellendüléséről! Hány névhez, mozgalomhoz, szervezethez, rendhez kapcsolják kezdeteit és középpontját! De ha az ember letérdel e mellett a sír [Kanter Károly sírja] mellett, ... a monstranciának a főoltárról idelátzó aransugarainak közelében és annak a fehér kovásztalan kenyérlapocskának közelében: megérti és tudva tudja, hogy ennek a fellendülésnek a középpontja maga az Eukarisztia volt, maga a kenyér színei alatt közöttünk élő Jézus. S Budapest és talán az egész ország számára ez a névtelenség mögé, nem egyszer mások nevei mögé rejtőző pap tette. Őt a modern magyar katolicizmus fellendítésének kisugárzó központjává.”

Elindulás

1848-ban, a szabadságharc első évében kötött házasságot Tatán az 55 éves, Sziléziából Magyarországra került özvegy Kanter Károly szíjgyártó és a 26 éves tatai Kasztner Mária. Négy gyermekük közül Károly a második; 1853 június 7-én született. Az apa evangélikus, de nem gátolja feleségét, hogy gyermekeiket katolikus hitben nevelje. A család szolid anyagi körülmények között él; a szülők elhatározzák, hogy a tehetséges Károlyt taníttatni fogják. Előbb a piaristák által vezetett tatai algimnáziumba jár, majd a négy alsó osztály elvégzése után Esztergomba kerül, és a bencés gimnáziumban tanul. Itt Vaszary Kólos, a későbbi bíborosérsek tanítja neki a történelmet. A fiú VI. osztályos korában határozza el, hogy belép az érseki szemináriumba. A papi hivatás már hosszú évek óta alakul lelkében. Mély vallásosságot kapott édesanyjától, elemi iskolás kora óta hűségesen ministrál. A gimnázium VII. és VIII. osztályát már a kispap-jelöltek számára fenntartott esztergomi érseki líceumban végzi. Érettségije után, 1871-ben Simor hercegprímás a buzgó kispapot a bécsi Pázmáneumba küldi tanulni.

Bécs, a Habsburg-birodalom szíve, kora egyik legragyogóbb, legmozgalmasabb világvárosa. Tata és Esztergom kisvárosi környezete után a császárváros gazdag kultúrája, lüktető, pezsgő elevenessége – amely még fokozottabban jutott kifejezésre az 1872-es világkiállítás idején – ezernyi új benyomással bombázza Károlyt, tágítja szélesre

látóköret. Tanulmányait, lelkiéletét rendkívül komolyan veszi. Gyenge fizikai alkata – gyermekkorában tifuszon esett át – nem bírja az iramot, gyengélkedik, kénytelen előadásokat mulasztani az egyetemen, míg végül 1874-ben előljárói hazaküldik betegszabadságra. Idealizmusát, eltökéltségét kifejezően mutatják a szavak, amelyeket otthon ír hűségesen vezetett naplójába: „Az isteni kegyelemtől támogatva, életem véglegelhetéig, soha meg nem ingó, tartós eréllyel és bátorsággal fogok küzdeni, tenni az Egyház, e nagy és szent anya dicsőségéért, parányi erőm megfeszítésével egészen a sírig dolgozni.” Visszatekintve Kanter életére elmondhatjuk, hogy sikerült mindvégig hűnek maradnia fiatalkori elhatározásához.

Ugyanennek az évnek őszén gyógyultan tért vissza Bécsbe az utolsó teológiai év elvégzésére. Tanulmányai befejezése után korhiány miatt néhány hónapot várnia kellett a papszenteléssel, ezalatt az esztergomi Szentgyörgymezőn volt hitoktató. 1876 január 22-én Simor János hercegprímás szentelte pappá, és Ipolyvarbóra küldte káplánnak. Nagy lelkesedéssel látott munkához, túlbecsülte erejét, ismét betegeskedni kezdett. Újból haza kellett térnie Tatára betegszabadságra. Itt érte az újabb diszpozíció: az Esztergommal szemben, a Duna túlsó partján fekvő Kéméndre került. Öt évet dolgozott itt. Kéménden fejlődött ki benne az iskolásgyermek iránti szeretete, amelyet élete végéig megőrzött. Közben keményen képezte is magát, sok könyvet vásárolt, nemcsak vallásos, hanem kultúrtörténeti és szociológiai munkákat is.

1881-ben Budapestre helyezik.

Budapest lelkiatyja

„Szinte fantasztikus elképzelni – írja Kanterről Ijjas Antal –, mennyire egyetlen egymaga volt! Sovány és félénk fiatal pap, aki megjelenik Budapesten, és a szíve százezrek helyett érzi az Eukarisztia iránti éhséget. Nem tud tenni mást, csak azt, amit egy pap tehet. Elkezd gyóntatni... Először százak, majd ezrek gyűlnek gyóntatószéke köré... Nem egyszer délután kettőtől majdnem éjfélig szakadatlanul a gyóntatószékekben ül: az arsi plébános csodája ismétlődik meg Budapesten... Ez az egyszerű pap valóban magának Istennek küldötte volt a múlt század végének s a mostani század kezdetének budapesti kőszivatagában és lelkeinek sivatagában...”

Első budapesti állomáshelyén, Óbudán, két évet töltött. Lelkipásztori és hitoktatói munkája mellett ismerkedett a főváros viszonyaival, úgyhogy amikor 1884-ben a lipótvárosi plébániára helyezték, már a körülményekkel tisztában levő lakója volt a lázasan épülő, növekvő fővárosnak.

Plébániatemploma, a Szent István bazilika építése még folyt, amikor odakerült. A Bazilikát 1845-ben kezdték el építeni, előbb Hild József, majd annak halála után (1867) Ybl Miklós tervei szerint. Bár a keresztet csak 1889-ben helyezték a kupola csúcsára, Kanter ott töltött éveit a templomban folyt már az istentisztelet.

De nemcsak a Bazilika építése volt folyamatban: ekkortájt épült pl. az Állami Operaház (1875–1884), az Országház (1894–1904), a budai vár újabb részei (1881-től), középületeknek, kereskedelmi, egészségügyi intézmények épülettömbjeinek, bérpalotáknak egész sora. Az 1849 és 1867 közötti időszakban szinte stagnáló városban a kiegyezést követően lázas építkezés kezdődött. Ezekben az évtizedekben kapta meg a főváros mai „alaprajzát”: ekkor alakul ki pl. a Sugár út (ma Népköztársaság útja; 1872–1885), s az egykori holt Duna-ág helyén a Nagykörút (1872–1896). Üzemek, gyárak tucatjai születtek, és a csillogó paloták emelkedésével egyidőben nőttek a külvárosok szegénynegyedei is. Míg az 1873-ban Buda, Óbuda és Pest egyesítéséből létesített Budapestnek mindössze 280 ezer lakosa volt, a századfordulón a főváros már 700 ezres világváros.

Nem tartott lépést azonban a város fejlődésével Budapest ellátottsága papokkal, templomokkal, plébániákkal. Ezekben az évtizedekben nőttek területileg, népességileg (nem egy plébániának közel 100 000 híve volt!) olyan óriásivá, hogy azt az általában két káplánnal dolgozó plébános még hősies munkával sem tudta volna ellátni. Pedig a főváros akkori papsága jóindulattal sem nevezhető hősiesnek: inkább a „hivatalnok papság” kifejezés illene rá, mert munkájukat szinte kizárólag az egyházi adminisztráció ellátásában látták.

Ebben a mozgalmas, de egyházi szempontból nehéz korszakban kezdi lelkipásztori munkáját Kanter Károly Budapest szívében. Öregedő plébánosa kedvére engedi dolgozni a lelkes fiatal papot. Kanter prédikációi, gyóntatószéke egyre több embert vonzanak, az odajövelekor még ürességtől kongó templom egyre látogatottabb lesz. Az imádkozni szeretőket még külön is maga köré gyűjti és rózsafüzértársulatot alapít. Plébániai munkája mellett más teendője is akad: kinevezik az V. kerületi reáliskola hittanárává, majd a Váci utcai Angolkisasszonyok kéri fel bennlakó növendékeik hitoktatójának. Különösen a reáliskolában kell keményen küzdenie a vallásellenes, szabadelvű közszellem ellen. Az iskolák légkörének keresztényebbé tétele érdekében frásban is felveszi a harcot: cikkeket ír folyóiratokba, keresztény napilapba. A közszellem javítását leginkább katolikus egyesületeken keresztül látja lehetségesnek, s ezért lelkesen kapcsolódik be az 1888-ban megalakuló Központi Katolikus Kör munkájába.

Mikor 1890-ben plébánosa meghal, ő maga is megpályázza a plébániát. A városatyák, akiknek szavazataitól függ, ki lesz az új plébános,

félnek a megalkuvást nem ismerő káplántól, és mást választanak a megüresedett helyre. Ugyanakkor Kanter a Belvárosi templomba kerül át káplánnak. Odaadó munkájával hamarosan virágzó lelki központtá fejleszti a plébániát. A főváros akkori lelki sivárságára jellemző, hogy gyónni húsvéti időn kívül az egész városban szinte kizárólag csak nála lehet. Ő viszont néha még éjjelen túl is gyóntat. Plébánosa kénytelen este kilenckor úgy lezárni a templomot, hogy csak kimenni lehessen, bejutni már nem. Sokan keresik fel tanácsért, segítségért kápláni szobájában is, és nagybetegek még más plébániákról is őt kérik betegágyuk mellé. Egy pap, aki piarista gimnazista korából emlékszik a lelkes belvárosi káplánra, írja: „Magam és iskolatársaim is felfigyeltünk a már akkor jámborsága és buzgósága folytán közismert papra, és én már akkor foglalkoztam a gondolattal: Kanterben szent embert és szent papot láttam.” A plébánia 7 és 9 órai miséin, évtizeddel Szent X. Piusz eukarisztikus enciklikái előtt, a hívők egész tömege járul szentáldozáshoz. Kanter lelkisége és lelkipásztori munkája itt, a Belvárosi templomban kapja meg a leghitelesebben keresztény, legmodernebb szint, az eukarisztikus jelleget.

Az Oltáriszentség apostola

Ekkor még mindig egyúttal hitoktató is az Angolkisasszonyoknál, de ugyanott jön össze havonta imaórára az Oltáregyesület, amelynek főfeladata szegény plébániák ellátása templomi ruhákkal és szerekkel. Kanternek megtetszik a szervezet munkája, és egy napilapban szép cíkkel méltatja. Az így meginduló kapcsolat tartósnak bizonyul, és azal teljeseedik ki, hogy 1894-ben, az egyesület alapító igazgatójának, a piarista Trautwein Jánosnak halála után a szervezet őt választja meg igazgatójául. Ezt a szerény, szinte jelentéktelen egyesületet, amely eddig jobbára templomi ruhákat készíttető női társaság volt csupán, Kanter tette – Ijjas Antal szavaival – „az Eukarisztia iránti buzgalom misztikus közösségévé”, igazi nagy lelki mozgalommá, ő szélesítette ki az eredetileg a felsőbb társadalmi osztályok asszonyai számára fenn tartott társaságot mindenki számára elérhetővé azáltal, hogy kimondta: a belépéshez elég, ha valaki írni, olvasni tud, és hitét gyakorló katolikus. Tanító, hithirdető munkájával elérte, hogy az Oltáregyesület célkitűzése ne valami keresztény „részletakció” legyen, hanem az egész keresztény élet fő forrásával, az Eukarisztiával való egyesülés és együttélés. Ekkor kezdi mondani híressé vált eukarisztikus szentbeszédeit az egyesület havi szentségi imaóráin. Szavainak tüze áthatja hallgatóságát, a hívők szinte rajongva szívják magukba gondolatait, s hamarosan szűknek bizonyul a templom.

Kanter álmai merészek voltak: az egyesület munkáját országos méretűvé akarta tenni, egyrészt egybefogva a különböző városokban már

működő Oltáregyesületeket, másrészt a többi városban, községben újabb Oltáregyesületeket alapítva. Emlékiratban terjesztette szándékát a magyar püspöki kar elé. A püspökök elfogadták javaslatát, egyházmegyei megbízottakat neveztek ki, és megindult a szervezési munka. Sokat kellett küzdenie szűkkeblűség, szűklátókörűség, gazdagabb plébániák önzése ellen, de lelkes irányítása nem ismert akadályt. Munkaköröket alakított, hogy maguk a tagok varrják az egyházi ruhákat helyett, hogy készen vásárolnák őket, mert a rendelkezésre álló pénzből így többre futotta. A munkaórákat előadásokkal kötötte össze, hogy a tagok vallási oktatást is kapjanak. Az Angolkisasszonyoknál egésznapis szentségimádásokat szervezett. Sűrűn tartott lelkigyakorlatok tették egyre elmélyültebbé a résztvevők vallási életét. A katolikus sajtó is támogatta munkáját, s idővel megindult saját folyóiratuk, az *Örökimádás*.

Időnként nagyarányú ünnepségek mutatták meg a nyilvánosságnak a mozgalom szép fejlődését, növelték a tagokban az összetartozás érzését. Ilyen ünnepségek voltak pl. az 1896-os millenniumi évben megtartott eukarisztikus körmenet, a századfordulón, 1900-ban rendezett oltáregyesületi római zarándoklat és országos eukarisztikus kongresszus.

Ekkor már régóta érlelődött Kanterben az örökimádás gondolata és az annak ápolására emelendő Örökimádás temploma. Mikor 1898-ban Erzsébet királynőt Genfben meggyilkolták, született meg a konkrét terv: a királyné emlékére az Örökimádás templom építése. De mielőtt ez a terv megvalósulhatott volna, nagy változás történt Kanter életében.

Várplébános

1898 szeptemberében a budavári plébánia plébánosává nevezik ki. A kinevezéssel egyidőben címzetes apáti rangot is kap. Felköltözik a várba: tizenhét évig a királyi palota lakója lesz. Dolgozószobájában íróasztala fölé papi eszményének, az arsi plébánosnak a képét akasztja. Bár csillogóbb környezetben él, mint Vianney Szent János, ugyanaz a Lélek, ugyanaz a lelkesedés fűti, mint példaképét: mindenkinek mindene lenni.

A gondjaira bízott vártemplomban hamarosan érződik jelenlétének hatása. A királyi palotában az építkezés befejezéséhez közeledik. Kanter a királyhoz fordul, és eléri, hogy a vártemplomot is átépítsék, és gazdag díszítéssel lássák el. A király egyik budapesti tartózkodása során megkérdezi Kantertől, jól van-e. A pap habozás nélkül elmondja panaszát, hogy a vártemplom gyengén van ellátva egyházi ruhákkal. Nem sokkal később a király Bécsből küld díszes paramentumokat. A templom legnagyobb kincse a Szent Jobb. Mária Terézia 1771-ben hozatta haza az ereklyét Raguzából, és nagy ünnepség keretében helyezték el a vártemplomban. Azóta minden évben, tehát Kanter idejében is, Szent István ünnepén innen indul el és ide tér vissza a Szent Jobb

körmenet. Az udvar budapesti tartózkodása alatt Kanter a királynak és kíséretének misézik. Az országgyűlés megnyitásakor is itt van a hivatalos istentisztelet.

De munkássága korántsem merül ki ezekben a hivatalos funkciókban. Bár a plébániának hivatalosan csak 41 híve van, papi buzgóságával, személyisége mágneses erejével a Vártemplomot a főváros egyik legfontosabb vallási központjává formálja. Mindjárt működése elején a templom sekrestyéjében gyóntatószéket helyez el. Itt tartózkodik a legtöbbet. Papi híre tömegeket vonz ehhez a gyóntatószékhez. Sokat foglalkozik konvertitákkal is; a plébániai napló szerint minden hónapban átlag 5–6 áttérés történik.

Ezekben az években Kanter Budapest legnépszerűbb szónoka. Apostoli munkáját több templom szószékéről fejti ki. A hónap első vasárnapja a váré. Reggeli miséje után délig gyóntat, délután a templomot zsúfolásig megtöltő hívőseregnek prédikál és ad szentségi áldást. A második vasárnapon hasonló időbeosztással a Központi Oltáregyesület templomában (kezdetben az Angolkisasszonyoknál, később az Örökimádásban) működik. Ugyanezt a vasárnapi programot végzi harmadik vasárnap a Szent Erzsébet apácák templomában. A negyedik vasárnapon oda megy prédikálni, ahová hívják.

Minden alkalommal óriási hévvel mondja el egy–másfél órás szónoklatait. A beszéd végére csurom vizes rajta a ruha. Az egyik vasárnap az Örökimádás templomban oly lelkesen beszél, hogy többeknek úgy tűnik, mintha felemelkedne a levegőbe. Más alkalommal a szónoklás annyira kimeríti, hogy a szószékről lejöve ájultan esik össze. Bár tanítása a keresztény hit minden titkára kiterjed, legkedvesebb témája az Eukarisztia. Más tárgykörrel szóló beszédeit is mindig az Oltáriszentségre vonatkozó gondolatokkal fejezi be. Hogy mennyire az Egyház szívével él és tanít ez a pap, azt a nagy pápa, Szent X. Piusz ezidőtájt kiadott eukarisztikus körlevelei mutatják: évtizedek óta azok az ideálok fűtik, azoknak a gondolatoknak megvalósításáért küzd, amelyeket a pápa kifejez. Az eukarisztikus megújulás, amelyet a pápa enciklikái világszerte előidéznek, egybeesik Kanter legnagyobb látható alkotásának, a budapesti Örökimádás templomnak a felépítésével.

Az Örökimádás

Alig egy hónappal várplébánosi kinevezése után Kanter levélben fordul a királyhoz. Leírja a tervet, hogy a meggyilkolt királyné emlékére Budapesten az Oltáriszentség állandó imádsására templom épüljön, és kéri az uralkodó hozzájárulását. A válasz igenlő, s ezzel a templom terve országos ügygé válik. Országos bizottság alakul, minden megyében, városban helyi bizottságokat állítanak fel. Vita folyik arról, hová építsék az új templomot. Többen a Gellért hegy tetején, a Citadella he-

lyén szeretnék látni, kimagasló helyen, talán a párizsi Sacré-Coeur példájára. Végül is az a meggondolás győz, hogy forgalmas helyen legyen, olyan városrészben, amelynek kevés a temploma.

De még mielőtt a templom felépülne, Kanter az örökimádás gondolatát szeretné megvalósítani. Az építkezés irányítói megállapodnak, hogy apácákra kell bízni a templom vezetését. Előbb a belgiumi Örökimádás rendet próbálja Magyarországra telepíteni, de, bár három magyar lány be is lép a rendbe, ez a kísérlet meghiúsul. Ezt követően a Maria Reparatrix kongregáció római központjával veszi fel a kapcsolatot, s a próbálkozás sikerrel jár: 1901 júniusában megnyílik a rend Rákos utcai háza, és házikápolnájukban megkezdődik az örökimádás. Hamarosan a hívek is felfedezik a kápolnát, és tömegesen látogatják.

Ettől kezdve gyorsan követik egymást az események. Megvásárolják az Üllői út 75–77 szám alatti telket, Aigner Sándor építész elkészíti a terveket. 1904 májusában Samassa egri érsek a király jelenlétében leteszi a templom alapkövét. Az országos gyűjtés sikere lehetővé teszi, hogy a templom két oldalán két nagy épületet húzzanak fel, az egyiket apácázárdának, míg a másikban a Központi Oltáregyesület kap otthont. Ez a két épület már 1905-ben beköltözhető, 1908 szeptemberében pedig megtörténik a templomszentelés, és a templom megnyílik a hívek számára. Ettől kezdve Kanter többet lakik itt, mint a Várban. Rengeteget prédikál, gyóntat, imádkozik az új templomban.

Mindenkinek mindene

Kanter művelt, világlátott ember. Belgiumot, Rómát kétszer is megjárta, Madridban és Máltán eucharisztikus kongresszuson vett részt. Tehetségét, műveltségét, minden percét az egyház szolgálatára szenteli. Mentalitása teljesen katolikus: univerzális, mindent átfogó. Élete egyetlen szakaszában sem „szektás“, sohasem „falazza be“ magát egyetlen szervezet kizárólagos gondolatkörébe, szervezési gondjai közé, nyitott marad kora egyházi életének valamennyi problémája iránt. Elsorolni is hosszú, hányféle vállalkozásnál segít, mennyire különféle munkákba kapcsolódik be. A kortárs és munkatárs Krywald Ottó írja róla: „Kanter minden fővárosi katolikus kezdeményezésben részt vett.“

Több mint tíz évig küzd azért, hogy plébániához nem tartozó hitoktató papok számára közösségi életet biztosító otthont teremtsen. Legtartósabbnak bizonyul az a próbálkozás, amellyel 1899-ben a Damjanich u. 28. alatt kilenc Mária-kongregációs pap számára létesít lakást és tíz középiskolás fiú számára ingyenes internátust. Ebből a kezdetből alakul meg 1901-ben a Regnum Marianum, úgyhogy ennek az apostoli csoportnak valójában Kanter az egyik létrehozója. De ott bábáskodik a Budai Katolikus Kör megalapításánál is, amelyben aztán közel két évtizedig dolgozik; az ő szorgoskodása révén épít magának a kör

valóságos palotát otthonul a Pálffy téren. Amikor a Rákóczi kollégium és érseki gimnázium anyagi válságba jut, őt kéri fel segíteni. Négy éves munkával nemcsak rendet teremt, de irányt is szab az intézmény jövő fejlődésének. Örömmel és sokat dolgozik a Regis Szent Ferenc Egyesületben is, amely rendezetlen házassági kapcsolatban élő szegény párok számára próbálja a szentségi házasságot lehetővé tenni. Világi munkatársak révén kapcsolatban állnak a plébániákkal, a házasságrendezések költségeinek fedezésére gyűjtéseket rendeznek. A nagyfokú tapintatot igénylő munka szép eredményeket ér el: egyedül 1908-ban az egyesület 1036 párt segít egyházi házassághoz, és 2138 gyermeket törvényesít. Szociális pasztorációjának további területe a Szent Vince Konferencia. A Várban maga körül is alakít egy ilyen konferenciát, és nagyarányú gyűjtések révén jelentős összegekkel segíti a rászorulókat. Szívügye az óbudai Szent Alajos árvaház is. Részt vesz a ház alapítása körüli munkában, és figyelemmel kíséri további fejlődését. Úttörő munkát végez az ipari tanulók pasztorációjában, tevékenyen részt vesz a Katolikus Tanoncvédő Egyesület munkájában. Még a főváros kormányzásában is képes hallatni a szavát. Az eredetileg asztaltársaságként induló, keresztény irányzatú Szabad Polgári Párt beválasztja Budapest törvényhatóságába.

Mindezek mellett a hivatalos elfoglaltságok mellett személyesen is számtalan emberrel törődik. Fáradtságot nem sajnálva, kimeríthetetlen leleményességgel tud segíteni. Munkabíróknak utánjárással megfelelő állást szerez. Betegekhez orvost küld, vagy beutaltatja őket a kórházba. Ha valahol felfedez egy nyomorgó beteget, takarít rá, megmosdatja, mielőtt orvost vagy ápolót hívna. Vannak, akiket saját konyhájáról táplál. Titokban taníttat is pártfogoltakat. Lelki gyermekeinek pénzt ad, hogy beszerezzék, amire rászoruló szegényeinek szükségük van. Garmadával kapja a segélykérő leveleket; egyet sem hagy elintézés nélkül. A hónap végén emiatt már soha sincs pénze. Egyszer apáti aranykeresztjét zálogosítja el, hogy valakin segíthessen. Egy hideg februári napon kabát nélkül tér haza. Kiderül, hogy útközben egy szegény pénzt kért tőle, hogy elzálogosított holmiját kiválthassa. Mivel pénzt nem tudott adni, kabátját vetette le és adta oda. Szemtanú beszéli, hogy látta, amikor a sekrestyében egyszer lehúzta lábáról a jó cipőt, odaadta egy szegénynek, maga pedig felhúzta a kopottat, amelyet a lakásáról hoztak le neki. Gyóntatni mindig kész, a nap bármely szakaszában. Beteghez eljár gyóntatni bárhová, a legszegényebb házba is. Bérmafia elmondja neki, hogy egy színész barátja tuberkulózisban, halálos betegen fekszik tabáni viskójában. Még aznap este elmegy hozzá. Aztán többször is meglátogatja, míg végül is a beteg meggyónik, és az ő kezéből veszi az Úr testét. Egy héttel később meghal. Szélhámosok kihasználják legendás jóságát, de ez sem csökkenti adakozó kedvét.

Egy éjszaka igen messzire hívják beteghez. El is megy, de a helyszínen kiderül, hogy otromba tréfának esett áldozatul. Imádkozva tér vissza otthonába.

Nincs keresztény ügy, nincs társadalmi réteg, nincs emberi szükség és igény, amely személyesen ne érdekelné, s amelynek szolgálatából kivonná magát. Hogy van ideje és energiája minderre ennek a gyenge fizikumú és alapjában félnék természetű embernek? A titok nyitját talán munkamódszerében lelhetjük meg. Mindenhol csak addig dolgozik, amíg szükség van rá. Mihelyt más is el tudja látni a feladatot, visszahúzódik. A féltékenység ismeretlen fogalom számára. Nem akar uralkodni, nem keres rangot, nem akar babérokat aratni, irtózik a rivaldafénytől. Csak dolgozni és szolgálni akar. Alkalmas munkatársak, papi tehetségek felkutatása állandóan foglalkoztatja. Éles szemére, jó megfigyelő készségére jellemző, hogy ő fedezi fel Prohászka Ottokárt: az ismeretlen esztergomi spirituálist ő hívja meg először a fővárosba szónokolni, – a maga Vártemplomába.

Isten barátja

Egyszerű munkamódszernél azonban mélyebb gyökerű az a teljes bekapcsolódás minden jó ügybe, az a minden igényre, szükségre kiterjedő figyelem, amit Kanter Károly életében tapasztalunk. Hihetetlenül tevékeny napjainak sziklaalapja személyes lelkiélete. Fiatal pap korában a keresztény élet központi misztériuma, az Eukarisztia bővülte el, ragadta magával és ihlette tetteire. Ez egész életére biztosította, hogy érdeklődése, tenni- és segíteni-akarása olyan széleskörű maradjon, mint Jézusé. Amit egy levélben mások számára tartott tanácsosnak, az elsősorban saját életében valósult meg, érvényét saját tapasztalatából tudta: „Megvallom, hogy nekem mindig az volt és most is valósággal az a szilárd meggyőződése, hogy bármilyen katolikus egyesületbe lépni kíváncsi tagot először az Oltáregyesületben szeretnék látni, hogy itt eukarisztikus lelkülettel megtelve adja magát át azután a szociális, karitatív és más egyesületi működésre. Az ilyen tagok alázatosak lesznek, az ilyen tagok önzetlenek lesznek, buzgók és megbízhatók, mert szívüket, lelküket vezetni fogja az Úr. És önzetlen kitartásban és önfeláldozásban segíteni fogja őket az, aki oltárainkon magát nekünk és érettünk teljesen feláldozza.”

Kanter sokat imádkozó ember, az éjszaka gyakran találja őt az Oltáriszentség előtt. Ez rányomja bélyegét egész egyéniségére. Egy lelki gyermeke írja róla: „Úgy járt közöttünk, mint egy felsőbbrendű szellem. Pusztá megjelenésével is olyan jelenség volt, aki mindig magával hordja a legméltóságosabb Oltáriszentséget.”

Napi imáin kívül lelkiélete az évi lelkigyakorlatokból táplálkozott. Kispap korától kezdve minden lelkigyakorlatáról jegyzeteket készített,

ezekből figyelemmel kísérhetjük lelki fejlődését. Káplán korából való ez a feljegyzés:

Kikért vagy felelős Isten ítélőszéke előtt?

1. A községbeli hívekért . . . Ők fognak vádolni, ha rossz példád-dal megbotránkoztatod őket . . .
2. ártatlan gyermekekért . . .
 - a) az elemi iskolák gyermekeihez csak mint a legszentebb-hez, mint valóságos szentélyekhez illik közeledned, — ne az érzelgősség, hanem a legtisztább szeretet és óvatosság szabályai értelmében;
 - b) a zárdabeli növendékekhez: ez a „materia sanctissima” . . . mennyi fog tőlük függeni!
3. a tanuló ifjúságért . . .
4. másvallásúakért . . .

1890-ben, úgy tűnik, olyan fokú „második megtérésen” megy át, hogy az mély nyomot hagy egész további életén. Ezévi lelkigyakorlatának élén ez a cím áll: „Üjjászületésem napja”, a szövegben pedig a jó-feltételek között ezt az elhatározást is felsorolja: „Quotidie lege haec! (Naponta olvasd el!)” Máskor is gyakran szögezett le maga számára szabályokat, amelyekhez mindennapi életében tartani akarta magát. Egy később leírt irányelv mutatja, milyen tudatos és tartós élmény volt benne ez a második megtérés. Papok iránt tanúsítandó magatartásáról írja: „Paptársaid iránt szeretet, előzékenység, főleg a fiatalabbak iránt . . . Alázatos szeretet a hibás paptársak stb. iránt. Ne vess meg senkit! Ne nézz le senkit! Emlékezz: quam miser eras tu illis temporibus! (milyen nyomorult voltál te azokban az időkben!)”

Az 1893-as lelkigyakorlat jegyzetei nyugodt, kiegyensúlyozott lelket tükröznek. Fekete tintával és piros ceruzával húzza alá legfontosabb elhatározását: „Az ördög mindig elfoglalva találjon.” Ezt a feltételt éppúgy megtartotta, mint a többi: „fecsegő látogatókkal röviden, gyónókkal békétűrően bántni, szentbeszédre jól elkészülni; betegekhez, szegényekhez eljárni; mindenki iránt türelemmel lenni.”

Az 1897-es lelkigyakorlat tíz jófeltétele között ilyeneket olvashatunk: „reggel hat órakor már beülni a gyóntatószékbe . . . ; önmagamról sohasem beszélni . . . ; mindig készen lenni az emberek számára . . .”

Más feljegyzésekből is kitűnik, hogy apró részleteiben is milyen szigorú elvek szerint szabályozza napi életét: „Csak beteghez, hivatalos teendőkben és fontos dolgokban látogatni; sétáidat est beköszönte előtt tenni meg, ne népes helyen; este ithon lenni . . . ezután sehova többé . . . ez az első szabály; kávéházi ismerkedések nem szükségesek, . . . ergo kávéházat vagy vendéglőt csak végső szükségben vagy éppen soha nem látogatni; reverendában járni.” De hogy nem komor, rideg egyéniség, amellet más szabályok tanúskodnak: „A tanulóifjúság sze-

retetét külön érintkezés által elnyerni, Istenért és egyházért, különösen a beteg gyermekek és diákok iránti érdeklődést!”

Várplébános korában havonta „renovatio”-t, lelki megújulást tart magának. Ilyenkor egy felsorolás alapján, amelyet e célra állított össze, megvizsgálja lelkiismeretét. Olyan feltételek mellett, mint „Ne dohánnyozz: légy állhatatos!”, mások azt mutatják, hogy küzdenie kellett saját túlzásai ellen: „Jó az, ami tekintetbe véve a körülményeket jó. (P. o. gyóntatás miatt ne hanyagolj el mást)”, vagy alább: „Gyóntatni, beteghez menni idegen parochiára, stb. nem lehet bármikor”, vagy: „Aludni, hét órát, hacsak reggel a gyónók nem zavarnak.”

Kanter lelkiélete nem volt napsugaras út a mennyország felé. Talán gyenge, beteges szervezetétől sem szenvedett annyit, mint aggályosságra hajlamos lelkétől. Feljegyzéseiben oldalakat írt magának arról, hogy skrupulózus ösztönzésekre nem szabad hallgatnia. Sokat kínozták aggályok gyóntatás közben is, mégsem rövidítette meg emiatt a gyóntatószékben töltött hosszú órákat.

Lelkiatyja Tomcsányi Lajos jezsuita. Az örökké mosolygó Tomcsányi atya egyszerű, derűs lelkisége bizonyára sokat segített Kanternek túltenni magát az aggályoskodáson. Legtöbb lelkigyakorlatát nála tartotta. Őt tekintette legfőbb tanácsadójának, és tökéletes engedelmességet parancsolt önmagára lelkiatyja iránt.

Ritka az a keresztény, ritka az a pap, aki olyan magasra állította maga számára a követendő mércét, mint Kanter Károly. De még ritkább az, aki olyan hűségesen követte is a kitűzött életideált, mint ő. Alapelve egyszerű; jegyzeteiben egy helyen így foglalta össze: „Vitam internam vivas cum Jesu Christo in corde tuo et ante oculos tuos. (Jézus Krisztussal szívedben és szemed előtt élj belső életet.)” Sokat mond lelkivilágáról kedves képe, mely dolgozószobája falán függött: Veronika kendőjének Krisztus-arca, alatta felírással: „Istennek nem lehet hazudni.” Törekvése az volt, hogy úgy éljen a világban, mint egy szigorú szerzetes. Hogy ezt mennyire komolyan vette, arra az az önsanyargató vezeklővő a tanú, amelyet halála után hagyatékában találtak.

Hazafelé

1915-ben esztergomi mesterkanonokká és a Bakócz-kápolna plébánosává nevezték ki. Az egyre többet betegeskedő pap számára az áthelyezés egyszerre kitüntetés is volt, de egyúttal a lázas tevékenységben eltöltött évek végét is jelentette. Visszatért ahhoz az oltárhoz a Bakócz kápolnában, amelynél harminckilenc évvel korábban első miséjét mondta. Nagy lelkiismeretességgel kezdett munkába új plébániáján. Végiglátogatta minden hívét: az arsi plébánost követte ebben. Akkor már több mint egy éve dúlt a világháború. Plébániája területén volt a vöröskeresztes kórház: Kanter szinte naponta látogatta a kórház sebesültjeit. Közben kiterjedt levélapostolkodást is végzett, mert fővárosi

lelkigyermekei levelek özönével ostromolták. A nagyobb kanonoki jövedelem most még „pazarlóbb” jótékonykodást engedett meg neki. Adott is bőven, minden szükségben levőnek. Szinte szabadulni igyekezett vagyonától, nehogy fejtörést okozzon neki és másoknak a hagyatéka. Gyakorlatilag mindenét szétszította. Még apáti keresztjét, annak aranyláncát is elajándékozta. Halálakor semmi érték nem maradt utána, néhány korona készpénz volt az összes vagyon.

1920 őszén eukarisztikus kongresszust rendeznek Budapesten. Kanter, amikor a kongresszusra felutazik a fővárosba, nem tudja, hogy Esztergomba már nem fog visszatérni. A kongresszust követő reggelen régi barátai körében mond szentmisét az Örökimádásban. Mise után az Oltáregyesület vezetői megünneplik, művészi kivitelű miseruhát ajándékoznak neki. Barátai sürgetésére kórházba vonul. Az orvosok operációt ajánlanak, s az operálóasztalon kiderül: bélrákja van, menthetetlen. Kórházi tartózkodása alatt rendszerint a Regnum plébánosa, Shvoy Lajos, akit első miséjén Kanter vezetett az oltárhoz, hozza neki naponta az Oltáriszentséget. November 19-én estétől már egyik görcsroham a másikat követi. Shvoy van mellette haláltusája alatt is. „Sok betegnél voltam már”, mondja később, „de Kanter Károly viselkedése egyikhez sem hasonlított. Olyan rendkívüli béke töltötte el lelkét, hogy a Jóisten természetfeletti adományát láttam benne.” November 20-án éjjel után 3-kor áll be a halál.

Az Örökimádás templomban ravatalozták fel. Ideiglenesen a Farkasréti temetőben temették el. 1922-ben helyezték testét végleges nyughelyére, az Örökimádás templomba. A kórus alatt, a bejáratától jobbra sötétvörös márványlap fedi földi maradványait ezzel a felírással: „Mons. Kanter Carolus praelatus, per 26 annos director Unionis Altaris et primus rector huius ecclesiae”.

Mi Kanter Károly életének üzenete a mai keresztényhez? Ezt talán szintén Ijjas Antal fogalmazta meg a legjobban: „Nem a templomalapító, templomépítő, nem a szervező, nem a szónok, nem az üléseken elnöklő, egyszerűen a külső szereplő és a külső ember az, aki tovább él és hat a sírlapon túlról, hanem az a valaki, aki négy szemközt volt Istennel, az Eukarisztiával, Jézusával.” „Szent életéből nem lett karrier, noha őt akarták megtenni Budapest első érseki helytartójának... felszentelt püspöki ranggal, előzőleg pedig egy kisebb egyházmegye megyéspüspökének, de ő mind a kettőt rémülten utasította el...” Ha valaki majd egyszer megírja Szent Kanter Károly életrajzát, az „bizonyára annak lesz ábrázolása, hogy valaki elindul élete útján s végigjárja úgy, hogy az isteni kegyelemnek lehetőleg egyetlen őt érő érintését sem utasítja el magától.”

Irodalom: Tiefenthaler József: Budapest apostola. Kanter Károly élete.

EDWARD POPPE, KORUNK PAPJA

Nem figyelted még meg, micsoda fény sugárzik ki szent papok életéből? Bár megadná nekünk Jézus azt a kegyelmet, hogy egy ilyen pap környezetébe jussunk. Úgy tetszik nekem, kedves Testvérek, inkább öröm, mint teher lenne lelkünkbe fogadni szentségét és követni őt. (Egy leveléből.)

Amióta Kis Szent Teréz vonzókörébe kerültem és elragadt az ő „kis útja”, azóta mindig foglalkoztatott a gondolat: milyen lett volna az élete, ha a világban élő pap lett volna. Más szóval: keresni kezdtem Szent Terézt papi kiadásban! És így találkoztam évekkal ezelőtt Edward Poppéval, a flamand pappal, aki 1980-ban lett volna 90 éves.

1911 őszén, katonakispap korában betegszobába kerül. Itt olvassa Lisieux-i Teréz önéletrajzát, aki akkor még csak „Isten Szolgálója” volt. Az „Egy lélek története” fordulópontot jelent életében. A „kis út” egészen meghódította, és szellemét a világi papi életben meg is valósította. 1920 szeptemberében Lourdes-ba zarándokolt; hazafelé kitérőt tett Lisieux-be is. Beszért a kármeliták főnöknőjével, Ágnes anyával, a leendő szent nővérével. Megígérte, hogy harminc szentmisét mutat be Teréz szentté avatásáért, ha meggyógyul. S ha ez a vágya nem is teljesült, később bevallja: „Itt kaptam életem legnagyobb kegyelmeit.”

Edward Poppe 1890. dec. 18-án született a belgiumi Temsche faluban, a Schelde partján, Nyugat-Flandriában. A 11 gyermek közül három meghalt, a két fiú pap lett: Edward megyéspap, öccse pedig ferences; öt leány szerzetesrendbe lépett, csak a hatodik maradt a világban, hogy édesanyja mellett legyen.

Édesapja pékmester volt, és üzletet is tartott fenn. Arról álmodozott, hogy a harmadik gyermek, az első fiú, Edward átveszi majd a pékséget. De a gyermek hivatást érez. Nem mer szólni, lelkiatyja közvetítését kéri. A vallásos édesapa megrendülve fogadja a hírt, de beleegyezését adja: „Fiam, pap akarsz lenni, jól van. Ha Isten hív, apád boldog lesz. De jól jegyezd meg: nem akarom, hogy a gazdagoknak hízelegj, hanem légy a nyomorultak segítsége és vigasza. Meggyőződésből és munkaszeretetből légy pappá, különben jobb volna, ha a pékségben maradnál.”

Így került 1905 őszén a Sint-Niklaas-Waas-i kisszemináriumba. Két év múlva meghalt édesapja. Edward úgy érzi, ideiglenesen fel kell adnia szíve vágyát, vissza kell térnie, hiszen most ő a „családfő”. De a

haldokló meghagyta feleségének, hogy áldozatok árán is hagyják a fiút a szemináriumban. Ekkor találkozott először a kereszttel. Most már csak afelől gyötrik kétségek, mégpedig évekig: világi pap legyen-e, vagy vonuljon szerzetbe. Érzékeny, visszavonulásra, szemlélődésre hajlamos alkata a magányos cella felé húzza; apostoli vágyai, a szegények iránti szeretete lelkipásztori hivatásra sürgeti. „Egy hosszú utca, sok ház, szegény emberek, lelkek!” – színezi ki maga előtt leendő papi életét.

Két éves katonai szolgálat következik. Ugyanakkor megkezdí bölcseleti tanulmányait is Lővenben (Louvain). Amikor katonatársát ki-gúnyolják, mert ferences harmadrendi, hirtelen elhatározással ő is be-lép a harmadrendbe. Ettől kezdve eszményképe a Szegénység Úrnő, és Assisi Szent Ferenchez hasonlóan a csupasz, „nudum Evangélium”-ot akarja követni kommentár nélkül. A szemináriumban olvasta egy szent életrajzában, hogy havonta szemlét tartott szobájában, és kirak-ta, ami még nélkülözhető volt, vagy egyszerűbbel, szegényesebbel pó-tolta. Élete végéig megtartotta ezt a szokást. „Rekollekción tart – mond-ták később a zárda nővérei, ahol lelkészkedett –, megint valami kikerül a szobából.” Káplán korábban elődjének a hálószobában hagyott ké-nyelmes bútorai jutottak erre a sorsra, ő pedig pusztá szalmazsákon aludt. Fizetésének kisebbik részét anyjának és testvéreinek adta, a nagyobbikat elosztogatta a szegény munkások között. Lemondott a borról, a dohányzásról, amiért társaságban sokan megrótták. Később, igénytelenségének teljes megőrzése mellett, mintegy lekoptak maga-tartásáról a feltűnő, éles szögletek. Ahogyan ekkor élt, az már művé-szete volt a szegénységnek.

1912 márciusában, a katonai szolgálat befejeztével a XIII. Leóról elnevezett löveni szemináriumba kerül. Kispaptársa ismerteti meg Mont-forti Grignon Lajos Mária (1673–1716; 1888 óta boldog, 1947 óta szent) világhírnő könyvével, „Az igazi Mária-tisztelet”-tel. Először nem tesz rá különösebb hatást. De amikor társa unszolására ismét elolvassa, va-lami megvilágosodik benne. Ebben a szellemben ajánlja fel magát a Szent Szűznek („szent rabszolgaság”) a híres scherpenheuveli Mária-szentélyben 1912 május 16-án. Elmondhatjuk, hogy egész lelkiségének ez a kulcsa, ez élete legnagyobb szerelme. Egy idézet naplójából:

Kedves Istenanya, lehetek-e én a kicsi Jézus, megszülethetek-e mindörökre az életre, az áldozatra, a papságra, a tökéletességre? Esedezem hozzád arra a bensőséges vágyadra, hogy minden papi lélekből Jézust alkoss: csinálj gyermekedből, leendő papod-ból igazi, valóságos Krisztust! Anyai öledben hordozol, és én epedve vágyom az Istenben való élet után és a lelkekben Isten élete után. Te is vágyakozol a te kedves új kis Jézusod eljőve-tele, lelki születése után, hogy annál jobban szeresd, ha egészen

hasonlóvá lesz igazi Fiadhoz. Ó Anyám, csak érted, benned, veled akarok élni, úgy, amint te . . . ó drága, drága Anyám!”

Valakinek elmesélte, hogy néha vitába keveredik kedves szentjeivel, sőt magával Jézussal és Máriával is. „Jézus akkor elmondja az ő véleményét, Anyja is az övét és én is az enyémet. De a vége mégis csak az, hogy szót értünk.” (Kedves szentjei: Szent József, Vianney Szt. János, Kis Teréz, Szent Ferenc, valamint a szegénység nagy hőse, tiszteletreméltó Antoine Chevrier (1826–79), többszörös rendalapító.)

1913-ban a tomista filozófia doktorává avatják. Első zárandokútja Lourdes-ba viszi. Ősszel már a genti nagyszeminárium növendéke. De egy év múlva kitör az első világháború. 1914 őszén őt is mozgósítják. A namuri rettenetes visszavonuláskor fogadalmat tesz, hogy többé nem iszik szeszes italt és nem dohányzik. A visszavonulás során összeesik, és lemarad a csapattól. Egy falusi pap rejtegeti plébániáján a megszálló németek elől Bourlers-ban, míg három hónap múlva kerülő úton haza nem térhet anyjához. A német megszállás alatt 1915 januárjától a malines-i szemináriumban tanul. Végre áprilisban megnyílik a genti is, és az egyházmegye növendékei visszatérnek. De előljárója arra kötelezi, hogy titokban lépje át a megszállási vonalat és térjen vissza csapatához, különben a felszabadulás után katonaszökevénynek fogják minősíteni! Mintha Vianney Szt. János esete ismétlődne. Edward mindent megtesz, de a németek elfogják. Menekülés közben meghül, súlyos betegséget szerez, amelytől sohasem szabadul. Végül is püspöke elintézi ügyét, hiszen meggyőződhettek, hogy növendékük kísérletével eleget tett a katonai kötelezettségnek.

1916. máj. 1-én szentelik pappá. „Qui accedit ordinandus, martyr est” (Aki odalép, hogy pappá szenteljék, vértanú) – mondogatja. Első miséjét elvonultan tartja, csak a második lesz, május 3-án, az ünnepélyes primícia szülőfalujában. Papi életcélja: „Sacerdos et victima” (pap és áldozat): életáldozatot akar Mestere nyomdokain.

Első állomása a genti Szent Koleta plébánia kápláni helye. 7000 hívő, akik közül alig 3000 járul húsvétkor a szentségekhez. Szigorúan ragaszkodik imarendjéhez. Gyermeki tisztelettel van előljárói iránt. („Olyan engedelmes volt, olyan engedelmes!” – mondja róla majd püspöke, amikor halálhírért veszi.) Plébánosa katonaember volt világéletében, neki csak az egyházmegyei szabályzat létezik. Nem érti meg káplánja törekvéseit, fiatalos lelkesedésnek, túlzásnak minősíti, és sok kezdeményezését letiltja. De Edward engedelmeskedik, mert tudja, hogy megkezdett műve csak így lesz igazán Jézusé. Két fontos alapítása ebből az időből: az áldozók szövetsége és a katekéták műve. Az elsőt ő maga így határozta meg: „Az áldozók szövetsége gyermekekből áll, akik Jézust szeretik, és szentté válnak a napi szentáldozás által. Legyenek példakép mindenki előtt, és lelkesítsék egymást a jóra.” Két-

hetenként gyűlést tartottak, ahol beszélt hozzájuk. A gyerekeknek tesszik a dolog, egyre többen csatlakoznak. Év végén 10 000, a következő évben már 25 000 szentáldozással többet regisztrálnak. Sajnos később, Edward betegsége idején ellanyhul az ügy. — A katekéták műve a gyerekeknek a korai szentáldozásra való előkészítését szolgálja. 1917 Jézus Szíve ünnepén pl. 21 öt—hat év közti gyereket vihetett elsőáldozáshoz. De plébánosa hirtelen ellene fordul. Végül is a püspök úgy oldja meg a dolgot, hogy kiveszi kezéből a vezetést, és egy hitoktatónőre bízta. „Hozza meg ezt az áldozatot, kedves barátom! Engedelmesége gyümölcsöző lesz, és a katekéták műve nem fog szenvedni miatta” — biztatja jószágosan Edwardot. A mű valóban nem látott kárt, de Edwardnak nagyon fájt az áldozat. „Senki sem szenved úgy itt Szt. Koltában, mint én! Senki sem imádkozik úgy, mint én, senki sem dolgozik úgy, mint én, és mégis én vagyok a legnyomorultabb mindenki között!” — szölte el egyszer magát.

Mit csinált, ha sokféle munkája a fejére nőtt?

Azt gondolom magamban: a jó Isten nem akarhatja, hogy ilyen lázasan dolgozzam tovább. Úgy veszem tehát, hogy minden munkától fölmentetek. De ha a papnak semmi dolga, akkor imádkoznia kell; ezt teszem hát én is. Elmélkedem egy órát. És az óra végén rendszerint megint nyugodt vagyok. Akkor újból áttekintem a rám váró munkát — és sajátságos, ilyenkor mindig az a benyomásom, hogy végére tudok járni.

Egyébként a rendszeres napi egyórás elmélkedésből sohasem engedett; ezt hívta úgy, hogy „olajat tölteni a lámpásba.” Amikor szobájában már egy perc nyugta sem volt, kiszökött a plébániatemplomba, hogy megtarthassa. Nagyon látta, amit lelkiatyjának írt egyik beszámolójában így foglal össze:

Apostoli munkám és saját személyes életem egy és ugyanaz, s apostolságomnak csak annyi az értéke, amennyire én magam belsőleg értékes vagyok. Az apostoli tevékenység vágya és a Jézussal való személyes és teljes egyesülés vágya mindig egyidőben gyúl lángra lelkemben, és kölcsönösen tüzei egymást. Úgy tetszik nekem, a legszebb feltételek és tervek sem érnek el sokat Jézus és Mária országának megvalósítása érdekében, amíg a saját szeretetem nem izzó; tehát először a magam lelkében kell felállítanom Jézus birodalmát, azután terjeszthetem el kifelé is írásaimmal.

Végül is lelkiatyja tanácsára maga kéri elhelyezését, mert egészségi állapota miatt már nem tud eleget tenni a nagy plébánia feladatainak.

Így kerül 1918 őszén a vincés nővérek moerzekei házába lelki igazgatóként. Amikor jobban érezte magát, dolgozott; ha a szívgyengeség súlyosbodott, újból csak „a fekvés apostolságát” gyakorolta. Főleg

nagy ünnepek táján kapta meg a maga „ünnepi kalácsát“, ahogy a nővérek mondták: egy-egy újabb rohamot. De mikor egyszer egyik látogatója sajnálkozva „szegény fickó“-nak titulálta, erélyesen tiltakozott: „Beteg vagyok, igaz, de mégis a világ legboldogabb embere.“ Máskor egy mérleget rajzolt, az egyik serpenyőbe minden munkáját, prédikációit, hittanóráit, könyveit, – a másikba csak egy kicsi keresztet, betegsége keresztjét. És a mérleg erre az oldalra billent. „Előfordul – írja lelkiatyjának –, hogy egész nap nem vagyok képes másra, mint kedvesen fölneézni a mindent látó Istenre. Csendesen azt mondom neki szívemben, hogy minden rendben van. Az ő akarata az enyém is. Amiért még imádkozom, az: szent papok.“

Igy készítői lelkében Isten az „ugrást a keresztre.“ 1919 áprilisában három napos papi találkozón vesz részt Löwenben, amelynek lelki-gyakorlatos jellege is van. Fájó szívvel veszi észre, hogy mindenről szó van – akciókról, külsőségekről –, csak éppen a lelki élet lényegéről nem beszélnek. Utolsó nap szót kér, különben elszalasztaná a lehetőséget. De előbb szavai sikeréért, a papi lelkekért önmagát ajánlja fel Istennek áldozatul lassú vértanúságra, „hosszantartó szenvedésre“. Tudja, hogy Isten tervében az áldozat hozza meg a termést. Így kezd beszélni. A kért tíz perc helyett fél órán át szól paptestvéreinek, de még órákig elhallgatták volna. Szavai a lelkekbe hatoltak, s a beszéd után mindenki magába mélyedt. Lélekjárás volt ez, egy szentet hallottak beszélni. Nem sejtették, milyen ára volt ennek a hatásnak. Edward életében ekkor új szakasz kezdődik: az apostolok apostola lett. Ettől kezdve, hacsak betegsége nem akadályozta, ő maga tartott lelkigyakorlatot paptestvéreinek. Így született meg a papokhoz írt négy levele is.

Isten komolyan vette papja áldozatát: elfogadta. Két hétre rá súlyos szívrohamot kap, halálát várják. De ez még nem a vég. Kímélnie kellene magát, de ő éppen ezt nem teszi. Mindenekfölött azért a két embercsoportért emésztette föl magát, akik Jézushoz is legközelebb álltak: a gyermekekért és a papokért. Lelkiatyja ünnepélyesen meg is bízta, hogy ezek apostola legyen. Az averbode-i premontrei atyák felkérlik a gyermekek Eukarisztikus Kereszteshadjáratának vezetésére. (A mozgalom 1945-ben Belgiumban 100 000 tagot számlált.) Soha nem maradtak el heti cikkei. Az egész mozgalom az ő szellemét veszi át, és később a szomszédos országokba is áterjed. Ugyanakkor mozgalma megőrzi sajátos jellegét és függetlenségét a hasonló nevű francia mozgalommal szemben. Megírja az „Eukarisztikus Oktatókönyv“-et. Saját bevallása szerint amikor elsőáldozási énekeket és imákat írt, „boldogabb volt, mint a római pápa"! Más könyveket is kiad: „Az eukarisztikus módszer“, „Gyermekek lelkivezetése“, „A Gyermekeknél“. A Szűzanyáról tervezett hatalmas teológiai művét már nem volt ideje be-

fejezni. Művei tucatnyi nyelven bejárták az egész világot, és ma is állandóan újabb kiadásokat érnek meg. A magyarok két munkáját ismerhették meg: „Eucharisztikus módszer a nevelésben” (Szent István Társulat, Bp. 1938) és „Az isteni Gyermekbarátnál” c. gyermekimakönyv (uo.), amelyet a háború után a belga Turnhout cégnél ismét kiadtak a magyar gyermekek részére.

Apostoli sugárzása most már országos méreteket ölt. Lelkipásztori munka, gyermekmozgalmak megszervezése, cikkek és könyvek, kiterjedt levelezés, sok-sok lélek személyes vezetése, konferenciák, lelki gyakorlatok — íme nyolc (!) papi év mérlege, és mindez állandó betegeskedés közt. De csak egyetlen célból: „Jézus és Anyánk Országá a mélységes, mindent átfogó gondom; olyan ez, mint lelkem lélegzetvétele, olyan természetes és szabályos. Minden az Országért való buzgóságából fakad bennem, és minden arra irányul, hogy ezt erősítse. Egyetlen cselekedetemnek, egyetlen betűmnek, egyetlen gondomnak sincs más célja.”

Az 1921 augusztusi belga törvény előírja, hogy a kispapok katonai szolgálatukat számukra felállított kaszárnnyában töltsék, elsajátítva az egészségügyi szolgálat részleteit. Mercier bíboros 1922 szeptemberében Edward Poppét nevezi ki lelki igazgatónak. A Beverlo melletti Leopoldsburchban felállított kispap-kaszárnya neve C. I. B. I. (Centre Instruction Brancardiers Infirmiers). Ezzel kezébe került az ország leendő papságának lelkivezetése, 300 világi és szerzetes kispap. Mercier bíboros így számolt be Edwarddal való találkozásáról: „Lelkem mélyéig megindultam: a kegyelem áradt belőle.”

1923 karácsonyát otthon tölti kimerülten édesanyja mellett Moerzekeben. Soha többé nem térhetett vissza szeretett „cibistái” közé. Január elsejétől ismétlődő szívrohamai ágyhoz kötik. Végre május–júniusban még tizennégszer misézhet. Mercier bíboros Mechelnből, ahol épp lelki gyakorlatát végzi, március 23-án azt írja neki, hogy munkája „feltétlenül szükséges”, és engedelmességből kérje gyógyulását, főpásztora imájával egyesülve. „Nézd, egy új nap a meghalásra!” — mondhatja el minden reggel. Pünkösdhétfőn, jún. 9-én még egész délután látogatókat fogad. Éjszaka nem tud aludni A nővér borogatást tesz égő homlokára, és részvéttel megjegyzi: „Túlágosan kifárasztotta magát, ugye?” „Igen nővér, hála Istennek, hála Istennek!” Másnap reggel rövid halálküzdelem után kileheli lelkét. A szemtanú így írja le ezt: „Lassan kinyíltak kezei, mint amikor az ember fel akarja kínálni magát. Senki sincs most itt, aki megtiltaná neki, hogy meghaljon, vegy megzavarná végső, nagy áldozati odaadásában.” 33 évet, 5 hónapot és 23 napot élt.

Hat nap múlva temették, 120 pap és 2000 hívő részvételével, ami rendkívüli szám szülőfalujában. Temetése diadalmenet volt. Cinkkopor-

sójába betették „Az igazi Mária-tisztelet”-et, életszentségének kiindulópontját és alapját. 1945-ben megindították boldoggá avatási perét egyházmegyei szinten. 1959-ben Róma felülvizsgálja és jóváhagyja írásait. 1962-ben egy modern kápolnában helyezik el testét az egyházjogban előírt exhumálás után. Reméljük, nemsokára a boldogok és szentek sorába iktatják, hogy papi életszentsége az Egyház hitelesítő pecsétjével még vonzóbb fényben ragyogjon, és a káplánoknak legyen védőszentjük.

Hogyan lehetne összefoglalni Poppe lelkiességét? Kedvelt mondása volt: „Értük szentelem magamat” (Jn 17,19): szentté lett, hogy másokat is szentté tehesen. Ő maga így ír egy levelében:

Az én vallásosságom módja? Imádkozz inkább egy Üdvözlégyet értem, és ne kérdezz vallásosságom módjáról. Azt hiszed, testvér, tudom én magam is, hogy szentignáci vagy benedeki? Csak azt mondhatom neked, hogy megalapozását rendszerint az Evangéliumokból vagy a Szentírásból veszem, és csak aztán állapítom meg, Szent Benedek, vagy inkább Szent Ignác stílusa-e. Vallásosságom jellege csak az, hogy nagyon alázatosan együtt akar élni Jézussal az Anyaszentegyházban, és egészen azoktól függeni, akik által Jézus irányít minket. Tevékenységét nem rendkívüli dolgokban akarja keresni, hanem a mindennap kötelességeiben és keresztjeiben és azokban a körülményekben, amelyekbe Jézus gondviselése itt és most beleállított. Egyszerűen a saját magunktól való tökéletes külső-belső elszakadásra akar vezérelni, és a legtisztább hasonlóságra Jézussal, úgyhogy mintegy „másik Jézus”, Jézusnak egészen hasonló testvérkéi legyünk őáltala és őbenne, egész gondolkodásunkban, imánkban és cselekvésünkben, mindenekelőtt pedig testvéreink, embertársaink, barátaink és ellenségeink iránti szeretetünkben. Vallásosságom felét az oltár tölti be a Golgota levágott Bárányával, felét a Keresztrefeszített története... Semmiképpen sem érzelmi jámborság, hanem a hit és szeretet élete. Előszeregettel támaszkodik a bízalomra, mert abból nagyobb nemeslelkűség fakad, hogy egészen meghaljunk Jézusban. Montforti Szt. Grignon, a szulpiciánusok és Szalézi Szt. Ferenc írásaiban találtam meg a legszebben.

Egy lelki kérdőívet így töltött ki: „Szerinte miben áll az életszentség eszménye? – Egyedül Istenért élni. Hogyan lehet ezt elérni? – El kell szakadni mindentől és mindenkitől. Melyik szentet kedveli? – Assisi Szt. Ferencet, mert a kereszt örülete vezette. Melyik női szentet kedveli? – Nem tudom. (Később ceruzával hozzárta: A kicsi Terézt, a lelki gyermekség és az egyszerűség miatt.)”

„Szelleme tökéletesen evangéliumi. Ebben van az ereje” – mondja M. Lekeux ferences atya, egyik legjobb ismerője. Amellett fontos tudnunk, hogy ez az odaadó, hősi lélek igazán nem volt Isten becézettje. Szinte egész életében belső sötétségben, aggályok között járta útját.

Néha lelkivezetőjénél keresett vigaszt, de az is keményen bánt vele. Mindenekelőtt maga a szeretet vált keresztjévé, belső vértanúságává. Mert áldozati odaadásának egyre világosabban látott, egész életére kiterjedő követelményei előtt úgy érezte, lanyha és nyomorúságos a szeretete. Látogatói megvigasztalódva távoztak betegágya mellől, ő pedig vigasztalanul maradt ott egyedül. Félt a haláltól is, mert úgy érezte, üres kézzel jelenik meg Isten ítélőszéke előtt. „Csak önmagam elfeledésében van a megmenekülésem.”

Nagyon fontosnak, „korunk sürgető szükségleté”-nek tartotta a papok közös törekvését magasabb lelki életre. Ő maga 3 hónapig lakott együtt Moerzekében egy paptestvérel. Ez volt életének legboldogabb ideje. Reggel kölcsönösen megadták egymásnak a papi áldást, este pedig „megmosták egymás lábát”, vagyis meggyónták egymásnak a nap hibáit. Lelki testvére azonban meghalt. Később négy paptársával kötött lelki szövetséget. Levélben érintkeztek, nyaranta egy-egy napra összejöttek.

Lelkiségét akkor ismerjük meg igazán, ha őt magát olvassuk. Álljon itt a papokhoz írt első levele, papi lelkének mesteri foglalata.

„PATER, SANCTIFICA EOS”

Atyám, szenteld meg őket! (Jn 17,17)
Jézus Eukarisztikus Szíve, a papi szív
mintaképe, irgalmazz nekünk!

Kedves Testvéreim!

Nem vagyok méltó, hogy ezt a lelki levelet megírjam nektek. Mégis megteszem méltatlanságom ellenére: papi tökéletességetek iránti szeretetből.

Isten drága kegyelmet adott nektek: behatón megérezttette veletek a szent papi élet szükségességét! Gyakran ezt ismételtétek magatokban: „Szent pappá kell lennem; enélkül elhibáznám életemet.” Menynyire igaz! Milyen mély igazság!

Igen, kedves Testvéreim, szentek kell, hogy legyetek, nem lehettek akármilyen papok, nem lehettek közönséges papok, különben buzgalmatoknak és fáradozásotoknak kevés eredménye lesz, bárányaitok elhagynak titeket, és nagyon sokan tönkremennek.

A szent egyetlen szavával többet ér el, mint a közönséges szónok számtalan beszédével. A szent pap szavai szíven találhatnak, megindítanak, a lélek mélyére hatolnak, és csodálatos módon átalakítanak. Ezek a szavak a kegyelemből, imából és vezeklésből születnek, tele vannak Isten erejével. Úgyes szónok talán még utánozni is tudná, de Isten

csak a szent szájával szól: „Non vos qui loquimini“ (Mt 10,20: Nem ti fogtok beszélni).

A tudás segít, a természetes tehetség szükséges, de életszentség nélkül többé-kevésbé „cymbalum tinniens, aes sonans“ (1Kor 13,1: pengő cimbalom, zengő érc) vagyunk! Kérlek, Testvéreim, ne áruljatok hamis portékát! Ne legyetek üres tartályok! Rendelkezzetek tudással és tehetséggel, de elsősorban az ima emberei legyetek és erősek a vezeklésben: vagyis legyetek szentek!

Testvéreim, minden nap ugyanazokkal az elfoglaltságokkal jár: fennköltek, de egyhangúak és gyakran fárasztók. Testvéreim, óvakodjatok a megszokástól! Vigyázzatok, hogy a Szentségek ne veszítsék el szemetekben isteni jellegüket; vigyázzatok, hogy a Mester ne váljék kezeitek között közönséges „valamivé“; vigyázzatok, hogy ne vesszen ki belőletek a sokatmondó tisztelet a szegények és betegek iránt; vigyázzatok, hogy ne unjátok meg a gyermekeket és ne utáljátok meg a bűnösöket. De túl sokat beszélek. Csak egyetlen egyre vigyázzatok: ne tekintsetek mesterségnek a papságot! Jól vigyázzatok! Maradjatok szilárdak elhatározásotokban, hogy szentek legyetek, akárcsak abban az elhatározásban, hogy el akarjátok nyerni az üdvösséget. Így lesz számotokra a Szentségek állandó kiszolgáltatása a vigasz és lelki épülés leggazdagabb forrásainak egyike. Maradjatok meg az életszentség útján! Akkor a Mester szívetek benső barátja lesz, felismerteti magát veletek „in fractione Panis“ (Lk 24,35: a kenyértörésben), és sehol sem fogjátok jobban felismerni és szívesebben látogatni, mint abban a Szentostyában, amelyet olyan gyakran kezetekben tartotok.

Továbbra is törekedjete a tökéletességre! Betegeitek fognak ebben a legjobban segíteni, és ti lesztek az ő igazi vigasztalójuk. Szegényeiteket úgy fogjátok szeretni és tisztelni, mint Krisztus igazi testvéreit, és nemsokára ti fogtok nekik többel tartozni, mint ők nektek. A gyermekek hibáik ellenére kedvenceitek lesznek, és ti az övék: ők alkotják majd számotokra azt a nagy lelki családot, amelynek ti lesztek az atyja: „Sterilem fecit matrem filiorum laetantem“ (Zsolt 113,9: A meddőnek családot ad, gyermekek boldog anyjává teszi).

Tartsatok ki a szűk úton! Amint előrehaladtok, egymás után jönnek a keresztek: félreértések, ellenségeskedések, gúny, lelki szárazság és elhagyatottság. De célba értek anélkül, hogy a világiaktól kellene koldulnotok vigasztalást. A keresztek alatt is megőrzitek legalább reményeteket és bizalmatokat, és ez elég, amíg ideleenn vagyunk. És ki tudja, nem válik-e terhetek nemsokára örömtölké?

Testvéreim, csak egyszer élünk, és nem maradunk ideleenn a földön: csak átutazók vagyunk, és bolond az, aki itt keresi lakóhelyét és nyugalomát: „Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquiri-

mus" (Zsid 13,14: Nincs itt maradandó hazánk, hanem jövődő hazánkat keressük). Mire való a szép bútorzat oroszlánfejekkel és rézdísszel? Harminc év múlva mindez örököseink lakásában lesz. Mi haszna a földi összeköttetéseknek és barátságoknak? Halálotok után két hétre már el is tűnök barátaitok szívéből és emlékezetéből, pedig életetekben mennyi időbe és fáradságba kerültek nektek! Mit ér a dicséret és nagyrabecsülés? Hiú füst, amely kormoz és elhomályosítja a szemet, mindenestre többet árt, mint használ.

Szegénység! Ez az, Testvéreim! Ez az az áldott szó, a kemény, de üdvös szó, amelynek ajkunkra kell tolnia, amikor a földi javakat és örömeket látjuk: „Omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora, ut Christum lucrificiam” (Fil 3,8: Érte mindent elvettem, sőt szemétnek tekintettem, csakhogy Krisztust elnyerhessem). Igen, „ut stercora” tekintjük a pénzt, azt is, amely személyi szükségletünket szolgálja; „ut stercora” menekülünk az olcsó népszerűségtől és az emberek csábító dicséretétől; „ut stercora” kerüljük a világ szokásait és vigasztalásait. „Ut Christum lucrificiam”, hogy részesei lehessünk Krisztus Lelkének, Krisztus erejének, Krisztus termékenységének. „Mihi vivere Christus est!” (Fil 1,21: Számomra az élet Krisztus.)

Biztos és igaz: „Sacerdos alter Christus” (a pap Krisztus mása). Bensőleg másik Krisztusnak kell éreznünk magunkat, és külsőleg is úgy kell megjelenünk az emberek előtt; ez pedig azt jelenti, hogy nem akármilyen papoknak kell lennünk, hanem szenteknek.

„Tégy úgy, ahogy a többiek” — ostoba mondás, amely ellentmond a szent Evangéliumnak: „Sicut misit me Pater, et Ego mitto vos!” (Jn 20,21: Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket.) „Es-tote perfecti, sicut et Pater vester perfectus est” (Mt 5,48: Legyetek tökéletesek, amint mennyei Atyátok tökéletes). Senkinek sincs joga azt mondani nektek: „Tegyetek úgy, mint mi!” Egyedül Krisztus mondhatja és mondja is teljes joggal: „Ego sum via . . . sequere me!” (Én vagyok az út . . . Kövess!) Tehát egyedül őt kell figyelünk, róla kell elmélkednünk, őt kell követnünk!

Testvéreim, nem látjátok, hogy ő szegény volt? Kisdedként még a jászol rendelkezésére állott; de amikor megkezdte apostoli működését, még köve sem volt, ahová fejét lehajtsa!

Ő ezek a szokássá vált szükségletek! „Exemplum dedi vobis . . . Ego sum via” (Jn 13,15; 14,6: Példát adtam nektek . . . Én vagyok az út).

Megfigyelem az apostolokat, megvizsgálom a szentek szellemét: Jézust követték és nem a közkeletű szokásokat; szegények voltak! Tiszteletreméltó P. Chevrier szegény volt, mégpedig a XIX. sz.-ban, és diadalkiáltásával bátorírt minket: „A szegény pap mindenható!”

Talán nem érzünk magunkban hivatást vagy erőt a hősie szegénységre, mégis szükséges, hogy a Statutumok (T. XVII., 16. fejl., 67. o. — a

mechelni főegyházmegye szabályzata) tanácsa számunkra rendszabály erejével bírjon: „Summa sit in omnibus clericorum rebus modestia, in domo, in suppellectili, in mensa, in vestibus!” (Az egyháziak szerénysége a lehető legnagyobb legyen minden dologban, a házban, a bútorban, az étkezésben, a ruházzkodásban.) Jaj a gazdagoknak, mert itt a földön elnyerték jutalmukat. „Beati pauperes!” Milyen simogató a Mester hangja, amikor boldognak hirdeti a szegénységet. „Beati pauperes spiritu!” (Mt 5,3: Boldogok a lélekben szegények!) – mondja Szt. Máténál.

Testvéreim, vannak-e ilyenek? Ismertek-e sok ilyen „pauperes spiritu”, lélekben szegényt, aki valóban minden szempontból és mindenben szegény? Ebben a kérdésben legyetek „szelídek, mint a galambok, de okosak, mint a kígyók” (Mt 10,16). Ha nem meritek bevezetni a szegénységet a fogadószobába vagy lakószobába, vezessétek be a hálószobába, és legalább ott hagyjátok uralkodni!

Testvérek, emlékeztessétek egymást arra, hogy Mesterünk a rejtett életet szerette: 33 évből harmincat! Tehát nem a buzgóság a pap fő erénye, hanem az *alázat*. Testvéreim, ámítjuk magunkat, ha nem vagyunk szigorúak ezen a ponton.

Alázatosnak lenni nem azt jelenti, hogy lesütött szemmel és képmutató tartással járunk az utcán. Igaz, hogy az alázatnak meg kell mutatkoznia a külső szerénységben is. De ez az alázat és benső összeszedettség természetes kisugárzása kell, hogy legyen. Ne legyen benne mesterkéeltség, sem fennhéjázás! Ne legyen úrhatnamság, de jámborkodás sem! Egyszerű szerénységet! Mindannyiunknak ezt kell keresnie: legyünk alázatos lelkületűek! Jelszavunk legyen: „Sine gratia nihil sum!” (Kegyelem nélkül semmi sem vagyok.)

Ne csak mondjátok, hanem gondolatok is erre, amikor prédikáltok, gyóntattok, amikor szóba álltok a hívekkel. Továbbá maradjatok szívesen ismeretlenek és semmibe vettek: „Ama nesciri!” (Szeresd az ismeretlenséget!) Ne elégedjete meg pusztá szavakkal. Mindenki szent akar lenni, szeretne alázatos lenni, de visszariad a megaláztatásoktól. Óhajtsátok tehát a megaláztatásokat, mert alázatra úgyis mindenki vágyik!

Fontos művet kezdtetek el, és más aratja le az érdemét: „Ama nesciri!” Mindent megtettetek, és megelégedve tértek haza, ott azonban hűvös intelem fogad benneteket: „Ama nesciri!” Ilyen pillanatokban kell az alázatot gyakorolnotok. Az alázat ugyanis azt jelenti, hogy Isten elismerésére törekszünk, az emberekét viszont megvetjük.

Előléptetések, népszerűség, köztisztelet és más hasonló jelszó... Igyekezzünk megakadályozni, hogy valamiképpen is hatással legyenek szívünkre: „Ama nesciri et pro nihilo reputari” (Szeresd az ismeretlen-

seget és hogy semminek tartsanak). Krisztust egyenesen a gonosztevők közé számították: „Cum iniquis reputatus est” (Mk 15,28). Miért szeretnénk mi annyira, hogy minket a legjobbak közé számítsanak?

Ne hagyjuk, hogy üres szavak vagy szép lelkigyakorlatos jóföltelek elvakítsanak minket! „Christus passus est” (Krisztus szenvedett). Testvéreim, Krisztus szenvedett! Szent, gyümölcsöző papok akarunk lenni: Testvéreim, akkor *szenvednünk kell!* Enélkül ne is próbáljunk jót tenni vagy életszentségre törekedni. Ezt kell mondanotok készségesen: „Szenvedni akarok, sokat szenvedni”, akárcsak ezt is: „Jó pap, szent akarok lenni!” Mert a kettő egyet jelent.

Tartsunk ki hűségesen elhatározásunk mellett, hogy szenvedni akarunk: ez a mi mentődeszkánk. Olykor lelkünk mélyéig megborzadunk, amikor belátjuk, hogy mit jelent a valóságban ez a „Szenvedni akarok”. Nem számít, hadd remegjen és borzadjon a szív, ti csak továbbra is alázattal mondjátok: „Szenvedni akarok!” Nemsokára szokásunkká válik ez, és kezdjük értékelni a szenvedést, és talán szeretni is. Jó dolog a munka, jobb az ima, de a legjobb a szenvedés.

Hiányzik valami a pap asztaláról? Talán nem olyan kényelmes a lakása, mint a gazdagoké? Hiányzik valami öltözetéből és szórakozásából? Mégis inkább a papnak szól Krisztus szava, mint a többi kereszténynek: „Nisi quis renuntiat . . .” (Lk 14,33: Hacsak le nem mond valaki . . .) és „Si quis vult post me venire, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me” (Mt 16,24: Aki követni akar, tagadja meg magát, vegye vállára keresztjét és kövessen). Lehet, hogy az eljövendő idők majd jobban gondoskodnak arról, hogy életünk hasonlóbb legyen az Üdvözítőéhez. Mindenesetre fogadjunk el minden viszontagságot, minden ellenkezést, minden betegséget, minden külső és belső megpróbáltatást, úgy, mint a kereszt igaz barátai: „In cruce salus, nobis et animabus” (A keresztben az üdvösség, nekünk és a lelkeknek).

„Vos estis lux mundi” (Mt 15,14: Ti vagytok a világ világossága). Ha életetek nem hordja a világ színe előtt a kereszt jelét, milyen lesz a többi ember élete? „Vos estis sal terrae” (Mt 5,13: Ti vagytok a föld sója). A föld sója a szenvedés, sokkal inkább, mint a prédikáció! Ezért, Testvéreim, ne csüggedjete el a sikertelenség miatt! Ne vegyen erőt rajtatok levertség gúnykacaj miatt! Ne sóhajtozzatok, ha ellenállásba ütköztök! Ne essetek borúlátó búskomorságba, amikor néhány évi fáradozás után sem értek el eredményt! Ne keseredjete el, ha betegségbe estek! És mindenekelőtt ne adjátok fel eszményképeketek félreértések vagy ellenállás miatt, még ha ezek az előljáróktól származnak is! Szenvedjete és engedelmeskedjete!

Talán a szolga nagyobb Mesterénél? Elég okosak vagyunk ahhoz, hogy munkánkat megtervezzük, megszervezzük és előre vigyük; elő-

relátók vagyunk és van kezdeményezőképességünk, sőt a buzgalom is emészt minket. De Jézus okosabb, buzgóbb, előrelátóbb és éleslátóbb volt, mint mi! Az ő buzgalma emésztő tűz volt. Az életet sokkal jobban be tudta rendezni, mint mi... És mégis Jézus mindenben engedelmeskedik Józsefnek és Máriának. Hagyja, hogy a tekintélyé legyen az utolsó szó: 30 éven át elismeri és tanítja az *engedelmesség* értékét.

Az engedelmesség értéke minden tiszteletet felülmúl, ha meggondoljuk, hogy az engedelmeskedő Jézus maga Isten. Egész élete, gyermekora és ifjúsága, nyilvános élete és halála – és micsoda halál! – az engedelmesség egyetlen nagy tette volt: „Factus est oboediens usque ad mortem, mortem autem crucis” (Fil 2,8: Engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig).

Testvéreim, az engedelmesség olykor nagyon nehéz. Mégis, még ha tisztán látjuk is, hogy nekünk van igazunk, még ha szándékunk kiváló is, engedelmeskedjünk! Semmi akadály a annak, hogy kifejtsük nézetünket az előjárók előtt, de meg kell lennie bennünk a készségnek, hogy azonnal feladjuk nézetünket, amikor döntésük nézetünk ellen szól.

Engedelmeskedjétek és bízzatok: mert az engedelmességgel biztosan győzni fogtok! Igen, hinnünk kell, hogy a terhes parancsban is valamiképpen Isten ígéje rejtőzik: „Vir oboediens loquetur victorias” (Péld 21,28 a Vulgata szerint: Engedelmes férfi beszéde sikert ér el).

Testvéreim, engedelmeskedjünk Isten akarátának úgy is, ahogy egyházmegyei Statutumaink olyan világosan és pontosan kifejezik. Őeljük át Statutumainkat, és úgy kövessük, mint a mi szent rendszabályunkat! Milyen szerencsések vagyunk mi szegény világi papok, hogy nekünk is van egy kis rendszabályunk, ugye? Majdnem úgy engedelmeskedhetünk, mint a valódi szerzetesek. Micsoda szerencse! Egyházmegyei Szabályzatunk talán ott fekszik beporosodva és elfeledve könyvtárunk egyik sarkában. Nem, testvéreim: legyen kezünk ügyében, az íróasztalon, a térdeplőn! Szabályzatunknak éppen olyan ismertnek és kedvesnek kell lennie, mint amilyen a zsolozsmánk; olvassuk gyakran lelkiolvasmányként, meg kell tanulnunk könyv nélkül, amint Msgr. Seghers (Gent püspöke) mondta.

Igen, Testvéreim, szegénység, alázat, szenvedés, engedelmesség és még sok nehéz feladat: íme, ezt követeli meg tőletek az életszentség vágya. Az életszentség megkívánja a hősi tisztaságot is a tekintetben és a beszédben, még inkább a kapcsolatokban. „Tamquam angeli” (mint az angyalok) kell, hogy legyünk.

Az életszentség folytonos éberséget, valamint szigorú összeszedettséget kíván meg, hogy megérezhessük és követhessük az isteni kegyelem működését. Az életszentség szakadatlan „többet” jelszót kíván

nyugodt Istenre hagyatkozással; az életszentség mindent megkövetel, mégpedig mindent mértékkel, szerényen és határozottan.

Ne csodálkozzatok tehát, ha — miközben szent papi életre törekedtek — egyben valóságos rémület fog el, amikor jól megfontoljátok ennek jelentését. Valódi rémület fog el minket, amikor látjuk, milyen kicsi azoknak a száma, akik állhatatosan kitartanak a tökéletesség szűk útján: „Si isti et illi defecerunt, cur non ego?” (Szt. Ágoston után: Ha ezek és azok csődöt mondtak, én miért ne?) És ha tovább sorolnánk az akadályokat és valódi veszélyeket, amelyekkel utunkon találkozunk, talán szeretnénk kétségbeesve elhagyni a világot, és kolostorba menekülni.

Testvéreim, nem alaptalan ez a félelem. Az eszmény magas, követelménye számtalan, és ugyanúgy számtalan az akadály is. A keskeny úton kell kínlódnotok és sóhajtoznotok, de a célt kétségtelenül el fogjátok érni. Mert el akarjátok érni, mert nyilvánvaló, hogy komolyan veszítetek az életszentséget. Ti akarjátok, és Isten akarja. Mi hiányozhatnék még akkor? Jól tudjátok, hogy semmi sem tartóztathatja fel kegyelmét, és sohasem vonul vissza, ha mi közreműködünk vele. Nem tudjátok, hogy a nehézségek és az akadályok a kegyelem csodálatos hatására olykor egyenesen segítségünkre vannak, és rendkívüli módon javunkra szolgálnak? Mert „diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum” (Róm 8,28: Akik Istent szeretik, azoknak minden javukra válik).

Mitől kellene még félnünk? A kegyelem velünk van. A kegyelem annyi, mint *Isten velünk*, Isten bennünk. „Si Deus pro nobis, quis contra nos?” (Róm 8,31: Ha Isten velünk, ki ellenünk?) Ha Isten mellettünk száll harcba, mit lehetne akkor még akadálnak tekinteni? „An tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?” (Róm 8,35: Nyomor vagy szükség? Üldöztetés vagy éhínség, ruhátlanság, életveszély vagy kard?) Igen, talán a halál az a kard, amelytől még félnünk kell. „Sed in his omnibus superamus propter Eum, qui dilexit nos” (Róm 8,37: De mindezekben diadalmaskodunk őáltala, aki szeret minket). Mindezeket a nehézségeket legyőzzük Azáltal, aki szeret minket.

Nem, Testvéreim! Egyenként sorra vehetnénk a személyeket, szokásokat és tárgyakat, amelyek az életszentség útján akadályt jelenthetnek számunkra, mégis Szt. Pállal elmondhatjuk: „Certus sum!”, biztos vagyok abban, hogy egyetlen teremtmény sem képes a földön elvonni engem az életszentség útjáról, amelyet Szt. Pál így nevez: „Caritas Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro” (Róm 8,39: Isten szeretete, amely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van). Nem, Testvéreim, a tevékeny élet nem az éjszaka, amelyben eszményeink fénye kialszik, hanem valódi hajnalhasadás, kigyújtja ezt a világosságot és

átsugározza a felhőkön. A tevékeny élet tele van bogánccsal és tövis-sel, de termékeny föld lesz azok számára, akik nem félnek keményen megművelni és izzadságukkal s vérükkel megöntözni. A tevékeny élet nemcsak harcot kínál, de győzelmet és vigaszt is. Ha ezek veszítették is el benne eszményüket, a ti bizalmatok legyen nagyobb, mint az övék volt, alázzátok meg mélyebben magatokat gyöngeségtek miatt, és a bőségesebb kegyelem meghozza majd a biztos győzelmet.

Kedves Testvéreim, számotokra megadatott a jel, az előjele annak, hogy fáradozásotok nem hiábavaló, hogy szent törekvéseitek elérik a célt: ti „*Mária szolgál*” vagytok.

Testvéreim, ti az övéi vagytok, az ő tulajdona és kincse. Mária kezébe vette a ti ügyeteket. Még ha kétszer annyi ostoba szokásokot volna is, és ha tízszer vagy százszor annyi volna azoknak a lángelkeknek a száma, akik megindultak az életszentség útján, de elesetek és lemondtak róla, — „*cadent mille a dextris et decem milia a sinistris . . . ad te autem non appropinquabit*” (Zsolt 91,7: Hulljon bár balfelől ezer és jobbról tízezer, hozzád nem érhet el), — Mária biztosít titeket, hogy távol marad tőletek a csapás. Ezt fogjátok megtapasztalni, ha Máriának, a hatalmas Szűznek alázatos és buzgó kis rabszolgái maradtok. „*Scapulis suis obumbravit tibi et sub pennis eius sperabis*” (Zsolt 91,4: Szárnyaival oltalmaz, tollai alatt menedékre lész). Árnyékával borít be titeket, és szárnyai alatt bizalommal megnyugosztok. Elindul az úton veletek, és titkos útrövidítéseken vezet majd. A szenvedéstől nem kímél meg, de eléri azt, hogy éhezétek a szenvedést, mint nélkülözhetetlen eledelt.

Ó Mária, Márial! Ez a név méz és balzsam lesz ajkatokon. Mária! Mária! Ave Mária! Ki állhat ellen ennek a névnek? Kicsoda — mondjátok meg! — kicsoda kárthatna el ajkán az Üdvözlég Máriaival? Mária! Mária! Kicsinyek anyja, gyengék menedéke, csillag a viharban . . . Mária! Márial! Nincs segítség? Üdvözlég Mária! Nincs bátorság? Üdvözlég Mária! Nincs vigasztalás? Üdvözlég Mária! Bajban vagytok, vesélyben forogtok? Üdvözlég Mária! Üdvözlég Mária!

Ó ez az elragadó név, ez az édes dall! Ez a hathatós könyörgés: Üdvözlég Mária! Rabszolgák Vigasza, kicsinyek Bátorsága, gyengék Ereje, üdvözlég Mária! Amikor nevedet kiejtem, lángba borul szívem. Üdvözlég Mária! Angyalok öröme, lelkek Tápláléka, üdvözlég Mária!

Testvéreim, ezután már nincs mit mondanom. Mindent tudtok: szeressétek Máriát! Mire kellene még tanítanom titeket? Ismeritek a titkot, Mária titkát. Ti az úton vagytok, a legrövidebb, a legbiztosabb, a könnyű úton: maradjatok kis rabszolgák, Mária kicsi, bátor rabszolgái.

Ó Mária! Bárcsak megláthatnánk Máriának ezeket a papjait, hogy hasonlókká legyünk hozzájuk! Mária, könyörülj rajtunk, könyörülj a lel-

keken, könyörülj az Egyházon. Mária, Mária! A gonoszság és romlottság a városok utcáin jár; kis ajtókon és hatalmas kapukon hatol be a bűn éjszakája a lelkek ezreibe. Gyűlölet és igazságtalanság uralkodik a népek és országok fölött. Mindaz, amit megőriztek a századok sértetlenül, ma tönkremegy. Mária, Mária!

Az ördög lesz úrrá az utcán, és behatol a falvakba, iskolákba és házakba is? Eltörölheti-e Fiaid Evangéliumát, kiűzheti-e a társadalomból, sőt a keresztények lelkéből is? Talán a Mammont állítja a Szent Kereszt helyébe, hogy imádják? Mária, Mária!

Irgalmasság Anyja, a világot büntetés fenyegeti. Képezd ki Te a lelkeket, akik visszatérthatják Isten kezét. Nevelj papokat, új papokat, tűzszívűeket, akik lángba borítják ezt a hideg és kiszáradt világot, és adj nekik új nyelvet, amely szívhez szól, és megindítja az elfásult lelkeket! Nevelj papokat, szent papokat, akik kegyelemből élnek, és már legényhebb érintésére is szárnyra kelnek. Nevelj egyszerű és alázatos papokat, olyanokat, amilyenek az Apostolok voltak, akik ismét felizzítják az evangéliumi tökéletesség tűzét a pásztorok és hívek között.

Ó Mária! Nem kérjük, hogy méltóságot adj nekünk, hogy ujjal mutassanak ránk, hogy beszéljenek rólunk. Azt kérjük Tőled, hogy valódi szolgálid lehessünk, akiről senki sem beszél, akiről senki sem tud; legyünk ismeretlenek, megvetettek, kicsinyek belülről és kívülről, de egészen odaadók irántad és a lelkek üdvéért! „Mitis et humilis”, szelíd és alázatos, mint Te, mint Jézus, de hű és rettenthetetlen, gyengeségek és emberi félelem nélkül.

Mária, mindenható Közvetítő, tárd ki már szeretettel teljes Szívedet és segítő karodat! Áraszd szegény lelkünkre ezt az annyira várt kegyelmet! Íme előtted állunk, szégyelljük méltatlanságunkat, nyugtalanít gyengeségünk és nyomorunk: tégy minket igazi rabszolgáiddá! Szeretetből a bűnösök iránt! Mária! Szeretetből az Anyaszentegyház iránt! Mária! Mária! Szeretetből Jézus iránt!

Mikor fogja ez a szegény világ ismét felnyitni szemét? Mikor fog felébredni és ráébredni arra, hogy örömei bilincsek? Végül is mikor, Mária? Mikor fog már végre felkelni a világ és visszatérni Jézushoz, hogy elsírja: „Peccavi!” (Vétkeztem!)? Mikor fogod ismét — véglegesen — eltiporni a kigyó fejét? Mikor fog már végre Jézus úgy uralkodni, ahogy megérdemli? Mikor fogja ez a szegény világ megint velünk együtt ismételtetni a Te dicséretedet és Jézusét: „Laudetur Jesus et Maria!” (Dicsértessék Jézus és Mária!)

Apostoli áldásunkat adjuk szívből minden papra, aki Isten Szolgája, Edward Poppe levelét olvassa és átélmélkedi, és elfogadja papi hivatása örök értékeinek teljességét.

Vatikán, 1968. febr. 20-án

VI. Pál pápa

A legjobb Poppe-életrajzok: Antoinette Buckinx-Luykx: Édouard Poppe, un prêtre. Roma ²1976. Martial Lekeux OFM: La dure montée. Vie héroïque de l'abbé Édouard Poppe. Roma ³1979. Odilo Jacobs: Edward Poppe. Ein grosser Priester unserer Zeit. Steyler Verlagsbuchhandlung 1957. — A Poppe-központ (Centro Don Poppe) Rómában van (Viale Giotto 27, I-00153 Roma), tulajdonképpen a premontriek római rendfőnöksége, mert ők vezetik boldoggá avatási perét. Titkársága a belgiumi premontriei apátság (Abdijstraat 1, B-3281 Averbode). A levél magyar szövege — flamand eredeti híján — két olasz, két francia és egy német fordítás egybevetésével jött létre.

Puskely Mária

A GYÓGYÍTÓ KRISZTUS KÜLDÖTTE: ANNA DENGEL

Jézus szavával kiűzte a gonosz lelkeket, és minden beteget meggyógyított. Így beteljesedett Izajas próféta jövendölése: „Ő elvette betegségeinket, és bajainkat hordozta” (Mt 8,16-17).

Az orvostudomány szolgálata kettős: egyikkel a betegséget gyógyítja, másikkal az egészséget őrzi (Szt. Ágoston).

Csak Isten ismeri igazán az ember minden nyomorúságát! Az emberi állapottal együtt járó gyöngeségeket, betegségeket, a csökkenés összetevőit, és végül az abszolút csökkenést: a halált. Nem véletlen, hogy az evangéliumok oly nagy teret szentelnek Jézus gyógyító tevékenységének. Gyógyító hatalma azt jelzi, hogy megalapította Isten országát, és győzelmet aratott a világban működő rossz szellemek ellen. Messiási küldetését is ezzel igazolja, amikor János követői megkérdezik, ő-e az, akinek el kell jönnie: „Menjetek, jelentsétek Jánosnak, amit hallotok és láttok: Vakok látnak, sánták járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak föltámadnak” (Mt 11,4-5).

Jézus gyökerében orvosolta ugyan minden rossz forrását, a bűnt, de nem szüntette meg a szenvedést — Ő maga sem gyógyította meg minden beteg kortársát —, sőt „kínhalála és keresztye által” váltotta meg a világot. Ugyanakkor viszont egyszer s mindenkorra azonosította magát minden beteggel, szenvedővel: „Beteg voltam, és meglátogattok” (Mt 25,36). Apostolainak, tanítványainak és a Benne hívőknek megadta a gyógyítás karizmáját, ez jelzi majd evangéliumhirdetésük hiteles voltát: „Menjetek el az egész világra, és hirdessétek az evan-

géliumot. A hívőket ezek a jelek fogják kísérni: Az én nevemben ördögöt űznek, betegekre teszik a kezüket, és azok meggyógyulnak" (Mk 16,15.17-18). Az apostolok, tanítványaik és az első keresztények Istenebe vetett hittel gyakorolták is a gyógyítást, és közben maguk is ujjongva adtak hálát a bennük működő titokzatos erőért. Elevenen élt bennük a tudat: „a Lélek ajándékait ki-ki azért kapja, hogy használjon vele. Egyik ugyanis a Lélektől a bölcsesség adományát kapta, másik a gyógyítás adományát" (1Kor 12,7.9).

A gyógyítás „karizmája” az egyházban

Hány száz kötetre terjedne annak leírása, hogyan kamatoztatta az elmúlt kétezer év alatt az egyház a Jézustól reá hagyott gyógyító karizmat? Külön könyvet kellene írunk „Lukácsról, az orvosról”, az első keresztény közösségek diakónusairól és diakonisszáiról, a két szent orvosról, Kozmáról és Damjánról, a Nagy Konstantin idejében létesített kórházakról, amelyek közül a leghíresebbet Caesareai Nagy Szt. Vazul alapította Kappadóciában 369-ben. Szevillai Szt. Izidor, Nagy Szt. Gergely pápa és Cassiodorus párhuzamot vont az orvos és a pap tevékenysége között; a középkori orvostudomány képviselőinek legnagyobb része egyházi személy volt. A modern sebészet megalapítója, Guy de Chauliac is orvos és pap, aki VI. Kelemen, VI. Ince és V. Orbán pápát szolgáltatta. De ő már kivételnek számít, minthogy a IV. lateráni zsinat minden papnak és egyházinak megtiltotta az orvosi gyakorlatot, különösen is a sebészetet. A tilalom bekerült a kánonjogba, és hosszú időre, évszázadokra meghatározta az egyház és az orvostudomány kapcsolatát.

A gyógyítás történetéről nem beszélhetünk a szerzetesnővérek tevékenységének méltatása nélkül. A XIII. sz. egyik legnagyobb német misztikusa, Bingeni Szent Hildegard például kora egyik leghíresebb orvosának számított. Árpádházi Szent Erzsébet nemcsak ápolta a betegeket, hanem kórházat is épített számukra, megszervezte ellátásukat, ápolásukat. Akárcsak ő, Szienai Szent Katalin is azok gondozását vállalta mindig magára, akiktől mások undorodva elfordultak. Genovai Szent Katalin egész fiatalkorát a betegeknek és szegényeknek szentelte, miután pedig özvegységre jutott, egészen a betegápolásnak élt. Páli Szent Vince a XVII. sz. elején az irtalmas nővérek társulatának megszervezésével forradalmi újítást hajtott végre: „Az irtalmas nővérek kolostora a kórház, cellájuk egy bérelt szoba, zárdakápolnájuk a legközelebbi plébániatemplom, keresztyűjük a betegterem és a város utcái.” A XIX. sz.-ban több olyan női szerzetesközösség alakult, amelynek tagjai a kórházi és a házaknál végzett betegápolást tekintették hivatásuknak. Elérkezett azonban az az idő, amikor az egyszerű jóakarat, a hősiek odaadás nem volt már elégséges a gyógyításhoz. Az orvos- és gyógyszertudomány fejlődése magas követelményeket támasztott az egészségügy munkásaival szemben. Különösen érezhető volt ez a követelmény a missziókban, ahol az evangélium hirdetése szinte elképzelhetetlen volt a test állandó gyógyítása nélkül. A képesítés nélküli hősiek

ség ma már nem elég! – hangsúlyozta XI. Pius. Előde, X. Pius már megtette az első lépéseket ebben az irányban, előírva, hogy a betegápoló rendek tagjai szerezzék meg a megfelelő állami szakképesítést és diplomát.

1908-ban X. Pius magánkihallgatáson fogadott egy hetvenegy éves skót származású konvertita orvosnőt, Agnes McLarent. A kistermetű, energikus asszony egy tervet terjesztett a pápa elé: Indiában és főképp a mohamedán országokban olyan kórházakra lenne szükség, amelyeket katolikus orvosok és ápolónővérek vezetnének... Tapasztalatból beszélt. Lefestette a pápának, milyen magas az anya- és gyermekhalandóság azokban az országokban, azon egyszerű oknál fogva, mivel férfi orvos nem érintheti a szigorú elzárttságban élő nőket. Szakszerűen képzett orvosnők és egészségügyi személyzet segíthetne csak rajtuk.

Az orvosnő terve reális volt, de tekintve életkorát, a kánonjogi és egyéb nehézségeket, nem biztatott eredménnyel. Elgondolásait egy fiatal osztrák lány valósítja majd meg: Anna Dengel. Neki kell majd áttörnie a kánonjogi kódex korlátait, megváltoztatnia pápák, bíborosok, szentszéki hivatalok, a Propaganda Fide, az egyháziak és nem utolsósorban a közvélemény gondolkodásmódját. Az ő hivatása lesz, hogy az egyházban ismét jelenlévővé tegye Krisztus gyógyító hatalmát és szeretetét, mégpedig a XX. század legmodernebb eszközeivel.

Mielőtt bemutatnánk dr. Anna Dengelt és életművét, egy percre vissza kell még térnünk az úttörő, dr. Agnes McLaren életére.

Az úttörő

Az 1837-ben Edinburgh-ben, presbiteriánus családból született Agnes fiatal korától kezdve rendkívüli érdeklődést mutatott a szociális kérdések iránt. 30 éves korában egy európai körút során Oberammergau-ban végignézte a passiójátékot; ez volt első találkozása a katolikus vallással. Rómában újabb mély benyomások érték. Visszatérve hazájába megtudta, hogy egyik barátnője hiába küzd azért, hogy bejuthasson az egyetem orvosi fakultására. Az edinborough-i Lordok Tanácsa ugyanis nem engedélyezte nők számára az orvosi tanulmányokat. Agnesben ilyen közvetett módon ébredt fel az orvostudomány iránti érdeklődés... Valakitől azt a tanácsot kapta, hogy próbálja meg Montpellier katolikus egyetemén, oda talán nőket is felvesznek. Mintha ez egy presbiteriánus skót nő számára a legtermészetesebb lenne, egyenesen Londonba utazott, és Manning bíboros ajánlását kérte. A bíboros megírta az ajánlólevelet, és Agnes McLaren beiratkozott az orvosi karra. Az egyetemi tanulmányok után Rómában, Párizsban, Kanadában és Egyesült Államokban tökéletesítette szaktudását. Múltak az évek, életét egészen betöltötte a szegények és a betegek szolgálata. 62 éves korában, 1898-ban kérte felvételét a katolikus egyházba.

1904-ben összeismerkedett Msgr. Wagnerrel, aki mint misszionárius 26 évet töltött keleten. (Valószínűleg egy cikkét olvasta először a Tablet c. újságban a mohamedán nők életéről.) Ottléte alatt egyetlen mohamedán nő arcát sem látta. – Miért nem küldenek oda katolikus orvos-

nőket? — kérdezte McLaren. A választ maga is jól tudta: mert igen kevesen vannak. — És miért ne lehetne nővéreket küldeni, akik előbb elvégzik az orvosi egyetemet vagy a szülésznőképzőt? — A hithirdető szép lassan megmagyarázta a kánonjog rendelkezését. Reméli, hogy ez majd megváltozik, de ehhez sok időre van szükség . . . McLaren készen volt elhatározásával: — Katolikus orvosnőket kell találnunk, — aztán én magam is Indiába utazom, és ott dolgozom. A közel 70 éves skót orvosnő azonnal munkához látott. Leutazott Rómába, bemutatta tervét X. Pius pápának, aztán Londonban megszervezte az Orvosmissziós Bizottságot, előadásokat tartott, orvosokat, tanulásra kész fiatal leányokat keresett az indiai Rawalpindiben (ma Pakisztán) 1909-ben megalapított kórház számára. Felkereste a szerzetesházakat is, de amikor orvosi és szülésznői kiképzésről kezdett beszélni, az ajtók becsukódtak előtte. Tiltja a kánonjog . . .

Az orvosnő a sűrű fátyol mögé rejtett, haldokló nőkre gondolt, és nem adta fel a harcot. Váratlanul levelet kapott egy fiatal osztrák leánytól, aki késznek mutatkozott arra, hogy orvosi tanulmányokat kezd, és utána Rawalpindi kórházában folytat gyakorlatot. Anna Dengel és a skót orvosnő között megindult a levelezés (franciául, mert Ágnes nem tudott németül, Anna viszont még nem beszélt angolul). De személyesen soha nem találkoztak. Ágnes McLaren, a fáradhatatlan öreg orvosnő, 1913. ápr. 13-án tüdőgyulladásban meghalt. Ugyanebben az évben kezdte Anna Dengel orvosi tanulmányait.

Anna Dengel élete

Anna Dengel egy tiroli kis faluban, Steegben látta meg a napvilágot 1892. márc. 16-án. Első tanulmányait a falucska kis népiskolájában végezte. Innen került a thurnfeldi vizitációs apácák intézetébe (ami nekünk Bogner Mária Margit nővér életéből ismerős). Nyolc éves volt, amikor elveszítette édesanyját. Az öt gyermek nevelését az apa vette a kezébe. Kis ruhaüzlet biztosította megélhetésüket. Három évvel később a gyermekek „édes mostohát” kaptak, s a család újabb két fiúval és két leánnyal növekedett. Középiskoláinak elvégzése után Anna két évet Franciaországban töltött, aztán hosszabban időzött az innsbrucki orsolyiták intézetében. Kereste hivatását. Szeretett volna misszióba menni, de hol és hogyan?

A skót orvosnő véletlenül kezébe jutott missziós prospektusa irányította a helyes útra. Eldöntötte, hogy orvos lesz, de tudta, hogy ehhez el kell hagynia Ausztriát, amelynek orvosi egyeteme abban az időben szintén nem vett fel nőhallgatókat. Csak nemrég avatták az első osztrák orvosnőt, de annak a szomszédos Svájcban kellett tanulnia. A McLaren által megalapított Orvosmissziós Bizottság felajánlotta segítségét. Anna Dengel tehát búcsút mondott a szülői háznak, és 1913 őszén az írországi Cork egyetemén megkezdte orvosi tanulmányait. Közben le kellett tennie az angol érettségit is. Mielőtt az annyira óhaj-

tott nyári vakációra hazatérhetett volna, kitört a háború. Félt volt, hogy kiutasítják mint idegent, súlyos anyagi gondjai is voltak. Ennek ellenére sikerült folytatnia tanulmányait, és 1919-ben ledoktorált. Az akkori törvény értelmében csak a szigetországban vállalhatott munkát. De ez sem ment könnyen; meg kellett tapasztalnia a nők hátrányos megkülönböztetésének gyakorlati következményeit.

1920-ban végre hazalátogathatott. Visszatérve ismét jelentkezett az Orvosmissziós Bizottságnál, hogy készen áll, bármikor indulhat Rawalpindibe.

Négy hetes utazás után Bombay-nél lépett indiai földre. Több napon át járta a várost, gyűjtötte a benyomásokat. A modern, széles sugárutakról lekanyarodott a szegénynegyedek felé, bepillantott házakba, megfigyelte az utca porában és a csatornák szennyvizében játszó gyerekeket, a száriba burkolt hindu és az arcfátyol mögé rejtett mohamedán nőket. Aztán napokig utazott vasúton észak-nyugati irányban, Rawalpindiig. Nem sok időt vesztegetett a fészekrakással. Örömmel fogadta a ferences missziós nővérek által elkészített szobát, a napi két nyelvleckét, de egyébként egész napját a betegeknek szentelte. Dél-előtt a kórházban rendelt, délután családokhoz ment. A városkában futótűzként terjedt el a hír, hogy egy idegen orvosnő érkezett a kórházba. Reggelenként 80–100 beteg szorongott a rendelő előtt. A nők legtöbbször terhességi komplikációkkal, a gyermekek pedig a rossz tápláltság különböző tüneteivel vagy tüdőbajjal. Dengel doktornő nemcsak a betegségekkel ismerkedett meg, hanem páciensei élelem-, lakás- és egyéb problémáival. A nehéz szüléseket egyedül kellett levezetnie, mivel a szerzetes ápolónővérek ebben nem segédkezhetek. Kérte az illetékes előljárót, kérvényezze meg Rómától számukra az engedélyt. Vártak, vártak a válaszra, amely végül megjött, és elutasító volt.

Látnia kellett, hogy az egyetlen világi szülésznő sem bírja a munkát. Egyedül kell járnia a szegényes kunyhók lakóihoz, és a higiénia legelemibb követelményeinek sem megfelelő helyen világra segítenie egy gyermeket. Dengel Anna megértette, miért hal meg az indiai nők többsége 30. éve betöltése előtt. Tudta, hogy a zárt kapujú, ablakú házak mélyén nők ezrei szenvednek és pusztulnak el minden emberi segítség nélkül. Hát nem ezeknek lenne legnagyobb szükségük Krisztus gyógyító jelenlétére?

Múltak a hónapok. Megkezdődött a Ramadan böjt. A kórház személyzetének este 9 és hajnali 4 között kellett ételt adnia a mohamedán betegeknek, akik napközben még gyógyszerert sem voltak hajlandók bevenni.

Egy rövid kurzus Poona város egyetemén új tapasztalattal gazdagította Dengel doktornőt. Összeismerkedett egy csoport evangélikus or-

vosnővel, és e találkozás után még zavartabban vetette fel magának a kérdést: a szeretetszolgálatnak ezen a területén miért maradt le ennyire a katolikus egyház?

Katolikus orvosnők közösségét kell létrehozni! – ismételte magának McLaren elgondolását. Nem lehetnek szerzetesek, hiszen akkor nem folytathatnak orvosi gyakorlatot, és mégis egészen Krisztusnak és a betegeknek kell magukat szentelniök. De hogyan?

Rawalpindi a walesi herceg látogatására várt. Dengel doktornő is estélyi ruhát varratott magának. Barátai örültek, hogy végre, legalább egy bál idejére, olyan ember lesz, mint a többi. A mélykék selyemruha jól áll majd sötétbarna hajához... Már indulni akart, amikor egy nővér csodálkozva megállította. És hirtelen maga is megérezte, hogy az estélyi ruha és a pezsgő már nem az ő világa. Visszafordult, szobájában letette a suhogó ruhát, rágyújtott egy cigarettára – ebben a három évben sokat dohányzott, a napi megállás nélküli munka, az éjjeli hindosztán nyelvtanulás és angol szakirodalom-tanulmányozás közben –, és polcáról leemelt egy orvosi szakkönyvet. Élete a betegeké és Krisztusé. Csak ennyit tudott ebben a pillanatban.

Dengel doktornő választás előtt állt. Itt marad Rawalpindi kórházában, magányosan elég a munkában, vagy társakat keres, hogy közös erővel tegyenek eleget az India különböző részeiből érkező sürgető kéréseknek. Az utóbbi mellett döntött.

Dengel Anna hivatása

Elköszönt egy időre Rawalpindi Szent Katalin-kórházától, visszatért Európába. Rövid tájékozódás után tudatosodott benne, hogy a háborúban kivérzett és gazdasági válságtól gyötört országoktól nem várhat sem anyagi, sem szellemi támogatást. Az Orvosmissziós Bizottság vezetőjével, Pauline Williszel folytatott megbeszélése végén Amerika mellett döntött. Miss Willis megvette mindkettőjük számára a hajójegyet, összeállította azok névsorát, akikhez segítségért fordulhatnak. Először New Yorkban tartottak előadásokat, aztán átmentek Bostonba. Hayes bíboros udvariasan túl akart adni két látogatóján, de amikor Dengel doktornő elébe rakta a Rawalpindiben készített fényképeket, elnémult, és hosszabb szünet után ezt kérdezte: – Miben lehetnék segítségükre? Aztán engedélyt adott, hogy egyházmegyéjében bárhol előadást tartsanak az orvosmisszióról, majd kezükbe nyomott egy 1000 dolláros csekket.

Daughtery philadelphiai bíborosérsek ugyan türelemre intette őket, de ugyanakkor megígérte, hogy az anyagi segítségen túl megad minden támogatást. Szavát megtartotta: haláláig Anna Dengel legjobb barátja és jóakarója maradt. A következő állomás Washington volt, ahol többek között egy indiai hithirdetővel folytatott megbeszéléseket. Az

illető kérdésére: lehetségesnek tartja-e, hogy Indiában létrehozzanak egy katolikus orvosmissziót, megfontoltan ezt válaszolta: – Kell születnie egy csoportnak, mi több, egy szerzetesi közösségnek. Olyan emberek közösségének, akik szakképzettséggel rendelkeznek, akik csak Istenért és azért a sajátos feladatért élnek, amellyel Ő bízta meg őket. Táskájából elővett egy kis füzetet, a leendő közösség szabálytervezetét. Az érvényben lévő egyházi törvények miatt nem lehetett szó nyilvános fogadalmat tevő szerzetesekről (kongregációról), csupán „jám-bor társulatról” (pia unio), amelynek tagjai hármasság magánfogadalmat tesznek, és Isten országát orvos-missziós tevékenységük által építik.

Curley washingtoni érsek 1925. jún. 10-én egyházmegyéjében jóváhagyta a „pia unio” megalapítását.

Egyelőre ketten voltak: Anna Dengel és Joanna Lyons doktornő. Nemsokára két ápolónő, Evelynne Flieger és Mária Ulbrich csatlakozott hozzájuk. A közösség megalapítása hivatalos dátumát szeptember 30-ára tűzték ki, hogy a születő társulatot a missziók védőszentje, Lisieux-i Szent Teréz pártfogása alá helyezték. (Szept. 30: Szt. Teréz halálának napja.) A napi evangélium Jézusnak „a föld sójáról” szóló szava volt. Dengel Anna krónikájában ezt fűzi hozzá: „Kaphatnánk-e jobb evangéliumi üzenetet az alapítás napján, amikor elkötelezzük magunkat Istenért és Országának terjesztéséért? Bár magadná Isten, hogy egy kicsit az Ő sója legyünk. Főleg személyes életszentségünkkel és példánkkal. Életünkkel mutassuk be a kereszténységet a pogányoknak. Ez a hivatásunk. Éljen bennünk Krisztus, azután sugározzuk Őt tovább.”

A következő évben Lyons doktornő megkezdte orvosi működését Rawalpindiben: ő lett a kórház vezetője, közben előkészítette az új klinika építését. 1927-ben két újabb nővér követte. Már mindnyájan egyszerű szürke ruhát és kék fátyolt hordtak. 1928-ban küldte az új társaság első tagját az orvosi egyetemre. 1930. jan. 28-án az orvosmissziós nővérek első csoportját kihallgatáson fogadta a pápa. „Munkátok megfelel gondolatainknak és vágyainknak” – mondta nekik. Ezek a szavak újabb reménnyel töltötték el a kis közösség tagjait: talán elérkezik az az idő, amikor az egyház feloldja a tilalmat, és az orvosi hivatás összeegyeztethető lesz a szerzetesi hivatással.

Anna Dengelt egy váratlan személycsere ismét Rawalpindibe szólította. Lyons doktornő évi jelentéséből megtudta, hogy az új Szent Család kórházban egy év leforgása alatt 6552 járóbetegét láttak el, 185 fekvőbetegét ápolták, 14 mérgezést gyógyítottak meg, 35 súlyos és 95 kisebb műtétet hajtottak végre.

Amikor az ügyek elintézése után elbúcsúzott Rawalpinditől, egyben búcsút vett az operáló asztaltól, a rendelőtől és a betegteremtől is. Ettől kezdve a közösség szervezése és vezetése foglalta le minden ide-

jét. „A tevékeny és belső életnek nemcsak hogy párhuzamos szinten kell járnia, hanem együtt kell haladniok és egymást segíteniök” — hangsúlyozta.

Dr. Margarete Hattemer, régi osztrák barátnője, tervezett világkörüli útjára meghívta Anna Dengelt is. A közel öt hónapos út során az új közösség vezetőjének alkalmá nyílt arra, hogy újabb munkaterületeket fedezzen fel, hogy az orvos-missziós küldetést szinte világméretű távlatokba helyezze el. Első állomásuk Trinidad volt, aztán Rio de Janeíroból indultak hosszabban. Fokváros után India felé hajóztak. Átutazva Burmán, Thaiföldön és Indonézián a Fülöp-szigetekre érkeztek, onnan pedig Kínába. A két orvosnő, ahol csak tehette, kórházakat, ápolónőképzőket és orvosi fakultásokat látogatott, köztük a pekingi egyetemet. Itt Pekingben kimondhatatlan meglepetés, öröm várta Anna Dengelt. A pekingi apostoli delegátus átnyújtotta neki a Propaganda Fide 1936. febr. 11-én kelt, „Religionis Mulierum Institutis ad tuendam puerorum matrumque vitam in locis missionum” c. instrukcióját.

Gyökéres fordulat

A „Constans et sedula” kezdetű instrukciót a Szentszék egy különleges bizottságának munkája alapján fogalmazták meg. Ez 1932 óta tanulmányozta azokat a beadványokat, amelyek a missziós területeken dolgozó ordináriusoktól — és nem utolsósorban Anna Dengeltől — érkeztek azzal a kéréssel, hogy vizsgálják felül az egyháziak orvosi tevékenységet tiltó kánonjogi rendelkezéseket. A válasz — amint az alábbi összefoglalásból kitűnik — ezúttal pozitív volt.

A Szentszék tájékoztatták arról, hogy Afrikában egyes törzseket a kihalás fenyegeti az anyák és a csecsemők nagyfokú halandósága miatt. A polgári vezetők és más, nemkatolikus közösségek már felfigyelték erre a tragikus helyzetre. Bizonyos kormányok csak akkor engedélyezik a szerzetesnővérek kórházi működését, ha fel tudják mutatni diplomájukat. Az anyák és gyermekek életének megmentésére, ill. egészségügyi gondozásukra már történtek magánkezdeményezések; ezek megszervezését és egységbe fogását a Szentszék sürgető feladatának tartja. Ezért a Propaganda Fide kongregáció, miután alaposan tanulmányozta a szóbanforgó kérdést, és XI. Pius pápától elnyerte a megfelelő felhatalmazást, továbbá tárgyalt a Szerzetesi Kongregációval, a következő szabályokat és irányelveket adja:

— Kívánatos, hogy olyan új szerzetesnővér-közösségeket alapítsanak, amelyeknek szakképzett tagjai az orvosi ellátás hiánya miatt életveszélyben lévő anyák és gyermekek gondozásával foglalkoznak.

— Szükség van arra, hogy e közösségek tagjai mindnyájan részt vegyenek ebben a munkában; alkalmazhatnak bennszülött ápolószemélyzetet is, de gondoskodniuk kell megfelelő szakmai kiképzésükről.

— Előljárói egyetlen nőért sem kényszeríthetnek arra, hogy szülésnél segédkezzék; ezt a tevékenységet csak azok folytassák, akik sza-

bad elhatározással vállalják magukra a felebaráti szeretetnek ezt a feladatát.

— Az új kötelességek megfelelő orvosi és lelki előkészületeket kívánnak meg. A nővéreknek meg kell szerezniük az orvosi, illetve az ápolónői oklevelet. De mindenekelőtt alapos lelki kiképzést kell számukra biztosítani. A nővéreknek ezt az orvosi szolgálatot a testvéri szeretet jeleként kell teljesíteniük.

— A szükséges diploma megszerzése céljából a nővéreknek katolikus kórházakat és egyetemeket kell látogatniuk. Ha erre nincs lehetőség, a Propaganda Fide kongregáció engedélyével más, világiak által vezetett intézményeket is látogathatnak.

— Azoknak az új szerzetesközösségeknek tagjai, amelyek az anya és a gyermek egészségének szolgálatát tűzték ki célul, a felsőfokú tanulmányok befejeztével örök fogadalmat tehetnek. A már meglévő intézmények, amennyiben ezt a szabály lehetővé teszi, azonnal alkalmazhatják ezt az alapelvet.

A pekingi apostoli delegátus házában felhangzott az ujjongó Te Deum. Végre szabad az út az orvosmisszió nővérei előtt! Minden energiájukat feladatuk ellátására fordíthatják: a gyermeküket váró édesanyákhoz siethetnek, mint Mária Erzsébethez; ápolhatják a betegeket, mint Istenes Szent János és Lisieux-i Szent Teréz; sebeket köthetnek, mint azok a keresztény nők, akik Szent Sebestyén sebeit megtisztították; gondoskodhatnak az útszélen hagyott összevert, elhagyott áldozatokról, mint az irgalmas szamaritánus. Megvan a felhatalmazás arra, hogy az öt világrészen jelenlevővé tegyék Krisztus gyógyító hatalmát!

A Washingtonba visszatért Anna Dengel azonnal munkához látott. Mindenekelőtt egy központot kellett létrehoznia, ahol a jelentkező új rendtagoknak biztosíthatják a megfelelő lelki kiképzést. Philadelphiában építették fel első anyaházukat. 1939-ben beköltöztek, megnyitották az újoncházat és az ápolónőképzőt is. Ugyanebben az évben nyílt meg az első ház Hollandiában, valamint a második Szent Család kórház az indiai Patna-Kurjiban.

A második világháború kitörése megakadályozta a további építkezéseket, az utazásokat pedig megnehezítette. Az orvos-misszió nővérei ezért fogadtak el egy „belföldi”, Új-Mexikóba szóló meghívást. Itt létrehozták az Egyesült Államok első katolikus szülésznőképző intézetét, amelyet mindmáig ők vezetnek. Aztán Atlantába hívták őket, ahol egy négereknek és sötétbőrűeknek épített klinika vezetését vették kezükbe.

1941. aug. 15-e örömnepet jelentett az új kongregáció számára. Az első huszonkilenc nővér ezen a napon tett nyilvános örök fogadalmat. Köztük volt az alapító, aki most töltötte be 49. évét. A Propaganda Fide bíboros vezetője azt kérte a Szentszék által hivatalosan elismert

új szerzeteskongregáció nővéreitől: menjenek el mind az öt világrészbe, és dolgozzanak Krisztustól kapott küldetésük szellemében.

Tizennyolc évvel az alapítás után az orvos-missziós nővérek létszáma meghaladta a százat. A háború befejeződése után egymás után jöttek létre az új alapítások – kórházak, szülőotthonok, rendelőintézetek – Indiában, Indonéziában, Dél-Afrikában, Jáva szigetén, a Celebes- és Fülöp-szigeteken, Kongóban, Venezuelában, Vietnamban, Ghanában, Ugandában, Kenyában . . . Az alapításokat szinte mindenütt Anna Dengel végezte. 1951-ben az indiai Poonában, tíz év múlva a Fülöp-szigeteken, 1964-ben pedig a burmai Rangoonban nyitottak újoncházat. Philadelphióban a fiatal nővérek lelki és szakmai továbbképzésére állítottak fel egy házat. 1960-ban megnyitották az indiai Keralában az első államilag elismert katolikus betegápolóképző iskolát.

1957-ben az Orvosmissziós nővérek kongregációja pápai jogú intézmény lett. Székhelyüket áttették Rómába. 1966-ban a kongregáció mintegy 700 nővére a négy világrészben 49 házban működött. Hogy milyen szellemben, arra vonatkozólag idézzük az alapítónak egy nővéreihez írt beszédét 1955 Szent Péter és Pál ünnepén. Arról a „nagyobb szeretet”-ről van szó, amelyről Jézus is kérdezte Pétert. Hogyan mutatkozik meg ez a misszionárius hivatásában?

Mindenekelőtt: a kötelesség terén. Úgy kell szeretni, ahogyan az anya szereti gyermekét. Nem elég, hogy csak szépen felöltöztetse, fenyűzően ellássa, és kényeztetésével elrontsa. Az anya legnagyobb szeretete az, ha teljesíti gyermekei iránti kötelességét; ez pedig kemény munka, odaadást kíván, igénybe veszi saját egészségét és minden gondját. Ezt mondta Miaszonyunk is Fatimában. Az emberek ezt nem mindig szeretik hallani. Szívesen hallgatják a lágy, érzelmes dolgokat, ami csak langyos víz. De a valódi kötelesség az igazi. Ez a nagyobb szeretet megnyilvánulása: őszintén és lelkiismeretesen tenni kötelességünket.

Másodszor, ami még több – hiszen a kötelesség mindenkinek szól –: a misszionárius nagyobb szeretete nagylelkűségben nyilvánul meg. Erről annyira meg vagyok győződve, hogy ha valaki nem kapta ezt meg természetéből vagy a kegyelem révén, vagy erőfeszítése árán Isten segítségével, arról nem szeretném, hogy a Társaságban maradjon. Imádkozni kell érte; különben nyomorúságos a missziós hivatásunk. Ha valaki misszionáriusnak megy, több áldozatot kell hoznia: ott az éghajlat, a munka, olyan társakkal kell élnie, akik nem kedve szerintiek. Ez teljesen igaz. A misszióban nagyon megértőnek és türelmesnek kell lenni, nagylelkűnek, és a saját dolgunkkal kell törődni. Nem tudod, mi megy végbe a másik fejében és szívében.

A nagyobb szeretet harmadik megnyilvánulása az öröm. Ez is a szeretet gyümölcse, a szeretet munkája. Ha szeretettel végzed, örömmel végzed. Én sokkal komolyabb voltam fiatal koromban.

Most a szívem olyan könnyűvé válik. Mindig Istenhez kell emelnünk szívünket, és ha a szívünk Istennél van, akkor örömmel, nagylelkűen és sok szeretettel fogjuk tenni a kötelességünket.

A Zsinat után . . .

1967-ben, 75 éves korában Anna Dengel lemondott legfőbb előjárói hivataláról. Ez az év alapvető változásokat hozott a kongregáció életében. A nővérek elemezték az új körülményeket, követelményeket, és ezek ismeretében azt keresték, hol van a legnagyobb szükség Krisztus gyógyító jelenlétének megújítására. Az afrikai gyarmati országok egymás után vívták ki függetlenségüket; ezen és a többi világrészen is egyre inkább az állam vette kezébe az egészségügy irányítását. Az orvos-missziós nővérek figyelme azok felé a szegények felé fordult, akik különböző okok miatt – társadalmi igazságtalanság, hátrányos megkülönböztetés, földrajzi távolság stb. – nem részesültek ezekben az egészségügyi és szociális szolgáltatásokban. Ahelyett, hogy újabb nagy kórházakat alapítottak volna, ezeket a szegényeket, kitaszítottakat, szenvedőket, a társadalom peremére szorultakat kezdték keresni. Egyesek szívesen vállaltak munkát állami kórházakban, rendelőintézetekben, mások, kis csoportokban, szellemi-testi fogyatékosok intézetében, vendégmunkások között, távoli falvakban, a sivatag vagy a dzsungel közelében, külvárosok szegénynegyedeiben telepedtek meg, és szervezték meg az egészségügyi ellátást. Ha szükségesnek látszott, egy-két nővér elindult egy-egy ismeretlen ország – mint pl. Ruanda vagy Kambodzsa – felé. A gyógyító szolgálat új távlatai nyíltak meg előttük. Krisztus is az egész embert akarta gyógyítani, nemcsak a test, hanem a lélek, a szellem betegségeit is; a bűn minden következményétől meg akarta szabadítani az embert. A zsinat szellemében megújuló 700 orvos-missziós nővér 1967-től kezdve így értelmezte sajátos karizmáját.

Anna Dengel a római központi házban szorongva figyelte az irányváltoztatást. Olykor úgy érezte, mindaz, amit egy élet küzdelmével felépített, romba dől. Aggódo kérdésekkel ostromolta régi barátait, a vatikáni kongregációk vezetőit; különösen a rendi alkotmány miatt aggódott, hiszen számára annak minden betűje ezer áldozatot, lemondást és örömet rejtett. Senki sem tudta megnyugtadni és biztosítani arról, hogy nővérei az idők jeleinek ismeretében helyes úton haladnak. Egy időre elutazott szülőházájába, Tirolba, de lelke nyugalma itt sem tudta visszaszerezni. Hat évi küzdelem után nyerte csak vissza békéjét. Nemcsak elfogadta a változásokat, hanem örömmel ismerte fel, hogy a kongregáció eredeti karizmája új, soha nem álmodott utakon bontakozik ki. 1973 pünkösdjén, 81. életévében írja, hogy napja leáldozóban van, de vigasztaló érzéssel nézi a tovább folyó munkát: „A jövő a tie-

tek! Legyen a múlt tanúság rá, hogy ahogy csak tőlem tellett, megtettem a magam részét. A feladat, amit Isten adott nekem, örömet és viszontagságokat hozott. A viszontagságokat készségesen viseltem Isten szeretetéért és ügyünkért. Ti éppen úgy tudatában vagytok a jelen szükségleteinek, amint én tudatában voltam, mire volt szükség az én időmben." És a pünkösdi antifónát idézi: „Küldd el Szentlelkedet, és megújítod a föld színét, Alleluja!"

1975-ben ezzel az örömmel ünnepelte meg aranyjubiläumát. Az öt körülvevő és a négy világtáj országaiban vele ünneplő nővéreknek a szív megtérésének szükségességéről beszélt, majd ezeket a gondolatokat adta nekik ajándékkul:

Ha igazán szeretsz, találékony vagy.

Ha szeretsz, próbálsz tapasztalatokat gyűjteni, és minden érdekel.

Ha igazán szeretsz, türelmes vagy és hosszantűrő.

Ha szeretsz, alkalmazkodsz.

Ha szeretsz, adni akarsz, fáradhatatlanul, önzetlenül és nagyvonalúan.

Ha szeretsz, a szolgálatot keresed és nemcsak a munkát.

Az ember nem kíméli önmagát, amikor szeret . . .

1976. márc. 19-én, Szent József ünnepén súlyos agyvérzést kapott. Környezete azt hitte, nem éli meg a következő napot. De a gyógyító Krisztus még négy évet adott neki, hogy szeretetét tűzben kipróbált arannyá változtassa.

Szellemileg friss maradt, de bénasága miatt állandó segítségre szorult. Hálás lélekkel fogadta ezt a keresztet is, és fenntartás nélküli bizalommal tekintett a kongregáció jövője felé. Egy magyar nővér, aki ebben az időben néhány hétig ágya mellett lehetett, azt írja, hogy ez felért egy lelkigyakorlattal.

1980. ápr. 17-én hívta őt haza az Atya. Földi maradványai a Szent Péter bazilika árnyékában meghúzódó Teuton temető ciprusai alatt nyugszanak.

Halála után az orvos-missziós nővérek világszerte megújították elkötelezésüket, az Alapító karizmájához való hűségüket:

Krisztus gyógyító szeretetének közvetítésére szóló elkötelezettségünk arra készítet minket, hogy

- gondos ápolással gyógyítsunk, ill. enyhítsük a súlyos betegek szenvedését;
- biztosítsuk a legelemibb egészségügyi gondozást, ill. a szakorvosi ellátást;
- szolgálatot teljesítsünk a kórházakban, ill. elősegítsük az egészségügyi szolgáltatások kibontakozását;
- gondoskodjunk az idős korosztályról, ill. a fiatal anyákról;
- gondozzuk azokat, akiken orvosilag már nem tudunk segíteni, ill. készen álljunk minden sürgős hívásra;

- tanítsunk egyetemi szinten, ill. kis falvakban, félreeső településeken;
- ápoljuk és segítsük a fizikai és szellemi fogyatékosokat, ill. elősegítsük a leprás betegek gyógyulását és társadalmi beilleszkedését;
- készen álljunk a telefonszolgálatra, ill. a kórházi lelkigondozó munkára;
- közösséget építsünk a város szegénynegyedeiben, ill. kis falvakban;
- az igazságosságért harcoljunk az egészségügy területén, ill. az igazságosság révén dolgozzunk az egészségéért;
- bármilyen orvosi feladatot vállaljunk, ill. felhasználjuk minden adottságunkat azért, hogy a lekipásztori munka, szociális élet és nevelés területén előmozdítsuk a gyógyítás folyamatát.

Az orvos-missziós nővérek, miután elemezték az egyes világrészek szükségseit, elhatározták:

Latin-Amerikában elsősorban a szegényeket szolgálják,

Észak-Amerikában elscornak a társadalmi igazságosságért,

Európában különös figyelmet fordítanak a kisebbségi csoportok szolgálatára, valamint az érzelmi és pszichológiai igények kielégítésére,

Ázsiában a szegények egészségügyi ellátásával harcolnak a társadalmi igazságosság megvalósításáért,

Afrikában jelenlétükkel és az emberi kapcsolatok kiépítésével teszik hatékonyabbá gyógyító szolgálatukat.

Azt teszik, amit Mária, az első keresztény diakonisszák és minden idők irgalmas szamaritánusa: az egyetlen Orvos, Krisztus gyógyító hatalmát közvetítik, teszik jelenlévővé a szenvedők – mindnyájunk – világában.

Parentiné Ipacs Katalin

AZ ÉLET SZERETETÉÉRT: GIANNA BERETTA MOLLA

1973. szeptember 23, vasárnap. Déli 12 órát üt a Szent Péter bazilika órája. VI. Pál pápa törékeny alakja tűnik fel az Apostoli Palota legfelső emeletének egy bordó szőnyeggel díszített ablakában. A déli Ürangyala elimádkozására összegyűlt híveknek a Szentatya egy a milánói egyházmegyéből származó hősies édesanyáról beszél, aki megfontolt választással feláldozta saját életét, hogy világra hozhassa gyermekét.

– A pápa nem nevezte meg ezt a csodálatra méltó anyát, de ma már Olaszországban sokhelyütt ismert megrázó élettörténete. Ezt a 39 évet megért orvosnőt Gianna Berettának hívták, Pietro Molla mérnök felesége, három pici gyermek anyja volt. Negyedik kislányának, Gianna Emanuelának csak akkor lehetett esélye a megszületésre, ha az anya, mint az evangéliumi jó mag, meghal, hogy új élet csírázhassék belőle.

Gianna Beretta Molla tanúságtétele kétségtelenül nem mindennapi, akkor is, ha meggyőződésünk szerint nem egyedülálló. Sokan vannak olyan névtelen hősök, akik – mert szerelmesei az életnek – az önfeláldozásig tisztelik mások életét. Az ismert és ismeretlen hősies anyák felmagasztalása lesz az a pillanat, amikor Gianna Beretta Mollát az oltárra emelik. Boldoggá avatási perét tíz évvel halála után, 1972-ben indították el Milánóból. 1978. ápr.27-én adták át hivatalosan a hősies erényeit és a közbenjárására történt csodákat dokumentáló iratokat a szentté avatási kongregációnak.

Idézzük most fel e vértanú édesanya életútját. Ha közelebbről megismerkedünk azzal a családdal, amelyből származott, környezetével, szép házassága és hivatása történetével, nem csodálkozunk élete végkifejletén. Megértjük drámai választásának indítékait. Egész élete az önfeláldozó szeretet példája. Ha valaki úgy tud hinni és annyira át tudja vinni a gyakorlatba hitét, mint Gianna, akkor a legvégső döntés előtt sem torpan meg.

1908. okt. 12-én Milánó Szent Bertalan plébániatemplomában két nagyszerű fiatal, Alberto Beretta és Maria De Micheli, Gianna szülei kötik egymáshoz életüket „holtodiglan-holtomiglan”. Örvendező násznép veszi körül az ifjú párt, egymás után futnak be a szerencsekívánatok. Köztük egy tréfás rajzocska, amely egy nagy kosárból kikandikáló 13 rakoncátlan gyermekarcot ábrázol. Alul a felírás: válasszatok. Mária tétovázás nélkül felel: „Mindegyiket választom.” Alberto kicsit megfontoltabb: „Uram, inkább tizenhármat, mint egyet sem.” Húsz év leforgása alatt jön is, egyik a másik után, a tizenhárom gyermek. A szülők öt ízben állják körül a kis fehér koporsót, de a többi nyolc Istennek hála megmarad, mind okos és egészséges: Amália (1909), Francesco (1911), Ferdinando (1913), három évvel később Enrico, aki mint ferences pap apja, Alberto nevét veszi fel; Zita (1918), Giuseppe (1920), aki szintén pap lesz, 1922-ben a mi Giannánk és végül Virginia (1925), akit testvérei kedvesen Giniának becéznek.

Gianna tizedik gyermekként látja meg a napvilágot Magentában, az apai nagyszülők házában, ahol a család éppen látogatóban van. Mivel október 4-én, Assisi Szent Ferenc ünnepén születik, a keresztségben a Giovanna mellett megkapja a Francesca nevet is, a hosszú kettős név azonban az évek során Giannává rövidül. A szülők rendkívül

vül nagy tisztelői Olaszország védőszentjének, a ferences harmadrend tagjai, gyermekeiket is a ferences egyszerűség és derű szellemében nevelik. A kis Gianna lelkére is ez a békés, derűs családi légkör nyomja rá bélyegét, de ugyanakkor a komoly munka és ima légköre is. Az édesanyjának egy perc nyugta sincs: nem nehéz elképzelni, mennyi munkát ad neki a sok pici gyermek. De a tengernyi mosás, vasalás, takarítás és főzés mellett is talál időt arra, hogy esténként együtt imádkozzák az olvasót, zongorázni tanítsa kislányait (ő maga nagyszerűen játszik és kiváló zenepedagógus), színes művirágok készítésére oktatssa gyermekeit, horgolt terítőket készítsen a templom oltárára. 1942 egyik estéjén, amikor agyvérzést kap, amely néhány óra alatt elviszi, éppen a misszióknak szánt terítőt hímezi. Alberto édesapa mellett, hogy a népes család anyagi megélhetését biztosítja, alaposan kiveszi részét a gyermeknevelés felelősségéből. Az ő feladata a kicsik levegőztetése, sétáltatása. Ő viszi a gyerekeket vasárnaponként a szentmisére, amikor pedig nagyobbacsok lesznek, naponta beugranak a templomba legalább egy Úrangyalára, Miatyánkra. Amikor legidősebb leányuk, Amália súlyosan megbetegszik, a család Bergamóba költözik. A városka dombján keresnek lakást, abban a reményben, hogy a jó levegő meghosszabbítja életét. A család Bergamóban marad egészen 1937-ig, Amália haláláig. Alberto Beretta innen jár hivatalba Milánóba. A napi 58 kilométeres „sétát” vonaton és villamoson teszi meg. Még a szokásosnál is korábban kel, hogy a napi szentmisét ne kelljen elmulasztania.

Gianna 1928-ban Bergamóban kezdi meg elemi iskoláit, különböző apácaiskolákban. 1933-ban a kanossziánus nővéreknél vizsgázik ötödik osztályból, kiváló eredménnyel. A gimnáziumi évek már nem ilyen szerencsések: közepes eredménnyel jut át egyik osztályból a másikba. Ebben az időszakban, úgy tűnik, inkább a zene, a festészet és az élete végéig rajongva szeretett természet köti le figyelmét. Különösen a hegyekért lelkesedik, kiváló hegymászó, síelő. Osztálytársai így nyilatkoznak évek múltán a serdülő Giannáról: „Sohasem veszekedett senkivel, mindig vidám és kedves volt.” „Nem volt pletykás természet, mindig derűsnek, vidámnak láttuk, sokat járt templomba.” „Nem volt nagyon közlékeny, inkább a szeme volt beszédes. Ha valami bántotta, nem beszélt róla, legfeljebb akkor nem mosolygott.” Egyik tanára, akihez matematika különórára járt, így emlékezik rá: „Azonnal megszerettem; aranyos leány volt, aki egyszerűségével, bájával, tiszta és ártatlan lelkével mindjárt meghódította mindazokat, akik közelébe kerültek. Olyan volt, mint a család melegében és derűjében tavasszal virágba szökkent bimbó.” Egy másik iskolatársára nagy hatással volt az egész családban uralkodó vallásos szellem, a templom szeretete, annyi meggyőződéssel megélt hitük. Az egyébként zárkózott Gianna hitében oly

„közlékeny“ volt, hogy mindazok, akik kapcsolatba kerültek vele, elkezdtek gyakrabban templomba járni, nemcsak a vasárnapi szentmisére, hanem a délutáni vecsernyére és az esti rózsafüzérimára is.

Lassan pereg a Beretta-család élete. Milánó és Bergamo után ismét költöznek, ezúttal Genovába. A gyerekek felcseperedtek, olyan városban akarnak lakni, ahol van egyetem, no meg a nedves, hideg telek után jót tesz egy kis tengeri levegő is. Gianna már Genovában végzi a gimnázium utolsó, ötödik osztályát az 1937/38-as tanévben. A család hamarosan beilleszkedik az új környezetbe, beleértve a plébániai közösséget is, sőt azt is mondhatnánk, elsősorban abba. Anna Rabbia dorottvás nővér így emlékezik vissza rájuk: „A házaspár minden reggel nyolc órakor szentmisén vett részt és szentáldozáshoz járult. A gyermekek, akik iskolába, egyetemre mentek, korábbi misére jártak. Megható látványt nyújtottak igazi, élő hitükkel.“ A 15 éves Gianna lelkületéről „Emlékek és imák“ c. naplója tanúskodik. Lássunk néhány gondolatot: „Mindent Jézusért akarok csinálni. Minden tettemet és bánatomat neki ajánlom fel. — Inkább a halált választom, semmint bűnt kövessek el. — Imádkozom az Úrhoz, hogy értesse meg velem nagy irgalmát. — Engedelmeskedni akarok MM-nek (Malatto nővérnek) és tanulok, jól-lehet nincs kedvem hozzá, Jézus szerelméért.“ Beiratkozik a líceumba, és nagy akaraterővel a gimnáziumi évek nem túl sikeres eredményei után a legjobbak közé küzd fel magát. 1942-ben kiváló eredménnyel leérettségizik. Éppen húsz éves. Egyetlen esztendő alatt egymás után elveszíti szüleit: áprilisban anyját, szeptemberben alig 61 éves édesapját. A Beretta-testvérek Amália nővérük sírja mellé helyezik drága szüleik holttestét, és visszatérnek abba a házba, ahol Gianna született, az apai nagyszülők magentai házába. Néhányan már befejezték tanulmányaikat: Ferdinando orvos, Francesco mérnök. Enrico szintén orvos, hamarosan pappá szentelik, Zita gyógyszerész, Giuseppe mérnöknek és egyben papnak készül. Virginia, a legkisebb testvér is már döntött: orvos lesz és missziós nővér.

Az egyedüli nyitva maradt sors már csak a Giannáé volt. Kétségtelenül az orvosi pálya felé vonzódott, de még a gondviselés szavát, jelét várta jövőendő életét illetően.

1942-ben, az érettségi és szülei elvesztése évében beiratkozik a milánói orvosi egyetemre. 1945-ben Páviában folytatja tanulmányait: szívesebben él a nyugodtabb, családiasabb légkörű kisvárosban, és az ősi páviai egyetem nagyobb hírnévnek is örvend. Egyik orvostanhallgató társa így emlékezik vissza rá: „Megismertem és megcsodáltam szívét, hite és értelme adományait.“ Kolléganője és szobatársa szintén elismerően szól róla: „Jóságán és vallásosságán kívül arra emlékszem, mennyi derűt, biztonságot és békét árasztott maga körül, hála éppen

mélyen keresztény lelkületének.” A háború viharos évei alatt is folytatja tanulmányait, ahogy lehet. 1949. nov. 30-án teszi le diplomavizsgáját, 104-es osztályzatot kap (a legmagasabb 110). Ekkor 26 éves. Úgy érzi, készen áll arra, hogy életét mások szolgálatába állítsa.

1950. jún. 20-án Ferdinando nevű orvos bátyjával együtt rendelőt nyit egy Magenta környéki kis, alig 2000 lelket számláló faluban, Meseróban. A lepergő évek közléről sem tétlenségben telnek. Gianna fáradhatatlan. A kórházi szolgálattal párhuzamosan szívvel-lélekkel végzi mindazt a rengeteg munkát, amelyet diákkorában vállalt: működik a magentai plébánia oratóriumában, a katolikus akcióban, buzgó ferences harmadrendi, Szent Vince gyűjtési akciók fáradhatatlan szervezője, lelkigyakorlatokat szervez és maga is több lelkigyakorlaton vesz részt, várva Isten hívását, valamilyen útmutatást. Úgy dönt, hogy gyermekgyógyászatra specializálódik, ez a szak áll hozzá legközelebb. Úgy érzi, ebben a hivatásban tehet legtöbbet a születendő és már megszületett életekért. 1952 júliusában a legmagasabb pontszámmal teszi le utolsó vizsgáit a milánói orvosi egyetemen. Egy percig sem ül azonban tétlenül babérain. Már augusztusban önkéntes orvosként tevékenykedik a magentai plébánia nyári gyermektáborában, az Orta tó mellett. Gianna küldetésnek tekintette az orvosi pályát: nem ismer pihenést, sohasem utasít vissza semmiféle hívást, éjszaka sem, még abban az időszakban sem, amikor negyedik gyermekét várja, és tudja, hogy lassan és biztosan a halál felé menetel. Teljesen orvosi hivatásának él, amelyre úgy tekint, mint a szeretet parancsának kifejeződésére: a test gyógyításán keresztül a lelkek szolgálatára lenni. Egyik barátnőjének pontosan meg is fogalmazza hivatása lényegét: „Sajnos, nagyon sok olyan orvos van, aki a pénzért mindenre képes. Szerintem az orvosi pálya küldetés.” Gianna számára orvosnak lenni szolgálatot, papságot jelentett, Isten dicsőségére és az emberek javára. Írásai között halála után 5 lapnyi feljegyzést találtak az orvosi hivatásról. Ezeket a sorokat orvos bátyjához, Ferdinandóhoz intézte 1950 és 53 között, tehát orvosi működése kezdetén:

Jézus megmondja, hogy az ember nem csupán test. A testben gondolat, akarat létezik, amely képes elfogadni a szenvedést. A testben lélek van, amely halhatatlan. A test és a lélek között — úgy tűnik — szakadék tátong, annyira különbözőek, mégis egyetlen egységet alkotnak. Mit mond nekünk Jézus? Hogy gyógyítsatok ezt a testet. Jézus beleoltotta az istenit az emberibe, hogy mindaz, amit teszünk, értékesebbé váljék.

Lefekteti az orvosi hivatás négy arany szabályát:

1. Mindenki jól végezze saját részét, tanulja meg jól az orvostudományt. Ma sokan a pénzért hajtanak.
2. Legyünk becsületesek, legyünk hívő orvosok.

3. Szeretettel gyógyítsatok, nem feledve, hogy a beteg ember testvéretek.
4. Nem feledni, hogy a betegnek lelke van. Tehát mi, akiknek annyian kiöntik a lelküket, vigyázzunk, nehogy megsértsük ezt a lelket. Ez árlás lenne. Vigyáznunk kell a csak úgy, feületesen odadobott szavakra... Tegyük nagyon sok jót.

Kitörő lelkesedéssel ír arról is, mennyi alkalma van az orvosnak arra, hogy jót tegyen:

Mennyi olyan lehetőség kínálkozik az orvos számára, amely a papnak sem adatik meg! A mi küldetésünk nem fejeződik be akkor, amikor a gyógyszerek már feleslegesek: ott van még a lélek, amelyet el kell vinni Istenhez, és az orvos szava tekintéllyel bír. Minden orvosnak kötelessége, hogy ezt a lelket átadja a papnak. Mekkora szükség van a katolikus orvosokra!

Mindazok, akik dr. Gianna Beretta orvosnőt ismerték, azt állítják, hogy ezekkel az írásokkal megfestette önarcképét, s elveihez orvosi hivatásában a legvégsőig hűséges maradt.

Az áldozatos, fáradhatatlan munka – délelőtt kórház, fekvő betegek látogatása, délután rendelő, éjszaka gyakran sürgős hívások – nem akadályozzák meg abban, hogy naponta szentmisén vegyen részt, imádkozzék, elmélkedjék, időnként lelkigyakorlatot tartson, és közben állandóan keresse élete igazi értelmét, mert érzi, hogy valami még hiányzik életéből. Még mindig nem tudja, milyen tervei vannak vele Istennek. Úgy érzi, missziós hivatása van. A missziók szeretetét már akkor megtanulta, amikor még édesanyja szerető karjai ölelték. A Beretta-családban missziós levegőt szívtak a gyerekek. Nem csoda, hogy Alberto orvos-pap bátyja Brazíliában misszionárius, Francesco mérnök bátyja éppen szintén misszióban van, bátyjának segítkezik egy kórház építésében, Maranhão állam Grajau helységében. Ginia kanossziánus nővér 1950-ben szerzett orvosi diplomát, Indiába készül misszionáriusnak. Albertónak írt leveleiből úgy látjuk, a mi Giannánk is a misszióba készül. 1952 júliusában ezt írja testvérének: „Állandóan várom választ, mikor indulhatok. Nagyon szívesen mennék, biztosan nagy szükség lenne rám, de sokan nem tanácsolják, mert nő vagyok, és nem bírnám a klímát.” Alberto igyekszik fékezni türelmetlenségét, azt válaszolja, hogy várjon még és imádkozzék. Mintha érezné, hogy hűgával más tervei vannak Istennek.

És valóban feltűnik egy negyvenes férfi, Pietro Molla, üzemmechanikai mérnök, a milánói SAFFA nevű ipari vállalat tehetséges helyettes igazgatója. Beretta doktornő és Molla mérnök először 1949-ben találkoznak hivatalos okokból: az üzem munkásainak egészségügyi ellátásáról tárgyalnak. Szó sincs semmiféle „meglátni és megszeretni” találkozásról. Szerelmük lassan bontakozik ki, hiszen Gianna akkor még a missziókba készül. Molla mérnök felesége halála után megírja a négy

árván maradt csöppségnek édesanyjuk életét. Innen tudjuk meg, hogy évekig csak hivatalos ügyekben találkoztak, de Pietro már akkor csodálta ezt a nagyszerű orvosnőt, aki számtalan hivatásbeli munkája mellett fáradhatatlanul tevékenykedik apostoli és karitatív téren. „Tudtam – írja Pietro –, mennyire szerettek és becsültek betegeid, fiatalok és öregek, különösen is a fiatal mamák és a magatehetetlen betegek, akiknek annyi vigaszt adtál türelmes, szerető, figyelmes kezeléssel.” (A férfi közvetlenül feleségéhez beszélve írja le emlékeit.)

1954 elején Gianna elérkezett a válaszúthoz: Pietro vagy a missziók? Lelki vezetője azt tanácsolja: végezzon kilencedet, hogy valóban megismerje Isten akaratát. Közben így érvel: Mekkora szükség van ma keresztény anyákra! Ha nem mennek férjhez azok, akik olyan rátermettek (mint Gianna), hogyan jönnek létre az igazi keresztény családok? Gianna belső drámája – jóllehet nem beszél róla – nem kerüli el környezete figyelmét. Sokat imádkozik és kéri, hogy imádkozzanak érte, de közben fizikailag is szenved. „Lourdes-ban voltam – mondja egy barátnőjének –, hogy a Szűzanyától kérjek tanácsot: a missziókba menjek, vagy férjhez. Amikor hazaérkeztem, megérkezett Pietro is.” 1954 Szilveszter éjszakáján Pietro ezt írja naplójába, miután a milánói Scala balettelőadásáról hazatér: „Ez az este döntő lehet életem és törekvéseim szempontjából. Sorsomat rábízom a Jótanács Anyjára” – akit annyira tisztelnek Magentában. 1955. febr. 20-án, egy vasárnap megtartják a szentmisével egybekötött eljegyzést. Pietro azt jegyzi fel: „Incipit vita nova . . .” (Új élet kezdődik), majd: „Minél jobban megismerem Giannát, annál inkább meggyőződöm arról, hogy Isten nem ajándékozhatott meg szebb találkozással.”

Gianna az eljegyzés utáni napon írja első levelét jegyesének. Igen sok követi ezt majd később, házasságukban, mivel Pietro fontos és felelősségteljes munkája miatt, mint a SAFFA üzem helyettes igazgatója, állandóan úton van a világ különböző országaiban. Ebben az első levélben Gianna végre tegezi vőlegényét, és ezt írja neki: „Nagyon szeretnék boldoggá tenni, és olyan lenni, mint amilyennek Te akarsz: jó, megértő és önfeláldozó . . . Neked ajándékozom magam, hogy valóban keresztény családot alapíthassunk.” Íme még néhány levélrészlet a menyasszony Gianna tollából:

Pietro, ha el tudnám mondani mindazt, amit irántad érzek . . . De nem vagyok rá képes. Találd ki Te. Az Úr valóban nagyon szeret engem. Te vagy az a férfi, akire igazán vágytam, de bevallom, számtalanszor felteszem magamnak a kérdést: „Méltó leszek-e hozzá?”

Tudod, hogy egyetlen vágyam téged boldoggá tenni: te mondd meg, milyen legyek . . . Annyira bízom Istenben, tudom, ő majd megsegít, hogy méltó feleséged legyek.

Nagyon, nagyon szeretlek, Pietro, állandóan jelen vagy reggeltől kezdve, amikor a szentmisében a sajátommal felajánlom a te munkádat, örömeidet, szenvedéseidet is.

Már csak 20 nap hiányzik, és . . . Gianna Molla leszek. Mit szólnál, Pietro, ha az esküvőre lelki előkészületül triduumot tartanánk? (Szept.) 21–22–23-án szentmise és szentáldozás, Te Ponte Nuovóban, én pedig az Assunta szentélyben. A Szűzanya egyesíti majd imáinkat, vágyainkat, és az egység erőt ad. Jézus meghallgat és segít bennünket.

Utolsó jegyesi levelében, mint állandóan visszatérő motívumot, ezt írja: „Rendkívül meghat az a gondolat, hogy hamarosan a Szeretet Szentségéhez járunk. Isten munkatársaivá leszünk a teremtésben, megajándékozva Öt olyan gyermekekkel, akik szeretik és szolgálják majd.”

Boldogságtól túláradóan, végtelen gonddal választja ki fehér menyasszonyi ruháját: szépnek és bőnek akarja, hogy egy napon majd át lehessen alakítani leendő újmisé fia papi albájává. 1955. szept. 24-én ragyogó napsütés aranyozza be a magentai Szent Márton bazilikát. Harangok zúgása közben vonul az oltárhoz a jegyespár: a 33 éves Gianna Beretta és a 43 éves Pietro az eskető pap, don Giuseppe Beretta, Gianna egyik bátyja elé.

A házaspár Ponte Nuovóban, Magenta mellett telepszik le egy kis kertés házban, amelyet Pietro építtetett közvetlenül a SAFFA üzem mellett. Az első „mézeshónapok” örömét a legkisebb felhő sem árnyékolja be. Gianna nem feledkezik meg missziós hivatásáról, Alberto bátyjától állandóan kérdezet, miben segíthetne, küldjön-e gyógyszereket, fertőtlenítőket. Aggódik testvéérért, vigyázzon, nehogy elkapja a leprát. Özvegy anyósát a legnagyobb tisztelettel és szeretettel veszi körül. Ginia húga már megvalósította régi álmát: Indiában gyógyítja a betegeket. A testvérek közötti nagy földrajzi távolság nem akadályozza egymás iránt érzett nagy-nagy szeretetüket. „Távol vagyunk – írja Gianna Albertónak –, és mégis egyek, összeköt bennünket a gondolat, az ima. Milyen jó, ha a testvérek szeretik egymást; erre tanítottak bennünket drága szüleink.”

Telnek a hónapok. Gianna öröme leírhatatlan, amikor észreveszi, hogy a Jóisten meghallgatta imáit: alig várja, hogy karjai közé szoríthassa első picinyüket, Pierluigit. A várva várt eseményre 14 hónappal házasságkötésük után, 1956. nov. 19-én kerül sor. Jó egy évre rá megszületik a második gyermek, Maria Zita, újabb másfél év múlva, 1959-ben pedig a harmadik kislány: Laura Enrica Maria. Pietro állandóan úton van: gyakran jár New Yorkban és Európa különböző nagyvárosaiban. Gianna eleinte elkíséri: Hollandiába, Németországba, egy alkalommal Stockholmba, de aztán a szaporodó anyai gondok megakadályoz-

zák abban, hogy kövesse férjét. Telefonbeszélgetések és levelek tömegei helyettesítik az együttlétet. Gianna aggódik, ha férje úton van, különösen ha a nagy távolság miatt repülni kénytelen. A közelebbi európai városokba vonaton utazik, hogy feleségének kevesebb szenvedést okozzon.

A három pici gyermek gondozása, etetése, fürösztése, tisztán tartása is emberförlötti nehézségek elé állítja Gianna anyukát. De nem panaszkodik, nem akarja felelősségteljes munkát végző férjét terhelni. Úton levő párjához írt levelei tele vannak gyöngédséggel, biztató szavakkal. „Aranyos Pedrin“-jének 1958 telén ezt írja Észak-Amerikába:

Megérkezett hosszú és gyöngéd leveled. Ezer köszönet. El sem tudod képzelni, mennyi örömet és megkönnyebbülést hoznak édes szavaid. Mint már annyiszor mondtam, hited és vallásosságod igen nagy hatással van rám: szeretném, ha úgy tudnék imádkozni, mint te, drága Pietro. Nagyon kérlek, légy vidám, érted? Napod minden pillanatában veled vagyunk, így a távolság kevésbé tűnik zordnak. Egész szeretetemmel csókollak angyalaiddal együtt.

A luganói tó partjáról így ír New Yorkba:

Mindig rád gondolunk, aranyos Pedrin . . . Mennyi gyönyörű emlék! Ismét láttam a tó partját, ahol az első fényképet kattintottad rólam, a Félix szállodát. Szeretném, ha itt lennél mellettem, hogy gyöngéden megöleljelek és megcsókoljalak, hogy megköszönjem nagy szerelmedet és azt a sok örömet, amellyel ebben a három évben megajándékoztál.

A Molla házaspárt jól ismerte egész Ponte Nuovo és környéke. A boldogságot, az egyetértést, a harmóniát róluk lehetett volna megmintázni. Anyagilag sem álltak rosszul. Molla mérnök jól keresett, és Gianna fizetése sem volt a legrosszabb, bár az anyagi oldal érdekelte legkevésbé. A három gyönyörű, egészséges gyermek és orvosi hivatása, amelyet továbbra is lelkiismeretesen ellátott, tökéletesen boldoggá és kiteljesedettté tette. Büszke gyermekeire. Férjének írt leveleiben gyakran emlegeti, hogy az utcán megállítják, és gratulálnak a gyönyörű gyerekekhez. Húga visszaemlékezéseiben megemlíti, hogy mindig tisztának, gondosan rendben tartottnak látta a gyerekeket. Gianna szerette a szépet, ez öltözködésében, egész lényében és gyermekei gondozásában is megnyilvánult. Egyszerűen úgy tűnt, a Molla-házaspár boldogságát a legparányibb báránnyel is zavarná.

Ebben a derűs légkörben kezdődik el Gianna hatodik terhessége. (A harmadik kislány után nagy fájdalmára két gyermeket nem tudott kihordani.) A harmadik hónap körül súlyos nehézségek jelentkeznek: egy daganat fejlődik ki a méh mellett, és szinte napról napra növekszik. Az orvosok úgy döntenek, hogy azonnali műtétre van szükség. Ez Gianna keresztútjának első állomása. Maga is orvos, nincs szüksége

sok magyarázatra. Ahhoz, hogy megmentsék az életét, radikális beavatkozásra lenne szükség. Nem elég egyszerűen eltávolítani a daganatot, hiszen az újra sarjadzik. Gianna mindenre készen áll, egyetlen feltétellel: mentsék meg magzata életét. Mielőtt klinikára vinnék, kéri lelki vezetőjét, látogassa meg. „Nagyon sokat imádkozom ezekben a napokban – mondja Don Luiginak. – Hittel és reménységgel az Úrra hagyatkozom, az orvostudomány rettenetes szava ellenére: vagy az anya élete, vagy gyermeke élete. Igen, bízom Istenben, de most teljesítenem kell anyai kötelességemet. Megújítom az Úrnak életem feláldozását. Mindenre készen állok, hogy megmentssem gyermekemet.” Ezt a szilárd, megingathatatlan akaratát közli orvosaival és férjével, aki fájdalomtól és csodálattól megkövülten, némán hallgatja. Fölösleges lenne bármilyen ellenvélemény, hiszen ismeri Giannát, és száz százalékgig osztozik hitében, meggyőződésében. Ebben a rettenetes pillanatban mi mást is tehetne. Ő, aki felesége lelkének legrejtettebb zugába is belelát, és aki a legjobban szereti, tudja, hogy Gianna csakis ezt a megoldást választhatja. A műtét után a sebész megáll Gianna ágya mellett, és egyszerűen csak ennyit mond: „Megmentettük a gyermeket.” A magzat élete csodával határos módon folytatódik. Volt tanítónőjének, a kanossziánus Ada anyának mondja Gianna: „Nagyon sokat szenvedtem, de most boldog vagyok, mert a gyermek megmenekült. Azt szeretném, ha kisfiú lenne, egy kis Don Enrico: misszionárius fivéremnek ez a neve.” Mindenek ellenére tele van a Gondviselésbe vetett bizalommal. Reméli, hogy ki tudja hordani terhességét, és talán valamilyen csodában is remél. Egyik barátnője mondja: „Talán csodát tesz vele az Úr, hiszen ő annyira jó, olyan nagyszerű teremtettség, és kicsinyeinek is akkora szükségük van rá.” A klinikáról levelet ír annak a barátnőjének, aki mint pótanyuka saját gyerekeivel együtt Courmayeurben nyaraltatja a három kis Molla-gyereket. Megköszöni gondoskodását, kifejezi aggodalmát, hogy túlságos sok baja van a kicsikkel, majd „a legszebb puszikat” küldi „három kincsenek.” A levél mellé egy kis kártyát is tesz gyermekeinek: „Apuka sok-sok óriási puszit visz majd; nagyon szeretnék veletek lenni, de ágyban kell maradnom, mert bibim van.”

A terhesség hosszú hónapjai látszólag békésen, nyugodtan, a megszokott teendőkkel telnek. Gianna visszatér meserői rendelőjébe, közismert odaadásával, kedvességével áll betegek rendelkezésére. Környezete, gyermekei, férje, testvérei keveset sejtenek meg belső győzelméből. Molla mérnök folytatja röpködéseit a világ egyik sarkából a másikba. Gianna hozzá írt levelei derűsek: beszámol munkájáról és főként a kicsik apró-cseprő ügyeiről. Elmondja, hogyan imádkoznak esténként apukájukért. Pierluigi, az elsőszülött minden este elmond egy Őrangyalát, amelyet ezzel fejez be: „apuci, gyere hamar.”

A szülést megelőző hetekben Gianna fáradhatatlan. Utolsó pillanatilag ápolja betegeit, és közben kis villájuk minden zugát kifényesíti. Minden szekrényt, minden fiókot rendbe tesz, férje ruháit, a kicsik ke-lengyéljét tisztán, vasaltan hagyja, mintha tudná, hogy hosszú, hosszú útra indul . . . Pietro így emlékezik vissza: „Aggódva figyeltem ezt a te hosszú napokig tartó, csöndes munkádat . . . De nem volt bátorságom, hogy megkérdezzem önmagamtól és megkérdezzelek téged: miért?”

1962. április 20, nagypéntek. Gianna keresztútjának utolsó állomá-sához érkezett. Délután maga megy be a monzai kórház szülészeti osz-tályára, és jelentkezik a szolgálattevő nővérnél: „Nővér, eljöttem, — most meg kell halnom.” Férjének megismétli megmászhatatlan akara-tát, és azt kívánja, hogy ez legyen az ő akarata is, hogy így örökre egyek maradjanak. „Ha megkérdezik, a két élet közül melyiket mentsék meg, ne feledd, Pietro: első a gyermek.” Ugyanezt hangoztatja a kór-házban.

Minthogy az első kísérletek után a természetes szülés reménytelen-nek bizonyul, nagyszombaton délelőtt császármetszéssel hozzák világ-ra a Molla-házaspár negyedik gyermekét, egy négy és fél kilós kislányt. Az apa kívánságára kettős nevet kap: Gianna Emanuela. Édesanyja áldozatának emlékére és a közöttünk élő Isten jelképeként.

A kórházlelkész vallja:

Tanúja voltam Gianna Beretta doktornő valóságos és hősie-s vá-lasztásának, amely minden drámai színezet nélkül történt, önként, természetesen, sőt lelkesedéssel. Több napon át tanúja voltam a doktornő magatartásának, aki orvos létére teljesen tisztában volt súlyos állapotával, de sohasem veszítette el a megtett elha-tározásból fakadó derűjét, örömét.

A húsvéti harangok zúgása és Gianna haláltusája sajátos ellentétet alkot. Vagy mégsem? Az Élet felé haladó Gianna végrendelkezik: Zita nővére törődjék az árván maradó kicsikkel. Indiából érkező Ginia apá-cahúgának még ezt mondja: „Ha tudnád, milyen nehéz meghalni, ami-akor kicsi gyerekeket kell itthagyni!” „Hiányzik az erőm és a bátorsá-gom, hogy még egyszer lássam kincseimet.” Április 25-én, a haláltusá-ból magához térve, kéri férjétől: vigyék haza Ponte Nuovo-i házukba: itt akar meghalni, ahol minden boldog házasságára és drága kicsinyei-re emlékezteti. A maradék erejével ragyogó tisztára fényesített lakás-ból indul három nappal később, 1962. április 28-án, reggel nyolc óra-kor a még ragyogóbb örök haza felé. — A jó magból sarjadt élet, Gian-na Emanuela közöttünk maradt. Ma már huszadik éve felé közeledik. Amikor az Úrangyalát imádkozza, édesanyjának is emléket állít: „Ál-dott a te méhednek gyümölcse!”

Forrás: Fernando da Riese Pio X.: Per amore della vita. Città Nuova Editrice, Roma 1979.

Drága Giannal

Ugye nem haragszol, hogy ezzel a baráti megszólítással fordulok Hozzád? De talán előbb bemutatkozom: a nevem ott áll az élettörténeted nagyon is hiányosan és tökéletlenül bemutató írás előtt. De ez úgyis lényegtelen. Az sem fontos, hogy nagyjából azonos korúak vagyunk. Van viszont egy mindennél lényegesebb dolog, ami összeköt bennünket: az anyaság. Ezen a csodán — mert szilárd meggyőződésem, hogy az anyaság a világ legnagyobb csodája — semmit sem változtat az a tény, hogy a földünkön élő több mint két milliárd nőnek bizonyára nagyobbik fele anya. Nos, Te éppen azt bizonyítod egész életedből szinte természetesen következő áldozatoddal, hogy az anyaság valóban csoda. És mindezt egy olyan korban, amikor sokan kétségbe vonják, hogy az emberi élet, különösen pedig a védtelen magzat élete szent. Köszönjük Neked, Gianna, hogy életed feláldozásával megvédted az anyaság méltóságát.

Béky Gellért

AZ ATOMBOMBA SZENTJE: NAGAJ TAKASI

1. 1951. máj. 14-én nagy temetésnek volt szemtanúja az atombomba városa, Nagaszaki. A miniszterelnök személyesen eljött Tokióból erre az alkalomra. Ott volt természetesen a polgármester és az egyetem rektora is. Mintegy 20 000 ember szorongott a szertartások alatt, pedig csak a kb. 300 részvéttávirat felolvasása másfél órát vett igénybe. Délben a város összes harangjai megszólaltak, a katolikus templomokban csakúgy, mint a buddhista pagodák mélyen bongó, monoton harangjai. A gyarak éles szirénái, a kikötőkben horgonyzó hajók bűgő kürtjei a maguk módján búcsúztatták a nagy halottat. A város egy perces csenddel adózott ennek az alig 43 éves, utolsó éveit ágyban töltő, magatehetetlen orvosnak.

Nagaszaki kitett magáért, jöllehet a halott nem is nagaszaki születésű volt. A Japán Tenger mellékén levő Macuéban látott napvilágot. Ezt azonban csak kevesen tudják róla. Mindenki önkéntelenül Nagaszakira gondol, ha Nagaj Takasi nevét hallja. (NB A japánok, mint mi, a tulajdonneveknél előre teszik a család- és hátra a keresztnévet. Mi általában nyugati „átírásban” Takashi Nagai-nak szoktuk látni ezt a nevet.) A város két évvel halála előtt díszpolgárává választotta. Ma is impozáns tábla hirdeti ott, ahol utolsó éveit töltötte, milyen hálás az

atómbomba városa nagy fiának. 1951. máj. 14-i temetése is városi temetés volt. Az egyházi temetést ui. már tíz nappal azelőtt megtartották.

Ki volt ez a fiatalon elhunyt orvos? Rövid életét a tudománynak – hivatásának – és az embereknek áldozta fel. Írt orvostudományi cikkeket, rajzolt, sok verse maradt ránk. Betegágyán írt több mint egy tucat könyve révén a külföld figyelmét is magára vonta. Pedig nem volt lángész. Se nem valami nagy, neves tudós. Versei sem szerepelnek a japán írók gyűjteményeiben. Könyvei sem stílusuk miatt halhatatlanok, bár kétségtelenül ügyesen, élvezetesen tudott írni. Mások többet és jóval magasabb színvonalút alkottak mind az orvostudomány, mind pedig az irodalom terén. De nála a jellem, az „ember“, a jóság és szeretet bőségesen kárpótolt azért, amiben nem volt zseni.

2. Volt idő, amikor a sajtó lekicsinyelte Nagaj alkotásának jelentőségét. Valóságos hadjáratot indítottak egyes újságok, mikor az állam neki ítélte oda az egyik legnagyobb kitüntetést áldásos munkásságáért. Nem mint tudóst, se nem mint bravúros esztétát méltatta ezzel az ország, hanem mint embert. Ő maga egy szó nem sok, annyival sem védte magát az ócsárlók ellen. Egyáltalán méltatlannak tartotta magát mindenféle kitüntetésre. Hiszen úgy sem a dicséret miatt tette, amit tett. A végén azért mégis csak győzött a józan belátás meg az igazság, és megkapta a magas kitüntetést.

Maga a császár is fölkereste betegágyánál. Keller Helén látogatása szintén nagy örömet szerzett neki. „Egyazon Krisztus Testének a keze” rázta meg szívélyesen a vak asszony kezét. „Mi már aligha fogunk találkozni itt a földön – mondta Helén. – De hiszem, hogy van valami az örökkévalóságból ebben a találkozásban.” Mire Nagaj egyszerűen: „Ez a mai találkozásunk tartani fog a mennybeni találkozásunkig!”

Isten a megmondhatója, mennyien keresték fel betegségében: ki kíváncsiságból – egyszer tréfásan medvének nevezte magát, amelyet nézni jönnek a kirándulók és városnézők –, ki tiszteletből, ki megsegítségét kérve. S ő valósággal fölemésztette magát a nagylelkű szeretetben.

Az alábbiakban megpróbálom röviden bemutatni ezt az egyszerű orvost, akire olyan büszke most Nagaszaki városa.

3. Apja orvos volt Macuéban, ebben a Sindzsi-tó melletti festői városkában. Anyja belőle is orvost akart nevelni. Középiskolái elvégzése után beiratkozott tehát a nagaszaki egyetem orvosi tagozatára. Ez meglepő, hiszen a japán fiatalság, hacsak valamelyes tehetséget érez magában, törtet a nagyvárosok felé. Mindenekelőtt Tokió az álma. Nos, akkortájt a nagaszaki orvosi fakultás nem örvendett valami jó hírnévnek Japánban. Nagaj akárhány jobb egyetemet is találhatott volna magának, ha mindenáron akarta volna. Tehetsége épp elég lett volna hozzá.

Am éppen ez a választás gondviselészerűnek bizonyult. Több oknál fogva is. Először is mert Nagaszakiban nyílt fel a szeme a hit világának meglátására. Másodszor meg azért, mivel az atombomba és az azt követő események tették őt igazán halhatatlanná. Ő is elmondhatta magáról, amit Keller Helén írt le naplójában: „Éppen szerencsétlenségemnek (vak, süket, néma) köszönhetem, hogy megtaláltam Istent, önnönmagamat és hivatásomat, igazi kiteljesedésemet.”

4. Hallása még fiatal gyakorló korában, valami fülgyulladás következtében annyira meggyengült, hogy kénytelen volt a belgyógyászattal felhagyni (akkor még a „hallgatós” módszerrel vizsgálták a betegeket). Átment tehát a röntgenosztályra, ott nem volt szükség a fülére. Am a röntgenkészülékek kezdetleges állapota — ne felejtjük el, hogy Japán totális háborút vívott ekkor, s a nagaszaki egyetemi kórház különben sem volt a legjobb az országban — egészségét ásta alá. A sugárzással való állandó érintkezés fehérvérűséget idézett elő. Azonban mindez nem volt képes eltántorítani a megkezdett úttól, orvosi hivatásától.

Az asztma is kezdi kínozni. Fájdalmas köhögési rohamai miatt sokat kellett szenvednie. Mégis, ilyen állapotban is kész egy távoli asztmabeteget meglátogatni, pedig éjszaka volt, és sötét hegyi ösvényen kellett odamennie. Neki is épp aznap volt asztmarohama, amely ágnak döntötte. Felesége semmiképpen sem akarta kiengedni. Nagaj azonban nem tárgyalt. Felkelt, eltántorgott valahogy az öreg emberhez. Az azonnal jobban érezte magát az injekciótól. De ő halálos fáradtan indult haza az egyre jobban hulló hóban. Útközben lepte meg a roham, amitől annyira félt. Egy kunyhószerű fészerben húzta meg magát, és várta megadással, hogy mi lesz most? Ő maga képtelen volt saját magának beadni az injekciót. Ebben az állapotban talált rá felesége, aki férjéért aggódva, eléje jött egy viharlámpával. Az orvosi táskából előkereste az injekciót, és ott az útszélen adta be neki a havas éjszakában. Nagaj alig tudott a lábára állni. Feleségének kellett a hátán hazacipelnie.

Mert Nagaj már ilyen volt. Nem ismert fáradságot, ha az orvosi kötelesség hívta. A szenvedő, a beteg emberért kész volt minden áldozatra. Ilyenkor magáról teljesen elfeledkezett. A röntgenkísugárzás veszélyét is az emberek érdekében vállalta, bár kétségtelenül a tudományos kutatás valóságos szenvedélye volt. Az atombomba tíz év munkáját, tudományos adatait, feljegyzéseit semmisítette meg. Nagaj előtt, mint maga bevallja, elsötétült a világ. De csak egy fél napig. Néhány óra múlva újra elfogja a kutató láza: „Nekünk adatott meg, hogy elsőként tanulmányozhassunk egy eddig ismeretlen betegséget, az atombetegséget!” És elkezdi azonnal, saját magán is lelkiismeretesen figyelni, tanulmányozni az atombomba kisugárzásának hatását. Ő írta

az első orvosi beszámolót is az atombombáról. Mégis ez a tudományos érdeklődés végeredményben nem annyira a tudománynak szólt, mint inkább a szenvedő emberiségnek.

5. A háború alatt mint katonaeorvost Mandzsúriába küldték ki. Majd négy évet töltött Kínában. 72 csatában volt jelen. Ápolta, kezelte a sebesülteket, betegeket, sokszor forgott maga is életveszélyben. Ne gondoljuk azonban, hogy csak a japánokkal törődött volna. Épp olyan odaadással gyógyítja, istápolja a bennszülött lakosságot (az „ellenséget”) is, ezrével részesíti őket első segélyben. A kínai gyerekekre külön gondot fordít, édességeket szerez nekik, és még szórakoztatásukra is kiterjed a figyelme (mese, színdarab, vetítés stb.).

Nagaszaki környékén rendszeresen járta szabad idejében a környező falvakat (néhányikban még orvos sem volt), és ingyen kezelte a sebényeket. Önkéntelenül a mi magyar Batthyánynk jut eszünkbe, aki herceg létére egyszerű orvosként szolgált a népet, főleg a szegényeket. Nagaj nem volt herceg, de ami a felebaráti szeretetet, a meggyőződéses katolikus hitet illeti, semmiben sem maradt el magyar kollégájától.

6. Az atombomba is munka közben érte. Alig 700 méterre a kórház-tól esett le. A környék percek alatt égő lángtengerré változott. A kórház-épületek, vasbetonból lévén, nem dőltek mindjárt halomba. Viszont az atombomba mérges lehelete össze-vissza dobálta a kórház berendezését, embereket, műszereket egyaránt. Az alkalmazottak – orvosok, ápolónők stb. – mintegy 80 %-a meghalt vagy megsebesült. Nagajt is tetőtől talpig sebekkel borították el a szerteszét röpködő üvegszilánkok. Hiába kötötték be sebtében a sebeket, a vér egyre szivárgott, főleg a fejesebből. Nagaj egyik kezével a kötést szorítja a legjobban vérző helyekre, a másikkal tovább köti a sebesülteket. Mert jöttek, végelelthetetlen, szűnni nem akaró sorokban.

A tűz is egyre jobban terjedt. Nemsokára a kórházépületekbe is belekapott. Kénytelenek voltak a még életben lévő sebesültekkel a közeli dombokra menekülni. Ott folytatták a munkát tovább. Mikor a nagyján már túl voltak, Nagaj egyszerűen leroskadt a földre. A gyengeség, a fáradtság és a vérvesztés leverte lábáról. A még lézengő talpon lévők vették gondozásukba. Ám alighogy magához tért, máris folytatta a munkát tovább.

7. Lassan a kívülről jött mentőosztagok elérték a pusztítás közepén rekedteket. Most már ezekre lehetett bízni a munka folytatását. Csak most gondolt először a halálra fáradt orvos a hazamenetelre. Családjáról semmit sem tudott. A harmadik nap végre „haza” mehetett. Ha ugyan az üszkös törmelékeket annak lehet nevezni. Kiegyezett, elszene-sedett romok fogadták. Némi keresés után felesége összeégett csont-

jait is megtalálta. Még ott volt kezében a megfeketedett olvasó. A szemek és a lánc megvolt még. Ez a megrázó élmény lesz majd egyik szép könyvének kiindulópontja. Még szerencse, hogy a két gyerek nem volt Nagaszakiban a szörnyű pillanatban. Anyósa vette őket magához, alig pár nappal a végzetes robbanás előtt, a város szélén fekvő házába. Oda nem ért el az atombomba gyilkos lehelete.

Nagaj még aznap eltemette feleségét. Az elpusztult Nagaszakiból a közeli Miccuyamába költözött. Ott biztonságban voltak. Ám a helység megtelt az odamenekült sebesültekkel. Nagaj néhány nap leforgása alatt több mint kétszáz beteget látott el, pedig elsősorban neki magának lett volna szüksége pihenésre és ápolásra.

8. Egyszer azt mondta valakinek: „Én csak égő gyertya vagyok. Addig kell dolgoznom, míg erőm van hozzá. Mint a gyertya, amely ég, míg tart a viasz.” Kész csoda, hogy egyáltalán élt még. Barátainak, orvoskollégáinak és hűséges ápolónővéreinek köszönhetette, hogy ismételten átesett a halálveszélyen, sőt annyira rendbejött, hogy nemsokára már tanítani is tudott a sebtében, fából felépített kórházban. Közben kinevezték rendes tanárnak az egyetem orvosi tanszékére.

Tanítás közben sem felejtette el azonban az embereket. Magával nem törődött: a betegeknek, a szerencsétlenül járt szegényeknek élt. Egy deszkabarakban húzta meg magát, pedig kaphatott volna jobb lakást is a lassan újjáépülő részeken. Végre barátai unszolására hagyta, hogy az urakami plébánia munkásai építsenek neki egy csepp, egy-szobás házacskát. Félig tréfából, de főleg hálából „Nyokodó”-nak nevezte el: a felebaráti szeretet kunyhójának.

Mint orvos teljesen tudatában volt annak, hogy már nem sok ideje van hátra. A korábbi fehérvérűség, az atombomba okozta sebek és újabb vérveszteségek, a kimerültség, a felőrlő munka stb. megtették a maguk hatását. Nagaj három évet jósolt magának. Ez a diagnózis megegyezett egyik orvoskollégájának véleményével, aki alaposan megvizsgálta. Nem sokat tévedtek. Az atombomba hatodik évfordulóját már nem érte meg.

9. A tanítást is csakhamar abba kellett hagynia. Végleg ágynak dőlt. Mi lesz a gyerekeivel – egyik hat, másik meg 14 éves volt, amikor felesége meghalt –, miből tartsa el őket, ha már fizetést sem fog kapni? Nagaj nem csüggedt el: „Karomat és ujjaimat még tudom mozgatni. Legalább is a jobbkezemen. Tehát írni még tudok, azaz csak írni tudok már. Így tehát írni fogok.”

És elkezdett írni. Primitív körülmények között, a szűk szobácskában, gémberegett ujjakkal. Kávéval kényszerítette agyát a koncentrációra. Mintegy 15 könyvet írt utolsó éveiben. Nem egy világhírt szerzett neki. A „Nagaszaki harangok”-at nemsokára az egész világon hallották szólani.

„frok, mert élni kell” — szokta szerényen mondani. S ez igaz is volt. A valóságban azonban a meglehetősen szép pénzeket, amit könyveiről kapott, jótékony célokra fordította. Nagylelkűen adakozott az urakami templom újjáépítésére, iskoláknak, kórházaknak, rászorulóknak. Mikor egyesek szemére vetették, miért nem teszi inkább félre a pénzt gyermekei számára, azt felelte: „Nem szabad csak a saját gyerekeinkre gondolni az általános romlás és szegénység közepette. Hiszen annyi a szegénnyé lett szerencsétlen most Nagaszakiban. Elsősorban a város, az ország felépítésén kell dolgoznunk, akkor gyermekeink is boldogok lesznek majd benne.”

10. Az égvilágon mindenre kiterjedt a figyelme. A közeli elemi iskolát különösen is szívébe zárta. Az 1800 gyermekből csak 600 maradt életben. Jellegzetes japán gesztussal ezer növendék cseresznyefát rendelt meg. Ültessék el az urakami templom meg az elemi iskola kertjében, hadd hirdessék a szűztiszta virágok a pusztulás mezején a béke és remény evangéliumát! Éneket is szerkesztett a gyerekeknek, sőt még arra is volt gondja, hogy megfelelő könyvtár álljon a növendékek rendelkezésére. A műveltség szintén a jobb, boldogabb, szebb jövő egyik feltétele, vallotta. Százával, ezrével koldulta össze szóval, levelekkel a könyvtárhoz szükséges könyveket. Állandóan új ötletekkel, száz meg száz gyakorlati ajánlattal járult hozzá a város újjáépítéséhez. Nem jajgatott, nem kritizált, nem csinált propagandát a gyűlöletnek az atombombából. Inkább latba vetette minden maradék erejét a béke és az új Japán érdekében, főleg az elpusztult város újjáépítéséért.

Nagy volt azért az öröme, amikor pár hónapos hallgatás után újra megszólaltak a romok közt csodálatos módon épen maradt nagaszaki harangok, a nagy hirtelen összeácsolt kezdetleges haranglábon.

Jelszava volt: szeresd felebarátodat, mint önmagadat. Élete is ennek az evangéliumi mondásnak eleven példája. Gyermekeit szintén ebben a szellemben nevelte: ne önmaguknak éljenek, hanem a felebarátért, a társadalomért. A nevelés célja ui. nem lehet más — mondta —, mint az ember nagy, örök célja, amelyért teremtvé van. Azaz: Isten és a felebarát maradéktalan szeretete.

11. Amikor feleségét elvesztette, még csak 33 éves volt. De ahogy híre növekedett, úgy kezdtek az emberek is érdeklődni iránta. Nemsokára egymás után kapta az előnyösnél előnyösebb ajánlatokat az újránősülésre. Az egyik nőt nyomatékosan is figyelmébe ajánlották: fiatal, művelt, intelligens, szép stb. Nagaj száraz humorral csak ennyit kérdezett: „Ez mind szép és üdvös, de vajon hajlandó lenne-e ez az annyira dicsért szépség nap mint nap együtt dolgozni anyósával a földön, a háztartásban, a gyerekek körüli munkában?”

Nem erőszakolták tovább. Végül is minden ajánlatot visszautasított. Különböföle okokból: ő beteg, különben sincs már neki sok hátra az életből. A legfőbb érve mégis a gyerekek voltak. Nem akarta, hogy az új asszony elhalványítsa lelkükben az igazi édesanya képét és emlékét.

Könyvei után szép összegek birtokába jutott. A hatóságoknak őszintén bevallott mindent az utolsó fillérig. Ennek következtében súlyosan megadóztatták, annak ellenére, hogy a bevett pénz nagyrésztét – mint láttuk – jótékony célokra fordította. Mikor barátai fölemlítették előtte ezt az „igazságtalanságot“, csitította őket: „Én szívesen megfizetem az adót, hiszen ebből épül az új Japán.“ Jóllehet teljesen tudatában volt annak is, mennyire pazarló módon bánnak az „új Japán“ urai, a hatóságok nem egyszer a szegény nép adójával.

12. Honnan vette ez a fiatalon haldokló ember, ez az egyszerű orvos ezt a meggyőződést és lángoló energiát? A felelet látszólag egyszerű: jellem dolga lehetett! Nagaj doktor igazi japán volt. A japánokat nem kell külön nógatni, ha munkáról, kötelességteljesítésről van szó. Ellenkezőleg, túl sokat is dolgoznak. A külföldiek még napjainkban is sokszor szemükre hányják ezt. Vegyük hozzá még Nagaj jó természetét, elpusztíthatatlan humorérzékét, és máris megvan az összkép: a természet és a szellemi-lelki adottságok szerencsés találkozása egy kötelességtudó japán orvos személyében!

A magyarázat megejtően egyszerű, mégsem magyarázat. Hiszen százan és ezren viselkedtek másképpen az adott körülmények között Nagaj környezetében. Nála máshol kell a titok kulcsát keresnünk. Ő maga tudta ezt a legjobban. Nem is titkolta: Isten volt az ereje! Nagaj ui. hívő katolikus volt.

Nem született kereszténynek. Egyetemista éveiben tudatos ateista volt. Vakon hitt többi orvostársával együtt az anyagelvű tudományban. Az ember sejtek, idegek, törvényszerű, elemezhető, magyarázható reakciók szövevénye. Bonyolult gépezet, ám a tudomány által irányítható, szabályozható szerkezet. A boncoláskor sem találni egyebet sejtek és idegek szabályszerű működésénél. A lélek, s következésképpen a vallás, a propagandisták csalóka találmánya, legjobb esetben szárnalmas illúzió, önámítás. Isten nincs, nincs is rá szükség. S Nagaj egész jól érezte magát ebben a kényelmes, problémátlan világnézetben.

13. Közben meghalt az édesanyja. Ez adta meg az első lökést a komolyabb gondolkodásra. Ebben az időben egy urakami családnál lakott kosztos diákként. (Urakami Nagaszaki egyik negyede, itt volt az atombomba okozta rombolás központja.) Az egész család hívő katolikus volt, az évszázados, véres üldözést átvészelt nagaszaki keresztények kései leszármazottjai. Étkezéskor együtt imádkoztak. Nagaj is velük evett. Reggelenként már hajnalban lehetett hallani az utcán a

templomba igyekvők facipőinek kopogását. Naponta háromszor megszólaltak a közeli urakami templom harangjai az angyali üdvözletet hirdelve. Ez a harangszó egész életében visszhangzani fog majd Nagaj fülében. Leghíresebbé vált könyvének is ezt a címet adja: „A nagaszaki harangok.”

Házigazdája, a Morijama család feje, tehenekkel vesződött. A fiatal orvosnövendék gyakran hallgatta emeleti kis szobájából a tehenek bőgését. „Nem ilyenek vagyunk mi is?” – döbönt meg néha. „Azt se tudjuk, miért születünk, minek is élünk? Őszintén szólva a tehenek még irigylésre méltóbbak nálunk. Azok legalább nem gyötrik magukat ilyen és hasonló kérdésekkel. Esznek, kérődznek és boldogok. Mi emberek meg csak kínlódunk, mint a csillagász teleszkóp nélkül. Mert nem ilyen az emberi élet is a hit messzelátója nélkül?”

Megint édesanyjára kellett gondolnia. Nem megmondta neki anyja még halála előtt, hogy vele lesz ezután is? Csakugyan: érzi, tudja, hogy valahogyan most is mellette van. Mert lehetetlen, hogy teljesen megsemmisült volna a halálban.

Majd Pascal jutott eszébe. A nagy tudós, a lángelméjű gondolkozó mélyen hívő katolikus volt! S mégse látott semmi ellentétet a hit és a tudomány között.

14. A kegyelem lassan, de biztosan dolgozott Nagaj lelkében. 1934-ben, 28 éves korában, kellő előkészület után megkeresztelkedett. Pedig akkor nem kis hitre és bátorságra volt szüksége egy intelligens embernek Japánban, hogy nyíltan megtegye ezt a lépést. A keresztség után mindjárt meg is nősült. Volt kosztos gazdájának egyik lányát, Midorit vette feleségül. S ugyanakkor belépett a Szent Vince Társulatba is, amely főleg a szegények segítségét és pártfogását tűzte ki céljául.

Nagaj nem az a fajta ember volt, aki csak szájával vallotta kereszténységét, vagy aki csak a jósorsban, egészségesen ragaszkodott hitéhez. Amit egyszer megígért a keresztségben, arra egész életét rátette. Nála az Igen csakugyan Igen volt utolsó lehetéig. S ami még csodálatosabb: a hit átfújta egész életét és munkásságát. Semmi törés nem mutatkozott nála a hit és a mindennapi élet között. Orvos- és tudósvolta nem akadályozta vallásosságát, aminthogy a hit sem kisebbsítette sem tudásszomját, sem kutatásvágyát.

Bámulatos, mennyire természetes módon hatotta át felnőtt korában felvett hite egész életét és gondolkodását. Még házassága előtt kapott egy katekizmust leendő menyasszonyától. Ezt magával vitte a frontra is. S amikor jelentkezett odahaza Nagaszakiban a keresztségre, kísült, hogy már tudja az összes szükséges tudnivalókat. Akárcsak Edith Stein, korunk nagy konvertitája, aki szintén magától, egyedül rágtá át magát a keresztény hitigazságokon. Vagy mint Nagaj nagy japán elődje, a

japán történelemben is nagynevű Hoszokava Grácia asszony. Az is tudta már betéve az egész keresztény tanítást, amikor először találkozott az Egyház papjaival. A szomszédos Koreában is így kezdődött a kereszténység: művelt koreai hivatalnokok a kezükbe került kínai könyvek segítségével sajátították el a kereszténység főbb igazságait, s mikor már tisztában voltak mindennel, meghívták a misszionáriusokat, alapítanák meg náluk is az Egyházat.

15. Nagaj életét olvasva az az ember benyomása, hogy jámbor katolikus szülők gyermekével van dolga. Írásai szintén ezt a biztos, színelés nélküli, meggyőződéses kereszténységet tükrözik. Gyakran és szívesen imádkozta az olvasót. Amit felesége ott, a tragikus halálban abbahagyott azon az atombombabúzó délelőttön, azt ő, a hűséges férj folytatta tovább. A felesége elégett hamvaiból összeszedett olvasó a kezesség rá, hogy nála ez az imádság nemcsak szokás, sem nem holmi formalitás volt.

Az Úrangyalát akkor is épületesen el szokta mondani, ha történetesen vendégei voltak. Az urakami templom harangjait nem tudta feledni. Számára végtelenül többet jelentettek ezek az úrangyalás harangok pusztá jóhangzásnál vagy olcsó irodalmi cégéernél.

A bőjtöt betegségében is pontosan megtartotta. Így akart példát mutatni gyermekeinek és környezetének. Áldozás előtt is bőjtölt, még vizet sem akart inni, röviddel halála előtt sem, jóllehet nagyon szenvedett az égető szomjúságtól. Akkor még a régi, szigorú előírások voltak életben, bár neki, mint ágyban fekvő betegnek meg lett volna engedve evés és ivás. Ő azonban nem akart kivételt. Mindenben szolidaritást óhajtott vállalni a szenvedőkkel és a szegényekkel.

Imádságos ember volt. Hitte és vallotta: csak Isten segítségével erős és képes arra, amit tett és írt. Egyik-másik újság kétségbe vonta könyveinek hitelességét: lehetetlen, hogy ilyen állapotban, ilyen rövid idő alatt ennyit alkosson valaki! Külön vizsgálóbizottság szállt ki, és szigorúan kikutatta, csakugyan ő írja-e ezeket az egész Japánban keresett és olvasott könyveket, vagy netán valami fiskusság lenne mögöttük? Nagaj doktor csak mosolygott a rosszindulatú vádak hallatára. „Igazuk van. Az én erőmből aligha futná rájuk. A jó Isten adja hozzá az erőt és a készséget.” Neki tulajdonította mindazt, amit tett és írt. S közben folytatta tovább az írást, gyakran éjjel utánig, sőt nem egyszer reggelig is írt, csak írt, egyre írt . . .

16. Ugyanakkor fogadta a látogatók véget nem érő sorát. Minden író tudja, milyen nagy kereszttel az írás közben érkező vendég. Nagajnak is sokszor terhére voltak a kíváncsi látogatók. Mégis kedvesen, nagylelkűen fogadott mindenkit parányi lakásában. Nem volt nehéz bejutni hozzá, hiszen az utcáról be tudtak lépni az ágyához! Mindenkihez volt

egy-két szava: vigasztalta, bátorította, megneveltette őket. Már a sír szélén állt, s még mindig tréfálkozott a körülállókkal. Nem egyszer mentek el mosolyogva, megkönnyebbülten a látogatók a lassan, de biztosan haldokló orvostól.

Maga volt az egyszerűség és a jóság. Nem titkolta emberi oldalát, esze ágában sem volt a hőst játszani. Viszont panaszkodni sohasem panaszkodott. Mikor már biztos volt a közeli halálról, el-elgondolkodott azon, hogyan is kellene „épületesen” meghalni. Mit kellene mondani, milyen magatartással kellene elhagyni ezt a világot? De csakhamar túltette magát ezen a kísértésen. „Rá kell hagyni mindezt a jó Istenrel. A magam részéről töredelmes szívvel, őszinte bűnbánattal és imádkozva fogom várni a halált, Istenbe vetett bizalommal. Az ilyen halál „illik” a keresztény emberhez, nem holmi mutató, pózoló hősködés.”

Ami mondanivalója lett volna, azt elég világosan elmondta már több mint egy tucat könyvében. Érdekesen, színesen, közvetlenül tudott írni. Könyvei tele vannak meleg, személyes, közvetlen hangú epizódokkal. Nem akart, nem is tudott volna virtuózkodni tollával. De ennél jóval többet tett: eltalálta a hangot az atombombát átélő japán lelkekhez. Csak a jó Isten a megmondhatója, mennyi hitet, reményt, új életkedvet, erőt, kitartást csepegtetett írásaival a veszített háború és testi-lelki gyötrődés áldozataiba. Egész Japánból elárasztották levelekkel, és ő minden egyes levélre személyesen válaszolt! Betegségének négy éve alatt kb. 6000 levelet írt. A napi átlag öt volt. A szó szoros értelmében gyertya volt ő, amely a sötétségben önmagát emésztve, fogyasztva árasztotta a fényt és meleget maga körül.

17. S éppen ebben különbözött Nagaj az ún. kultúrkatolikusoktól, akikkel oly gyakran találkozunk az intelligencia soraiban, de leginkább talán az írók közt, a világ minden részében. Nála nem a keresztény kultúrában, sem nem egy nemesebb humanizmusban merült ki a vallásosság. Nagaj vallásossága és hite élet volt, meggyőződésből fakadó és a felebaráti szeretetből táplálkozó őszinte életstílus természetesen természetfölötti megnyilvánulása. Hagyományos szóval kifejezve: szent volt.

Az Egyházban sem azt kereste, ami emberi és gyarló, hanem azt látta elsősorban, amit ő kapott tőle (hit, kegyelem, remény stb.) Mint orvos és tudós hitt, és gyakorolta is hitét. Ha még nagyobb tudós lett volna – talán lehetett volna, ha nem jön közbe a betegség meg az atombomba, ami lehetetlenné tette számára a rendszeresebb kutató munkát, és olyan rövidre fogta életét –, úgy tudott volna hinni és élni, mint egy egyszerű urakami parasztember vagy parasztasszony. S ez talán benne a legmegkapóbb: természetesen tudott természetfölötti

lenni, mert természetes módon volt természetes. Egész nyugodtan rá is alkalmazhatjuk Alexandriai Szent Kelemen meghatározását: „kozmosz kaj hüperkozmosz”, azaz a keresztény „egyszerre evilági és világfölközlő”.

Az atombomba után az a hír járta, hogy hetven évig nem lesz élet a környéken. Nagaj csak azért is visszaköltözött az állítólag halált hozó városba. És igaza lett. Nemsokára hangyák nyüzsögtek, virágok nyíltak a földi pokol üszkös maradványai között. Majd hogy térdre nem rogyott egy napon egy magányosan nyiladozó hajnalka előtt, hogy megköszönje Istennek ezt a kedvesen nyíló ékes csodáját, jóságának beszédes szimbólumát a sivár romok között. Ahol virágok nyílnak és ahol ezek a kis állatkák vidáman szaladgálnak, ott az embernek is meg kell tudni élnie!

A példa vonzott. Ma Nagaszaki gyönyörűen felépült, kb. 400 000 lakosa van.

18. Röviddel halála előtt kezdett bele bájosan egyszerű, megrendítően hitvalló könyvecskéjébe, az „Otometógé”-ba. A cuvanói hősies keresztények szenvedéséről, vértanúságáról szól ez a szívvel-szeretettel megírt, sugárzó mű. Akkor már ő is sokat szenvedett. Alig győzte utólag javítani a kéziratos piszkozatot, annyi hiba csúszott bele írás közben. Maga is csodálkozott „ügyetlenségén”. Április 22-én fejezte be.

Három napra rá már képtelen volt kezét használni. A látogató orvos kórházba parancsolta. Hordágyon vitték oda, miután az urakami pap megáldoztatta. Sokat gyötrődött a rázás úton. De még akkor is tréfálkozott, megneveztette a körülállókat, pedig először sírhatnékjuk volt a doktor szánalmas állapotának láttán. Kétszer is elismételte: „Jézus. Mária, József!” Kérte az ott lévöket, imádkozzanak érte. De már csak ennyi volt hallható: „imádkozzatok...” Este érték vele a kórházba. Másnap már halott volt. Békés megnyugvás lebegett arcán. Még csak 43 éves volt. 1953 május elsejét jelzett a naptár...

Még életében kérte barátait, tegyenek majd rózsát a sírjára. A rózsát nagyon szerette. Ez a virág a Szent Szűzet, no meg a felesége csontjai közt talált rózsafüzért juttatta eszébe. Halálát is a rózsavirághoz hasonlított egyik versében: „Ahogy az illat kiárad a fehér rózsából, úgy hagyom én is el testemet.”

„Ez a fajta rózsza — írta az Otometógéban — májusban nyílik a legszebben. Ekkor van a cuvanói kis templom búcsúja is...”

Nagaj Takasi is május elsején költözött el oda, ahol nincsenek már sem vértanúk, sem atombomba, sem vérszegénység, csak béke és szeretet...

19. Nagaszaki egyszerű orvosának rövid életére visszatekintve, önkéntelenül is a Szentírás szavaira kell gondolnom: „Szeretett fiam, akiben tetszésemet találom. Kiárasztom rá Lelkemet, és hirdetni fogja az igaz hitet a pogányoknak. Nem vitatkozik, nem kiabál, szavát nem hallatja a tereken. A megroppant nádat nem töri le, a pislákoló méceszt nem oltja el“ (Mt 12,18-20).

Nagaj Takasi doktor nem hogy kioltotta volna, inkább lángra lobbantotta, megszámlálhatatlan kis tüzecskéket gyűjtve ezreknek, tízezreknek a szívében.

Benkő Antal

A KUTATÓ: ALEXIS CARREL

Auguste, vagy ahogy később ismert lett: Alexis Carrel 1873. jún. 28-án született Lyonban, a patinás francia városban. Apja köztisztviselőben álló jómódú szövetgyáros, kereskedő. Anyja Alex születésekor még alig húsz éves, szereti a szépet, a zenét és mélyen vallásos. Hamarosan még két testvér érkezik: Margit és József. Négy év múlva azonban az apa halála megrázkódatja a családot. Az özvegy kissé szerényebb lakásba költözik, és gyermekei nevelésének szenteli magát. Alex Lyon egyik legjobb gimnáziumában, a jezsuitáknál szereti meg a klasszikus írókat. De felébred benne a természet iránti érdeklődés is. Mindent tudni, ismerni akaró vágya mintha nem teljesen nyerne kifejezést az átlagon felüli, de nem ragyogó bizonyítványokban. Már ekkor sem a külső csillogás érdekelné; csak a lényegeset keresi?

1891-ben beiratkozik az orvosi fakultásra. Tanulmányai külsőleg a rendes mederben folynak. Bensejében azonban új világ van kialakulóban. Mindinkább felfedezi, hogy élete sorsát magának kell kezébe vennie. Környezetének hatása alól nem tudja magát teljesen kivonni, de küzd, hogy személyesen feleljen az élet döntő kérdéseire. Ez a küzdelem főleg hármasszinten játszódik majd le. Nem egyszer úgy látja, hogy szakítania kell eddigi életstílusával függetlensége megőrzésére. Máskor benső világa és külső állásfoglalása között figyelhetünk meg szakadékokot. De mindezek mögött az abszolút értéket kereső, önzetlen és világtávlatokban gondolkozó, élő tudós egyénisége tárul fel előttünk, aki nem elégszik meg olcsó megoldásokkal, s csak akkor kötelezi el magát teljes erejével valaminek, amikor ennek igazáról értelmével és szívének legbensőbb szavával is meggyőződött.

A XIX. század végén uralkodó egyetemi légkör pontosan ellenkezője az otthonról és a gimnáziumból hozott szellemnek. A bölcseletben Auguste Comte pozitivizmusa és Kant kriticismusa a hangadó. „Csak a tények, a „dolgok“ (les choses) nyújthatnak biztonságot pozitív módszerekhez szokott értelmünknek” – írja naplójába 1896-ban. A tudomány bűvkörébe került, mégpedig a természettudományokéba. Ezt tartja egyetlen megbízható ismeretforrásnak. Ugyanakkor azonban tudat alatt érzi, hogy ez nem elégítheti ki. Így érthető egyik kollégájának, a későbbi akadémikusnak, Lerriche professzornak Carrel egyetemi éveiről adott jellemzése: „Értelmi képessége élesen vágott, pontosan és mindenestül érdekmentesen. De nehéz volt őt közelebbről meghatározni, mert jóllehet képes volt a legelvontabb spekulációra, sohasem nyílt meg egészen. Tartózkodó volt, s ha kissé tovább ment, mint szeretne volna, akkor néhány mondattal lerombolta azt, amit előbb állított, – mintha nem lenne az igazság birtokában.” Meginog eddigi vallásos meggyőződése is, és nem látja, hogyan találhatja meg Istent. Nem lázad ellene, szoros értelemben vett ateista sem lesz. Ellenkezőleg: keresi a hozzá vezető utat. Paradox módon azonban úgy látja, hogy csak egy csoda, „azaz Isten közvetlen megnyilvánulásának orvosi megtapasztalása” adhatná meg az alapot a benne való hithez. Ugyanakkor viszont nem hiszi, hogy csodák történhetnek. S egyik levelében mégis azt írja: „keresem ezeket, hogy megbizonyosodhaśsak róluk, s ez életem egyik célja.”

Megrendítő hatással voltak rá kórházi élményei. A viszonylagos jólétben felnőtt fiatalember előtt új távlatokat nyit meg a szenvedéssel és a nyomorral való találkozás. Míg társai nagyrésze közönnyel, nemtörődomséggel menekül a látványtól, Carrelben a felelősségérzet érlelődik meg. Nem csatlakozik semmiféle politikai párthoz, de a szociális kérdésben haladó álláspontot foglal el, és élete végéig döntően foglalkoztatja. Erkölcsi érzéke kifinomul. Tudja, hogy nem fecsérelnheti életét. Hihetetlen energiával veti be magát a tanulásba, a kutatásba, ember-testvérei szolgálatába. „Olyasmit akarok tenni, ami ne legyen a jólét, az élvezet és a pénz banális keresése” (1896. jún. 1.). És a nők? – teszi fel erotizmustól elbűvölt kortársaink nevében a kérdést egyik életírója (J. Antier: Carrel, cet inconnu). „Semmi” – feleli. „Azaz semmit sem tudunk erről ... Pusztán annyit, hogy csak negyven éves korában házasodik. Mind házassága előtt, mind utána soha senki sem tud semmiféle nőügyéről.” Bár szereti a baráti társaságot, nem jár a diákok szórakozó mulatságaira, s élete végéig inkább visszavonultan él.

Rendkívüli értelmi képességei és hihetetlen kézügyessége a sebészti és a kutató pálya felé irányítják. 1898-ban bejut az anatómiai intézetbe, egy év múlva pedig boncoló az orvosi karon. 1900-ban kiváló eredménnyel ledoktorál. 1901-ben azonban, amikor a sebészeti szakvizsgát

akarja letenni, hogy évvel megnyillasson előtte az egyetemi pályafutás, elvágják. 1902 decemberében, második próbálkozásakor, ismét megbuktatják. — Nem volt felkészülve? Hiányzott a sebészethez elengedhetetlen ügyesség? Az ellenkezője áll. 1897-től évente 6–8 cikke jelent meg tudományos folyóiratokban. Főleg a véredények összevarrásáról írt tanulmánya keltett világszerte feltűnést. 1894-ben Lyonban késsel meggyilkolták Sadi Carnót, a francia államelnököt. Elvérezett, mert az akkori orvostudomány nem volt még képes a véredényeket összevarrni: minden tűszúrás újabb szakadást és vérömlést okozott volna. Carrelre mély benyomást gyakorolt az eset. Nem nyugodott, amíg a leg híresebb lyoni hímezőasszonyok segítségével olyan finom tűkre és olyan eljárásra nem bukkant, amelyikkel 1899-ben lehetővé tette az eddig lehetetlent. Ugyanakkor hirdette, hogy elérkezik az idő, amikor a különböző szerveket át lehet ültetni. Mindez nem tetszett az egyetemi katedrákat „családi tulajdonnak” képzelő lyoni fejeseeknek. Egyszerűen nem kívánták maguk közé! Jól menő rendelőt ugyan nyithatott volna. De ez nem elégítette ki.

Még egy esemény hozzájárult a személye körüli viták kiéleződéséhez: a lourdes-i csodás gyógyulások. Akkoriban legtöbb orvos és tudós vállrándítással intézte el a kérdést: ki tudja, mi igaz az egészről, hisztérikus jelenségek. Carrel őszintesége nem tudott közömbösen elmenni Lourdes mellett. Hátha mégis csak igaz mindez? Készségesen vállalta tehát, hogy helyettesíti a Lourdes-ba utazó betegek felügyeletével megbízott, de utolsó pillanatban akadályozott kollégáját. Élményeit azonnal papírra vetette, bár csak halála után látott napvilágot a „Le voyage de Lourdes” (Lourdes-i utazás) c. könyve, amelynek főszereplője ő maga: Lerrac orvos (névének fordítottja). Már a vonaton feltűnt neki Marie Bailly 22 éves lány súlyos állapota. Zsörtölődött is, hogy hogyan lehet ezt a haldoklót ilyen hosszú és fárasztó útra elengedni. Az úton tízszer is segítségére kellett sietnie, morfiuminjekciót beadnia. Alkalma volt teljes alapossággal megvizsgálni. A kísérő ápolónőtől tudja meg, hogy a lány apja, anyja és testvérei tuberkulózisban pusztultak el. Marie is ebben szenved 13 éves kora óta. 16 éves, amikor kettős mellhártyagyulladás komplikálja a helyzetet. A folyamat hashártyagyulladásba ment át, daganat képződött a hasüregben, amit operálni kellett volna, de gyengesége miatt nem merték az operációt végrehajtani. Carrel diagnózisa megegyezett Dr. Bromilloux ismert bordeaux-i orvosával és a beteget előzőleg gyógykezelőkével. Ki is mondja, hogy ha Marie meggyógyulna, azt csodának tekintené. — A lány betegségének végső stádiumára való tekintettel nem merik bemeríteni a gyógymedencébe, csak lemosás a hasát, s viszik a barlang elé. Röviddel előbb egy újabb orvoskolléga megvizsgálja a beteget. Maga Carrel utoljára 14 óra 20 perckor vizsgálta meg. Amikor nem egészen fél óra múlva

újra feléje tekint, látja, hogy a beteg arczine javult, lélegzése normális. 14 óra 55 perckor megállapítja, hogy a hashártyán előbb észlelt daganat eltűnt, az érverés rendes. A beteg jobban érzi magát, és négy nap óta először eszik. Az orvosok újból megvizsgálják: teljesen meggyógyult. Másnap már saját lábán utazik vissza, és még 35 évig örvend jó egészségnek, él szellemileg teljesen kiegyensúlyozott életet. És Carrel? Lelkéből kitör az ima: „Édes Szűzanya, a hozzád aláztatosan könyörgők segítője, végy oltalmazba! Hiszek benned. Kételkedésemre ragyogó csodával akartál felelni. De legnagyobb vágyam és összes kívánságaim legvégső célja a hit: hinni határtalanul, vakon, minden vita és bírálat nélkül. Neved édesebb, mint a felkelő nap. Fogadd el ezt a nyugtalan bűnöst, aki lidércek keresésében meríti ki magát. Értelmem gögjének mély és kemény döntései alatt egy álom szunnyad – sajnos még lefojtva –, az összes álmok legcsábítóbbja: hinni benned és szeretni téged úgy, mint a fehérlelkű barátok.”

Bensőleg megrendül. Imájából a hit hangját lehet kihallani. Hisz megtörtént, amit kívánt. És mégis csak a hit kapujáig jut el. Nem felel teljes igennel. Tudja ugyan, hogy nincs tárgyilagos ok többek megelőző diagnózisát kétségbe vonni, de azért felveti: hátha mégis tévedett. . Az újságok cikkezni kezdenek az esetről. S itt előbukkan Carrel őszintesége. Egyrészt kiáll a „tény” mellett: „megvizsgáltam . . . és más orvosokkal, akik szintén látták, megállapítottam, hogy hashártyagyulladás volt . . . május 28-án du. 1-kor még súlyosan beteg, este 7-kor már gyógyult, és gyógyulása máig fennáll . . . Ezen a biztos tényen kívül minden egyéb bizonytalan.” Állításának első felével a „tudomány” haragját váltja ki: felszólítják, hogy vonja vissza nyilatkozatát, vagy ne állítsa, hogy a lány Lourdes-ban hirtelen meggyógyult. Professzora kijelenti: „Nézze, fölösleges erősködni. Ha ilyen felfogása van, akkor – mondhatom – nincs helye köztünk. Jobb, ha lemond a sebészszakvizsgáról. Ezek után soha nem megy át rajta.” – Ugyanakkor a „hívő körök” megbotránkozással fogadják következtetését: miért lenne minden egyéb bizonytalan? Miért nem tesz hitvallást? – Naplója árulja el alapvető magatartását: „Elveszték a tények eredetére vonatkozó eszmefuttatásokban. Mi nem vitatkozunk ezekről a hiedelmekről, még ha ez avval a veszéllyel jár is, hogy megbotránkoztatjuk a hívőket és a hitetleneket. Csak a tényeket kell figyelembe venni, amennyiben tudományosan megállapíthatók, minden metafizikai értelmezés nélkül.” Azaz megakadt a pozitívista tudományfelfogásnál. Orvskollégáinak szeméreteti a tudománytalanságot, ti. hogy még a tényeket sem akarják megvizsgálni, eleve elzárkóznak előlük. Ugyanakkor nem veszi még észre, hogy saját tudományfelfogásában is rejlik metafizikai értelmezés. Évekbe fog kerülni, amíg a természettudományok szigorú követelményeinek feladása nélkül figyelembe meri venni az erkölcsi értékek

„tudományos” fontosságát, magának a hitnek a bizonyosságát. Akkor majd le meri írni: „Az értelem egyedül nem képes létrehozni a tudományt, jóllehet nélkülözhetetlen megteremtéséhez. A tudomány erősíti az értelmet, de csak egyik szemszögét alkotja. Új értelmi magatartást nyújtott az embereknek, azt a bizonyosságot, amit a tapasztalat és az okoskodás ad. Ez a bizonyosság különbözik a hit bizonyosságától. Az utóbbi mélyebb” (L’homme, cet inconnu, 142. o.).

Az egész helyzet annyira megfekszi kedélyét, hogy 1903-ban egyetlen tudományos cikket sem képes közölni. Kórbonctani szerződésének lejártával elhagyja Lyont. Először Párizsban próbálkozik. Látja, hogy itt sem fogja tudni összeegyeztetni a tudományos kutatást és a betegek gondozását. Arra gondol, hogy feladja orvosi hivatását. 1904-ben Kanadába hajózik, hogy farmer legyen. De felismerik, hogy ő „az a híres francia kutatóorvos”. Azonban Montreal sem nyújt megfelelő környezetet. Átmegy az Egyesült Államokba. Először Chicagóba. Ott sem érzi jól magát. Viszont pénze sincs. Elfogadja tehát a rendelkezésére bocsátott laboratóriumot, és megkezdí kutatásait „a sebek gyógyulásáról”. Lourdes-i élményei kísérik? Munkája azonban kevés, és alig keres. Arra gondol, hogy visszatér Franciaországba, vagy elmegy Argentínába. Ekkor figyel fel rá a készülő „Rockefeller Institute for Medical Research” (Rockefeller Orvosi Kutató Intézet) vezetője, dr. Flexner, aki éppen jelen volt egyik előadásán. Carrel merész gondolatai ragadták meg figyelmét? Vagy 1905-ben megjelent korszakalkotó cikke, akkor teljesen eredeti kísérlete: „A vese átültetése a kutyánál”? Szerződteti Carrelt.

A Rockefeller Intézetben szabad folyást engedhet álmainak. Saját belátása szerint állapíthatja meg kutatásainak irányát, lépéseit. Külsőleg tehát révbe ért. Kevesen sejtik, mennyire céltalannak látja életét. A Lyonban kapott sebek nehezen gyógyulnak. Alig tud kiemelkedni a pesszimizmusból. Munkakedvét lassan sikerül visszanyernie. 1908-tól rendszeresen Franciaországban tölti nyári vakációit. 1909 és 1912 között aug. 15-én minden évben Lourdes-ban találhatjuk. Valami visszahúzza. Újabb csodás esemény tanúja lehet: 1909 nyarán, amikor le akarta fényképezni egy betegnek a csípőjén lévő két fisztulát, ezek szeme láttára egy pillanat alatt begyógyultak! Maga mondta el: „Láttam, hogy a két seb elszíntelenedik, s mindegyik mélyedése betöltődött, mintha az egészséges részek befelé csúsztak volna.” S amikor hallgatója megkérdezte: „Na és?” — Carrel csak annyit felelt: „Semmi és, folytatni kell a kutatást.” — Elfelejtette Lourdes-ban megélt első csodájának leírásakor tett megjegyzését: „Ha csak egyetlen seb pillanatok alatti begyógyulását láthatnám saját szememmel, fanatikus hívő lennék, — vagy pedig megbolondulnék.” 1909-ben egyik sem követke-

zett be. Legfőljebb annyit engedett meg, hogy „a csoda szörnyűsége hipotézis, de nincs jogunk eleve elvetni.”

1910-ben egy 18 hónapos vakon született gyermek nyeri vissza ott-létekor látását! Carrel ezek után meggyőződött: legalábbis nem minden csodánál beszélhetünk önszuggesztióról. Viszont ekkor inkább a gyermeket kísérő betegápolónőn, Anne-Marie de la Motte fiatal özvegyen akadt meg a szeme. Mélyen vallásos, de sportolni, lovagolni szerető hölgy, néhány éves kislánya van. 1913-ban esküsznek meg Párizsban, a Szent Péter templomban. Élete végéig hűséges kísérője maradt Carrelnak, és mint ápolónő munkatársa is lett. Ő rendezte sajtó alá írásait, naplóját halála után. Finom lelkiületével követni tudta legmélyebb gondolatait, és mindenben megosztotta vele életét. Közös gyermekük nem lett, mert akit tőle várt 1914-ben, idő előtt elvesztette.

Carrel antikonformista magatartása ismét megnyilvánul az újabb lourdes-i eseményekkel kapcsolatban. 1909 októberében a La Croix újságnak írt levelében kifejti, hogy szerinte egyes katolikus újságok „furcsa és néha neveléses kapcsolatokat” állítanak a gyógyulások esetében. De ugyanakkor hozzáfűzi: „Minden Lourdes ellen irányuló hadjárat jogtalan, mert az orvostudomány egyik legfontosabb szempontjával kerül ellentétbe.” Lelkiségét is a keresés jellemzi ebben a korban. Bergsonhoz hasonlóan mindinkább meggyőződik a misztikusok jelentőségéről az emberiség életében. Lekicsinylés helyett komolyan tanulmányozni kell őket. Ezt maga is megkezdi. Kutatja mind a keleti, mind a keresztény misztikusokat, mind pedig Emerson miszticizmussal telt filozófiáját. Mindenekelőtt azonban Jézus Krisztus személye nyűgözi le: „Jézus Krisztus az igazság és az élet útja” —írja naplójába, bár hozzáteszi: „De igaz az is, hogy az igazság mindenekfölötti szeretete az ő követésének és megtalálásának egyik módja.” Egyelőre tehát még mindig csak eszével, az igazság útján keresi és követi Krisztust.

Tudományos működésének legismertebb és akkor valóban forradalminak tűnő gyümölcse ezekben az években születik meg: a szövettanyésztés. Sikerül egyes szöveteket, sejtcsoportokat az anyaélőlénytől elválasztani és mesterséges környezetben életben tartani, azaz „megakadályozni, hogy a halál beálljon”. Így az 1912-ben elválasztott csirkeszívszövet életben marad 1939-ig, amikor a laboratóriumot más célra kell használni. — De nem pusztán „elvont” tudós. Minden érdekli, s mindenkin segíteni akar, aki hozzá fordul. Jó példa erre az 1909. jan. 17-én történt eset. Egy három napos csecsemő belső vérzését három orvos nem tudja elállítani. Vérátömlesztés megmenthetné, de hogy férhetnek hozzá ilyen törekeny véredényekhez? Ha valaki, akkor Carrel doktor tud segíteni — veti fel az egyik. Vajon eljön-e éjjel s ilyen ítéletidőben ez a „francia”? Carrel azonnal indul. Az apát a gyermek mellé

fekteti, s érzéstelenítés nélkül – mert a pici élete pillanatokon múlhat – feltárja verőerét, majd a lehető legfinomabb tüvel és hajszálvékony vezetékkel (neki mindez volt laboratóriumában) két ujjával kezdi átvinni az apa vérét a gyermek visszerébe. Alig pár perc: a gyermek füle ki-pirosodik, lélegzete szabályossá válik, s nemsokára anyja ölében pihen. Másnap az újságok tele voltak Carrel nevével. Alig pár méterre laboratóriumától aranybányának beillő rendelőt nyithatott volna. De hű marad kutatásaihoz, amit életfeladatának tekint.

Magatartása emberileg is meghozza a gyümölcsöt. 1912. okt. 17-én a reggeli újságokból tudja meg, hogy neki ítelték oda az orvosi és fiziológiai Nobel-díjat. Pedig hivatalosan senki fel nem terjesztette. Alig 39 éves fejfel ő a legfiatalabb Nobel-díjas, az első az Újvilágból. Öröm és gratuláció az államelnöktől a kollégáig, a világ minden részéből.

Elkapatja magát? Egyáltalában nem. Úgy kell unszolni, hogy Stockholmba menjen a díj átvételére, siet vissza laboratóriumába. Nyári útján Franciaországban is ünneplik. Mintegy kárpótolni akarják a Lyonban egykor elszenvedett vereségeikért. Őszinte hazaszeretetének azonban hamarosan újabb próbán kell keresztülmennie. 1914-es nyári vakációjára alatt kapja meg katonai behívóját, éppen akkor, amikor felesége születendő gyermekükért küszködik. A „szabály” nem törődik sem evvel, sem pedig avval, hogy Nobel-díjas orvos lett az 1894-ben segédorvosként leszerelt katonából. Egyik kollégája kényes esetben operálni hívja, de őrnagy felettesétől korholást kap, mert erre nincs engedélye! Mikor folyamodik érte, megtagadják. Hosszú harc árán és amerikai barátai segítségével sikerül csak áttörnie a bürokrácia korlátait. Őrnagynak nevezik ki, és kérésének megfelelően a frontra küldik. Megállapítja, hogy kb. hat óra áll az orvos rendelkezésére, hogy a sebesülteket megmenthesse. Ha késlekedik, a fertőzés elkerülhetetlen. Laboratóriumot állít fel, és egy angol kémikus közreműködésével hatékony fertőtlenítő folyadékot készít. A régi vágású orvosfeleltesek és irodavezetők nem tudják elviselni, hogy egy újdonsült őrnagy írja elő, mit tegyenek. Ismét idegőrlő harcokkal tudja csak keresztülvitetni eljárását, és ezzel ezrek életét menti meg. Az emberi butaság, kicsinyesség és féltékenységi újabb megtapasztalása! Szomorú szívvel látja a franciák erkölcsi összeomlását. A háború borzalmai és mindezek az élmények fokozatosan megérlelik benne későbbi nagy művét: *L'homme, cet inconnu* (Az ismeretlen ember) c. bestseller könyvét (1935).

A háború után folytatja kutatásait a Rockefeller intézetben. Szellemi élete mind egyetemesebb jelleget ölt. Látogatók serege keresi fel szövettenyésztő intézetét, laboratóriumi „állatseregletét”. (Volt, hogy egyszerre 55 000 kísérleti egere volt.) Kapcsolatba kerül kora szellemi ve-

zéreivel: Jacques Maritainnel, Henri Bergsonnal, Aldoux Huxley-val, J. Lépine-nel, Einsteinnel. Főleg Lindbergh-gel, a repülés úttörőjével való viszonya lett tartós és mindkettőjüknek gyümölcsöző. Lindbergh Carrel befolyására később ismét megtalálja hitét, ő pedig lelkesedéssel áll az orvos rendelkezésére a „mesterséges szív” megszerkesztésében. Carrel már előbb próbálkozott olyan gépezettel, amelyik lehetővé tenné a vérkeringést a szív operációja alatt. Mechanikus ismeretei és érzéke azonban fejtelenek. Ezért pl. sohasem tanult meg rendesen autót vezetni. Ezeket pótolta Lindbergh. Hat éven át dolgoztak, míg 1936-ban bemutatthatták a „mesterséges szívet”. Közben Carrelt megválasztják a Pápai Tudományos Akadémia rendes tagjának (1925), majd a Francia (1927) és a Szovjet Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagjának (1928).

„Az ismeretlen ember” c. könyvét 19 nyelvre fordították le, csaknem egy millió példányban kelt el. Beleöntötte széleskörű tudását, egész lelkesedését. Lándzsát tör az ember értéke mellett: az egész embert tüzi ki tanulmánya céljául, annak további kutatását és helyes nevelését sürgeti. Mint tudós tárgyalt a kérdésről – írja könyve elején. Színvonala olyan, hogy nem untatja a szakembert, s mégis elérhető a művelt nagyközönség számára. Nem filozofálni kíván; tudja, nem ez az ő mestersége. Világképet tár elénk, ami sok szempontból utópisztikusnak tűnhet fel. A tudomány nem egy felvetett kérdést ma már megvalósított.

Nyolc fejezetre osztotta könyvét. Önmagunk megismerésének szükségességéből indul ki. Majd az embertudományról (*la science de l'homme*) tárgyal. A testről és a fiziológiai tevékenységekről szóló fejezet ma is plasztikus és érdekfeszítő. Azután a lelki tevékenységeket ismerteti. Itt a „hatodik érzék” mellett szóba kerül az esztétikai érzék, a misztikus tevékenység, a test és lélek viszonya. Az ötödik fejezetet a belső időnek szenteli, a hatodikat az alkalmazkodásnak. Végül pedig az egyénről és az ember újjáalkotásáról értekezik. Főleg az utóbbi fejezetekben inkább spártai jellegű személyiséget állít elénk. Fontosnak tartja az emberiség érdekében, hogy ellenálljunk a modern kényelemszeretetnek, legyőzzük a ránk zúduló hatások csábítását, képesek legyünk magunkba visszavonulni, le tudunk mondani. Elítéli a felületes tudást, a könnyelmű életet. Bírálatában nem kíméli sem az Egyesült Államokban, sem pedig az Európában, főleg Franciaországban található visszaéléseket, erkölcsi züllést, megalkuvást. Volt, aki meg is hősként a közveszélyes bűnözők summás elintézéséről és az önkéntes eugenizmusról vallott tételein. Pedig messze állt tőle minden embertelen módszer: „Az embert nem sorozatban gyártják . . . Nélkülözhetetlen a gyermek erkölcsi, esztétikai és vallásos tevékenységének kifejlesztése” (384).

Lelkisége új fordulathoz ér a 30-as években. Már őszintén és buzgón imádkozik. „Lelkem mélyén – írja – végzetszerűen egy személy vonzását tapasztalom: Krisztusét.” Ennek ellenére mégsem csatlakozik kifejezetten Krisztus Egyházához. Valószínűleg hozzájárult ehhez szabadságszeretete: túl konformistának tartotta az Egyházat. „A katolikus környezet nagyrésztben gyengeelméjű, önző és gyáva emberek-ből tevődik össze.” S a papok? „Tisztességes alkalmazottak, derék tudatlan emberek, akik a hegyi beszédet ízetlen és gyerekes formulákká alakították át” – írta régebben naplójába. Most elhatározza, hogy ösztövevi felfogását azokéval, akik – elnevezése szerint – mégis csak „a hit specialistái”. Kutatását „a legjavánál” kezdi: felkeresi a különböző szerzetesrendek előjáróit, kiválóbb tagjait. De nem sokra megy. A zsolozsma és a liturgia zavarba ejti, kereteit szűkre szabottnak érzi. Érdeklődéssel rágja át magát Sertillanges neves francia tomista filozófus könyvein. A személyes találkozásnál azonban úgy látja, hogy „túl intellektuális típus”. A valóságtól túlságosan távol esőnek tartja Maritaint is. Végül is ott találja meg az utolsó lökést, ahol legkevésbé várta. 1937-ben megismerkedett Dom Alexis Pressével, a ciszterci rend szigorú ágának követőjével. Egyszerűsége, szegénysége, jósága és józansága első pillanatra megragadja. „A katolikus tanítás – kezdi Carrel a találkozásnál – nem egyeztethető össze egyes tudományos tételekkel. Főleg Szent Tamás tanításával. A Summa Theologica-ban tévedéseket talál a tudós.” „Szent Tamás – feleli csendesesen beszélgetőtársa – pusztán a teológusok egyike. Írásai nem hittételek.” „Mit akar ezzel mondani?” „Azt, hogy ő nem szentírás. A hitről nem lehet vitatkozni, a többről igen.” „Így van ez valóban?” „Kétségtelenül.” „Első alkalommal hallom. Ez felszabadulást jelent nekem.” Hazaérve Carrel örömmel újságolja: egy igazi szenttel ismerkedtem meg! Meg tudja tehát már valóítani, amit „Az ismeretlen ember” c. könyvében írt, de magára eddig nem alkalmazott: nem pusztán az ész (aminek a kifejezője a tudomány) döntő az ember életében, hanem az érzelem, a szív is. Az Isten után vágyó embernek ezt is figyelembe kell vennie, erre is kell építenie. „A boqueni baráttal való találkozástól kezdve elhagyja a gögös, zárt, racionalista tudós magatartását, és bizalommal megnyílik a kegyelemnek” (J. Antier).

„Van pillanat életünkben – írja 1938. nov. 13-án dr. Gallivardinnek –, amikor úgy hisszük, hogy kezdjük megérteni a dolgok értelmét. Ekkor egyhangúnak tűnnek azok az elfoglaltságok, amelyek eddig lelkesedéssel töltöttek el.” „Az ember érzi, hogy tudományos kutatásaink csak az élet felszínét képesek elérni, jelentéktelen eredményeket hoznak létre, ha azt nézzük, mit is kell tenni. A magam részéről szükségét érzem, hogy új életet kezdjek.” Előre látja, hogy nemsokára nyugdíjba kell mennie, meg kell válnia a Rockefeller Intézettől? Lehetséges. De

tagadhatatlan, hogy szellemi élete, alkotó ereje virágjában van. Ezen felül lelki elmélyülése új látóhatárt nyitott meg előtte. Új feladatokat lát. „Az ismeretlen ember” sikere, a teljes embert átfogó kutatás szükségessége újabb könyv megírására sarkallja. Ezen túl azonban elgondolását foghatóbban is meg akarja valósítani. Alapítványt tervez, amelyik az ember kutatásának szenteli magát. Tudatára ébred, hogy élete eddig sok szempontból haszontalan volt, illetve nem azt tette, amit tennie kellett volna. 1938 karácsonyának előestéjén veti papírra:

Fordulj vissza múltad sivatagába.

Milyen törékenyek és távoliak útszéli fasoraid.

Uram, késő lenne? vagy én várakoztam sokáig?

Lesznek még ráérő napjaim?

Mielőtt kezded bezárná a könyvet,

Engedd meg, hogy egy lapja se vesszen el.

A lapok nem vesztek el. 1950-ben kiadott *Réflexions sur la conduite de la vie* (Gondolatok az élet irányításáról) c. könyvének kéziratát lényegében be tudja fejezni halála előtt. Bevezetőül igazolja, hogy az ember engedetlen volt az élet szabályaival szemben; utána ismerteti az élet alapvető törvényeit; rámutat, milyen szabályok következnek ebből a magatartásra nézve; végül kutatja, mikor beszélhetünk az élet sikeréről, és mi a végső célja. Könyvében a mai környezet-, természet- és embervédelem nem egy gondolatát találhatjuk már meg. De mélyebbre is tekint: a fő hiba az ember élvezetvágya; első helyre nem a gazdasági, anyagi értéket kell tenni, hanem az igazán emberit. Az emberi fejlődésről szólva mintha Teilhard de Chardint hallanánk: „Az értelem (ezen Carrel itt a bölceletet és a tudományt érti) a régi görögöknél indul fejlődésnek, megteremtve a tudományt; ez pedig, felfedezve az anyagi világ és az élet törvényeit, lehetővé tette, hogy az ember uralkodjék a világon, de nem saját magán. Az érzelem (Carrel a művészetet, vallást és erkölcsöt foglalja össze e kifejezéssel) engedte meg, hogy a szellem fölemelkedhessék az erkölcsi szép, az igazság, az Isten felé. Krisztus új korszakot nyitott meg: a kölcsönös szeretetét, — a szeretetnek ez a törvénye az emberi társadalom fennmaradásának törvénye.”

Meglepő az egykor csak a tudományos módszerrel elérhető igazságért harcoló tollából olvasni, hogy a szellem „nem logikus tevékenységei sokkal átfogóbbak, mint a logikusok. Az előbbieket alkotják a személyiség alapját, amely erőt ad az egyénnek. Ezt a kifejezhetetlen spirituális energiát, ezt az „irracionális” nem találjuk meg azoknál, akik mindent világos formulákban akarnak kifejezni.” Elismeri, hogy Pascal közelebb áll a valósághoz, mint Descartes, a szeretet fontosabb, mint a puszta tudomány! Elismeréssel adózik az Egyháznak, mert az képes legjobban kielégíteni az ember vallásos igényét. Megjegyzi azonban,

hogy „jóllehet a kereszténység mindig tiszteletben tartotta az életet, a keresztény felfogás nem jutott kifejezésre ésszerű életformákban: az értelmi formák előnybe jutottak a fiziológiaiak rovására, s a kereszténység eltűrte, hogy társadalmi osztályok létezzenek. A keresztény életfelfogásnak testet kell öltetnie a társadalmi formákban, amelyeket nem filozófiai elveknek, hanem az élet felépítésének megfelelően kell megteremteni.”

Több viszontagságon ment keresztül az ember kutatására felállított intézete is. 1937-ben kristályosodott ki benne végleg a gondolat. A Rockefeller Intézet szelleme lebegett előtte, de sokkal átfogóbb és több tudományra kiterjedő jelleget kívánt adni neki. Lindbergh-gel és néhány barátjával már ki is szemelte a helyet, és a pénz sem hiányzott. De kitört a második világháború. Carrel éppen Európában van. Úgy érzi, itt kell maradnia, és Franciaországot kell segítenie. Barátai sürgetik, menjen vissza Amerikába, fogadja el a Rockefeller Intézet újabb ajánlatát. 1940-ben vissza is hajózik, de csak azért, hogy egy mozgó kórházat szerezhesen be honfitársai szolgálatára. Közben Franciaország összeomlik. A megígért kórházat az angolok kapják meg. Úgy dönt, hogy „egészségügyi misszióval” tér haza a nyomorgó Franciaországba. Le akarják beszélni tervéről. Lindbergh még barátságát is megszakítja vele. Ő mégis visszajön. Hosszas kerülővel 1941 nyarán eljut Párizsba, ahol megalapítja a „Fondation française pour l'étude des problèmes humains”, az emberi problémák francia tanulmányi intézetét. Közvetlen célja: segíteni a francia közellátást, táplálkozást, orvosságokat és vitaminokat gyártani... Kb. 150 tudós, köztük több ma is működő világhírű kiválóság dolgozik irányítása alatt. Carrel és felesége a legszerényebb körülmények között él. Nem politizál, de hamarosan mégis viharfelhők tornyosulnak feje felett. A szövetségesek bevonulása után rá is alkalmazzák a rendeletet, amelyik felfüggeszti minden a vichy kormánytól létrehozott intézet vezetőjét. Az alapítvány folytatja működését, — annál is inkább, mert számos tagja ellenállási mozgalmakban vett részt. A főnek azonban mennie kell, jóllehet Eisenhower elnök külön táviratot kap Washingtonból: ne engedje, hogy Carrelt valami bántódás érje. Carrel nem érti, miért bánnak így vele; hisz csak jót akart, nyomorgó és beteg honfitársait akarta segíteni. Előtte való évben, 1943-ban érte az első szívattak. Most megkapja a másodikat, és ágyából többé már fel sem kel. Lekileg készül a nagy útra, októberben felveszi a betegek szentségeit. „A halál óráján érzi az ember a dolgok semmiségét — mondja a gyónás után a papnak. — Hírnevem van. A világ beszél rólam és műveimről. De Isten előtt csak egy szegény gyermek vagyok.” Halálos ágyán, nov. 4-én még egyszer viszontlátja Dom Alexist. Nov. 5-én átlépi a küszöböt, afelé, akiről annyit elmélkedett már itt a földön.

Lelki kiteljesedését két megnyilatkozás foglalja jól össze. Az első maga készítette. 1940-ben a népszerű amerikai folyóirat, a Reader's Digest cikket kért tőle az ima erejéről. Neve ismert volt a lourdes-i csodákkal kapcsolatban és Az ismeretlen ember-ben tett megjegyzéseiből: az ima erejét megtapasztalta. A cikk rövidítve és az egyik szerkesztő kisebb átalakításaival 1941-ben jelent meg. Tudta nélkül lefordították egy svájci, majd egy francia folyóiratba. Carrel nem volt megelégedve, ezért 1944 tavaszán maga írt egy újabb könyvecskét. „Szerzője – írja a bevezetésben – se nem teológus, se nem filozófus. A hétköznapi nyelven beszél, és a szavakat közönséges, néha tudományos értelmüknek megfelelően használja. Kéri a teológusokat, hogy olyan jóindulattal legyenek iránta, mint amelyet velük szemben alkalmaznának, ha fiziológiát érintő kérdésről kellene írniok.” – Függelékként közöljük Rónay György fordításában ezt a kis iratot, amelyik gyönyörűen szemlélteti, mennyire felül tudott emelkedni Carrel létének ebben a szakaszában a tudomány egyoldalú, „csak az észre” építeni akaró felfogásán, anélkül, hogy elhagyná ennek pozitív gyümölcseit. A tudós kutatóban ott a bölcs és hívő ember is.

A második emléket barátja, Dom Alexis állította neki a Lourdes-i Utazáshoz (posztumusz kiadás) írt előszavában: „Éppen annyira titokzatos, mint meglepő utakon fokozatosan emelkedett mind feljebb ez a lélek: feljutott a csúcokra. Valóban megállapíthatjuk nála azt a tökéletességet, ami Szent Tamás szerint az áhitat meghatározása: 'A lélek benső magatartása, amelyikkel eléri, hogy mindig kész az isteni tetszéshez idomulni.' Egyesek azt állították, hogy Alexis Carrel nem volt katolikus. Hallom, amint határozottan mondja nekem: 'hinni akarok, és hiszem mindazt, amit a katolikus egyház elénk tár, hogy higgyük, és ebben nem tapasztalok semmi nehézséget, mert semmi tényleges ellentétet nem látok közte és a tudomány biztos adatai között.' Igaz, dr. Carrelt nem sorolhatjuk a 'jámborkodók' közé. Egész valója ágaskodott azoknak az embereknek az eljárás módjával, tetteivel és gesztusaival szemben, akik a vallást azonosítják egy szűk és száraz formalizmussal. Mindaz, ami közelről vagy távolról ilyesmihez hasonlított, egyszerűen visszataszító volt nyílt, szabadlelkű és őszinte természetének.”

Alexis Carrel

AZ IMÁDSÁG

Mi, nyugati emberek, sokkal többre tartjuk a rációt az intuíciónál, az értelmet az érzelemnél. Míg tudományunk tündöklük, a vallás fénye elhalványul. Elfordulunk Pascaltól; Descartes nyomain járunk.

Legfőbb gondunk, hogy kifejlesszük magunkban az értelmet. Ami a szellem nem-értelmi tevékenységeit: az erkölcsi, a szép iránti, főként pedig a vallásos érzést illeti: ezeket jóformán teljesen háttérbe állítjuk. Ez alapvető funkciók elsorvadása folytán a modern ember szellemileg vakká válik. Ily fogyatékossgal pedig nem lehet hasznos tagja a társadalomnak. Civilizációnk összeomlása az egyéniség silány minőségére vezethető vissza. Mert az élet sikeréhez a lelki-szellemi tényezők épp oly nélkülözhetetlenek, mint az értelmiek vagy az anyagiak. Fontos érdekünk tehát, hogy föltámasszuk magunkban azokat a szellemi tevékenységeket, amelyek sokkal több erőt adnak a személyiségnek, mint az értelem. Ezek között a vallásos érzés egyike a legkevésbé méltányoltaknak.

A vallásos érzés lényeges megnyilvánulása az imádság. Az imádság, mint a vallásos érzés is, nyilvánvalóan szellemi jelenség. Nos: a szellemi-lelki világ technikai eszközeink hatósugarán kívül esik. Hogyan szerezhetünk tehát pozitív ismereteket az imádságról? A tudomány birodalma, szerencsére, magában foglalja mindazt, ami megfigyelhető. S a lélektan segítségével egész a szellemi jelenségekig elhatolhat. Ezek szerint az imádkozó ember rendszeres megfigyelésével ismerhetjük meg az imádságot mint jelenséget, az imádkozás mibenlétét és hatásait.

Az imádság meghatározása

Az imádság lényegében, úgy látszik, a szellem bizonyos feszült törekvése a világ immateriális szubsztrátuma felé. Általában panasz, szorongatott kiáltás, segítségkérés. Másként meghatározva: a lélek felemelkedése Isten felé. A szeretet és imádság ténye az élet csodájának forrása előtt. Az imádság tehát az ember feszült törekvése arra, hogy kapcsolatba lépjen egy láthatatlan lénnel, minden lét teremtetőjével, a legfőbb bölcsességgel, erővel és szépséggel, mindnyájunk atyjával és megmentőjével. A valódi imádság nem szokványos szövegek egyszerű recitálása, hanem oly misztikus állapot, melyben tudatunk belémerül, beléoldódik Istenbe. Ez az állapot nem értelmi jellegű. A bölcselők és a tudósok számára ennél fogva hozzáférhetetlen és érthetetlen. Mint az esztétikai érzéknek vagy a szeretetnek: semmiféle könyvszerű, tudós természetű tudásra nincs szüksége. Az egyszerű lelkek épp oly természetesen érzik meg Istent, ahogyan a nap melegét vagy egy virág illatát. Ám Isten, ki oly imádatraméltó annak számára, akiben él a szeretet, elrejtőzik az elől, aki nem tud egyebet, mint megérteni. Gondolat és szó egyformán fogyatékosnak bizonyul, midőn az imádságot le akarjuk írni. Éppen ezért az imádság legmagasabbrendű kifejezési formája a szeretet lendülete az értelem sötét éjszakáján keresztül.

Az imádság technikája. Hogyan imádkozzunk?

Hogyan kell imádkozni? Technikáját a keresztény misztikusoktól tanultuk, Szent Páltól Szent Benedekig s ama megszámlálhatatlanul sok névtelen apostolig, kik húsz évszázadon át a nyugati népeket a vallásos életbe bevezették. Platon istene hozzáférhetetlen, megközelíthetetlen volt a maga nagyságában. Epictetosé egybevegyült a dolgok lelkével. Jehova keleti despota volt, félelmet keltett, nem szeretetet. A kereszténység ezzel szemben mintegy közel hozta az emberhez Istent; az ő Istene emberi arcot is öltött; atyánk, testvérünk, megváltónk. Ahhoz, hogy Isten közelébe jussunk, nincs szükség többé bonyolult szertartásokra, véres áldozatokra. Az imádság könnyű lett, technikája egyszerű.

Imádkozni a kereszténységben annyi, mint elindulni Isten felé, Istenre irányulni. S ez nem annyira értelmi, mint inkább érzelmi tevékenység. Isten nagyságán elmélkedni például nem imádság, hacsak ugyanakkor nem kifejezése szeretetünknek s hitünknek is. La Salle módszere szerint így indul ki az imádság bizonyos értelmi álláspontról, hogy nyomban érzelmivé melegedjék. Akár hosszú, akár rövid, akár szóbeli, akár csak gondolatbeli: az imádságnak olyannak kell lennie, amilyen a gyermek beszélgetése édesapjával. „Megmutatjuk magunkat, úgy, amilyenek vagyunk” – mondta egyszer egy irgalmas nővér, aki húsz év óta él és lángol a szegényekért. Végeredményben úgy imádkozunk, ahogyan szeretünk: egész lényünkkel.

Ami az imádság formáját illeti, számos változata van, a röpke fohásztól a mély elmélkedésig, amaz egyszerű szavaktól, melyeket a parasztasszony rebeg a falusi fészület előtt, a katedrálisok boltíve alatt zengő gregórián fölséges dallamáig. Az imádság hatékonysága nem függ ünnepélyességétől, nagyságától, szépségétől. Nagyon kevesen tudtak úgy imádkozni, mint Keresztes Szent János vagy Clairvaux-i Szent Bernát. De ahhoz, hogy meghallgatást nyerjünk, nem kell ékes-szóloknak lennünk. Ha az imádság értékéről eredményei szerint próbálunk ítélni, úgy látjuk, mindnyájunk Mestere a könyörgés vagy dicséret legeggyűgyűbb szavait épp oly szívesen fogadja, mint a legszebb fohász-kodásokat. Már a gépiesen elmondott szövegek is imádságszámba mennek bizonyos módon. Ugyanígy egy gyertya kicsiny lángja. Csúpan az szükséges hozzá, hogy a szöveg vagy a láng egy ember Isten felé törekvésének legyen a jelképe és kifejezése. Tettekkel is lehet imádkozni. Gonzague Szent Lajos mondta, hogy a kötelességteljesítés egyértékű az imával. S kétségtelen, hogy a legjobb mód, kapcsolatban élni Istennel, ha teljesen és tökéletesen betöljtük akaratát. „Jöj-jön el a te országod, legyen meg a te akaratod, miképpen a mennyben, úgy a földön is” . . . S Isten akaratának teljesítése lényegében nem más,

mint engedelmeskedni az élet törvényeinek, úgy, amint azok sejtjeinkbe, vérünkbe, szellemünkbe irattak.

Az imádságok, melyek mint hatalmas felhő emelkednek föl a föld színéről, épp úgy különböznek egymástól, mint azoknak a személyisége, akik imádkozzák őket. De alapjában véve valamennyien ugyanannak a két témának a változatai: a nyomorúságének és a szeretetének. Tökéletesen helytálló dolog Isten segítségéhez folyamodni mindazért, amire szükségünk van. Ugyanakkor azonban fonákság volna valaminő szeszély teljesítését kérnünk tőle, vagy olyasmit, amit a tulajdon munkánkkal kell megszerezniünk a magunk számára. A makacs, eltökélt, állhatatos imádság végül is célt szokott érni. Egy vak ült az útfélen s egyre hangosabban esedezett, esedezve üvöltött, noha a tömeg el akarta hallgattatni. „A te hited meggyógyított téged” — mondta neki Jézus. Legmagasabb formájában az imádság már nem kérés; az ember megvallja Mesterének, hogy szereti őt, hogy hálás jótéteményeiért és hogy örömet teljesíti akarátát, bármi legyen is az. Az imádság szemlélődéssé emelkedik. Egy üres templom utolsó padjában egy öreg paraszt ült. „Mire vár?” — kérdezték tőle. „Nézem Őt és Ő is néz engem” — felelte. Az imádság egy-egy technikájának értéke eredményességétől függ. És mindenfajta technika jó, ha kapcsolatba hozza az embert Istennel.

Hol és mikor imádkozunk?

Mindenütt lehet imádkozni. Utcán, gépkocsin, vonaton, hivatalban, iskolában, gyárban. De jobban tudunk imádkozni erdők, mezők, hegyek, vagy szobánk magányában. A liturgikus imák színtere többnyire a templom. De bárhol imádkozunk is, Isten csak akkor szól az emberhez, ha ez békességet teremt magában. Benső békénk egyrészt szeretetünk és szellemünk állapotától függ, másrészt a környezettől, amelyben élünk. A modern városok lármájában, szétszórtságában, zűrzavarában csak kivételesen valósíthatjuk meg testünk és lelkünk békéjét. Manapság fokozottan szükség van arra, hogy az imádkozásra kijelölt helyek legyenek, elsősorban templomok, ahol a város lakói megtalálhatják, ha csak néhány kurta percre is, a benső nyugalom nélkülözhetetlen fizikai és lélektani föltételeit. Se nehéz, se költséges nem volna megteremteni ilyenformán a béke nyájas, vonzó és szép szigeteit a nagyvárosok dzsungelében. E menedékek csöndjében, gondolatukat Isten felé emelve, az emberek megpihentethetnék izmaikat és zsigereiket, megnyugtathatnák szellemüket, tisztábbá tehetnék ítélőképességüket, s erőt nyerhetnének ama durva és vad élet elviselésére, mellyel civilizációnk sújtja le őket.

Az imádság akkor hat alakítólag jellemünkre, ha valóságos szokásunkká, habitusunkká válik. Ezért gyakran, sűrűn kell imádkoznunk.

„Többet gondolj Istenre, mint ahányszor lélegzetet veszel“ – mondta Epiktetos. Képtelenség reggel imádkozni ugyan, de aztán egész álló nap úgy viselkedni, mint valami barbár. Kurta imádságok, röpké fohászok már Isten közelében, mintegy jelenlétében tarthatják az embert. Ilyenkor egész magatartásunkat az imádság vezeti. S így, ilyen értelemben az imádság életmód és életforma lesz.

Az imádság hatásai

Az imádságnak, ha megfelelő körülmények között történik, mindig megvan az eredménye. „Még soha senki nem imádkozott úgy, hogy általa meg ne tanult volna valamit“ – mondta Emerson. A modern ember az imádságot mégis divatból kiment szokásnak, hiábavaló babonának, a barbárság maradványának tartja. Hatásáról jóformán semmit nem tudunk.

Mi az oka ennek a tudatlanságunknak? Először is az imádság ritka volta. A civilizált társadalomban a vallásos érzés kihalóban van. Valószínű, hogy az imádkozó franciák száma nem haladja meg az ország népességének négy, legföljebb öt százalékát. Másodszor: imádságunk igen gyakran meddő. Mert az imádkozók legtöbbje önző, hazug, gőgös, hitre és szeretetre képtelen farizeus. Végül az ima hatása nagyon sokszor ellenőrizhetetlen. Kéréseinkre és szeretetünkre a feleletet rendszerint lassan, érezhetetlen, meghallhatatlan módon kapjuk. Ama halk hangot, mely lelkünk mélyén elsuttogja a választ, többnyire elnyomja a világ lármája. Az imádság anyagi eredményei is homályosak; javarészt egybemosódnak egyéb jelenségekkel. Ilyenformán még a papok közül is csak igen kevesen figyelhették meg pontosan. Ami pedig az orvosokat illeti: a kezük ügyében lévő eseteket érdektelenségükben rendszerint nem vizsgálják meg alaposan. A megfigyelőket különben is nem egyszer tévútra vezeti az a körülmény, hogy a válasz olykor egyáltalán nem az, amit vártak. Aki például azért imádkozik, hogy valaminő szervi betegségéből kigyógyuljon, beteg marad ugyan, azonban mély és megmagyarázhatatlan erkölcsi átalakuláson megy keresztül. Ám noha az imádság általában kivételes jelenség a népesség egészében: meglehetősen gyakori azoknak a körében, akik hívek maradtak őseik vallásához. Hatását is itt, ezekben a körökben lehet még ma is tanulmányozni. S számos hatása közül az orvosnak főként azokat van alkalma megfigyelni, amelyeket pszicho-fiziológiaiaknak és gyógyítóknak szokás nevezni.

Pszicho-fiziológiai hatások

Az a mód, ahogyan az imádság szellemünkre és testünkre hat, úgy látszik, minőségétől, erejétől és gyakoriságától függ. Könnyű fölismer-

nünk az imádság gyakoriságát, s bizonyos fokig erejét, hőfokát, intenzitását is. Minősége azonban megismerhetetlen marad: nincsenek eszközeink s módszereink lemérni valakinek a hitét és szeretetre való képességét. Az imádkozó életmódja azonban mégis nyújthat némi fölvilágosítást ama fohászok minősége felől, amelyekkel Istenhez folyamodik. Még a gyöngye értékű imádság is, mely nem más, mint bizonyos formulák gépies recitálása, kétségtelen hatást gyakorol az imádkozó viselkedésére. Erősíti a vallásos érzést és az erkölcsi érzéket. Ahol imádkoznak, ott rendesen több a kötelesség és felelősségérzet, kevesebb a féltékenységi és a gonoszság, s inkább vannak tekintettel a mások érdekeire. Bebizonyított ténynek látszik, hogy szellemi kifejlésükhöz hasonlóan erkölcsi jellemük és értékük is emelkedettebb azoknak, akik imádkoznak, bár esetleg csak közép-szerű módon is, mint azoknak, akik nem imádkoznak.

Ha az imádság habitusunkká vált és valóban buzgó, hatása nyilvánvalóan észlelhető. Bizonyos fokig egy belső kiválasztó mirigyéhez, például a vese vagy pajzsmirigyéhez hasonlítható; lényege valaminő szellemi és organikus átalakulás, mely fokozatos, progresszív módon megy végbe. Mintha tudatunk mélyén láng gyúlna föl. Az ember valódi mivoltában látja önmagát. Ráeszmél önzésére, bujaságára, tévedéseire ítéleteiben, gögősségére. Meghajol az erkölcsi kötelességteljesítés parancsa előtt. Megpróbálja megszerezni a szellem alázatosságát. S így megnyílik előtte a kegyelem birodalma. Lelke lassankint megnyugszik, erkölcsi és idegtevékenységei egyensúlyba kerülnek, jobban elviseli a szegénységet, a szidalmakat, a gondokat; övéi elvesztése nem roppantja össze; erősebb a fájdalommal, betegséggel, halállal szemben. Ezért örülhet az orvos, ha betegét imádkozni látja. Az imádság teremtette nyugalom hatalmas segítsége a gyógyításnak.

Az imádságot mégsem szabad holmi morfinhoz hasonlítani. Mert nemcsak nyugalom jár együtt vele, hanem a szellemi tevékenységek bizonyos fölfokozása, a személyiség bizonyos kibontakozása, kivirágzása is, és nem egyszer a hősiesség. Híveit különös pecséttel jelöli meg. Tiszta tekintet, higgadt viselkedés, a kifejezés komoly derűje, férfiaság, s ha kell, a katona vagy a vértanú nyugodt szembenézése a halállal: mind a szellemben és szervezetben rejlő titkos kincs jelei és megnyilatkozásai. E hatás alatt még a tudatlanok, visszamaradottak, gyöngék és fogyatékos értelműek is jobban tudnak élni szellemi és erkölcsi képességeikkel. Az imádság, úgy látszik, fölüllemeli az embert azon a szellemi szinten, melyet örökség és nevelés útján kap. Az Isten-nel való kapcsolat békével járja át őket. S e béke mintegy kiragyo-g belőlük; e békét mindenüvé magukkal viszik. Sajnos, a mai világban csak elenyészően kevés ember tud valóban hatékonyan imádkozni.

Gyógyító hatások

Az emberek figyelmét mindig az imádság gyógyító hatásai kötötték le leginkább. Azokban a körökben, ahol még imádkoznak, ma is gyakran beszélnek az Istenhez vagy szentjeihez intézett könyörgések folytán történt gyógyulásokról. Am ha oly betegségekről van szó, amelyek maguktól vagy orvosi úton is elmúlhatnak, nehéz megállapítani, mi volt a gyógyulás tényleges oka. Az imádság eredményeit csak azokban az esetekben lehet bizonyosan konstatálni, ahol már a gyógyító módszerek vagy alkalmazhatatlanok voltak, vagy csődöt mondtak. A Lourdes-i orvosi hivatal nagy szolgálatot tett a tudománynak, amikor kimutatta a csodás gyógyulások kétségtelen valóságát. Az imádságnak néha, hogy úgy mondjuk, kirobbanó hatása van. Betegek szinte egyik pillanatról a másikra gyógyultak ki oly bajokból, mint bőrfarkas az arcon, rák, ágyékfertőzés, fekélyek, tüdő-, csont- és bél tuberkulózis. A jelenség jóformán mindig ugyanúgy történik: heves fájdalom, s utána a gyógyultság érzése. Néhány perc, legföljebb néhány óra alatt a tünetek elmúlnak s az anatómiai sérülések helyrejönnek. A csodát a gyógyulás rendes folyamatának végletes meggyorsulása jellemzi. Kísérleteik folyamán a fiziológusok és sebészek eddig még ilyen gyorsulást soha nem észleltek.

A csodához nem szükséges, hogy maga a beteg imádkozzék. Lourdes-ban hitetlenek s még beszélni sem tudó kisgyerekek is meggyógyultak. De valaki a környezetükben imádkozott. A másért mondott ima mindig termékenyebb, mint az, amit magunkért mondunk. S hatása, úgy látszik, buzgóságától és minőségétől függ. Ma Lourdes-ban sokkal ritkábbak a csodák, mint ezelőtt negyven vagy ötven esztendővel. Nyilván azért, mert a betegek ma már nem találják meg ott a mély lelki összeszedettség hajdani légkörét. A zarándokok átváltoztak turistákká, s az imádságok meddővé lettek.

Ezek az imádságnak azok az eredményei, amelyekről kétségtelenül biztos tudomásom van. Mellettük azonban vannak mások is, megszámlálhatatlanul. A szentek élete, a modern szenteké is, sok csodás esetről tudósít. Aligha vitatható, hogy például az ars-i plébánosnak tulajdonított csodák javarészt megtörténtek. E jelenségek olyan új világba vezetnek, melynek fölfedezése még el sem kezdődött, és nagyon sok meglepetést tartogat. Amit már most is biztosan tudunk: hogy az imádság tapasztalható, mintegy tapintható eredményekkel járhat. Bármily különösnek tűnhetik is egyesek számára: nyilvánvaló igazságnak kell tartanunk, hogy aki kér, meghallgattatik, és aki kopogtat, annak megnyitattik.

Az imádság jelentősége

Minden jel arra vall, hogy Isten meghallgatja az embert és felel neki. Az imádság hatása nem káprázat. A vallásos érzést nem szabad arra a szorongásra korlátoznunk, amelyet az emberben a környező veszélyek és a mindenség titokzatossága kelt. S az imádságban sem szabad pusztán megnyugtató gyógyszert látnunk, s orvosságot a szenvedéstől, betegségtől és haláltól való félelmünk ellen. Mi hát a vallásos érzés jelentősége? S milyen helyet jelöl ki életünkben az imádságnak maga a természet?

Igen fontos és jelentős helyet. A nyugati ember történelmének jóformán minden korszakában imádkozott. Az antik állam lényegében vallásos berendezkedés volt. A rómaiak szerte birodalmukban templomokat emeltek. Középkori őseink valósággal telehintették gótikus székesegyházaikkal és kápolnáikkal a kereszténység földjét. S még ma is ott emelkedik falvaink fölött a templom tornya. Európa hódító rajai nemcsak egyetemekkel és gyárakkal alapították meg az új világban a nyugati kultúrát, hanem egyházakkal is. Történelmünk folyamán az imádság épp oly elemi szükséglet volt, mint a hódítás, a munka, az építés vagy a szerelem. A vallásos érzés lényegében természetünk legmélyéről fakadó ösztönzés, alapvető emberi funkció. Változatai az emberi közösségekben majdnem mindig más lényükből folyó tevékenységekkel kapcsolódnak: az erkölcsi érzéssel, a jellemmel és gyakran a szép iránti érzéssel. Személyiségünk ez oly fontos alkatrészét hagytuk elsorvadni, és nem egyszer egészen el is veszni.

Ne feledjük el: az ember nem bízhatja magát pusztán szeszélyére súlyos veszedelmek nélkül. Ahhoz, hogy életünk sikeres legyen, bizonyos alkatából következő változhatatlan törvényekhez kell igazodnia. Komoly kockázatot vállalunk, ha egyik vagy másik, akár fiziológiai, akár értelmi, akár lelki, alapvető tevékenységünket halálra ítéljük. Az izmok, a csontrendszer, a nem-értelmi tevékenységek fogyatékos fejlettsége egyes értelmi foglalkozású egyéneknél épp oly végzetes, mint az értelemé és az erkölcsi érzéké egyes atlétáknál. Megszámlálhatatlanul sok esetben erős és szapora családok, miután kiveszett bennük az ősi hit és a becsület kultusza, nem szűnnek többé, csak degeneráltakat, és ki is hálnak. Késő tapasztalatból tudhatjuk, hogy a nemzet, melyben tevékeny elemei többségéből kivész az erkölcsi és vallásos érzés, hanyatlásnak indul és szolgaságba süllyed. Az antik Görögország bukását hasonló folyamat előzte meg. Kétségtelen, hogy a természet által követelt szellemi tevékenységek elnyomása lehetetlenné teszi az élet sikerét.

Gyakorlatilag vallásos és erkölcsi érzék elválaszthatatlanul egybekapcsolódik. Az erkölcsi érzék a vallásos érzés kialvása után rövide-

sen maga is elenyészik. Az emberiségnek nem sikerült, mint Sokrates kívánta, minden vallási tantól független erkölcsi rendszert kidolgoznia. A társadalmak, melyekből eltűnik az imádság szükséglete, rendszerint nem állnak messze az elkorcsosodástól. Ezért kell minden civilizált embernek, akár hívő, akár hitetlen, érdeklődnie a súlyos probléma iránt, amit mindazon alapvető tevékenységek kifejtése jelent, amire az emberi személyiség képes.

Miért játszik ily fontos szerepet a vallásos érzés az élet sikerében? Mily mechanizmussal hat ránk az imádság? E kérdést fölvetve föl kell cserélnünk a megfigyelést a hipotézissel. Ám a hipotézis, még ha vakmerő is, nélkülözhetetlen tudásunk gyarapításában. Először is: az ember szövetek, organikus nedvek és tudat oszthatatlan egysége. Függetlennek hiszi magát anyagi környezetétől, vagyis a kozmikus mindenségtől, valójában azonban elválaszthatatlan tőle: hozzá kapcsolja már az a tény is, hogy folytonosan szüksége van a levegő oxigénjére s a táplálékokra, melyeket a föld szolgáltat neki. Másrészt azonban az élő testet nem foglalja teljesen magába fizikai valója; nemcsak anyagból áll, hanem szellemből is. A szellem pedig, noha székhelye szerveinkben van, túlterjed tér és idő négy dimenzióján. Nem hihetjük-e hát, hogy egyszerre lakunk a kozmikus világban, s egy másikban, mely nem tapintható, nem látható, nem anyagi, melynek természete tudatunkéhoz hasonló, s melytől épp úgy nem szakadhatunk el súlyos kárunk nélkül, mint az anyagi és emberi univerzumtól? Ez a világ pedig nem más, mint a minden lelkes lényben benne élő és mindenben túlható transzcendens Valóság: Isten. A vallásos érzést tehát joggal hasonlíthatjuk szervezetünk oxigén-szükségletéhez. Az imádságot pedig bizonyos módon a lélegzés funkciójával állíthatjuk párhuzamba. Úgy kell tekintenünk ezek szerint, mint a tudatunk és sajátos világa közötti természetes kapcsolatok hordozóját. Valósággal alkatunkból folyó biológiai tevékenységet is láthatunk benne; más szóval: testünk és lelkünk normális funkciójának foghatjuk föl.

Kitekintés

A vallásos érzésnek tehát, más szellemi tevékenységeinkkel egybevetve, különös jelentősége van; mert kapcsolatba hoz a szellemi-lelki világ titokzatos végtelenségével. Az ember az imádság útján indul el Isten felé, és Isten az imádság révén tölti el az embert. Lehető legteljesebb kifejlődésünkhöz az imádság nélkülözhetetlen. Az imádság nem az együgyűek, a koldusok és a gyávák menedéke. „Imádkozni szégyen” — írta Nietzsche. Holott imádkozni semmiképpen nem nagyobb szégyen, mint inni vagy lélegzeni. Istenre oly elemien van szükségünk, mint a vízre vagy a levegőre. Az imádság adja meg az embernek személyisége teljes kibontakozását, párosulva az intuícióval, az

erkölcsi és esztétikai érzékkel és az értelem fényével. Nem kétséges, hogy életünk sikere valamennyi fiziológiai, értelmi, érzelmi és lelki-szemleli tevékenységünk teljes kifejtésétől függ. A lélek pedig értelem is, érzelem is. Együtt kell tehát szeretnünk a tudás szépségét és Isten szépségét. Pascalt époly lelkesen kell meghallgatnunk, mint Descartes-ot.

Crouy-Chanel Imre

HÍD A TÁRSADALOMBAN: JEAN GIRETTE

Nevét sokat emlegették a 70-es évek első felében francia ipari és munkáskörökben. Két könyve jelent meg. Számos újság és folyóirat, köztük a nagytekintélyű „Le Monde” szentelt cikket egyéniségének és műveinek. 1974-ben felkérték a Sudreau-bizottság tagjául, — ez az alkalmazottaknak és a vezetőknek a vállalatvezetésben való részvételéről („participation”) volt hivatva jogi reformjavaslatokat kidolgozni. Több ízben sugárzott külön adást róla és vele a francia rádió és televízió.

Jean Girette 1899-ben született, utolsónak a család öt gyermeke közül. Apja hivatásos katonatiszt, majd ipari vállalkozó. A fiatal Girette-re mély hatással volt több kivételes egyéniségű paptanára. Franciaország legnevesebb mérnöki egyetemét, az „École Polytechnique”-et végzi el.

1924-ben nősül meg. Felesége nagyon csinos és melegszívű fiatal lány, aki művelt, de egyébként agnosztikus családban nőtt fel. Simone Duchatel azonban ebben az időben már a megtérés útján van. Egy kiváló asszony befolyásának köszönheti ezt, aki irodalomtanár, és neki baráti tanácsadójává vált.

Két gyermeke születik a házaspárnak. Nagy gonddal nevelik fel őket. Simone életének utolsó napjáig, korai haláláig (1954) bensőséges egységben él a házaspár, — jöllehet a feleség olykor nehezményezte, hogy férje, aki jellegzetes francia odaadással mélyen elmerült munkájának problémáiba, időnként még a hét végén is bemegy az üzembe . . .

Első állami mérnöki munkája során, Calais kikötőjében, felfigyel rá a francia vasutak (SNCF) akkori közísmert vezérigazgatója, és 1929-ben maga mellé hívja.

A huszas években — akárcsak egy másik kiváló francia világi keresztény, Edmond Michelet — tagja az Équipes Sociales nevű szociális

és hitművelő munkaközösségeknek. Ilyen fajta tevékenységét magasabb állásokba kerülve sem hagyja majd abba.

A második világháború alatt több francia ellenállót ill. házastársukat fogadja be titokban családjába, s e kockázat árán életüket menti meg.

Fokozatos előléptetések után 1954-ben kijelölik az SNCF vezérigazgatói tisztségére. Ebben az időben veszíti el feleségét, hosszú haldoklás után. Pár hónapra rá belép a Prado nevű munkáspapi közösségbe, amelynek vezetője Lyon segédpüspöke, Msgr. Ancel. A műveltségéről és mély hitéről közismert püspököt egyes körök „munkáspüspök” néven emlegették.

Két gyermeke ekkor már felnőtt, 30 éven felüliek. Egyes ismerősei és maga az SNCF vezérigazgatója először nem értik meg döntését, tervezett új életét ill. munkáját; képességeit és tapasztalatát tekintve energiapazarlásnak tartják. S igaz, hogy új élete első éveiben „Girette testvér” azt érezte a legnehezebbnek, hogy annyi idővesztéssel jár gyári munkája, holott ő nemcsak hogy képes módszeresen megtervezni üzemi feladatait, hanem a szervezés ösztönös igénye. Családjá, szorosabb rokonsága és bizalmas barátai azonban elejétől fogva megértették, úgyszintén beteg felesége, akivel halála előtt közölte tervét.

Vagyonát teljesen szétosztja gyermekei között. Nyugdíjából is juttat majd nekik, — meg azoknak, akikkel találkozik és rászorulnak. Második, halála után megjelent könyvéhez gyermekei több oldalas szép és érdekes előszót írnak 1979-ben.

1955-ös életfordulójának alapvető oka és célja az, hogy teljesen a felnőttek katekézisének akarja magát szentelni. Mikor 1962-ben egészségi állapota miatt abba kell hagynia munkáséletét, akkor is hitterjesztő, apostoli munkára összpontosítja tevékenységét a Párizs környéki Aubervilliers munkásnegyed-plébánián. Ekkor már párhuzamosan munkálkodik mind a munkásvilág, mind a vállalkozók evangelizálásán. E célból ő maga is újból továbbképezi magát teológiai művek és az Evangélium tanulmányozása révén.

„Főmérnőki pályám során megdöbbentett, hogy vállalatom munkásai között a hit hiánya jelentette a legnagyobb szegénységet; élt bennem a vágy, hogy hozzájáruljak ennek megváltoztatásához” — vallja ő maga (Vie et Écrits 190). Ez a közvetlen oka annak, hogy éppen a Prado közösségbe és nem máshová lépett be 1955-ben.

Életműve akkor kezd szélesebb körökre kisugározni, amikor 1972-ben megjelenik első könyve. Msgr. Ancel kérésére és ösztönzésére írta meg 1971-ben. Címe: „Je cherche la justice — Conflits sociaux et exigences évangéliques” (Az igazságot keresem — Társadalmi konfliktusok és evangéliumi követelmények. Éditions France-Empire, Paris). A

franciaországi munkásság és vállalatvezetők közti szakadékot elemzi, okait kutatja, s keresi az áthidalás feltételeit. Bevezetőjében megállapítja: „Az a kiváltság jutott osztályrészemül, hogy három különféle szemszögből közelíthettem az ipari társadalom bizonyos konkrét valóságaihoz.” Vagyis: 1955-ig az SNCF magasrangú vezetője, 1955–1962-ig munkás a Prado közösség keretében, 1962-től majdnem haláláig, 1976-ig pedig az aubervilliers-i plébánia papjainak életét osztja meg. „Hála a mély és tartós barátságoknak, amelyeket egymás után kötöttem ezekben a különböző környezetekben – és amelyek legnagyobb kincsem maradnak –, e tapasztalatok elevenek számomra, és nem szeretném megszüntetni a bennük rejlő ellentéteket.”

Kísérletének s egyben könyvének kiinduló meglátása: a munkásság sajátos beállítottsága, nyelvezte, valamint gyökeres bizalmatlansága és gyanakvása a vállalatvezetők iránt. Jean Girette-nek ez személyesen is akadályt jelentett új környezetébe való beilleszkedésének útján. „Vajon ez felszólítás, hogy mindenestül hasonlóvá váljak környezetemhez? Lehetséges-e, kívánatos-e ez? Meghódolás lenne-e az igazságnak, vagy pedig hazugság?” Csupán a lassan megkötött személyes barátságok tették lehetővé, hogy új környezete befogadta, s így őszintén és teljesen nyíltan beszélgethetett egyes munkástársaival. „Évekbe tellett, amíg eljutottam ilyen párbeszédre, amelyekbe mindegyik fél teljesen beleadta magát, tudomásul véve a másiknak – sokszor kemény – ellentmondását. Ezek a nyílt dialógusok voltak és maradnak életem legtanulságosabb párbeszédei.” E pár bevezető megfigyelésében tulajdonképpen benne rejlik egész könyvének központi kérdése és következtetése: a vállalat keretében folyó hiteles párbeszéd szükséges volta és feltételei. Bár más szinten, de második könyve is elsősorban ezen a kérdésen elmélkedik majd.

A „Je cherche la justice” első része a munkásosztály beállítottságát, lelkiületét, élet- és munkaviszonyait, reményeit, a vállalat és vezetősége iránti előítéleteit elemzi. Ezen túlmenően Girette leszögezi: amennyiben a munkásosztály megveti a vállalatok jelenlegi rendszerét, megveti a kereszténységet is, amelyet a vezető körök szóvivőkként hangoztatnak. Mire vezethető vissza a munkásosztály gyanakvása a vállalkozókkal szemben? Girette két fő jelenséget állapít meg: a) ami nem érthető, az könnyen gyanússá válik, kivált ha pénzről, nyereségről van szó: hiányosak az ismeretek; b) maga a vezetőség is gyakran bizalmatlan a munkásság iránt, s nem teszi hozzáférhetővé a vállalat vezetéséről szóló információkat.

Ezek a jelenségek, továbbá egyes iparosok vagy adott esetekben munkáseredetű gyári osztályvezetők embertelen magatartása munkások iránt vezettek Girette felfogása szerint az erőszakos harcba vetett hithez, mind a munkáságnál, mind (bizonyos fokig) a vállalatvezetői

körökben. S ez az a beállítottság, amely legmélyebben bántja Girette-et, a legerősebben ellenkezik keresztény lelkiségével: „... én csakis a kölcsönös érintkezés elfogadásában, akarásában, keresésében látom a segítséget.”

Girette elismeri a vállalati dialógus nehézségeit, és őszintén bevallja személyes kudarcait munkástevékenységében, amelyek szintén könyve megírására késztették. Megállapítja, hogy mind a munkásság képviselői, mind a vállalatvezetők – ki-ki más okokból – tartózkodnak a párbeszédétől. Korunk – mondja – csak a politikai cselekvésben látja a problémák megoldását. Beható elemzéssel rámutat, hogy a hatalom csak igen kevésbé tudja megoldani a munkásság–vezetőség viszonyának kérdését. Elsősorban a szakembereken, az ő találékonyságukon, felelősségvállalásukon múlik, hogy lehetségessé váljék a párbeszéd. Fontos és intézményesített szerepet jelöl ki a munkás-szakszervezeteknek.

Könyvét, amelynek szinte minden egyes lapját áthatja az Evangélium szelleme, a személyes megtérés szükségességével (és nehézségével) fejezi be. Hármass felhívást intéz a vállalatvezetőkhöz, a szakszervezeti vezetőkhez és az Egyházhoz. Egyik utolsó mondata: „Nem hiszem, hogy lehetséges igazi és tartós haladás a Krisztustól mutatott úton kívül; mert ez az egyetlen, amely képes mélyremerően átalakítani az ember és ember közti viszonyt.”

A könyv nagy visszhangra talált Franciaországban. Számos előadásra kéri fel szerte az országban a 70-es évek első felében, egészen élete utolsó hónapjaiig, amikor már egészsége nem bírta tovább az iramot. Keresett előadónak számított Franciaországban a munkásvilágról, a munkásság és a vállalatvezetőség viszonyáról. Halála után kiadója, családja segítségével, összeállította előadásairól készített jegyzeteit, s így született meg második könyve: „Vie et Écrits” (Élet és írások. Éd. France-Empire, 1979 Paris).

A „Vie et Écrits” elmélyíti első műve központi tételeit, s kikristályosítja az Evangélium s a krisztusi hit megvilágításában. A gyűjtemény egy tucat előadást és néhány tanulmányt ill. folyóiratcikket tartalmaz. Előadásait javarészt vállalatvezetői köröknek tartotta. Egyes címek lelki gyakorlatot idéznek fel az olvasóban: „A testvéri szeretet szüksége a munkában”, „Az igazságosság”, „A béke”, „Igazságtalan-e ez a világ”, „Az imádság” stb. Más címek: „Az emberi kapcsolatok néhány oldala a gyárban”, „A részvétel” stb. Majd minden hétvégi előadás-sorozat a lelki gyakorlat szintjén és stílusában kezdődik és fejeződik be.

„Van valami rosszabb, mint bűnözőnek lenni: a szokások embernek lenni” – idézi egyhelyütt Péguyt, s ez a magatartása valamennyi

előadásában. „Ami a legjobban hiányzik – mondja –, az a szív találékonysága.” Sokat elmélkedik az Evangélium egyes szakaszain, XXIII. János és VI. Pál egyes szövegein, vallásos és szociológiai műveken (Simone Weil és mások). Sosem áll meg a felületen; mindig a rugóig, az indítóokokig hatol. A gyűjtemény gazdag és sokoldalú meglátásokat tár elénk, amelyekben azonban összefüggő egység rejlik, ha az előadások kronológikus sorrendjét logikusan rendszerezzük, s tartalmukat összehasonlítva összefoglaljuk.

Itt is több helyen rámutat a szembesítés, bizonyos feszültségek „életbevágóan fontos és szükséges jellegére”. A pluralizmus természetét a valóságból – és hitéből is – merítve alapozza és határozza meg. Könyve azért is gondolatébresztő, mert nem tagadja a munkásélet valóságának problémáit, amelyeket jól ismer, a vezetés szempontjából is.

Vállalatvezető-társai előtt kiemeli, hogy a munkásság és a vezetés között tátongó mély szakadékért elsősorban övék a felelősség, s egyben ők lennének képesek a helyzetet megváltoztatni. Reális lélektani érzéssel jelzi: hozzáértő, szakmáját ismerő, felelőssége elől nem hátráló vezetőtől a munkás elfogadja azt is, ha időnként hibát, sőt igazságtalanságot követ el.

Intézményesíteni kell a párbeszédet: előadásainak központi elgondolása az ún. részvétel (participation). Legvilágosabban akkor határozza meg, amikor egy keresztény szellemű szakszervezeti vezetőt idéz: „Amikor részvételtől beszélünk, a tájékoztatásban való részvételt értjük, de meghagyjuk a vállalatvezető felelősségét, és senki sem vonja kétségbe az irányítás szükséges egységét.” Girette megjelöli az immár több emberöltő óta fennálló fő akadályt a gyanúsításban. „A vezetés a részesedésben igen gyakran titkos kísérletet lát, hogy tekintélyt megkérdőjelezzék, s talán megdöntsék.” Lefekteti sarkalatos megkülönböztetését: „Alapvető különbség van aközött, hogy (a munkások) megosszák a hatalmat a tulajdonosokkal, avagy a vezetés kikérje véleményüket, részt vegyenek a döntések előkészítésében, kifejezhessenek ellenvéleményt is.”

Gyakran találkozunk első könyve záróelmélkedésének gondolatával: az így meghatározott részvétel elsősorban személyes „minőséget”, műveltséget követel meg a társadalmi partnerektől, egyfajta állandó megtérést. „Az így felfogott dialógus gyakorlása igazi aszkézis.” Ilyen szempontból bizonyos radikalizmus jellemzi Girette-et., annál is inkább, mert szinte hittételnek tartja a szociális párbeszédet. XXIII. János „Pacem in terris” enciklikájából is merítve, korunk egyik alapvető emberi jogának, „természetjognak” tekinti a részvételt. Bizonyos prófétikus remény olvasható ki soraiból. Kortársai ma is jól emlékeznek, hogy

megragadta őket személyiségének kisugárzása. „Mélységesen bizonyos vagyok abban, hogy ez a fejlődés lehetséges, és éppen annyira szükséges is” – vallja egyik előadásának záradékában.

Mint Simone Weil-nél látjuk – akinek írásaiból sokat idéz –, Girette szellemi forradalma is elutasítja az erőszakot. Nem véletlenül alkalmazza a „fejlődés, haladás” szót. Jean Girette hisz Krisztusnak a teremő Atyába és az emberbe vetett hitében. Éleslátó és realista tekintete „a hit tekintete” (ez egyik hétvégi előadássorozatának címe). Egy másik hétvége keretében János evangélistát idézi: „... mert a szeretet Istentől való, és aki szeret, az Istentől született, és ismeri az Istent.”

Lelkiségébe mélyen bevilágít Msgr. Ancel itt közölt írása, amely a „Vie et Écrits” utószavaként jelent meg. (A magyar fordítás szíves megengedéséért hálás köszönetünk a szerzőnek és a kiadónak: Éditions France-Empire, Paris.)

Alfred Ancel püspök

JEAN-FRANCOIS TESTVÉR

Nem életrajzot nyújtok itt, még dióhéjban sem, csak néhány emléket, amelyet megőriztem Jean Girette-tel együtt töltött életről, vele folytatott beszélgetéseimről. Úgy gondolom, segítenek írásai, így főműve: „Az igazságot keresem” c. munka megértésében.

Első ízben az ACADI keresztény tagjainak egy lelkigyakorlatán találkoztam vele. (ACADI = Association des Cadres Dirigeants de l'Industrie pour le progrès social et économique, az ipar felelős vezetőinek társulata a társadalmi és gazdasági haladás érdekében. J. G. tagja, pénztárosa és alelnöke volt ennek az egyesületnek, és mindig hűséges maradt hozzá.) Avonban történt, 1950-ben vagy 51-ben. Főltűnt nekem a résztvevők között; de ő nagyon diszkréten viselkedett, és a háttérbe húzódott.

Egy rendkívüli hivatás

Hallottam felesége halálhírét, – és íme, néhány hónap múlva kifejezte nekem azt a kívánságát, hogy szeretne velem beszélni. Gerlandban fogadtam, a lyoni iparvidéken, ahol a Prado néhány papjával és laikus testvérével tartózkodtam. Meg akartuk osztani, legalábbis bizonyos fokig, a munkások életét. P. Bigo küldte őt hozzám, akivel bizalmasan közölte tervét.

Girette be akart lépni a Pradóba, de igen határozott céllal. Ő, az SNCF délnyugati tagozatának igazgatója, munkás akart lenni, és telje-

sen megosztani a munkások életét. Bár elvégezte az École Polytechnique-et és szakmérnöki diplomát szerzett, nem pap, hanem testvér kívánt lenni a Pradóban. Mindezt igen higgadtan közölte, minden izgalom nélkül, mint a világ legtermészetesebb dolgát. Egyébként – mondotta – beszélt erről P. Bigóval, és az egyetértett vele.

Lassacskán világosan kiderültek szándékai és indítékai. „Kicsinnyé” akart lenni, Szent Ferenc szellemében; nem hiába kívánta a Pradóba való főlvétele napján, hogy „János Ferenc” testvér legyen a neve.

Én azonban nem voltam képes megérteni, miért testvér akar lenni, nem pedig pap. Nem a papságra való felkészüléstől riadt vissza. Különben is, általános emberi és teológiai képzettségére, valamint korára való tekintettel, meg lehetett volna rövidíteni kiképzésének idejét. De valami másról volt szó. Hatalmába kerítette az Evangélium egy szava: „Dicsérlek, Atyám, ég és föld Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől, és kinyilvánítottad a kicsinyeknek. Igen, Atyám, mert így tetszett neked” (Mt 11,25-26). Mint pradói munkás testvér „egészen kicsiny” lenne majd! Jean-François mindig nagyon diszkrét volt lelki életét illetően: ez is egy módja volt annak, hogy kicsiny maradjon. De mikor élni látta az ember, megérezte, hogy rányomta bélyegét az Evangélium, különösen a szegénység és az alázat terén. Idővel rájöttem, hogy ha pap lett volna belőle, nem lett volna ilyen sugárzóereje a munkások és a vállalatvezetők felé egyszerre. És egyáltalán: ki voltam én, hogy szembeszegülhettem volna azzal, ami világosan Isten hívásának látszott?

Girette tehát teljesen meg akarta osztani a munkások életét; de ugyanakkor valódi párbeszédet is létre kívánt hozni a vállalatvezetők és a munkások között az Evangélium szellemében.

Pillanatnyilag azt akarta tudni: befogadják-e a Pradóba mint munkás testvért. Odaadtam neki olvasni a „Valódi tanítvány”-t (P. Chevrier-nek, a Prado alapítójának a mozgalom tagjai számára írt könyvét Krisztusról és hozzá való hasonulásunkról), és megkértem, gondolkozzék még. Egy napig velünk maradt.

Belépés a Pradóba és munkába állás

Jean-François-nak semmi nehézségbe nem került elfogadni P. Chevrier lelki és evangéliumi iránymutatását. Hiszen az Evangéliumról volt szó, és ő az Evangéliumot már rég elfogadta. Az ember nem vitatkozik Krisztussal, hanem követi. Ő pedig követni akarta mindenben és mindenütt.

Miután még egy ideig gondolkodott és imádkozott, megújította belépési kérelmét, és a Prado szívesen elfogadta. De még voltak megoldásra váró kérdések; többek között ott kellett hagynia a vasutat. Jean-François maga mesélte el nekem beszélgetését Louis Armand-nal, aki

korábban az SNCF vezérigazgatója, akkoriban pedig elnöke volt. Armand próbálta megértetni vele, hogy elhatározása ellenkezik a józan értelemmel, és azt mondta: „Jól tudja, hogy ön lesz az utódom.” De Jean-François Krisztus hívásával találta szemben magát; mint az apostolok, mindent elhagyott, hogy Jézus Krisztust kövesse. (Különben L. A. néhány hét múlva az SNCF tanácsa előtt kifejezte elismerését Girettenek; az elnök korai halála előtt még többször volt baráti találkozásuk.)

1955 tavaszán végleg megérkezett Lyonba, és elkezdte tanulni új mesterségét a Bachut téri felső ipariskolában, inkognitóban. Azután elszegődött a Seguin vállalat műhelyébe mint esztergályos. Hét évig maradt ott. Sem a munkavezető, sem a szaktársak nem tudták, hogy kicsoda. Esztergályos volt, mint a többi. Jean-François most már elég „kicsiny” lett ahhoz, hogy senki se vegye észre.

Persze azért lassacskán kitudódott minden. De mikor valakit már „szakiként” ismernek, akkor ennek már nincs jelentősége. Jean-François-t pedig ismerték.

De a Seguin műhelyen kívül csak Jean Girette-et ismerték. A vasúti szakszervezetben megtudták, hogy „szerzetbe lépett”; erre elhatározták, hogy „ellátják a baját”: írnak egy cikket a fegyelmi úton való elbocsátásokról, amelyekben vállalatvezető korában „bűnös volt”. Egy keresztény szakszervezeti tag révén szereztem erről tudomást. Ezt kérdezte tőlem: „Ki ez a Jean Girette? Mi lesz belőle? Ha azért jött, hogy kikémleljen bennünket és harcoljon ellenünk, akkor helyes, hogy ellássák a baját; de ha igazán megosztja az életünket, akkor nincs joguk megtenni.” Összehoztam őket egymással, és a két ember közt igazi barátság jött létre, eltérő szemléletmódjuk ellenére. Ami a tervezett cikket illeti, az sosem jelent meg! Számomra ez jel volt: Jean-François-t befogadta a munkásvilág!

Jean-François teljes keménységében, teljes egyhangúságában végigcsinálta munkáséletének inasiskoláját. Ő, azelőtt munkások ezreinek parancsolója és főnöke, semmiféle felelősséggel nem rendelkezik többé; egy gép egyszerű kiszolgálója. Tudatára ébred a munkabérek egyenlőtlenségének is. Egy nap ezt mondta nekem: „Amikor adminisztratív vezető vagy igazgató voltam a vasutaknál, sohasem merült föl bennem a munkabérek különbözőségének problémája. De most megértem a munkások viselkedését.”

„Az igazságot keresem” c. könyvében beszélt arról, milyen problémákat vet föl a kronométerrel való ellenőrzés. Minden úgy megy végbe, mintha a munkásoknak egy szavuk sem lenne; érzik, hogy nem bíznak bennük. Még technikai szempontból is nem egyszer tévedésre vezet ez; a megadott idő néha túl hosszú, máskor túl rövid.

Jean-François maga is áldozata lett egy ilyen tévedésnek. Egy napon ellentétbe került egy időmérővel, aki képtelen teljesítményidőre kötelezte. Ő rendesen nem vitatkozott; csendesen alávetette magát a műhely fegyelmi követelményeinek. De ez már minden határon túl volt, és a kíváncsiság veszélyessé válhatott ránézve; tehát kerek szembe szállt az időmérővel. A vita nekihevült, más szakik is odagyűltek. Egyszerre az időmérő elveszítette hidegvérét, és nem tudván felelni Jean Girette érveire, kijelentette neki, hogy hazudik. A körülvevők között volt egy szakszervezeti kiküldött, a kommunista párt tagja. Odafordult a munkásokhoz, és egyszerűen azt mondta: „Szaktársak, nem szabad elfogadnunk, hogy Girette-et hazugnak nevezzék; sztrájkolunk!” Az egész műhely azonnal leállította a munkát, és csak akkor kezdte újra, amikor az igazgatóság biztosította őket, hogy ez az időmérő nem teszi be többet hozzájuk a lábát.

Sose felejttem el, hogyan tért vissza aznap Jean Girette kis gerland-i lakásunkba. Az eset egészen kihozta a sodrából: egyfelől társainak rokonszenve, másfelől a sztrájk, amelyet ő, az egykori vállalatvezető akarátán kívül kiváltott. Még azt is kérdezte magától: nem volt-e túlságosan kemény az időmérő iránt. Vajon Krisztus így cselekedett volna? (A könyvhöz írt előszóban egyik munkástársa beszámol arról, hogy a kedélyek csillapultával Girette fölkereste az időmérőt, és kezét nyújtott neki.)

Ez az eset mutatja Girette élete végéig tartó belső drámáját: Egyfelől nemcsak látta, hanem saját bőrén érezte a munkásvilágra nagyon is gyakran ránehezülő igazságtalanságot; másfelől származása, a munkaadók világához való előző hozzátartozása, gazdasági kultúrája olyan reakciókat váltott ki benne, amelyeket nem igen találunk meg a munkásvilágban. Sohasem csatlakozott valamelyik szakszervezethez: nem tudott, nem is akart. Viszont munkásélete feltételeivel sem lehetett kibékülve.

El lehet mondani, hogy nem csalt a munkában. Sohasem kereste a legkisebb kiváltságot sem; s nem egyszer láttam kimerülten hazatérni munkanapja végén . . . akár a többiekét! Utaznia is kellett, amit mindig kerékpárral csinált, négyezer napjában egy-egy negyedórát, esetleg húsz percet. Ráadás ez a többihez. És mikor télen hideg van, fúj a fagyos északkeleti szél, bizony rosszul esik úgy tenni, mint a többiek, – dehát ez a munkások élete, és ő mindenestül megosztotta velük.

Hozzá kell mindehhez tennünk Jean-François barátságát munkástársaival. Ha valaki úgy dolgozik, mint a többi, ha úgy bánnak vele, mint a többivel, ha úgy szenved, mint a többi, akkor megszületik a szolidaritás.

Jean-François esetében ez a szolidaritás barátsággá, testvériséggé vált. Sohasem viselkedett úgy, mint aki fölötté áll a többieknek; társai érezték, hogy tiszteli és szereti őket. Megértjük hát a munkásdelegátus felszólalását: „Szaktársak, nem szabad elfogadnunk, hogy Girettest hazugnak nevezzék!”

Ez a barátság elmélyült azzal a néhány kereszténnyel, akik Seguin-nél dolgoztak. Hárman minden hónapban összejöttek Girette-tel. Abban a kiváltságban volt részem, hogy mint csoportlelkész részt vehettem ezeken az összejöveteleken. Ismerve Jean-François vérmérsékletét és eszméit, a legjobban azt a szabad légkört csodáltam, amelyben végbementek. Mindenki teljes szabadsággal kimondta, amit gondolt. Jean-François nem vezetett: egyszerűen részt vett, ugyanazzal a szabadsággal. Boldogság fogott el, abban a mértékben, ahogyan megnyilvánult a hit. A barátság kötelékei Párizsba távozása után is megmaradtak. Amikor Lyonba jött, meglátogatta régi szaktársait. Temetésére is eljöttek Párizsba: az igazi barátság mindvégig hű.

Többi — nem hívő vagy közönyös — munkatársával szemben Jean-François az maradt, aki volt. Tudták, hogy hívő keresztény, nem csinált belőle titkot. Tudták, hogy Prado-testvér; mosolygós, vidám, jó pajtást találtak benne. Egy napon azt kérdezte tőle valaki: „Hogy csinálsz, hogy még hétfő reggel is mosolyogsz?”

Mikor megtudták, hogy elhagyja az üzemet — 1962-ben —, egyes társai azt indítványozták, hogy rendezzenek neki „egy jó kis dáridót”! Mások azt felelték: neki nem ilyesmi szerez örömet. Végül is gyűjtést rendeztek, amelyben a kommunisták éppen úgy részt vettek, mint a többiek, és Keresztes Szent János összes műveit adták neki.

A gerland-i közösség

Egy kis házban laktunk; a ház egy jelenleg raktárnak használt egykori műhellyel volt egybeépítve. A földszinten egy garázs volt, amelyet nem vettünk igénybe, és a műhely lóistállója. Ez az istálló lett a nappalunk, a konyhánk és az ebédlőnk. A garázs és az istálló fölött terült el a régi szénapadlás; ebben rendeztünk be egy hálószobát, egy kis tanulószobát és egy kápolnát.

Itt élt Jean Girette hét évig. Elég nyomorúságos viszonyok között: sem folyóvíz, sem W. C. nem volt a házban, csak az udvaron. Sorjában főztünk. 4–6 emberből állt a közösségünk: 2–3 pap, 2–3 testvér. 1959-ben nekem el kellett hagynom a házat, miután XXIII. János véget vetett a munkáspapok kísérletének; a testvérek tovább dolgozhattak.

A közösség élete egészen egyszerű volt: egy munkáscsalád élete, csak viszonylag jelentős időt szenteltünk az imádságnak és az Evangélium tanulmányozásának. Jean-François még arra is időt talált, hogy

kiegészítse teológiai képzettségét. Az étkezések voltak az alkalom, hogy megbeszéljük mindennapi életünket és találkozásainkat. Mert a közösség nem zárkózott magába. Nagyon nyitott volt a városnegyed lakói iránt, akik eljártak hozzánk, vagy mi öhozzájuk.

Jean-François itt is értett hozzá, hogy barátokat szerezzen, akár magában a közösségben, akár a lakónegyedben. Nem voltunk mindig egy véleményen, ez érthető. De barátság fűzött össze bennünket, és a szomszédok fölismerték ezt. Néha egyikünket vagy másikat látogatták meg, néha egyszerűen a közösséghez jöttek. Jean-François később ezt írja: „Hiszek a párbeszédben, mély szükségyszerűségében és hatékonyságában. De egy föltétellel: hogy az elején őszintén belássam: sokat tanulhatok a partneremtől, talán többet, mint amennyire én taníthatom őt” (ACADI 315, 479. o.). Nem jelenti ez, hogy egy csapásra elérkezik az ember ehhez a magatartáshoz. Jean-François-nak itt is megvolt a tanoncideje. Több éven át egy bevándorolt olasz testvérrel, régi jocistával lakott együtt. (JOC = Keresztény Munkásifjúsági Mozgalom.) Mind a ketten azt mondták nekem, hogy megértik egymást, és igazi barátok lettek; de a feszültségek azért nem hiányoztak, sőt néha élesen mutatkoztak! A viták azonban mindig teljes lojalitással és kölcsönös bizalommal folytak.

Ami a szomszédokat, főleg a közvetlen környezetet illeti, azok is a családhoz tartoztak, és gyakran fölkerestek. Még az az örömünk is megvolt, hogy régebben igen erőszakos ellentétekre vezető viszályok lassan lecsendesedtek.

Hetenként egyszer a közösség összeült, hogy beszélgessen az Evangéliumról, és a hit világánál megvizsgálja a munkának, a lakónegyed életének vagy az apostolkodásnak egyes tényeit. Minden hónapban egy napot együtt töltöttünk egy kapucinus kolostorban. Ez a külső keret. Nem hiszem, hogy Jean-François beleegyezett volna, hogy személyes lelki életéről beszéljenek. Amit mondhatunk, az a következő: különbségeink ellenére mély egységet alkottunk; hiszen ugyanaz volt a viszonyunk az Evangéliumhoz és Krisztushoz.

Persze nem minden volt tökéletes. De elmondhatom, hogy igazán boldogok voltunk. Ezzel kapcsolatban eszembe jut, mikor Jean-François gyermekei először látogattak Gerland-ba: felszabadultnak és derűsnek találták apjukat. Szent Pál mondta: a Lélek gyümölcsei: a szeretet, a béke és az öröm.

Új életszakasz: Aubervilliers

1959 után nem éltem már állandóan Gerland-ban, következőképpen emlékeim ritkulnak. Jean-François 1962-ig maradt ott.

Időről időre találkoztam vele. Új probléma nehezedett rá. Érezte ugyanis, hogy egészsége nem engedi meg a 65 év bevárását a nyug-

díjba vonuláshoz; kénytelen lesz előbb megtenni. Amennyire emlékszem, 1962 júliusában hagyta abba a munkát Seguinról.

De mihez fogjon? Amikor valaki Istennek adja magát, az mindörökké szól, és amikor elkötelezte magát a munkásvilág és a kisemmizettek szolgálatára, nem hagyhatja ott őket! Különben már szóltam róla, mennyire rányomták a bélyegüket Jean-François életére a felelősségteljes hivatalok, amelyeket gyakorolt. Azonfelül hű maradt munkaadó barátaihoz is. Egyesek meglátogatták Gerland-ban, de tapintatában szívesebben találkozott velük azon kívül. Végre 1959-től kérték, hogy tartson lelkigyakorlatok az ACADI keresztény tagjainak; és tudomásomra jutott, mennyire értékelték előadásait.

Másrészt – minthogy magam is iparos családból származom – ugyanakkor láttam a munkaadók és a kiemelt káderek szükségleteit is, és hogy milyen nehezen találnak megfelelő lelki támogatást. Vagy megelégszünk azzal, hogy életüktől, felelősségüktől többé-kevésbé idegen lelki és erkölcsi buzdításokat intézzünk hozzájuk, – vagy társadalmi iránymutatást adunk nekik, kétségtelenül igen emelkedett tartalommal, de úgy, hogy nem felel meg a valóságos gazdasági viszonyoknak, amelyek közt működnek. Sőt néha szemrehányásokat teszünk nekik, amelyek talán a bűnösség érzését keltik föl bennük, de nem képesek hiteles evangéliumi életre ösztönözni őket.

Már most az volt a benyomásom, hogy Jean-François-t egyedülálló tapasztalat készítette föl „a munkaadók világának evangelizálására”. Ismerte súlyos munkájukat, a vállukon nyugvó felelősséget; olyan nyelven tudott beszélni hozzájuk, amelyet megértettek; végül – és mindekülfőtt – régi társai nem érezték úgy, hogy megítéli vagy elítéli őket, hanem hogy megértést és szeretetet kapnak tőle. Így azután igényes lehetett velük szemben.

Jean-François tudta, hogy barátai várják; de habozott. Félt, hogy nem marad elég hűséges a munkásvilág szolgálatára szóló hivatásához. Együtt kerestük, mi az Úr akarata. És lassan világosság lett. Párizs vidékére való visszatérésétől kezdve életének két különböző oldala volt. Egyfelől Aubervilliers plébániáján, amelynek életében osztozott, kapcsolatban marad a munkásvilággal, különösen az ACO-n (Action Catholique Ouvrière, a Katolikus Akció munkástagozata) és a munkáspapokon keresztül, de egészen közvetlenül is, amennyiben a legmostohább sorsúak szolgálatára szenteli magát, továbbá – ez különösen szívén fektült – részt vesz a felnőttek hitoktatásában. Másfelől mindenhol invitálják, igen különféle csoportosulásokba, hogy ossza meg a vállalatok felelőseivel tapasztalatának gyümölcsét. Hallgatósága kezdetben bizalmas kis kör volt, de 1972 végén, „Az igazságot keresem” c. könyvének megjelenése után kitágult. Életének utolsó éveiben igazi

zarándok lett belőle, mindig készen arra, hogy Franciaország négy sarkában találkozzék a felelősök csoportjaival (vagy a jövődő felelősökkel, mert óhajtotta a fiatalokkal való kapcsolatot), akik meghívták, hogy jöjjön és beszéljen nekik tapasztalatairól, meggyőződéseiről. Csak a halál gátolta meg abban, hogy Rómáig menjen, a franciák Szent Lajos temploma rektorának kérésére. Arra is kérték, hogy beszéljen a párizsi Notre-Dame-ban a vasárnapi konferenciák keretében, de ezt kerekén visszautasította; az volt a benyomása, hogy így kilépne vállalt helyzetéből. „Kicsiny” akart maradni.

A munkaadók közti apostolsága jól mutatja tanúságtételének sokoldalúságát és egyben mély egységét. Leghőbb vágya, hogy továbbadja az ipar felelőseinek az Evangélium világosságát; de saját tapasztalatának és az ő életüknek figyelembevételével teszi. Nem lép a társadalmi program útjára; amit szívósan keres, az a munkaadók világának evangelizálása, magával felelősségük gyakorlásával.

Jean Girette drámája

Jean-François jól látta életének egységét. Érezte, hogy csak abban a mértékben őrizheti meg tekintélyét a munkaadók világában, amennyire kapcsolatban marad a munkásvilággal. Mindenek ellenére, különösen utolsó éveiben, kikerülhetetlen drámát élt át. Mert ez a dráma ugyanúgy összefüggött a mai Franciaország társadalmi helyzetével, mint saját személyiségével.

Ennek a drámának mintegy három egymást kiegészítő oldala van.

Először is a munkásvilággal való viszonya. Jean-François egyszerre kívánt volna dolgozni ennek evangelizálásán és valódi, bizodalmas párbeszédet hozni létre köztük és a munkaadók között. De ezen a két ponton nem tudott igazi haladást elérni. Egyénileg minden bizonnyal sugározni tudta Krisztust; láttuk ezt, amikor beszélgettünk Seguinénel dolgozó keresztény barátaival. — Ugyanúgy Aubervilliers-ben is hirdethette Krisztust a hitjelölteknek, és abban is megvolt — ha nem is kifejezetten — az Evangélium hirdetése, amikor a mostoha körülmények között élőket segítette. De mindezek ellenére sohasem tudott közvetlenül munkálkodni a munkásvilág kollektív evangelizálásán.

Ugyanígy elérte, hogy találkozásokat szervezett vállalkozói és szakszervezeti felelősök között; de ezek a találkozások néhány személyre szorítkoztak, olyanokra, akik képesek voltak felülemelkedni saját környezetükön, és kölcsönösen meghallgatni egymást úgy, hogy önmaguk maradtak. Közösségi kihatásuk sohasem volt.

Ezek a nehézségek mindenekelőtt a társadalmi helyzetből következtek. Jean Girette maga is elismerte, hogy „a munkásvilág a maga egészében nem fogadja el a jelenlegi gazdasági-társadalmi rendet, sőt

nagy többségében elveti” (ACADI 315, 407. o.). A munkásvilág a szocializmus pártján van; a munkaadók elutasítják ezt. Az ellentét mindkét oldalról tökéletesnek tűnik. Magából ebből a tényből következik, hogy az igazi párbeszéd lehetetlennek látszik.

Tegyük hozzá ehhez az alapvető nehézséghez a másikat, a személyiségéből eredőt. Élettapasztalatából és helyzetelemzéséből kiindulva arra a bizonyosságra jutott, hogy a szocializmus behozatala súlyosbítaná magának a munkásosztálynak a függését, és csökkentené anyagi forrásait. Lelkiismeretben úgy érezte, hogy nem engedhet elveiből. Lehet nem egyetérteni állásfoglalásának feltétlenségével, de lehetetlen nem csodálnunk magatartásának lojalitását és indítékainak értékét.

Azonban – bár Jean Girette reformátor volt, nem pedig forradalmár – az az átalakulás, amit a munkaadóktól kívánt, sokkal messzebbre ment, mint a rendesen ajánlott reformok. Politikai pártállásukon túl valódi evangéliumi megtérést követelt tőlük, ami rettenetes következményeket hozott magával. Valóban gyökeres megváltozást ajánlott nekik. Elég emlékeznünk „Az igazságot keresem” fejezeteire. Ebben a második művében is megtaláljuk – új hangsúlyokkal – ugyanazokat a gondokat.

Íme itt állunk Jean Girette drámájának második oldala előtt. Mint-hogy osztozott a munkások életében, megértette a köztük végbemenő kulturális változás kiterjedését és követelményeit, s érezte, milyen sürgető követelmény mélyreható módosítások bevezetése minden vonalon. Egyik oldalon beleütközött a munkásoknak a szocializmus felé hajlásába, másikon a munkaadók fogyatékos bátorságába és elhatározóképességébe. Bensőleg széttépte ez, és néha kísértést érzett a csüggedésre.

Drámájának harmadik oldalát a püspökökkel való viszonyában élte meg. Megdöbbenett, hogy nem ítélték el erősebben az osztályharcot, amely számára szükségképpen gyűlöletet jelentett, és így ellenkezett az Evangélium szellemével. Másfelől az volt a benyomása, hogy az Egyház kicsit cserben hagyta a munkaadókat; mélyen átérezte számos keresztény munkaadó szenvedését, akik a papság megnemértése áldozatainak érezték magukat.

Béke és öröm

Hogyan lehet, hogy egy ilyen dráma átélésének kellős közepén ilyen békét és örömet élvezhetett? Hogyan tudott mindvégig hűséges maradni?

Mert ez tény: Jean-François békében és örömben élt; és mindvégig hűséges maradt a munkásokhoz, a munkaadókhoz és az Egyházhöz.

Úgy gondolom, az egyetlen valamirevaló magyarázatot szeretőképességében találjuk. Mert ez a látszólag hideg és tartózkodó ember a szeretet gazdag adományával rendelkezett. Sőt abban a mértékben, amennyire a hitben Jézus Krisztusnak és Atyjának végtelen szeretetébe kapcsolódott, ösztönzést érzett, hogy még jobban szeressen.

Bizonyára szenvedett a munkásvilág szocialista irányvonalától és a munkaadók iránti keménységétől; de szerette társait, együtt szenvedett velük és megértette őket. Mindvégig egy akart lenni közülük.

Ugyanúgy szenvedett a munkaadók közti apostolságának látszólag csekély eredményétől; de tapasztalatból tudta, milyen nehéz változtatni ezen. Tudta azt is, hogy akit elborítanak a nehéz ügyek, az idegenkedik új kockázatoktól. Aztán meg megtanulta az Evangéliumból, hogy más vet és más arat. Végül pedig látta, hogy legalábbis egyesekben már igazi átalakulás megy végbe.

Az Egyház, jelesül pedig a püspökök irányában akkora volt a hite, hogy bírálatait a bizalom és a felszólítás jelének szánta; sosem elítélést vagy elutasítást jelentettek.

Mikor valaki szeret, mindig jobbaknak akarja azokat, akiket szeret. A Jean-François-tól átélt dráma mindenestül a mai helyzet szüleménye, és ugyanakkor felhívás mindenkinek. A munkásoktól azt kéri: lépjenek ők is a szeretet útjára, mert az igazságért vívott harc csak akkor teljesen értékes és hatékony, ha szeretetben történik. A munkaadóktól: vegyék jobban tudomásul felelősségüket, és hagyják magukat átalakítani az Evangéliumtól az igazi testvériség értelmében, olyan tekintély irányába, amely nem uralkodás akar már lenni, hanem szolgálat. Minden apostoltól és a püspököktől azt kívánja: sohase gátolják az evangelizálást bármiféle politikai állásfoglalással, úgyhogy minden embercsoport érezze a tiszteletet meggyőződése iránt, és így ösztönzést kapjon a megtérésre.

Hogy személyesen mit köszönhetek Jean-François-nak, azt nem is tudnám megmondani. Vannak a barátságnak formái, amelyek tiszteletben tartják különbözőségünket, és állandó serkentő hatással vannak ránk. Ő tette lehetővé számomra, hogy teljesen a munkásvilág evangelizálására szenteljem magamat, anélkül, hogy hagyta volna elfelejtenem a vállalatvezetők világát. Fölfedeztettem velem, mit tud végbevinni egy emberben Krisztus, mélységesen kiforgatva önmagából, és mégis személyiségének teljes tiszteletben tartásával.

Az Atyához való átmenet órája

1975-ben Jean-François megértette, hogy nem lehet továbbra is egy-szerre szolgálatára Aubervilliers-nek és munkaadók világának. Sokat sürgettem, hogy ne hagyja el vezető állású barátait, hiszen éreztem,

milyen jelentős köztük a missziója. De Jean-François ragaszkodott hozzá, hogy megőrizze beilleszkedését a „szegények” közé; enélkül nem érzett magában erőt, hogy a munkaadóknak hirdesse az Evangéliumot.

Így a „szegények kis nővérei” fogadták be. A könyvelésben és a portán segített nekik. Kapcsolatot tarthatott az ottani öregekkel, és — abban a mértékben, ahogyan ereje megengedte — tovább dolgozott a munkaadók közti küldetésében.

De volt egy aggodalma: úgy találta, hogy a kis nővérek túlságosan jól gondoskodnak róla, és félt, hogy nem elég hűséges a szegénységhez. Közölte ezt velem, amikor látogatóba mentem hozzá az avenue de Breteuilre. De akkor már csak néhány hónapja volt hátra. A szó szoros értelmében elhasználódott a munkában; hűsége és energiája még engedte volna, hogy kitartson, de nem tudott már ellenállni a betegségnek és következményeinek.

Utoljára a kórházban találkoztam vele, néhány nappal halála előtt. Ó, nem félt a haláltól! Még mindig mosolygott. Utolsó beszélgetésünk igen rövid ideig tartott, mert már nagyon fáradt volt; igazából csak egy „vizontlátásra” volt ez. Mindvégig jó és hű szolga maradt!

Sántha Máté

MEDITS NÁNDOR, ISTEN ÉPÍTŐMESTERE

Ha a Farkasréti temetőben a főúttól balra felmenő úton elmegyünk az első köröndig, a volt pesti polgármester, Buzát fekete Jézus-szobor síremléke mögött az ötödik sorban van a lazarista szerzetesek sírhelye. Középen az első nyugalóhelyen pihen P. Medits Nándor teste. De a szíve nem. Az — kívánsága szerint — halála után is azok között maradt, akik életében legközelebb álltak hozzá: a vincés nővéreknél. 1915. jún. 20-án, vasárnap, ereklyetartóba téve helyezték el ünnepélyesen a központi ház (Ménesi út 27) kápolnájának szentélyébe, közel az oltárhoz.

Nevére akkor figyeltem föl, amikor Arnold Janssennak, az Isteni Ige Társasága (verbiták, SVD) alapítójának boldoggá avatásával kapcsolatban rendtársa, Fritz Bornemann hatalmas életrajzi köteteit lapozgattam. (A. J., der Gründer des Steyler Missionswerkes. Steyl 1969, 532 o. — Erinnerungen an A. J. uo. 1974², 490 o. — Minthogy összefoglalásomban meglehetősen töregetlen úton járok, szükségesnek láttam a szokottnál pontosabb forrásjelölést.) Ezekben az alapítás története során

egyre-másra előfordul Medits. Bornemann egy külön füzetben is összefoglalta életét (Ferdinand Medits und Magdalene Leitner in der Geschichte des Steyler Missionswerkes. Romae 1968. 140 o. Verbum Supplementum 4.) Nyomtatásban mindeddig ez az egyetlen, szerencsére igen alapos munka róla. Bőven felhasználja az alapítóhoz és társaihoz írt leveleit a római levéltárból. Célja azonban elsősorban nem Medits jellemzése, hanem a verbitákkal való kapcsolatainak ismertetése és értékelése. — A gráci lazarista tartományi ház archívumában sikerült megtalálni hét oldalas, igen magvas életrajzát, nyilván ugyanazt, amelyet Bornemann is említ mint Karl Spiegl lazarista munkáját 1939-ből, valamint német nyelvű végakarátát 1912-ből. — Harmadik főforrásom a vincés nővérek „Központi Lap” c. kiadványának 1915-ös II. évfolyama volt, ahol több cikk szól róla; ezek közül kiemelkedik búcsúztatása, a „Consummatum est!” és „B. e. Medits főtisztelendő atyánk napirendje.” — Közben meglepve jöttem rá, hogy ugyancsak nagy szerepe volt egy másik rend, a kalazantinusok alapítása körül is (vö. P. Johann Dec. Bruckner: P. Anton Maria Schwartz. Wien 1935). Végül rendtársának, P. Ruzsik Vilmos franciaországi magyar főlelkésznek római levéltárukban sikerült még felkutatnia néhány rendfőnökéhez szóló levelét, amelyek közvetlen hangjukkal, gazdag adataikkal és lélekfeltárással különösen fontosak.

Ki volt hát ez az ember, akiről boldog Janssen Arnold így ír: „Jámbor, szent ember, amilyet ritkán találni. Magyar ember”? Akit a kalazantinusok „nagyapó”-nak becéztek? Akiről életrajza így beszél: gyakran látjuk szentek ábrázolásain, hogy kezükben tartják a templomot, amit építettek, Medits kezébe azonban öt—hat templomot kellene rakni? Aki a nővéreknek halála előtt ezt mondta: „Kaphatnak okosabb igazgatót és atyát, mint én, olyat is, akinek hosszabb a lába (Medits kistermetű volt), de aki nálam jobban szereti önöket, olyat nem fognak kapni”? Akinek kedves mondásai voltak: „Amint Isten akarja.” „Áldott legyen az ő szent neve”?

+

Medits (más írásmóddal Medics) Nándor (Ferdinánd) 1841. aug. 2-án született Sopronban, jómódú, mélyen vallásos soproni polgárcsaládból. Rákövetkező nap keresztelték. Apja Ferenc, édesanyja Mähr Anna volt. Házasságukból a legidősebb fiú után még hat gyermek származott: három fiú, három leány. Nándorra nem áll a mondás, hogy „senki sem próféta a maga hazájában”: két nővére később belépett az igazgatósága alatt álló magyar vincés rendtartományba, a harmadik pedig, aki férjhez ment, „négy lányát ajándékozta Szent Vincének”, mint Medits végakarátában olvassuk; kéri előljáróit, ne feledkezzenek meg támogatásáról. — Az apa szőlősgazda volt, s úgy gondolta, legidősebb

gyermeke veszi át tőle a szőlőt. Szülővárosában elvégeztette vele az elemi és a bencésekénél a gimnáziumot, s ezzel befejezettnek tekintette neveltetését. Nem így bencés tanárai, akik sehogysem akarták elveszíteni a jó képességű fiút – az értesítők szerint ötödik osztályban még jutalomban is részesült –, s minden rábeszélő képességüket latba vetették: bűn lenne elásni egy ilyen talentumot, véka alá tenni egy ilyen mécses... A szülők végül is beleegyeztek, hogy Nándor 1859. szept. 8-án belépjen a bencés noviciátusba, és a papságra készüljön. Az élénk eszű gyerek különben még nem is tudott beszélni, amikor az volt a legnagyobb öröme, ha egy papírdarabkát vehetett a kezébe, azt úgy nézegette, mintha olvasna, és közben gagyogott. S amikor nagyobbacska lett, a legjobban ő tudta elmondani otthon a vasárnapi prédikáció tartalmát. Ezért édesapja gyakran mondogatta neki: „No, te még pap leszel.” És bár ezt nem gondolta komolyabban, mint az Arany János Családi kör-ében szereplő apa, a jó Isten szaván fogta. A bencésekénél Nándor a „Mátyás testvér” nevet kapta. Rendje filozófiai-teológiai tanulmányokra Pestre küldte, ahol négy szemesztert hallgatott a teológiai karon.

Egyre világosabbá vált azonban előtte, hogy nem ez a hivatása. Nem volt kedve iskolában működni. A veleszületett egyszerű jámborság és gyakorlati hajlama a mindennapi lelkipásztori munka felé irányította. Egy misszió alkalmával Grácban ismerkedett meg Páli Szent Vince szerzeteseivel, a lazaristákkal. Az irgalmas szeretetnek ez az őriása, a keresztény szeretetművek védőszentje két évszázaddal előbb alapította meg férfi és női rendjét, hogy az egyszerű nép testi-lelki igényeivel törődjének. Abban az időben Magyarországon még nem volt településük. Érdekes, hogy (Szinnyei írói lexikona szerint) Medits 1863. szept. 8-án letette a bencésekénél ünnepélyes fogadalmát, de már az év decemberében engedélyt kap Rómából, hogy átléphessen a lazaristákhoz. Annyi bizonyos, hogy 1864. dec. 14-én vették fel Grácban. Innen Párizsba küldték, az anyaházba, ahol majdnem egy évig maradt. Itt a forrásnál szívta magába Szent Vince eredeti szellemét; a rendalapító boldog gyengéd szeretet egész életében egyik fő jellemvonása. Mindig rántog volt, ha Párizsba mehetett és imádkozhatott ereklyéi előtt. Itteni tartózkodása alatt szépen megtanult franciául is, amint rendfőnökének írt leveleiből láthatjuk.

Az 1865/66-os iskolaévben folytatta tanulmányait a gráci egyetemen. 1866. júl. 22-én a gráci székesegyházban pappá szentelték. A következő nap, 23-án, hétfőn mondta újmiséjét a vincés nővérek ottani tartományi házában. Júl. 31-én Cilli lazarista missziós házába küldték egy kis pihenőre a sok tanulás után; két hónap múlva, szept. 22-én pedig Bécsbe, hogy ott az egyetemen elvégezze a teológia negyedik évét. Lakása

a rendnek a Kaiserstrasse 7 alatti házában volt, de napközben szabad idejében az egyetem közelében emelkedő domonkos kolostor vendégszeretetét élvezte; itt is ebédelte. December 15-én letette Derler előljáró előtt a fogadalmat. 1867-ben befejezte teológiai tanulmányait. Ettől kezdve csaknem félszázadig dolgozhatott abban a másfajta „szőlőben“, az Úr szőlőjében: 31 évig Bécsben, 17 évig Magyarországon.

„Prédikált és gyóntatott saját missziós templomában, népmissziókra járt, lelkigyakorlatokat adott, és látogatta gyóntatói minőségben az irgalmas nővérek (vincések) rábízott házait“ – foglalja össze tömören az életrajzíró bécsi működését. A rövid mondat mögött évtizedek fáradtságos és fáradhatatlan munkája rejlik.

Legkedvesebb foglalkozása a *gyóntatás és lelkivezetés* volt. Gyónógyermekai közül sokan élete végéig levelezésben maradtak vele. Kérésükre még utolsó éveiben is többször felutazott Bécsbe, hogy vigasztalja, támogassa őket, alkalmat adjon a személyes megbeszélésre. Halála után számos részvénytílatkozat futott be Bécsből Budapestre, sőt néhányan még a temetésére is elmentek. Igazi karizmatikus gyóntató lehetett. A Szentatyától kérte és megkapta az engedélyt, hogy utazásain mindenkit, mindenütt meggyóntathasson. Jellemző, hogy első kiadványa is a gyónással kapcsolatos: 1864-ben, tehát abban az esztendőben, amikor belépett a lazaristákhoz, kinyomatta *Végezzünk-e s hogyan általános gyónást?* c. könyvecskéjét. Alcíme: „Útmutatás gyóntatók és gyónók számára.“ B. Leonardo Porto-Maurizio nyomán fordította németből. Amikor pedig 1898-ban elhelyezték Bécsből, egy imakönyvvel ajándékozta meg híveit, „hogy megédesítse hosszú éveken át volt lelkivezetőjüktől az elválás fájdalmát, és még a távolból is szóljon hozzájuk“ (Spiegel). A kiadvány címe: „Nimm und lies.“ De már jóval előbb, 1886-ban megjelent, és pedig a verbiták steyli nyomdájában. Bornemann alapos kutatásai azt bizonyítják, hogy Johannes Jansen (az alapító Arnold testvére és társa) és Medits közös munkája volt. Maga Medits azt írja 1899. máj. 11-én Arnold Janssennak, hogy „a könyv igazi szerzője Johannes; én csupán a gondolatokat adtam hozzá, ő rendezett, válogatott ki és írt össze mindent.“ A könyvecske a kezdeti 192 oldalról a második kiadásban új részek hozzátételével 533 oldalra bővült. 1912-ig hat kiadást ért, ami sikerét bizonyítja. Medits neve csak a harmadik, 1898-as kiadásban tűnik fel a címlapon.

Itt kell fölvetni egy érdekes megoldatlan kérdést, amiről eddig csak rendfőnökének írt leveleiből van tudomásunk. 1886-tól kezdve többször fölmerül egy „elméletes könyv“ terve rendi használatra. Sokat foglalkozik vele, sok anyagot gyűjt hozzá. Két tervet is készít: egyiket a lelkiélet három szakasza (tisztulás, megvilágosodás, egyesülés) szerint, a másikat Jézus élete és tanítása alapján, és egy (valószínűleg 87-ből

származó?) levélben be is küldi őket választásra a rendfőnökek. Úgy látszik, az egyházi év sorrendjében akarta csoportosítani anyagát. 1890-ben még mindig szó van a könyvről. Sőt már kiadásáról is többekkel tárgyalt. Szépen, igen mai gondolatokkal okolja meg fontosságát: „Mindig a kezdeti szellem virágoztatta fel a szerzeteket és minden társulatot, — és éppen egy a mi kis Társaságunknak megfelelő elmélkedési könyv lenne a kiapadhatatlan forrás, amelyből minden kedves rendtestvérünk az eredeti szellemet merítené.” (1877. máj. 23-án rendfőnökének.) Nem tudni, mi történt azután, hogy a terv meghíúsult. Mert ez a könyv nyilvánvalóan nem azonos az imént említett imakönyvvvel.

1886. febr. 10-én írja egy népmiszióból (a továbbiakban ahol a levél címzettjét nem jelezzük, ott mindenütt Arnold Janssenről van szó): „Mielőtt még a templomba mennénk, az emberek már itt vannak; 2—3, sőt 5 órányi távolságból jönnek, csak hogy jó általános gyónást végezhessenek, és rendbe hozzák lelkiismeretüket. Gyóntatószékeink valóságos ostrom alatt állnak. Ha az emberek látják, hogy asnap már aligha kerülnek sorra, előfordul, hogy valaki hangosan kiabálni kezd, nem szégyellve magát a körülállók előtt: „Tisztelendő Atya, kérem, vegyen engem előre; 8—10 éve nem gyóntam már; ekkora bűnöst még életében nem talált’.”

Gyóntatói működésének egyik legjelentősebb mozzanata P. Anton Maria Schwartznak, a kalazantinusok alapítójának lelki irányítása. Schwartz egyszer diákkorában, szokása szerint, szombat délután gyónni ment a bécs-währingi vincés nővérek kápolnájába. Viszontagságos fiatalságának egyik különösen keserves szakaszát élte ekkor. A gyóntatószékben egy ismeretlen papot talált. Úgy látszik, valami különösen szívhez szólót hallhatott tőle, mert a feloldozás után kiszaladt a száján a kérdés: „Jöhetek máskor is?” „Igen — felelte Medits, mert ő ült ott —, de akkor a Kaiser-strasséra kell jönnöd a lazaristákhoz, mert én itt ma csak kisegíték!” Ettől kezdve a fiú hétről hétre, kánikulában, esőben vagy hóban egyaránt végiggyalogolta a hosszú utat Hernalsból — ahol lakott — be a Westbahnhof mellé, a lazaristákhoz. (Schwartz édesanyja egyébként pozsonyi, tehát magyarországi származású volt.) Hamarosan belépett a piaristákhoz. Istennek nem ez volt a terve vele, de Kalazanci Szent Józsefnek élete végéig nagy tisztelője maradt, s rendjét is róla nevezték el. Mint megyéspapot szentelték föl, de tüdőbaja miatt olyan aggasztó állapotban volt, hogy spirituálisa ezzel utasította el újmisésszentképek nyomtatására vonatkozó kérését: „Ki tudja, él-e még addig; jó lesz szentkép nélkül is!” A jószívű Medits azonban beavatkozott, s ő szervezte meg az egész primíciát vezetettje részére gyónógyermekleinél, a kórházi kápolna vincés nővéreinél, 1875. júl. 26-án. Ő maga azonban nem szerepelt. Amikor Schwartz négy évig vidéken kápláncodott,

állandóan levelezett lelkiatyjával. 1879-től ismét Bécsben működött, és 1886-ban megalapította a „Congregatio Piorum Operarium”-ot a munkásfiatalok gondozására. Erre teszik a tagok a negyedik fogadalmat. Egymás után szervezte a tanoncotthonokat. Medits állandóan mellette állt jó gyakorlati érzékével, tapasztalatával, tanácsaival. Lelkigyakorlatot is adott neki és első három társának. Az ő tanácsára vett egy kis otthont a beteg és öreg munkatársak számára, a terv azonban később meghiúsult. P. Medits és P. Janssen segítségük elismeréséül az új rend tiszteletbeli oblátusai (amolyan kültagjai) lettek. De ennél többet mond, hogy a rendben – mint már említettük – „nagyapónak” emlegetik.

Ilyen évtizedes lelkipásztori kapcsolatok nem voltak ritkák Medits működésében. Rendfőnökének írja egyszer, hogy Bécsben nem képes nyugodtan dolgozni, annyian kérik segítségét; ha valamit meg kell csinálnia, mindig el kell menekülnie onnét valahová.

Szent Vince rendje igazi missziós rend, elsősorban abban az értelemben, hogy tagjai az egyszerű emberek, elhanyagolt társadalmi osztályok közt terjesztik a hitet, az igazi vallásosságot. Medits szenvedéllyel művelte *népmisszionáriusi* hivatását. Már a 80-as években egész télen át járja az országot, sőt a szomszédos Magyarországot is. „Okt. 20-ától májusig 24 missziót vállaltunk, ebből rám egyedül 14 esik” (1885. szept. 18). „Ezen a télen 15 missziót kell tartanom” (1888. szept. 1). „Október közepétől május végéig majdnem mindig Magyarországon leszek misszión” (1892. júl. 29.). „A legutóbbi misszió záróbeszédén több mint 5000-en voltak” (1887. márc. 12.). „Kálvinisták is jönnek a prédikációinkra, feszült figyelemmel hallgatják, megragadja őket, együtt imádkoznak az egész közösséggel” (1886. febr. 10.). 1887. máj. 5-én arról ír Magyarországról rendfőnökének, hogy „szinte csodás áldás” kíséri ottani munkájukat; minden plébánia csak a lazaristákat hívja missziózni. Eddig 28 kérést kaptak, de mivel kevés a magyarul tudó lazarista, nem képesek minden igényt kielégíteni. – Máskor ismét arról ír neki, hogy „mindig mérhetetlen sok munkánk van itt Magyarországon; reggeltől kezdve a gyóntatószékben ülünk.” Ebben a missziójában 1700 gyónást hallgatott meg társával együtt.

Papi lelkigyakorlatok vezetésére is gyakran meghívták; pl. St. Pöltenbe (1890. márc. 17-i levele Janssennak). Egy rendfőnökének írt – sajnos kivételesen keltezetlen – levélben arról számol be, hogy már negyedszer kell lelkigyakorlatot adnia a győri püspöknek, a kanonokoknak, teológiai tanároknak és a papságnak, latin nyelven. Ehhez különleges áldását kéri. Ugyancsak lelkigyakorlatoztatta a salzburgi Szent Péter bencés apátságot. 1874-ben az apát más lazaristákkal együtt meghívta, hogy a város szélén egy dombon emelkedő, csodálatos ki-

látással rendelkező kegyhelyen, Maria Plain-ban tartson népmissziót. Ez alkalommal ismerkedett össze a „salzburgi irgalmas nővérekkel”, akik betegeket és szegényeket gondoztak, de világi papok irányítása alatt; a lazaristákkal nem volt kapcsolatuk. Eder apát, aki közben salzburgi érsek lett, két ízben is (1878 és 79) megbízta Meditsét, hogy adjon lelkigyakorlat ezeknek a nővéreknek. Medits szeretetreméltóan elmagyarázta nekik, hogy ők így csak „mostohagyermekei” Szent Vincének, a csatlakozniuk kellene a párizsi anyaházhoz. Rendje iránti lelkes szeretetétől átfűtött szavai nem maradtak hatástalanok. 1882-ben megtörtént a csatlakozás, Medits és a rend nagy örömeire.

Fiatal pap korában nagy veszedelem fenyegette igehirdetői pályafutását: a sok prédikálás következtében teljesen elvesztette a hangját. Az orvosok gyógyíthatatlannak nyilvánították. Mint nagy Mária-tiszelő ekkor engedélyt kért előljáróitól, hogy Loretóba zárándokolhasson. A kegyhelyen visszakapta hangját. Képzeltető boldogsága és hálája.

Egészsége sohasem volt különösebben jó; de nem egyszer megtörtént, hogy betegen utazott el a misszióra, és egészségesen tért haza. Maga ismerte be, hogy egy alkalommal 39 fokos lázzal prédikált.

Elemében volt, ha missziózás közben olyan plébánossal találkozott, aki *templomot akart építeni*, vagy a meglevőt felújítani. Szívesen adott szakszerű tanácsokat, nem ritkán a tervet is megrajzolta. Ugyancsak volt tapasztalata ebben, hiszen az ő munkálkodása nyomán épült ezekben az években Wien-Währingben a St. Severin templom a missziósházzal (ezt Spiegl nem említi életrajzában, de igen ő maga végakaratóban), az eredetileg leányotthonnak szánt „apostoliskola” templomával együtt Hetzendorfban, továbbá a Szent Antal-templom és menhely a Pouthongassében. Ezt követi majd a nagyszabású építkezés Magyarországon. Az építészet nagyon érdekelte, nem művészi, hanem gyakorlati oldaláról. Lerajzoltatta magának templomok tervét, és ha külföldön járt, ott is tanulmányozta a templomokat.

Gyakorlati érzéke és ügyessége páratlan. Építkezéseire neki kellett a fedezetet előteremtenie. Hetzendorfban együletet alapított ebből a célból, de még így is azt írta, hogy „a feje búbjáig süllyedt az adósságba.” 1912-ben kelt végakaratóban viszont már öntudattal állítja, hogy minden építkezési adósságot utolsó fillérig visszafizetett. Mihelyt megtudja, hogy Steylben a verbitáknak fölös stipendiumaik vannak, azonnal kér átutalást. Minden elismervényhez és köszönethez újabb kérést csatol. Igen jól gazdálkodik a beszerzéseknél is, pl. amikor olvasókat, szentképeket vesz vagy nyomtatványokat rendel. Árajánlatokat kér, összeveti őket, és úgy dönt. Amikor Janssen Arnold meg akarja építeni templomukat St. Gabrielben, Medits azt írja neki: „Bár nem tudok 200 000 guldent adni, de egy tanácsot igen, ami ugyanennyit, talán még többet

is fog hozni.“ Készíttesse el a leendő templom képét, szép díszes papíron, a hátiapon kérelemmel az építkezés támogatására, és azzal az ígérettel, hogy az öt guldenen felül adakozókat belefoglalják a jótevőkért mondott szentmisékbe. (1889. nov. 28.)

Mégsem szabad Meditset mindezek után valami nyughatatlan „örökmozgónak“, kifelé fordult léleknek képzelnünk. Három leveléből is tudjuk (1886/87 között), hogy 2–3 misszió végigprédikálása után mindig visszatért Bécsbe egy-két napra, vagy ha lehetett, egy hétre is. Magány után vágyódott, hogy megnyugodjék Istenben. Sőt ezt írja: „Nyíltan bevallom, hogy a legszívesebben valami remeteségbe húzódnék vissza, hogy ott az emberektől távol egyedül az Úristennek szolgáljak“ (1887. márc. 18; 1889. júl. 15.). Évi lelkigyakorlata így üdülést jelentett számára. „Jövő vasárnap este megkezdem lelkigyakorlatomat. Ezek mindig az év legfontosabb napjai. Kérem, imádkozzék értem sokat ebben a tíz napban“ — írja Janssennak (1887. jún. 30; 1889. júl. 15.).

Rendje nagy megbecsülésben részesítette. A párizsi anyaházban tartott általános rendi gyűlésekre hatévenként majdnem mindig őt küldték ki tartományi képviselőnek. Egy ilyen alkalomnak köszönjük még 1890-ből egy nagyszerű levelét a rendfőnökhöz (aug. 26-áról). Először kifejezést ad gyermeki örömének, hogy az általános gyűlés meghosszabbította atyjuk előljáróságát. (Fiat rendfőnök 1878–1914-ig kormányozta a lazaristákat.) Majd beszámol a Wiener Neudorf börtönében tartott nagy misszióról, amely aug. 24-én ért véget. Itt raboskodnak a „rossz életű leányok és asszonyok“ is. A misszió csodálatosan sikerült, sírva bánták bűneiket. Azután elvégezte saját lelkigyakorlatát is; eközben főleg két gondolat foglalkoztatta. Az egyik: megújítja azt a kérését, hogy életét felajánlhassa rendfőnökéért, az ő hosszú és áldásos működéséért. Igaz, Párizsban létekor azt felelte erre, hogy még sok jót kell cselekednie Ausztriában. De — bizonygatja hévvel — tehetne-e nagyobb jót és nagyobb szolgálatot szeretett rendjének, mint egy ilyen felajánlással? Hiszen az egyetemes jó fontosabb a részlegesnél. Mindjárt pontos dátumot is javasol a felajánlás megtételére. (A válasz nyilván ez alkalommal is tagadó volt.) A másik, ami nyugtalanítaná halála óráján: a kínai misszióba való ajánlkozása. Annak idején — írja panaszosan — előljárói azzal utasították el, hogy még túlságosan fiatal ehhez, várnia kell. Később azt mondták: előbb fizesse meg a bécsi építkezésekkel szerzett adósságokat. Mikor pedig ez is megtörtént, és újból ajánlkozott, ezt a választ kapta: „Már túlságosan koros.“ „Igaz, most 49 éves vagyok, de egészségem még nagyon jó, és emlékezetem is igen hű.“ Fogadalmában megígérte, hogy se nem kér kifejezetten, se vissza nem utasít semmiféle küldetést. De már többször jelezte, hogy rendelkezésre áll, — „és rendelkezésére fogok állni akkor is, ha a jó Isten nyolcvan évet ad nekem.“

Bécsi tartózkodásának egyik legjelentősebb mozzanata az *Isteni Ige Társaságával és alapítójával, Arnold Janssennel való kapcsolata*. (Vö. ehhez Bornemann idézett művének 2. fejezetét.) Medits 35 éves korában hallott először a Steyben épült missziós házról. Lelekesen fogadta a hírt, és szokása szerint azonnal cselekedett is: 1878-ban egy diákot küldött oda, röviddel utána egy tehetséges teológiai hallgatót. Janssen rektor az ezzel kapcsolatos levelezés során mellékesen megkérdezte, mit tart egy Bécsben létesítendő missziós házról. Medits azonnal felkarolta az ötletet. Másfél év alatt több alkalmasnak látszó telket ajánlott Bécsben és környékén. Janssen már-már Bécsbe utazott, de a vállalkozás egyidőre megghiúsult. Csak 1883-ban került sor útjára és így személyes megismerkedésükre. Testvérének így ír: „Itt a kolostorban van P. Medits. Jámbor, szent ember, amelyet ritkán találni. Magyar, és sok missziót tart ott (ti. Magyarországon). Csaknem állandóan igénybe van véve” (1883. máj. 4.).

Ezzel a tavaszi találkozással egyedülálló viszony kezdődik meg a két papi ember között. A St. Gabriel missziós ház létrehozása idején Janssen hat év alatt kilencszer járt Ausztriában, és rendszeresen a lazaristáknál szállt meg. Medits többféle ügyben segítségére is volt az új alapítás során. Rengeteg jogi bonyodalommal, utánjárással, előszobázással járt az ügy. Késő délben vagy délután Janssen egészen kimerülve vetődött haza. Medits barátilag vigasztalta. Reggel miséje után ő kísért el reggelizni (ezt onnét tudjuk, hogy halála után említi: néha félórát vagy még tovább is várt, míg hálaadását befejezte). Különösen sokat segített az alapítónak Medits egyik gyónógyermeké, egy özvegy, aki utánanézett a befutó ajánlatoknak, és szolgálataiért semmiféle viszonzást nem fogadott el. — A későbbi években Janssen évente legalább egyszer meglátogatta St. Gabrielt, és természetesen minden alkalommal találkozott Meditscsel is, ameddig ez utóbbi Bécsben élt. Később római útjai alkalmával Budapesten át ment és jött, hogy ott találkozhassék vele. Vagy pedig Medits rándult át Bécsbe, ha tudta, hogy Janssent ott találja. Azonkívül élénk levélváltásban álltak. A verbiták római levéltárában Medits 124 Janssennak írt levelét őrzik; ötöt Johannes Janssenhoz, egyet Wegenerhez, 44-et Eikenbrockhoz (a verbiták első spirituálisához, akinek lelkipásztorja volt), egyet pedig a később említendő Magdalene Leitnerhez intézett. Összesen mintegy 700 oldal tesznek ki ezek a levelek. Igaz, Medits szélesen és ritka sorokban ír, de azért rengeteg tájékoztatást tartalmaznak, mert ő nem barátja a szószaporításnak: tényeket sorol fel.

Medits számára ez a kapcsolat csak egy volt a sok közül; idők múltán azonban mind bensőségesebbé vált. A jószemű lazarista igen jól látta Janssen nagyságát és alapításának fontosságát. Mindent megtett a segítségére. Halála után 4 nagy ívoldalon, 7 pontban írásban jellemez-

te, és valószínűleg ő ajánlotta utódjának, hogy gyűjtsön össze minden rá vonatkozó anyagot. Ő maga is a leggondosabban összegyűjtötte és visszaküldte összes leveleit. Bár Medits ügyével törődött volna úgy valaki, mint ő barátjával!

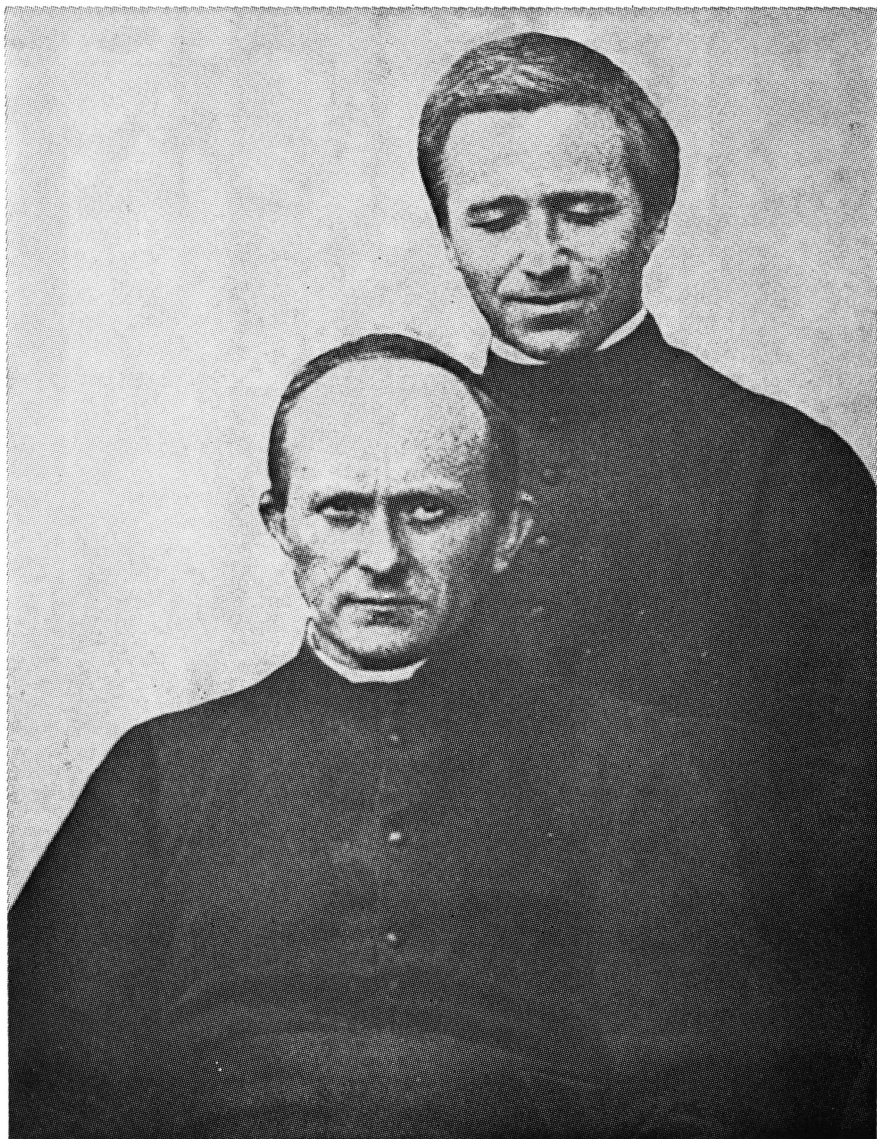
Sokkal jelentősebb volt az ismeretség Janssen számára. A szerény lazarista atya, aki néhány évvel fiatalabb és néhány centiméterrel alacsonyabb volt nála, igen sokat tudott lelkipásztori munkájából és rendi tapasztalataiból, ami ismeretlen volt a fiatal rendalapító előtt. Meditsben készséges és közlékeny jóbaráttra talált. Három évtizedes levelezésükben mindenhez hozzá tudott szólni, mégpedig többnyire igen határozottan. Janssen mindig komolyan vette és megfontolta véleményét, de önállóságát mindvégig megőrizte. Egyike volt azoknak a keveseknek, akiknek az alapító idővel a tegeződést is felajánlotta. „Olyanok voltunk egymás közt, mint a testvérek” – írja majd részvétnyilatkozatában Medits.

Hála Fritz Bornemann alapos kutatásainak, Medits és a születő verbita rend viszonya teljes világossággal áll előttünk, Megpróbáljuk ezt itt dióhéjban összefoglalni. Befolyása kettős volt: közvetett és közvetlen. Igen jelentős a közvetett is, amennyiben Janssennak kezébe adta saját rendje, a lazaristák szabályzatát, később pedig a Jézustársaság alkotmányát, így az alapító két elsődlegesen missziós jellegű rend szabályaira támaszkodhatott. Ami közvetlen hatását illeti: ő nézte át és bírálta meg elsőnek az új rend szabályzatát, s ő szervezte meg a társulat noviciátusát, azonkívül személyes érintkezés és levelezés során még igen sok ügyben segített.

Minden követelményét és bírálatát józansága és meleg lelkipásztori szíve járja át. A szabályok megfogalmazásáról írja: „Olyan röviden, ahogy csak lehet, és pedig abból az elvből kifolyólag, hogy minden törvény legyen rövid, velős és világos” (1897. szept. 18.). A kezdetben túl szigorú Janssent igyekszik az élet valósága és az atyai bánásmód felé irányítani. Pl. a verbitáknak először évente kb. 100 böjti napjuk és hetenként 4 hústalan napjuk volt. Medits tisztán látta, hogy az ilyesmi apostoli munkában álló rendnél tarthatatlan. Indítványára és a fiatalabb rendtagok erőteljes támogatásával ebből mindössze 3 külön böjti nap maradt. Figyelmeztette a rektort, gondoskodjék jobban a rendtagok egészségéről, főleg jobb kosztal, mert amit az étkezésen megtakarítanak, kétszeresen rámegey orvosságra. A kápolnai ájtatosságokat rövidítsék, és ne térdeljenek olyan hosszan. A testvérek akkoriban igen sok szóbeli imára voltak kötelesek, ezek egy részét késő este végezték, ami igen nehezükre esett. Mikor Medits ezt megtudta, azonnal közbenjárt Janssennél, aki rövidesen hívatta a szeniort, Márton testvért: „Azt hallom Medits úrtól, hogy az officium nagyon nehéz nektek, külö-

nösen este. Miért nem szóltál soha semmit?” Medits erről is felvilágosította a rektort: akkora tekintélye van, hogy nem mernek beszélni. „Még mindig nincs anyai szíve alattvalói iránt.” Pedig „az az előljáró, aki bírja alattvalói bizalmát, mindent megtehet.” Kéri, írja fel egy nap-tárba a rendtagok jeles napjait, és ilyenkor gratulálja meg őket néhány szíves szóval; ajánljon fel értük minden héten egy szentmisét, és ezt adja is tudtukra, hogy lélekben egyesüljenek vele; sose tételezzen föl hősiességet róluk, hanem szeretettel és türelemmel legyen gyöngeségeik iránt; ha pedig korholni kénytelen, mindig bocsásson előre valami kis dicséretet, hogy a keserű pirulát jobban lenyeljék. Támaszkodjék jobban rendtársaikra, hetenként tartott házi tanácskozással. Ha valaki hivatása elleni kísértéssel küzd, sohase mondja neki: Elmehe; megleszünk a házban maga nélkül is. „Ilyen és hasonló kijelentések gyakran gyógyíthatatlan sebet ütnek.” — Mindez és még sok más intelem mélyen bevilágít Medits lelkiéletébe, okos, emberies, szeretetteljes gondolkodásába, és ismét bizonyítja kiváló gyakorlati érzékét. De amilyen hajlékony és tágszívű a részletekben, ugyanolyan hajthatatlan a lényegben; ilyenkor „állhatatos és sziklaszilárd határozottságot”, „vas következetességet” követel.

Rendfőnöke engedélyével két ízben járt Steylben hosszabb időre, hogy a noviciátust megszervezze és Bernard Eikenbrock noviciusmestert feladatába bevezesse. Első ízben 1866. ápr. 6-ától júl. 14-ig volt ott. 54 noviciátusra készülő diákot irányított. Előadásain részt vett a ház több papja, néha a püspök is. Nyolc napos lelkigyakorlattal kezdték, amelyen Medits 30 előadást tartott. A noviciátus ápr. 19-i megnyitására még aznap hosszú levélben számol be rendfőnökének. Leírja, hogyan adta át neki Janssen „megindulástól átjárt hangon” a noviciusokat, hogy nevelje őket Szentlélekkel telt emberekké; hogyan felelte ő, hogy gyengesége tudatában imáikra támaszkodik, hogyan kérte a rektor és az apostoli vikárius áldását. Rendfőnökét pedig arra kéri, emlékezzék meg róla és fontos feladatáról mindennap szentmiséjében. — A lelkigyakorlat végeztével konferenciákat adott a jelölteknek, elmélkedni tanította őket, bevezette a Szentírás és lelki könyvek olvasásába és egyéb gyakorlatokba. Azt ajánlotta, hogy az elmélkedés során állandóan beszélgessenek Istennel. „Minél gyermekibben történik ez, minél jobban a szívből jön, annál jobb.” Saját stílusát ajánlja itt. Legalább havonként átvette mindegyikük írásos beszámolóját, és megbeszélte vele. Különleges sajátosság volt a „hivatásünnep”, hivatásuk nagyrabecsülése érdekében. Medits segített a testvérek noviciátusának megszervezésében is, lelkigyakorlatot tartott nekik összesen 21 előadással, és először egy darabig ő irányította itt is az egészet. Mintha mindez még nem lett volna elég, lelkigyakorlatot tartott a ház papjainak és öt lelkigyakorlatot külsőknek is. Ez maga 83 előadást jelentett. Janssen

*Medits Nándor (álló) és Janssen Arnold
(Egy csoportképből, Steyl, 1886 tavaszán)*

Kanter Károly

Ceferino Namuncurá

rektor ápr. 26-án arról ír ugyancsak a lazarista rendfőnöknek, hogy Medits éppen 145 világinak ad lelkigyakorlatot Németföldről, akik ezért jöttek ide, a nagyhéten pedig 105 poroszországi tanító volt ott. És közben még azt is ígéri rendfőnökének, hogy szabad perceiben a már említett elmélkedési könyvön dolgozik . . .

Második steyli tartózkodása (1888. aug. 2–28.) később kezdődött a tervezettnél, mert előtte ischiászát kezelte. Ez alkalommal a papnoviciusokkal foglalkozott. Itt is lelkigyakorlattal kezdtek (23 előadás). A következő két hétben további 22 előadást tartott nekik, pl. ilyen témákról: az idő jó kihasználása; törekvés a tökéletességre: teljes odaadás Isten gondviselése iránt; a ránk bízott tanulóiifjúságra való gond; hűség kicsiben; lanyhaság; Isten örvendező szolgálata; bizalom; szelídség; alázat stb. Előadásaiból két füzetre való – egyik sokszorosított, másik kézírásos jegyzet – megmaradt. Saját kézírásával is fennmaradt néhány lap: aszketikus előadások szövege és imák (mindez a római verbita levéltárban). Az imákat – reggeli, esti és különféle alkalmakra szólók – szintén ott írta. Főleg a Szentlélekhez intézett kisebb imáit ma is megtaláljuk a verbiták rendi imakönyvében. Egyetemes gondolkodására jellemző, hogy amikor a rendért imádkoznak, mindig kiterjeszti a kérést „az egész világ papjaira”. Hogy az imádkozó Medits hangját is halljuk, idézzük itt a reggeli ima kezdetét: „Jöjj, Szentlélek, világosítsd meg értelmemet és erősítsd meg akaratomat, segíts, hogy imámat jól végezzem. Szentséges, három-egy Isten, hiszem, hogy jelen vagy itt. Gyermeki áhítattal és szeretettel imádlak, egyesülve a boldogságos Szűz Máriával, Uramnak Anyjával, Szent Józseffel . . .”

Janssen és szoros munkatársai egész sor kérdéssel fordultak a levelezés során is Meditshez. Válaszai, tanácsai mindig gyorsak, tárgyilagosak, mély lelkiségtől átjártak, de a tőle megszokott módon reálisak és gyakorlatiak. Amellett állandóan biztosítja Janssent, hogy imádkozik érte és rendjéért. Egy ízben pl., nehéz megpróbáltatások idején, így ír: „Ma egész különösen imádkoztam érted, a Gondviselés annyira félreismert emberéért. Csak ne veszítsd el a bátorságod. Hajócskád nem törik szét, mert Isten fájából készült.” Eikenbrock spirituális, úgy látszik, egyszer külön Magyarországra utazott, hogy lelkigyakorlatot végezzen nála. (Bornemann szerint ez 1897-ben történt, bár Meditsét csak 98-ban helyezték át. De lehet, hogy éppen hosszabb ideig ott missziózott.)

Ha egy kicsit összevetjük a két rend (a kalazantinusok és az Isteni Ige társasága) lelkületét, akikre Medits, elsősorban alapítójukon keresztül, olyan nagy befolyással volt, megállapíthatjuk: aligha véletlen, hogy mind a kettő kifejezetten gyakorlati irányú és missziós jellegű. Mind a kettőben igen határozott, részletekbe menő lelkiségi irányítást

találunk, és a Szentlélek különös tiszteletét. A kalazantinusoknál is külön fejezet szól erről a rendalkotmányban (I. 17.). Mindez teljesen egybevág Medits jellemével és lelkiiségének irányával. Ebben is Isten eszébe volt. Elmélyültebb elemzés tovább bővíthetné ezt a vázlatos összehasonlítást.

Medits és Janssen kapcsolatával összefüggésben még egy érdekes problémakör fölmerül: *Magdalene Leitner* befolyása. Leitner Csehországból származott, egyszerű parasztcsaládból, iskolába jóformán nem járt, és már elmúlt 30 éves, amikor megtanult írni. Bécsben nehéz munkával kereste meg kenyerét; valószínűleg mosónő volt. Körülbelül egykorú volt Meditscsel, aki 1867 óta irányította lelkét. Sokat betegeskedett. Később visszatért hazájába. Medits még 1908-ban is írt neki.

Ez az egyszerű lélek gazdag misztikus kegymeket kapott: látomásai, kinyilatkoztatásai voltak. Úgy látszik, hogy Medits, aki a hosszú érintkezés során jól megismerte, általában hitelt adott ezeknek, bár nem mindenben. Hallgatag és diszkrét természetének megfelelően nem beszélt róluk senkinek, kivéve amikor egyszer megkérdezte előljáróját, vezesse-e tovább, vagy küldje máshoz. A provinciális az előbbi mellett döntött. Lelkiatyja közvetítésével Leitner kinyilatkoztatásai szintén befolyással voltak az alakuló verbita rendre. Később Janssen és társai közvetlenül is találkoztak vele. Mindennek részletezése nem tartozik ide. Azt is nehéz lenne megállapítani, mikor pusztá közvetítője Medits a közléseknek, és mikor tesz hozzá a magáéból is. Bizonyos azonban, hogy józansága és óvatossága itt is megmaradt. Szent Pálra hivatkozik: „Mindent vizsgáljatok meg, ami jó, azt tartsátok meg!” És hogy milyen elvek vezették Leitnerrel és általában a nőkkel való érintkezésében, azt erőteljesen körvonalazza Janssennak írt levelében: „Ha azt mondtam: „a nők: nők’, akkor a jövőben is mindig ezt fogom mondani. Ezzel csak azt akarom jelezni, hogy soha vakon meg nem bízom a földön egy fehérszemélyben, még akkor sem, ha glóriát látnék a feje körül. Mindig óvatos voltam, és a tartózkodás maga. Idáig még mindig így tettem, és sohasem bántam meg” (1886. márc. 5. — Ezzel persze nem a nők lebecsülését akarja kifejezni, csak a szerzetes egészséges óvatosságát kifejezésre juttatni.)

Egy pontban mindenképpen szerencsésen találkozott Janssen, Medits és Leitner felfogása, és ez a *Szentlélek Úristen* kiemelkedő tisztelete. Leitner „a szép Isten”-nek szerette őt hívni. Medits 1882-ben egy Szentlélek-testvérületet alapított meg a kaiserstrasse-i templomban, amely azután az egész monarchiára kiterjedt. A Szentlélek tisztelete összekapcsolódott ebben a papi hivatásokért végzett imával, Máriát pedig mint a Szentlélek szeplőtelen jegyesét tisztelték. Kérték a Szentlélek kegymekait az egész világ számára, és engeszteltek az ellene elkövetett sértésekért. Hogy Medits mit értett a Szentlélek tisz-

teletén, azt ő maga foglalja össze legszebben egyik Janssennak írt levelében:

Nemcsak az tartozik a Szentlélek kultuszához, hogy a Veni Creatort és Veni Sanctét énekeljék vagy recitálják, és hogy a pünkösdi ünnepét nyolcadával ünnepélyesen megüljék. Hanem lelki fiad azon fáradozzanak, hogy magukat és az egész társaságot méltóvá és képessé tegyék arra, hogy a Szentlélek működni tudjon bennetek és értetek. Ehhez tartozik: a szakadatlan törekvés a lelkiismeret tisztaságára, az alázat, tisztelet és engedelmesség a szentegyház iránt, a társaság előljárói iránt, és változhatatlan, könyörülő szeretet egymáshoz, a szükségét szenvedőkhöz, a pogányokhoz és a nemkatolikusokhoz (1907. dec. 1.).

Leitnernek és Meditsnek nagy szerepe volt a verbiták nővérágának, a Szentlélekről nevezett steyli missziós nővéreknek létrejötte körül is.

+

A lazaristák már az 1880-as években próbálkoztak Magyarországon házat alapítani. Medits 1887. máj. 23-án rendfőnökének írt levelében megjegyzi, hogy „a mi kis kongregációnknak virágzó jövője lesz Magyarországon“. De csak 1898-ban sikerült letelepedniük, amikor József főherceg Piliscsabán egy kis birtokkal ajándékozta meg őket. A már 57 éves Meditsset szemelték ki az új település vezetésére. Ennek köszönhetjük egyik legszebb és lelkét legmélyebben feltáró levelét, amelyet rendfőnökéhez intézett 1897. jún. 13-án:

Két napja járt Bécs-Kaiserstrasse-i házukban Müngersdorf úr, kitűnő és erényes vizitátorunk. Azt mondta nekem, hogy Önnek szándékában állt áthelyezni engem egy másik rendtartományba; ő azonban fél, hogy az általam itt Bécsben kezdett szeretetművek nehézséget okoznak majd. Én azt mondtam neki, hogy ezek a művek jól el vannak rendezve, úgyhogy akár minden pillanatban meg is halhatnék, akkor sem lennének nehézségek vagy zavarok. Felhasználom ezt az alkalmat, hogy megmondjam Önnek, nagyontisztelendő Atya, teljes egyszerűséggel és Isten színe előtt: nincs bennem semmiféle rendetlen szeretet sem egy személy – akárki –, sem egy ház vagy környezet vagy ország iránt; teljesen közőmbös vagyok, csak egyetlen szeretet él bennem, és pedig a jó Isten iránt, Jézus Krisztusnak Móriában fogant imádandó emberiségével együtt, és a mi kis Társaságunk iránt. Ezért teljességgel az Ön kezébe adom magam, nagyontisztelendő Atya: intézkedjék rólam bölcsessége szerint, úgy, ahogyan tetszik. Mindenhová elmegyek, ahová küld, akár a föld szélére is, mert mindenütt megtalálom szívem egyedüli szerelmét – a jó Istent.

Örömmel *térhetett vissza hazájába* 34 éves távollét után. Eddig is sokszor járt ott missziózni. Most az a kitűntető feladat várt rá, hogy mint a piliscsabai rendház főnöke letelepítse szeretett rendjét. Hogy mennyire magyar maradt, azt érdekesen bizonyítja Bornemannak egy

ismételt kitétele: akármilyen jól beszélt is németül, vagy öt helyen találjuk azt a megjegyzést, hogy nem tudta magát egész szabatosan kifejezni, fogalmazását, „nyelvi keménységeit” simítani kellett stb.

1898. ápr. 24-én jelzi Eikenbrocknak, hogy másnap utazik új állomáshelyére. Júli. 16-án nevezik ki házfőnökké. Nov. 8-án egy Párizsba írt levelében (amelyben azt kéri, hogy segítsék hozzá az „apostoli misszionárius” címhez a vele járó lelkipásztori kiváltságok miatt) jelzi, hogy már 58 misszióra ill. lelkigyakorlatra hívták meg őket. Jelenleg fiatalembereknek ad lelkigyakorlatot, akik két napi járóföldről gyalog jöttek, olyan vágy él bennük, hogy táplálják lelküket. — A fővároshoz közel fekvő faluból azután próbál Pest felé tájékozódni. A ferencvárosi munkásnegyedben az ott lakók nagy örömeire sikerül felépítenie a Gát utcai templomot és missziós házat. 1903. szept. 17-én ide költözött át rendtársaival, látva, hogy Budapest az ország szíve. Amikor pedig 1905. nov. 7-én megalakult a vincés nővérek önálló magyar rendtartománya, okt. 23-án őt nevezték ki lelkiigazgatójává. Vasárnaponként konferenciát tartott nekik, évente lelkigyakorlatot az anyaházba jövő különböző vidéki csoportoknak is. Papok is jártak hozzá egyéni lelkigyakorlatra. Minden héten konferenciázott a szemináriumban. Azonkívül nagyarányú levelezést folytatott, főleg régi lelkigyermekével. Fiatalkori szép írása a sok levelezés folytán lassan nehezen olvashatóvá vált. Lelkigyakorlatadás, missziózás közben sem szünetelt a levélírás; csak saját lelkigyakorlata idején nyugodott a toll. A postát gondozó öreg laikus testvér egyszer azt mondta: „Medíts úr az egész világgal összeköttetésben van, — mindig egész köteg levelet ad át nekem a világ minden országába.” Még halála előtti napon is négy oldalas levelet írt az egyik nővérek.

Így „építkezett” a nagy misszionárius a lelkekben. Külsőleg is ő lett a magyar vincés nővérek nagy építőmestere. Először Piliscsabán épített nekik szép nagy templomot és intézetet, azután pedig 1909-re létrehozta műveinek koronáját: a Ménesi úti nagy házat és templomot, szemben, a 26. sz. alatt pedig a lazarista missziós házat és templomot, 1926-tól majd az önálló magyar rendtartomány központját. „Annak örülök legjobban, hogy önöknek szép, meleg fészket adhattam” — mondogatta élete végén a nővéreknek. „Szegény volt, s mégis égbe nyúló, tornyos házakat épített” — írta róla egy újság. Mondhatni haláláig építkezett. A központi ház mögött emelt, a betegápoló nővéreknek szánt szép új épület fölszentelését már nem érte meg.

Tíz évig volt a nővérek lelkiigazgatója, és mindvégig tevékenykedett. Ha a nővérek kérték, hogy kímélje magát egy kicsit, rendesen így ütötte el: „Majd pihenek eleget a sírban.” Szeretettel hozzátette: „Csak használjuk fel jól ezt az időt.” Valóban mestere volt az idő felhasználás-

lásának. Akármikor keresték is fel dolgozószobájában, mindig munkában találták. De bámulatos készséggel szakította meg munkáját, hogy a belépő ügyeit meghallgassa. Ha egy levél megírása közben hétszer megzavarták, hétszer hagyta abba, mindig egyforma nyugalommal és szolgálatkészséggel.

Feltűnt környezetének nagy türelme és hallgatagsága. „Elmondhatjuk róla: sokaknak titkát vitte magával a sírba” – írták halála után. Lelki egyensúlyát semmi sem tudta megingatni; mindent nyugodt önuralommal fogadott. Önmagával nem törődött, a személyére vonatkozó kérdések elől kitért. Pl. ha a konyhas nővér megkérdezte tőle, mit szeretne, ezt válaszolta: „Ezen még sohasem gondolkoztam.” Vagy pedig: „2000 jó irgalmas nővért és ezer jó misszionáriust!” Minden reggel pontosan 4 órakor kelt, akármilyen későn is jutott ágyba, akármilyen rossz éjszakája is volt (élete vége felé sokat fulladt). Csak 3–4 nappal halála előtt hagyta ezt abba, amikor az orvos határozottan megtiltotta.

1911. jan. 31-én írja rendfőnökének, hogy egészsége megrendült. Egy közelebbiről nem részletezett szomorú esetről beszél, amely nagyon megviselte szívét, mert tönkretelhetett annyira szeretett Társaságának magyarországi műveit. Mivel pedig nem tudja, „meddig szenved még el a jó Isten a földön”, javaslatot terjeszt elő utódjára nézve.

1912-ben egy rendtársa jelzi, hogy Medits rosszul van, vért köpött. Éppen lelkigyakorlatadás közben történt ez, de ügyesen eltitkolta, úgy-hogy csak a végén vették észre. Állapotát az orvos súlyosnak tartja. – Őt nap múlva azonban már ő maga ír megnyugtató sorokat rendfőnökének, boldogan köszöni imaígérését, és azzal dicsekszik, hogy az egyetemi tanár, akit az aggódó nővérek elhívtak, kijelentette: szíve olyan erős, mint egy 24 éves fiatalemberé, és élélhet akár száz évig is!

Hogy ebben azért nem hitt egészen, mutatja, hogy éppen e krízis idején írta meg végakarátát: „Megjegyzések halálom esetére” (1912. máj. 20.). Megköszöni rendfőnöke és tartományi előljárói bizalmát, jó-ságát, köszönetet mond minden kedves rendtársának is, és bocsánatukat kéri. „Elmondhatom Isten előtt, hogy sohasem sértettem meg szándékosan senkit, nem tettem senkivel szándékosan rosszat. Ha valami előfordult, csak félreértések következtében történhetett.” Ezután megadja „szellemi végrendeletét”: rendje iránti nagy szeretete és sok éves tapasztalata indította a figyelmeztetésre, hogy mindig tartsák meg lelkiismeretesen a rendi szabályokat, legyenek egymás iránt szeretettel, az előljárók iránt pedig gyermeki engedelmisséggel. Külön szívükre kőti a nővérek közötti munkát. – Most hat nagy oldalon át 19 pontból álló konkrét felsorolás következik: megírja, hol a készpénze, a mise-intenciós könyve, a hozzá küldött intenciók jegyzéke, emlékeztet minden kötelezettségre intézményeikkel kapcsolatban stb. Megemlíti pl.,

hogy egy bécsi tanítónő öreg édesanyjával együtt uzsoráskezekbe jutott. Szorult helyzetében ő a házfőnök engedelmével 600 ftal kisegítette 30 évvel ezelőtt. Ebből csak százat törlesztettek le. Valószínűleg nagy nyomorban van a kisasszony, „amiért is kérem az előljárókat, ne szorongassák szegényt. De ha fizetne, akkor fordítsák a pénzt a kedves szegényekre, — hiszen ők az uraink.“ Azt is kéri, hogy az előljárók a bécsi apostoliskolájukba fölvelt szegény sorsú fiúktól ne kérjenek túl nagy havi tartásdíjat. „Gazdag emberek gyakran ilyen házakba adják fiaikat, hogy könnyebben tanuljanak és kevesebbe kerüljenek, pedig sokszor nincs hivatásuk!!!“ Az utolsó pontban felsorolja azt a néhány jótevőt, akinek még életjáradékkal tartoznak, és részletes intézkedéseket tesz, hogy a mostani felelősök halála után ezt kik tartoznak teljesíteni az igazságosság nevében. „Fiat justitia! Ez áldást hoz.“ Végül sok imát kér bűnös lelkéért. — Egy későbbi kiegészítésben kéri, hogy a betétkönyvében lévő minden pénzét fordítsák szentmisékre lelke üdvéért, és e miséket lehetőleg rendtestvérei mondják el. „A kedves szegényeknek“ feliratú pénzhagyatékot semmiképpen sem szabad más célra fordítani.

Nagyon kedves emlékezés maradt fenn 50 éves szerzetesi jubileumáról, 1914. dec. 13-án. Medits ugyan erélyesen megtiltott minden ünneplést, sőt közölte, hogy aznap nem is lesz otthon, kimegy Piliscsabára. Csakhogy a gráci vizitátor nem így gondolta. Bejelentette látogatását, úgyhogy az ünnepelt nem szökhette meg. Amikor pedig 3 nappal előbb megérkezett, érdeklődött a nővéreknél, milyen ünnepi programot terveznek. Azok irulva-pirulva ismerték be, hogy semmit, hiszen „Így lett parancsolva.“ Mire a vizitátor: „Igaz, önök az atyának engedelmeskednek, ő viszont nekem.“ Több sem kellett a jó nővéreknek: lelkesen nekiláttak, összesürgönyözték ügyesebb rendtársaikat, és két nap alatt szerény, de bensőséges ünnepséget készítettek elő. Reggel Medits ünnepi misét celebrált, utána volt a köszöntés élőképpel, délből családias nagy rekreáció, amelynek utolsó félóráját ő is a nővérekkel töltötte. — Ez a nap mint alkonyati fényesség aranyozhatta be leáldozás felé hajló életét. Alig négy hónap múlva halott.

Személyes lelkiéletéről csak annyit tudunk, amennyit egyik füzeté alapján a Központi Lapban a már jelzett kis cikk közölt. Nagy rendszeresség és nagy bensőség jellemezte. Már fiatal korától kezdve szokásba vette, hogy mintegy megállapodott a jó Istennel bizonyos jelekben, rövidítésekben. Pl. GAEL ezt jelentette: G — Gott (Isten jelenlétének tudata), A — Anbetung (imádás), E — Ehre (dicsőség Istennek), L — Liebe (szeretet). Reggeli programjában ilyeneket olvasunk: „Gyorsan rendbehozok mindent, úgyszintén lelkemet is.“ „Elmélkedés alatt szeretetteljes párbeszédben érintkezem Istennel, s ha nem megy, akkor a keresztút vagy a rózsafüzér titkairól elmélkedem.“ Nagy súlyt fektet

arra, hogy szóbeli imáit értelmesen, hangsúlyozva, elsietés nélkül végezze. Általában „semmit sem végzek megszokásból, és mindenre elég időt szánok. Ha valamit elsietek, legfőljebb 5 percnyi időt nyerek, de amellet végtelen sokat veszítek.” Minden órában lelkiáldozást végett.

„Ne veszíts el több időt! – biztatja magát. – Legfőljebb 20 évéd van még hátra, és akkor semmit sem tehetsz többé az örökkévalóságon át.” Ugyanakkor a nővéreket, különösen a gyenge egészségűeket sokszor vigasztalta azzal, hogy haláluk után tovább munkálkodhatnak Istenért, egészen az utolsó ítélet napjáig. „Csak meg kell kérniök a jó Istent, engedné meg, hogy haláluk után is működhessenek dicsőségének előmozdítására.” Egyik nővérnek pedig ezt mondta: „Ha meghal, álljon be a misszióba, és a szegény bűnösöket fülüknel fogva vezesse a szentgyónáshoz.”

Bátor és energikus cselekvésének titkába a következő jegyzet világít be: „Igen fontos ügyekben: 1. a drága isteni Kisdedet a karjaimba veszem. 2. Vele együtt a leggyöngédebb kifejezésekkel könyörgök a mennyei Atyához, hogy segítsen. 3. Ez isteni Gyermekkel szívemben határozottan megparancsolom azoknak, akiktől a segítség függ, hogy segítsenek.”

Spiegl rendtársa szerint „olyan jellembeli tulajdonságai és tehetségei voltak, amelyek ritkán egyesülnek ugyanabban a személyben. Jámbor volt, imádságában mindig nagyon áhítatos, prédikálásban és gyóntatásban buzgó, amellet azonban állandóan vidám és jó hangulatú. A szentmisét szinte feltűnően gyorsan mondta, mégis nagy áhítattal. A legkisebb apróságokig menő hűséggel megtartotta a szent szabályt, pl. otthon nem fogadott látogatót engedélykérés nélkül, mégis nagyvonalú volt munkáiban, úgyhogy több egyesületet alapított, több templomot és lelki célokra szolgáló házat épített. Sokat tevékenykedett kifelé, mégis nagy becsülete volt a társulat belső ügyeiben is.” Tegyük hozzá a legfontosabbat: kitűnő gyakorlati képességek egyesültek benne mély lelkiséggel.

Egyenes tartását, jó kedélyét, munkás napi programját szinte haláláig megőrizte. Nem volt soká beteg. Halála előtti napon még nagy keservesen a szentmisét is bemutatta. Bár olyan gyenge volt, hogy segítség nélkül felülni sem tudott, a testvérrel felöltöztette magát, és dagadt lábára még a csizmát is felhúzatta, hogy minél tiszteletteljesebben jelenjék meg Isten előtt. Így vonszolta magát az oltárhoz utolsó áldozatára. Másnap, 1916. jan. 7-én, félévvel aranymiséje előtt, csendesen, nesztelenül elaludt.

Temetésén megjelent Fetser győri püspök, sok pap, a nővérek, tisztelőinek és lelki gyermekeinek sokasága. A ravatalon lefényképezték. Életében ezt nem nagyon engedte; egyetlen fényképe maradt ránk,

Janssen Arnold társaságában, egy csoportképről kinagyítva. (Borne-mann füzetében). Állítólag jubileuma alkalmából a provinciális megparancsolta neki, hogy csináltasson fényképet magáról, de ezt senki sem találja. Most mindenesetre már nem tiltakozhatott. Ez a kép van emléklapján, nagyban pedig a St. Gabriel missziós ház 50 éves jubileumára kiadott füzetben látható. A szó szoros értelmében mosolyog rajta, a jól végzett munka édes nyugalmával.

Rendje krónikájában sokakról hoztak részletes nekrológot. Róla nem. A világháború alatt hiányzott az idő és az erő; utána pedig emléke lassan elhalványult. A nővérek ugyan készültek lelki hagyatékának összegyűjtésére és életrajzának megírására, — de sajnos a háborút követő zavaros időkben az iratok megsemmisültek. Pótolhatatlan veszteség. Mégis maradt három országban elég adalék ahhoz, hogy életét, alakját magunk elé állíthassuk. E rövid áttekintés írója itt mond hálás köszönetet mindazoknak — otthon és külföldön —, akik a szép feladatban jószívvel segítségére voltak. Hátha ez a kis tanulmány felébreszti az érdeklődést iránta, és olyanoknak is kezébe jut, akik bővíthetik a reá vonatkozó ismereteket.

Dr. Nagy Bozidar*—Vojnović Magda

IVAN MERZ, A HORVÁT IFJÚSÁG APOSTOLA

Több mint 50 év múlt el Merz Iván halála óta, emléke azonban igen elevenen él nemcsak Zágrábban, hanem az egész horvát nép körében is. Mi volt az ebben a fiatalon elhunyt zágrábi tanárban, ami még mindig vonzó és lelkesítő, azoknak a nemzedékeknek is, akik nem ismerték személyesen? Még be sem töltötte harminckettedik életévét, amikor eltávozott az élők sorából, miután hat évig mint tanár működött a horvát fővárosban, — mégis olyan mély nyomot hagyott hazája katolicizmusában, olyan fényt gyűjtött, hogy sugarai napjainkig is elérnek. Szeretnénk bemutatni ennek a fiatalembernek — mondhatnánk, napjaink emberének — lelki nagyságát, mert jelentősége messze túlhaladja határainkat.

Szabadelvű nevelés

Dr. Merz Iván Bosznia Banjaluka nevű kisvárosában született 1896. dec. 16-án. Édesapja, Csehországból odaszármazott német, az osztrák—

* A keresztnév jelentése: „Isten ajándéka”.

magyar monarchia katonatisztje volt, s egyben mint a helyi vasútállomás főnöke dolgozott. Édesanyja kanizsai magyar. Szülei csupán községi hagyományok szerint voltak katolikusok; minden mélyebb vallási élet hiányzott belőlük. Ivánnak „tisztességes polgári nevelést” biztosítottak, minden vallási alap nélkül. Így a kislány olyan szabadelvű környezetben nevelkedett, amely minden világi értéket érdemén túl becsült. Természeti adottságai közül kitűnt művészi érzéke, amely különösen az irodalom iránti érdeklődésben nyilvánult meg.

Az elemi iskolát és a gimnáziumot szülővárosában végezte, majd 1914-ben érettségizett kitűnő eredménnyel. Bár az iskolában tanult hittant, ennek – mint maga mondta – nem sok hasznát vette a lelkiéletben. Gimnáziumi éve alatt pozitív hatással egyedül anyanyelv-tanára, dr. Markovics Ljubomir volt a fiatalemberre. Évekkel később így fogalmazta meg azt a mély benyomást, amelyet tanára keltett lelkében: „Ő mentett meg az örökkévalóság számára.” Markovics érett katolikus értelmiségi volt, aki jellemével, széles körű műveltségével és őszinte, mély vallásos meggyőződésével imponált diákjainak, különösen Ivánnak. Rajta keresztül az isteni kegyelem vezetésével megtalálta a hithez és az igazi értékekhez vezető utat.

A tiszti akadémia neveltje – egyetemista – katona

Érettségi után szülei kívánságára a bécsújhelyi tiszti akadémiára kerül. Mindössze három hónapig maradt ott, mivel sohasem volt kedve a katonáskodáshoz. Akadémiai tartózkodása mégis hasznára vált, mert itt ismerkedett meg közelebbről környezete erkölcsi nyomorúságával. Növendéktársainak iszákossága, kicsapongása, káromkodása és trágár beszéde végtelen undort váltott ki benne.

Ezután édesanyja kívánságára beiratkozott a bécsi egyetem jogi karára. Közben már javában dúlt az első világháború. 1915-ben Ivánt is behívták.

Az első világháború véreben és lángjában

Alapvető katonai kiképzés után az olasz frontra vezényelték. A háború végéig ott is maradt. A háború sokak lelki elszegényedésére szolgált; őt azonban vallási téren nagyon meggazdagította. A halállal állandóan szembenézve, különféle szenvedéseknek kitéve, annyi embert látott elveszni maga körül, annyi emberi tragédiát figyelt meg, hogy mindennek hatására lemondott irodalmi-esztétikai világnézetéről. A háborúból edzetten, hitében megerősödve került ki, teljes tudatában annak, hogy az életnek csak akkor van értelme, ha keresztyény. Életrajzírói szerint éppen a háború járult legnagyobb mértékben hitbeli meggyőződésének megerősödéséhez.

Tanulmányok európai fővárosokban

A háború után Bécsben folytatta tanulmányait. Végre beiratkozhatott oda, ahová már régen vágyott: az irodalom, a germán és román nyelvek tanulmányozására. 1920-ban francia ösztöndíjat kapott, és Párizsba került, ahol a Sorbonne és az Institut Catholique diákja lett.

Egyetemista korában már mély lelkiéletet élt, amelyet zágrábi éveitől tovább fejlesztett. Bécsi tartózkodása alatt beiratkozott a horvát egyetemisták „Hrvatska” (Horvátország) nevű szervezetébe, és ott titkári szolgálatot teljesített. Kollégáival együtt szorgalmasan készült arra az apostoli munkára, amelyet később hazájában végzett. Párizsi éveitől társaival együtt beiratkozott Páli Szent Vince egyesületébe, és gondoskodott a párizsi szegényekről. Tanuláson kívül más módon is szélesítette kulturális látókörét. Színházba, operába, hangversenyre járt, megismerkedett több katolikus ifjúsági szervezet tagjaival, valamint több katolikus társadalmi munkással.

Még középiskolás korában naplót kezdett vezetni. Ezt a tisztí akadémián, majd később a fronton, valamint Bécsben és Párizsban is folytatta. Így maradt meg az a sok értékes oldal, amelyeken keresztül szinte lépésről lépésre figyelemmel kísérhetjük lelki fejlődését. Nem egy ma élő fiatalember találhat sok közöset ezekkel a feljegyzésekkel. Iván mindent feljegyzett naplójába: kételyeit, gyanakvásait, gyötrődéseit, szilárd világszemlélet utáni vágyát és erre való törekvését, az első ifjúkori szerelem emlékeit, benyomásait az olvasott könyvekről, színházi látogatásairól; vallásos élményeit, imáit.

Bécs, 1915. V. 17. — Az életem egy nagy kérdőjel. Napról napra tűnik gyermeki hitem. Hiányzik az a régi megkülönböztetés a jó és a rossz között. Azt kérdezem magamtól: valóban jó-e mindaz, amit azelőtt jónak tartottam? Mi az a „valóban jó”, és létezik-e jó? Nem előítélet-e minden világszemlélet? És állandóan így élek és kérdezek. Csak amit magam előtt látok, arról látom, hogy léteznek... Van-e Isten, vagy nincs? És mit értünk Isten nevére? Tény, hogy Ő létezik, hogy érzem őt magam körül, magamban, itt, ezen a helyen, ott, mindenütt. Dallamai kitöltik a világot. Minden ember érzi valami nagyobb és örökkévalóbb lehetét... Tehát van Isten. Akkor azt kérdezzük: mi az az Isten, milyen? Imádkozhatunk-e hozzá? Személyes-e? Ezekre a kérdésekre bensőnk felel egyes egyszerű esetekben. Megbántom a szüleimet, nagyon sajnálom. Ez annak a bizonyítéka, hogy az az érzés, hogy igazságtalanságot követtünk el, nem előítélet, hanem bennünk igazság van. Az igazság elv, amely bennünk van, és egész bensőnk felindul, ha ez ellen az elv ellen cselekszünk. És Az, akit magunk körül érzünk, akiről az ész arra a felismerésre jut, hogy örök, aki felé a lélek akaratlanul is törekszik, ő lesz valójában az igazságosság. Ezzel jutunk el a személyes Istenhez. Ő létezik, és én erősen hiszem, még a kísértés legnehezebb perceiben és

kételyeiben is, hogy ő az egyetlen, örök, nagy Isten. És ha ő létezik, már arra következtethetünk, hogy életünknek van értelme . . .

Banjaluka, 1915. IX. 5. — Hogy megint beszéljek magamról legjobb barátomnak: egész nap szörnyű lelkiállapotban voltam. A templomban nem tudtam igazán összeszedett lenni, állandóan kérdések törtek rám, hogy nem áltatom-e, nem ámítom-e magam, nem beképzelés-e mindez. Ehhez járult a természettel való borzasztó összeütközésem . . . Vagy katolikus, vagy semmi, mondom megint. De miért vannak ezek a szörnyű kételyek, ez az önmagam gyötrése? Emellett itt az emberben az önzés, hogy undorodnia kell önmagától. Igaz, most már egy kicsit kikerültem ezekből a zavaros érzésekből. Szemem előtt a Madonna képe bíborban . . .

Párizsi naplóját lapozgatva és akkori levelezését olvasva látjuk, hogy már akkor teljesen kialakult jellem volt, és mélyen áthatotta a hit. Ennek a hitnek akarta szentelni egész életét. Párizsból egyszer a következőket írta édesanyjának: „Tudod, hogy az egyetemi élet Bécsben, majd a háború, tanulmányaim és végül Lourdes meggyőztek arról, hogy a katolikus vallás az igazi, és azért egész életem Krisztus Urunk körül forog” (1921. okt. 20.). Ez év január 20-án írja naplójába: „Apuka január 12-én, ezüstlakodalma alkalmából, 20 év után először járult szentáldozáshoz. Jézus Szívéhez intézett imáim meghallgatásra találtak! A levélben, amelyet írt, a megtérés tipikus példáját látom. Természetfölötti erő térítette meg: a Kegyelem. Még Anyuka okoz gondot.” (Édesanyja csak Zágrábba jötté után tért meg; akkor már nem vezetett naplót, így erről közelebbit nem tudunk.)

Új ember Zágrábban

Miután befejezte tanulmányait, 1922 őszén Zágrábba érkezett, ahová szülei már előzőleg átköltöztek. Az érseki gimnáziumban kapott állást, mint a francia és német nyelv tanára. Ebben az állásban maradt rövid élete végéig. A következő évben ledoktorált a zágrábi egyetem filozófiai karán. Doktori értekezésének címe volt: „A liturgia hatása a francia írókra Chateaubriand-tól a mai napig.”

Abban az időben sok horvát fiatalember tanult külföldön. Tanulmányaik befejezése után sokan hazatértek, de hazatértük semmi feltűnést nem keltett. Ivánnál másként volt. Sztankovics Marica, későbbi munkatársa szépen fejezte ezt ki: „Látóhatárunkon új ember tűnt fel. Olyan ember érkezett, akinek számára a hit nem hagyomány, hanem élet volt, és a katolikus munkát nem sportnak, hanem a halhatatlan lelkekért való harcnak tekintette.” (Zivot (Élet) c. folyóirat, 1938. 5. sz.)

Iván tudta, mit akar; egész életprogram volt előtte. „Élethivatásom a katolikus hit” — írta édesanyjának Párizsból. Ezt a hivatást minden várakozáson felül betöltötte, munkatársai bámulatára. Mit tett az „új

ember“ Zágrábban? Életének és munkásságának zágrábi hat évét a következő szavakkal jellemezhetnénk: A megtestesült szeretet volt Isten és ember iránt, amely nem ismert semmiféle magánérdeket. E két keresztény parancsot a hősiességig teljesítette, még hozzá naponta, kitartóan, utolsó leheletéig hűségesen.

Kívülről nézve élete egészen mindennapi élet volt. Tanári hivatását és egyéb kötelességeit lelkiismeretesen teljesítette, szabadidejét pedig a katolikus ifjúsági munkának szentelte. Az utóbbi téren nem volt egyedül: akadtak a világi hívek között többen, akik katolikus társadalmi munkát végeztek. Benne azonban volt valami egészen különös, egyedülálló. Természetfeletti szépségű lelkének gazdagsága munkásságában jutott kifejezésre. Sokan mondták róla, hogy közelében Isten különleges jelenlétét élték meg, és ez a jelenlét mintha belőle sugárzott volna ki.

Részesülés Isten benső életében

Miben áll dr. Merz Iván lelki nagyságának titka? Milyen forrásokból merített erőt munkájához, táplálékot lelkének? Amikor egy ankét alkalmával azt a kérdést tették fel neki: mi is az a lelkiélet, így válaszolt: „A lelkiélet elmélkedés az isteni dolgokról; Isten benső életében való részesülés, bizonyos módon Istenné alakulás.” – Szükség van-e a lelkiéletre? – „Igen. Mert anélkül megszűnnénk létezni. Anélkül az élet pokol lenne.”

Nem kétséges, hogy intenzív lelkiélet volt az az igazi forrás, amelyből apostoli működése táplálkozott. Imaéletének központjában a mindennapi szentmise és szentáldozás állt. Naponta negyedórás elmélkedést végzett, mint ahogyan maga mondta egy ankéten. Napi ájtatosságai közé tartozott az olvasóimádkozás is. Hetenként többször a délutáni órákban a Jézus Szíve bazilika karzatán észrevétlenül és zavartalanul végigjárta a keresztutat. Szívesen és gyakran végzett szentségimádat. De Iván nemcsak imádkozott: az ima apostola is volt. Számos, különböző folyóiratokban közölt cikke buzdította az olvasókat a lelkiéletre. Lakásán csoportösszejöveleteket rendezett, amelyeken a jelenlevőket az elmélkedő imára tanította. Nem volt egyetlen rend vagy intézmény tagja sem, és nem kötötte magát semmilyen előírt imamódhoz. Mindaz, amit imádkozott és ahogyan imádkozott, szabadon, önként, természetesen, szívből jött. És pontosan így rokonszenves nekünk, így vonzó és követésre buzdító.

A liturgikus megújhodás úttörője

Ha mélyebben akarunk Merz Krisztushoz való viszonyának lényegébe hatolni, lehetetlen mellőznünk a liturgia területét. Még bécsi tanulmányai alatt felébredt érdeklődése a liturgia iránt. Párizsban szedte

össze az anyagot doktorátusához, amelyet – mint már említettük – később Zágrábban védett meg. Ő maga is mély liturgikus életet élt. Mindennapi szentmiséjét nagy francia–latin misekönyvből kísértte, az Egyház imáinak minél tökéletesebb megértésére törekedve. Előadásokat tartott és lelkes cikkeket írt a liturgiáról. Programadó cikkében, amely a „Luc” (Fény) c. folyóiratban jelent meg (1924. 1. sz.), „Lelki megújulás a liturgia által” címmel, így írt: „A liturgikus elmélkedés által minden katolikus naggyá és univerzálissá válik. Személyes érdekeit elhagyva úgy kezd érezni, mint ahogyan maga az Egyház, a mérhetetlen Krisztus tükörképe érez. Minden egyes lélek a liturgia alapján nevelődik. Mondhatnánk, hogy a liturgia a szó legszorosabb értelmében pedagógia, mert segítségével a hívő lélekben átéli Krisztus örök életének minden szakaszát...”

„Liturgia és művészet” c. cikkében (Zivot 1924, 4. sz.) a következőket mondja: „A katolikus szertartás szépsége olyan csodálatos, hogy aki egyszer megérezte ezt a szépséget, lelkében arra vágyik, hogy mindent otthagyjon, és egész életét liturgikus imában töltsen, éjjel-nappal szüntelenül dicsőítő himnusz énekelve a legszentebb Szentháromságnak.” A jezsuita P. Vrbaneck, gyóntatóatyja és lelkivezetője mondta egy alkalommal, hogy Ivánnak a liturgia jelentette a művészetet és az életet. Ő maga is így nyilatkozott imént említett cikkében: „A liturgia művészi egész, amelyben az összes művészet részt vesz, és amely minden művészetre kihatással volt.”

Amikor 1921-ben megjelent a római misekönyv horvát nyelvű fordítása, ő írta meg a recenzióját „Elmélikedés a Római Missaléről” címmel. Többek között ezt is megjegyezte: „Egy ilyen alapvető mű fordítása korszakalkotó jelenség irodalmi életünkben. Mi több, mondhatnánk, hogy ez a könyv a legértékesebb mű, ami valaha is horvát nyelven megjelent.”

Szemünk előtt tartva mindazt, amit Iván tett a liturgiáért vagy mondott róla, igyekezetét és erőfeszítéseit, hogy a horvát katolikusok között fölébressze a liturgikus tudatot és a liturgikus életet, jogosan nevezhetjük őt úttörőnek a liturgikus megújulás terén Horvátországon.

Egyházas szív

Másik nagy szívügye az Egyház volt, a római pápával az élén. Kevés olyan ember található Isten kiválasztottjai, az oltár jelöltjei között az utolsó századok folyamán, akinek életszemléletében ennyire kifejezésre jutott volna Krisztus misztikus testének megértése. Erről tanúskodik egy ezzel kapcsolatos ankét-kérdésre adott felelete is: „Miért szeretem a katolikus Egyházat és a Szentatyát?” – „Mert benne (az Egyházban) látom forrón szeretett Üdvözlőm és Istenem, Jézusom tiszta képét, minden tökéletességével, a Szentatyát pedig úgy tekintem, mint

Istenemet és Uramat emberi alakban.” Ezek a szavak egy Pál lelkéhez hasonló lélekről tesznek tanúságot, amely mélyen behatolt Krisztus titokzatos testének titkaiba.

Szeretete az Egyház iránt nem volt csupán magánügye. Apostoli munkásságával szóban és írásban igyekezett az emberek lelkében felébreszteni a tudatot: mi is voltaképpen az Egyház, mégpedig az egyetemes Egyház, élén a pápával, Krisztus Urunk helyettesével. Ezzel kapcsolatos munkássága igen széles körű volt, mindez azonban egy célhoz vezetett: hogy az egyetemes Egyház minél intenzívebben legyen jelen a horvát részegyházban. Erre törekedett, amikor a XI. Pius által kezdeményezett Katolikus Akció elveit igyekezett megvalósítani hazájában (erre még visszatérünk), amikor a pápai körlevelek tanulmányozására serkentett, vagy amikor egy külön „Pápai Nap” bevezetésén fáradozott.

„Merz a pápai körlevelek embere volt” – emlékezett meg róla a horvátok bíborosa, Franjo Seper, aki személyesen ismerte. „Számára szent volt a pápa szava. Sentire cum Ecclesia – az Egyházzal érezni, ennek megtestesülése volt. Nem volt ez csupán valami katonás engedelmesség vagy szótfogadás, hanem az Egyház iránti szeretet nyilatkozott meg minden szavában.”

Ifjúsági vezető

Még tanulmányi éveit alatt kapcsolatot tartott fenn több európai ország katolikus szervezeteivel. Tanulmányozta munkájukat, szabályzatukat, tevékenységüket, eljárás módjukat. Figyelemmel kísért a katolikus mozgalom fejlődését hazája fiataljai között is.

Röviddel Zágrábba érkezése után a már fennálló Katolikus Ifjúsági Szövetség elnökévé választották. Többekkel együtt a Szövetség szükséges átszervezését szorgalmazta. Fáradozásai eredményeként az Ifjúsági Szövetség egy év leforgása alatt a Horvát Sasok Szövetségévé alakult át. Iván élete végéig titkára és alelnöke volt. A megújult szervezet célja az ifjúság nevelése volt vallási, értelmi, erkölcsi és testi téren. Ivánnak köszönhető, hogy erőteljes vallási-kulturális jelleget kapott. Az előbbi már abban a jelszóban is megnyilvánult, amelyet az ő indítványára fogadott el és tett magáévá a Szövetség: „Áldozat – Eukarisztia – Apostolkodás.” Meggyőződése szerint minden katolikus szervezet célja és minden nevelés célja is egyben „minél több embert egyesíteni Jézussal az Oltáriszentségben már itt a földön, hogy minél többen támadhassanak fel Vele elválaszthatatlanul egyesülve az örökévalóságban.” A szervezet szabályait, az „Aranykönyvet” is ő állította össze, új irányzatokkal és eszményekkel gazdagítva szlovén nyelvű mintáját; ilyen volt pl. a szeretet és odaadás az Egyház és Krisztus Urunk helytartója, a pápa iránt.

Apostoli munkájának tudományos alapot is adott: két évig (1923–1925) P. Alfírevic SJ vezetése alatt magánúton keresztény filozófiai és teológiai tanulmányokat végzett.

A fiatalok, akikkel naponta érintkezett, nemcsak apostolukat és eszményi vezetőjüket látták benne. Mindannyiuk igazi, őszinte barátja is volt. Különösen olyankor számíthattak jószándékú irányítására, amikor egy-egy fiatal életét a neki megfelelő helyes útra kellett terelni. Ilyesmiben felülmúlhatatlan volt. Sok, ma már magas korban lévő akkori fiatal, férfi, nő egyaránt emlégeti ma is szeretettel és bölcs megfontolással adott tanácsait, a tőle kapott segítséget, amellyel az élet igazi értékei felé irányította útjukat.

Az Egyház hihetetlenül élénken élt benne, és volt jelen minden tevékenységében. Igyekezett kiszélesíteni kortársainak kereszténységét, és megértetni velük, mi a „katolikus”. Emlékeztette a keresztényeket, hogy életüknek összhangban kell állnia azzal, amit hisznek, hogy következetesen kell a hit szerint élni. Vallotta, hogy a teológia nincs kizárólag a papok számára fenntartva, és szükséges, hogy az értelmiségiek vallási műveltsége összhangban legyen világi műveltségükkel. Hiszen nincs szomorúbb, mint amikor egy egyetemi végzettségű embernek olyan elképzelései vannak a vallás terén, mint egy tíz éves gyereknek.

A Katolikus Akció lelkes munkása

XI. Pius pápa 1922-es körlevele után egy évre Jugoszlávia püspökei is közös körlevélben ajánlották a híveknek a Katolikus Akció megszervezését az országban. Amint a pápai körlevél megjelent, Iván munkához látott. Jellemét ismerve csak természetes, hogy kész volt engedelmesen véghez vinni Krisztus helytartójának óhaját, lelkesen válaszolt a világiaknak szóló felhívására, hogy vegyenek részt az Egyház apostoli tevékenységében. Nem egy külön szervezet megalakítása lebegett a szeme előtt, hanem a már fennálló katolikus egyesületekbe igyekezett belevinni a Katolikus Akció eszményeit és elveit. Sajnos azonban gyakran ütközött ellenállásba, megnemértésbe. „Gyakran mondtuk neki, hogy forradalmár – emlékezik P. Jäger SJ –, hogy azzal, hogy a pápa elképzeléseit a mi közéletünkbe igyekszik bevezetni, forradalmat csinál. Ilyenkor azt felelte: „Különös egy forradalom, elismételni, amit a Pápa mondott!” Nagy türelemmel, szelídséggel és keresztény megbocsátással ellenfelei iránt sikerült mégis áttörésre segítenie a Katolikus Akció eszméit a horvát katolikusok között.

Mindenkor tisztaság a jelszó

Ahhoz, hogy jobban megérthesse a fiatalokat, jövőző vezetőjüknek is át kellett élnie mindazt, amit minden jóerkölcű fiú és lány átél

ifjúsága válságos évei alatt. Iván naplója mutatja, milyen mély nyomot hagyott lelkében az első, ifjúkori szerelem élménye, és főleg hogy milyen elhatározásra jutott ennek következményeképp. Ugyanis még középiskolás korában beleszeretett egy lányba. Sajnos, az igen „könyvű” felfogású volt; ezt Iván is észrevette. Amikor az iskolai vakáció alatt a lány egy másik városban tartózkodott, hagyta magát elcsábítani, majd kétségbeesésében öngyilkos lett. Ennek hatása sokáig elkísérte hősünket.

Banjaluka, 1915. XII. 12. — Megbékéltem, talán örökre, a természettel. A női elem eljátszotta életemben azt a szerepet, amelyet el kellett játszania. Itt nincs több dolgom nőikkel. Nem akarok szerelmes lenni, ez érzékiséggé fajulhat. A többi nőnek életemben csak baráti szerepe lehet, egészen finom baráté. De borzasztó, ha elgondolom, hogy mindig egy olyan társadalomban kell forognom, amely tele érzékiséggel. A napokban tisztaságot fogadtam házasságig a Boldogságos Szűznek. Lehet, hogy a tisztaság halálomig tart.

Korán felismerte, hogy a keresztény élet örök harcot jelent, megpedig elsősorban önmagunkkal: bensőnkben összhangot igyekszünk teremteni, rendet bevezetni szenvedélyeink és ösztöneink közé. Szívesen vette fel ő is ezt a harcot, hogy lelkéből a kegyelem segítségével kialakítsa Isten remekművét. Majd minden évben lelkigyakorlatot tartott, ezek alatt sok jegyzetet készített, amelyek mutatják, milyen élesen törekedett a keresztény tökéletesség elérésére. Íme néhány feljegyzése:

1923. XI. 8. — Megkérdeztem az Uristent, nem látnám-e magam szívesen halálomkor mint papot vagy szerzetest. Semmi különös világosságot nem kaptam e tekintetben. Egészen boldogan halnék meg ebben a helyzetben is, amelyben vagyok, csak attól félek, hogy a katolikus szervezetekben végzett munkámban, az írásban stb. eddig inkább személyes rokonszenvemet követtem és nem azt, ami Isten érdekét jobban szolgálja. Azért kellene, hogy továbbra is ebben a környezetben dolgozva, amelybe Isten akaratára helyezett, valakinek az irányítását kövessem, — vagyis azok vezetését, akiknek hivatása és élete a Szentlélek közvetlen hatása alatt áll . . .

1926. III. 28. Virágvasárnap. — Krisztus Király vezetése alatt küzdve, életem végéig megfeszítettnek kell lennem. Krisztus Jegyesét is századokon át keresztre feszítették, — nekem is részesülnöm kell ebben a dicsőséges hasonlatosságban. A kereszt nélküli, kellemes élet számomra szegységteljes kellene hogy legyen. Azért boldognak kell lennem és Jézus hadserege normális állapotának kell tekintenem — nem morgolódva, mint eddig — nehéz állapotbeli kötelelességeimet, amelyek gátolnak az elegendő egyéni tanulásban és a munka végzésében . . .

III. 29. — A Megváltó Názáretben egészen 30. évéig végzett teljesen technikai munkát. Ács volt. Azt a munkát más is elvégezhetné volna. Ő nem azért jött a világba, hogy ács legyen, de mégis végezte ezt a munkát, majdnem egész életében.

A tanulság számomra: a Megváltó példát ad, hogy magamnak is egészen technikai munkának kell alávetnem magam; olyanoknak, amelyeket helyemben más is elvégezhetne, talán még jobban (iskola). Lemondani egyéniségemről és olyan munkát végezni, olyan téren, ami nem felel meg meghatározott egyéniségemnek: azért szükséges, hogy le tudjam küzdeni a magam akaratát — *superbiam vitae* (az élet kevélységét). Azért örömmel kell továbbra is állapotbeli kötelességeim nehéz keresztjét hordoznom, hogy ezzel kenyeret keressek. Az Atya akaratának ilyen teljesítése legyen a Katolikus Akcióban végzett munka áldásának záloga.

Egyre erősödött benne egy nagyobb, tökéletesebb szeretetre szóló hívás, hivatás, ahogy Isten egyre jobban kitöltötte lelkét. Bár tiszteletben tartotta a keresztény házasságot, a tisztaság és szüzesség egyre nagyobb erővel vonzotta. Mielőtt bevonult katonának, ezt jegyezte naplójába: „A jelszó tisztaság és mindig tisztaság kell, hogy legyen.” 1923-ban, Szeplőtelen Fogantatás ünnepén egész életre szóló tisztasági fogadalmat tett: szíve minden szeretetét Krisztusnak adta, hogy így kiterjeszthesse minden emberre, akivel csak életútján találkozik.

Törekedett a fiatalokban is segíteni a keresztény beállítottság kifejlődését a szerelem, házasság, tisztaság, nemiség tekintetében. Ide tartozik egy kis írása „Te és ő” címen az érettebb, házasságra készülő férfifiúsnak. Beszélt a családról, a nők helyzetéről a modern társadalomban, a táncról, filmekről, könyvekről, divatról. Felhívta a lányok figyelmét arra, hogy az a gyengédség, amelyet nőlegényüktől vagy nőlegényjelöltjüktől elvárnak, sokszor olyasmit idézhet a másokban elő, ami már a bűnnel határos, vagy bűn. Természetesen sok olyan megnyilvánulása van, amit csak az akkori körülményekre lehet alkalmazni. *A Boldogságos Szűzanya tisztelője*

Csak töredékesen mutatnánk be Merz Iván lelkeségét, ha nem tenénk említést a Boldogságos Szűz iránti nagy tiszteletéről. Különösen a Lourdes-i Szűzanya alakja volt előtte kedves. Többször is meglátogatta Lourdes-ot, és ő maga is szervezett zarándokutakat a Szűzanya városába. Előadásokat tartott, cikkeket írt a Lourdes-i Szűzről. Egy barátjának írt leveléből idézünk: „Lourdes-ban az ember valóban a mennyország „előízét” érzi. Igen, Lourdes-ban tanultam meg, mi is az a rózsafűzér, amely azután legjobb barátommá vált. Azelőtt is imádkoztam a szentolvasót, természetesen a hit szellemében, de Lourdes az értelem hitéhez érzelmi mozzanatot adott.”

Egy lánynak a következő szavakkal ajánlotta a szentolvasó imádkozását: „Ha nehéz lesz az élete és eléri a gondok, fogja a Szűzanya

olvasóját, és az meg fogja vigasztalni, ad erőt, hogy mindent békésen viseljen el, önmaga teljes alávetésével Isten akaratának.”

Lourdes-dal kapcsolatban minden elsősorban akkor érdekli, ha az hathatós védelem és bizonyíték a katolikus hit igazsága mellett. Itt látta szinte megfoghatóan megvalósulni azt, hogy Mária Krisztushoz vezet. Lourdes-i élményei nagy hatással voltak rá. Lelkesen ír a hit látható megnyilvánulásairól, amelyek szeme előtt játszódtak le, és amelyekről úgy érezte, hogy az embert a természetfeletti valósághoz viszik közelebb:

Lourdes-ban először hatalmába kerít egy érzés, hogy ő van ott, Isten Anyja, nagyobb és hatalmasabb és szebb, mint azok a pire-neusi óriások, amelyek Lourdes-ot körülveszik... Tehát – Ő áll előtted, és ez olyan valóságos érzés, hogy nem tudsz tőle szabadulni. A hívek ezrei, éjjelente égő gyertyákkal mindannyian, kapaszkodnak a domb serpentinjén fölfelé, szüntelenül énekelve: Ave, Ave, Ave Maria. Minden remegő lángú gyertya egy lélek, amely holnap vagy pár év múlva Hozzá megy...

A Szűzanya iránti őszinte tisztelete nagy hatással volt barátaira és fiataljaira. Különösen a leányifjúság tudta ezt értékelni, mert Iván tudatosan keltette fel szívükben, és ezzel az élet értékei felé irányította őket: a tisztaság szeretete, az anyai hivatás igazi értékelése felé.

Irodalmár és a toll apostola

„Nagy tehetség, a felfogás, elbírálás és akarat terén is” – írta lelki-vezetője, Vrbanek atya, Iván életrajzában. „Képes volt megtanulni tíz nyelvet, két doktorátushoz szükséges anyagot, és négy képesítést szerzett: a tiszti, tanári, írói és papi pályára”, bár sohasem lett belőle pap.

Fölmerülhet a kérdés: miért nem? Ő maga megfelelt rá már idézett naplójegyzetében: nem érzett rá hivatást. Hiszen az élet és az apostoli munka – különösen napjainkban – nemcsak papokat, hanem laikus apostolokat is nagy mértékben igényel. Egy laikus oda is eljuthat, ahová papot be sem engednének, különböző előítéletek miatt. Hierarchia és laikusok együtt alkotják az Egyházat, Isten népét! És ma a világiaknak is segíteniük kell, amennyire csak lehet, Isten országának kiépítésében, amit azelőtt leginkább csak a papok végeztek. Úgy látszik, Iván ezt már akkor megérezte; nagyon is új utakon járt, messze meghaladta korát, és talán ma jobban megértjük, mint a maga idejében.

Középiskolás korától kezdve sokat olvasott, főleg irodalmi értékű könyveket, valamint sok teológiai művet, amelyek kiszélesítették vallási látókörét. Irodalmi tehetségét is Isten szolgálatába állította. 385 oldalas disszertációján kívül, amelyet francia nyelven írt, és naplóján kívül, amely átírva 800 oldalt tesz ki, hat kisebb-nagyobb könyvet adott

ki, és több mint száz cikke jelent meg katolikus folyóiratokban. Cikkei a feldolgozott téma szerint a következő főbb csoportokba sorolhatjuk: irodalomkritika, liturgia, katolikus szervezetek, Katolikus Akció, Róma és a pápa, Lourdes, időszerű erkölcsi problémák és vegyes témák.

Mindenkinek mindene lett

Tömérek fáradozása felebarátai, különösen a fiatalok lelki java érdekében nagy szeretetéről tanúskodik. Ez a szeretet azonban nem maradt elméleti szinten, hanem a mindennapi élet egészen kézzelfogható számtalan szükségéig szállt le. Fizetése egy tizedét a szegények között osztotta szét. Sok bécsi, párizsi és főleg zágrábi szegény család tapasztalta jószívűségét. „Azok a napok – mondta egyszer egy fiatal tanítónőnek (az illető azon panaszkodott, hogy egész napját elfecsérelte útlelbeszerzésre egy Lourdes-ba készülő zarándokcsoport számára) –, amelyeken semmit sem teszünk másokért, elveszett napok.” Szeretete megértéssel volt olyan esetekben is, amelyek másokból ítéletet vagy megbélyegzést váltottak ki, mint pl. bukott lányok vagy papi, szerzetesi hivatásukhoz hűtlenné vált személyek. Mária Franciska nővér, aki annak idején a zágrábi rendőrségnél dolgozott mint pedagógus, mesélte: Iván mindig a jó pásztor szeretetével hallgatta végig beszámolóit utcára került lányokról vagy kiskorú bűnözőkről, és nehéz munkájához mindig nagy erkölcsi segítséggel járult. Bármilyen szerszolgáltatásról volt szó, akár lelkiezésről, akár állásszerzésről, ő készen állott, olyankor is, amikor a saját látszólagos kárára lehetett csak mással jót tenni. Szeretete odáig ment, hogy végül még életét is az ifjúságért ajánlotta fel.

Krisztus volt az életem

Már gyermekkorában látási zavarai voltak, de 1927 óta állandóan betegeskedett. Először torok- és gégegyulladás volt, majd a gyulladás a tüdőcsúcsra és a mellhártyára terjedt át. 1928 elején idült homlok- és arcüreggyulladást kapott; műtét mutatkozott szükségesnek. Ez sajnos nem sikerült, bonyodalmak álltak be. Végül is 1928. május 10-én agyhártyagyulladás végzett vele, 32. életévében. Úgy látszik, megérezte élete végét, mert mielőtt bevomult a klinikára, összeállította sírfeliratát latin nyelven. Halála után találták meg íróasztala fiókjában, és ma a horvát fordítással együtt a Szent Szív templomban lévő sírkövébe van vésvé:

Decessit in pace fidei catholicae.

Mihi vivere Christus fuit et mori lucrum.

Expecto misericordiam Domini et inseparabilem,
plenissimam, aeternam possessionem Ssmi Cordis Jesu.

Ivan Merz. Dulcis in refrigerio et in pace.

Anima mea attinget finem suum quare creata erat

EN THEO KYRIO.

(A katolikus vallás békéjében halt meg. Életem Krisztus volt, a halál számomra nyereség. Várom az Úr irgalmasságát és Jézus legszentebb Szívének elválaszthatatlan, teljes, örök birtoklását. Merz Iván, nyugalomban és békében, boldogan. Lelkem eléri a célt, amelyért teremtvé volt: az Úr Istenben.)

E sorokat olvasva bámulattal kell tekintenünk erre a fiatalemberre, aki ilyen lendülettel, ennyire tudatosan készült a halállal való találkozásra. Nyoma sincs benne a félelemnek vagy bizonytalanságnak a halál titka előtt. Szavaiból derűs remény és végtelen bizalom tükröződik, bizalom abban az örök jóban, amely a hívők megígért osztályrésze.

Élete utolsó napjaiban ismét néhány feljegyzést vetett papírra naplójában, amelynek vezetését még párizsi tartózkodása alatt abbahagyta. Íme egy pár gondolat:

Zágráb, 1928. febr. 10. — Anyuka ma először egyezett bele, hogy családjunkban közösen végezzük a szentolvasót. Holnap a Lourdes-i Szűz ünnepe. Ez az ő műve. De azért kell az is, hogy engem annyi betegség érjen, és most még ez az orrműtét, amelynek valószínűleg alá kell vetnem magam, hacsak a Szent Szűz másként nem segít.

Zágráb, 1928. febr. 13. — A kereszt elég nagy rajtunk. Gennyes arcüreggyulladás kaptam. Ma még egy fogamat kihúzták. Anyuka nagyon szenved. Közben látom, szívesen imádkozik. Az este egy fogadalom-félét tettünk, hogy amikor csak a körülmények megengedik, együtt fogjuk imádkozni a szentolvasót. Különös: ez a mi szenvedésünk mintha csodát tett volna Anyukában, aki most elég könnyen imádkozik, még a rózsafüzért is. Ő maga mondja, hogy ma vagy száz Miatyánkot és Üdvözlégyet mondott el. Kísérleti bizonyíték ez arra, hogy a szenvedés a megváltás leghathatósabb eszköze, és hogy megszenteli a lelkeket. Boldogok azok a lelkek, akik örömmel fogadnak Urunk kezéből minden fájdalmat, és Jézussal egyesülve felajánlják Jézus Egyházának elterjedéséért a lelkekben és a társadalomban.

Műtétje előtt meglátogatta lelkivezetőjét. Vrbaneek atya az életrajzban írt erről a beszélgetésről. Iván annak teljes tudatában jött hozzá, hogy meg fog halni, és Isten azt várja tőle, hogy felajánlja életét azoknak a fiataloknak a javára, akikkel dolgozott. Hivatkozott a földre esett búzaszemről szóló evangéliumi szavakra, amelynek el kell rothadnia, hogy termést hozhasson, és a következő szavakkal búcsúzott el lelkivezetőjétől: „Igen, már rég meg vagyok győződve: áldozatot kell hozni! Én készen állok!”

A Naphoz vezető út

Az egész katolikus Zágráb elkísérte apostolát utolsó útjára. De barátai, fiataljai, ismerősei nem elégedtek meg ennyivel. Minden évben, halála évfordulóján Horvátország-szerte megemlékeznek róla beszé-

dekkal, találkozókkal, cikkekkel. A horvát katolikus sajtó igyekszik minél jobban föleleveníteni és megvilágítani a horvát katolicizmus e mondhatni egyedülálló alakjának lelki nagyságát. Alig négy évvel halála után jelent meg első életrajza barátja, dr. Kniewald Károly tollából. Tanítványa, Lémajer Béla lefordította ezt magyarra, „A lélek tűzharcosa” címen (Szalézi Művek, Budapest 1940). Az első életrajzot számos más követte, egészen napjainkig. Folyamatban van életrajzának angolra, franciára, olaszra és németre való fordítása.

Eszmei, szelleme halála után tovább éltek azok szívében, akik apostolukat és eszmei vezetőjüket látták benne. Egyes elképzelései halála után valósultak csak meg. Így pl. életében nem tudta keresztülvinni egy világi intézmény alapítását azok számára, akik Krisztus Királyságáért akarnak dolgozni, de nincs kifejezett papi vagy szerzetesi hivatásuk. Ezt az elképzelését később egyik volt munkatársa, Sztankovics Marica valósította részben meg, megalapítva az ország első világi intézményét nők számára, „Krisztus Király munkatársai” elnevezéssel, hogy Krisztus országát hirdessék, terjesszék mások lelkében és a társadalomban ott, abban a munkakörben, ahová a Gondviselés vezetti őket.

Hogy mit jelentett Iván a fiatalok számára, azt talán Vinkovci kisváros fiataljai fejezték ki legjobban a sírjára helyezett koszorú felírásával: „Köszönjük neked, Krisztus Sasa, hogy megmutattad nekünk a Naphoz vezető utat!”

A Zsinat embere – évtizedekkel a Zsinat előtt

1974. május 10-én, halála évfordulója alkalmából szülővárosának püspöke tartott ünnepélyes szentmisét. Szentbeszédében külön kiemelte jelentőségét és időszerűségét. „Merz Iván olyan ember volt – mondotta Pichler püspök –, amilyet a II. Vatikáni Zsinat keres. Laikus hívő volt, – a Zsinat egyik dekrétuma a laikusok apostolkodásáról szól. Ugyanerről a témáról beszél az Egyházzal szülő dogmatikus konstitúció. Itt egészen újszerű a tanítás. A keresztény világi hívőknek világban élő szentekké kell válniuk. Meg kell szentelniük ezt a külső világot ott, ahová pap egyáltalán nem tud bejutni. Amikor nemrégiben Merz Iván életrajzát olvastam, megértettem, hogy ő valójában rendkívül időszerű ember volt. És nemcsak ma időszerű. Majd ha a világ teljesen megérti a II. Vatikáni Zsinat dekrétumát a világiak apostolkodásáról, akkor lesz csak Iván igazán elismert és korszerű.” A Zsinat többi iratában is sok az olyan elgondolás – különösen a liturgiára vagy az Egyháznak a mai világban betöltött szerepére vonatkozó határozatban –, amilyeneket már Iván szeretett volna keresztülvinni, olyan irányzat, amely már 40 évvel a Zsinat előtt az övé volt. Erről könnyen meggyőződhetünk, ha a Zsinat iratait összehasonlítjuk életével és munkásságával.

Az oltár felé

A nagy szeretet, amellyel Iván az Egyházat szolgálta, valamint hőiesen keresztény élete arra indította hazájának egyházát, hogy 1958-ban Zágrábban püspöki szintvonalon eljárást indítson boldoggá avatása érdekében. 1977. dec. 16-án, születésnapja évfordulóján, földi maradványait a Mirogoj temetőből a Szent Szív templomába helyezték át, abba a templomba, ahol életében naponta részt vett a szentmisén és szentáldozáshoz járult. 1978-ban Zágrábban ünnepélyes szimpozionnal ülték meg halálának 50. évfordulóját. A téma volt: „Dr. Merz Iván személye és jelentősége a horvát egyházban.” Az összejevetel anyaga megjelent a Zivot-ban, valamint külön almanachban. Ugyanebből az alkalomból kiadták válogatott írásait (cikkek, naplórészletek, lelkigyakorlatos feljegyzések) „Put k Suncu” (A Naphoz vezető út) címen.

Már négy alkalommal zárandokoltak horvát fiatalok Rómába Iván emlékezetére, az Egyház és a Szentatya iránti hűségének és szeretetének példájától vezetve. Az 1980-as évi zárandoklaton, amelyen 200 fiatal vett részt, a Szentatya először említette őt névszerint, és a fiataloknak azt ajánlotta, „igyekezzenek e nagy katolikus laikus nyomdokait követni.” Tény, hogy egyre több fiatal igyekszik megismerni, egyre többen lelkesülnek eszményeiért. Erről tanúskodik a sok levél, amely a „Glasilo Ivanove Postulatura” (Iván szentté avatási ügyének hírnöke) c. folyóirathoz érkezik. Közbenjárására egyre több az imameghallgatás, a kapott kegyelem. Reméljük, nincs messze az az idő, amikor Ivánunkat mint boldogot, majd szentet tisztelhetjük.

De bármint határoz is róla az Egyház, megmarad előttünk ennek a lelkes fiatalembernek a példája, aki bebizonyította, hogy a XX. század embere is lehet — már fiatalon — szentéletű. Alig 25 éves korában írta beteg barátjának Párizsból: „... úgy tartom, a Gondviselés terve éppen az, hogy felismerjük Jézus életének titkát: szenvedni másokért...” Az ilyen lélekkel a mai embernek is érdemes és lelket gyarapító foglalkozni!

Bővebb tájékoztatást, képecskéket és más hozzáférhető anyagot az érdeklődők a következő címen kaphatnak: Postulatura Ivana Merza, YU-41001 Zagreb, Palmoticeva 33, pp 699.

Jálics Ferencné

EDEL QUINN, MÁRIA MISSIONÁRIUSA

Edel Quinn az Írországi Greenane-ban született 1907. szept. 14-én, szent kereszt felmagasztaltatása ünnepén, ami előrevetette árnyékát

egész életére. A keresztet tudatosan és szeretettel viselte, magához emelte, hogy felmagasztalódjék. Tiszta kelta származása miatt ma Írországból fájának és hazájának dicsőségét látják benne. Mint elsőszülött gyermeküket szülei nagy örömmel fogadták, és Adél névre akarták keresztelni, de a pap félreértette és Edelweissre, vagyis a havasi gyopár Edelnek becézett nevére keresztelte. Ebben sokan prófétai szimbólumot láttak. Fiatalabb testvéreivel együtt örömteli, szabad és megértő családi körben boldog gyermekkorát töltötte.

Első áldozása mélyen rányomta bélyegét lelkivilágára. Az Eukarisztiában rejtőző Jézussal való kapcsolat vágyainak netovábbja lett. Nagy életkedve és elragadó mosolya mögött Isten iránti teljes odaadás és szeretet rejtőzött kora gyermekkorától.

A család idővel Dublinba költözött, ahol nagyon szerény körülmények között éltek. Edel 19 éves korában titkárnői állást vállalt, hogy keresetével fiatalabb testvérei neveltetéséhez hozzájáruljon. Nagy igyekezetével, lelkiismeretesen ügyes és pontos munkájával remekül megfelelt. Elbájosan szerény egyénisége közvetlen felettesére olyan mély hatást gyakorolt, hogy vallását ismét gyakorolni kezdte, és mikor elhelyezték, megkérte a kezét. Edel őszintén bevallotta neki, hogy már nem szabad, teljesen Istennek ajánlotta magát, és az a vágya, hogy amint családi körülményei megengedik, a klarisszák teljesen imának és vezeklésnek szentelt kontemplatív rendjébe léphessen be. Hogy azonban a fiatalember ne forduljon el ismét Istentől, elhatározta, hogy levelezésben marad vele.

Ekkoriban került „véletlenül” kapcsolatba a Mária-légióval. Egyik barátnője azzal utasította vissza meghívását, hogy a légió gyűlésére kell mennie. Edel erről még sohasem hallott. Élénk érdeklődésére az illető engedélyt kért, hogy meghívhatta vendégként egy heti gyűlésre, bár nem gondolta, hogy jókedvű barátnőjére ez komoly benyomást fog gyakorolni. Edelt azonban mélyen megihlette az ott tapasztalt légkör és apostoli szellem. Nagy érdeklődéssel hallgatta a heti beszámolókat, meghatotta a felajánlásukat megújító ima, ami szerint készek keresni azokat, akik a sötétségben élnek, és az Isten szeretetének fényét sugározni rájuk a Szűzanya vezetése és közbenjárása segítségével. Mintegy az utolsó vacsora termében érezte magát, ahol az első keresztények Jézus Anyjával együtt tartottak ki az imában. Ír származása folytán már az anyatejjel szívta magába a Szent Patrik által hozott mély és hűséges hitet, valamint a missziós szellemet, ami a századok folyamán a hithirdetők százait lelkesítette. A gyűlés után lelkesen kérte felvételét. Úgy gondolta, hogy amíg szíve vágyának nem tehet eleget, a légió alkalmat ad neki, hogy Istent a rászoruló lelkekben szolgálja és szeresse. Szívvel-leléssel kapcsolódott bele szellemébe és munkájába,

ami később egész életének hajtóereje lett. Nemcsak a megkívánt apostoli munkát végezte el, hanem irodai munkája után minden szabad idejét ennek szentelte. A család ezt túlzásnak minősítette, de őt önmagáról megfélelvezve hajtotta az istenszeretet.

Ha Edél életét meg akarjuk érteni, ismernünk kell a Mária légiójának nevezett szervezet történetét, szellemét és munkáját.

1921. szept. 7-én, Szűz Mária születésnapjának előestéjén, egy kis csapat gyűlt össze Dublinban egy virágokkal ékesített Mária-szobor körül. A plébánosan kívül Frank Duff pénzügyi tisztviselő és 15 nő volt jelen. Mindnyájan szerény körülmények közt éltek, de a legjobbat, amijük volt, hitüket és szeretetüket akarták a szegényekkel megosztani. Úgy gondolták, hogy a Páli Szent Vince-társaság munkáját lelki síkon kellene kiegészíteni. Duff (aki különben most 1980-ban hunyt el) Montforti Szt. Lajosnak az igazi Mária-tiszteletről szóló könyve alapján azt magyarázta a kis csoportnak, hogy a Mária-tisztelet nem lehet egyéni, tehetetlen jámborság, hanem életünkre és felebarátaink életére hatással kell lennie; a szeretetnek tettekre kell indítania, mert csak akkor őszinte; osztoznunk kell a Szűzanyának a lelkekért érzett aggodalmában, és fel kell őket keresnünk. A jelenlevők felajánlották magukat a Szűzanyának, és megegyeztek, hogy kettesben fogják a dublini kórházat járni és a betegeket lelkileg segíteni. Hetenként összejönnek, munkájukról és tapasztalataikról beszámolnak, és újabb feladatokat osztanak szét. Mindez a máriás lelkületre volt alapozva, hogy amint az Úr Jézus Máriától született, továbbra is az ő közbenjárására szülessen meg a lelkekben. Ehhez nem kell más, mint hit, szeretet és bátorság.

Az apostoli ténykedést ebben az időben még a papok, szerzetesek és kiváltságos szentek munkájának tekintették. A kereszténység első századaiban a hit olyan eleven volt, hogy a keresztény értékeket a hívek mint közkinccset élték meg. A századok folyamán azonban ellanyhult a hit és az egyetemes lelkület, amely a kereszténység hihetetlenül gyors elterjedését okozta.

A kis csoport példáján fellelkesedve hamarosan újabbak alakultak Dublinban, ami közös szabályokat és központi szervezést tett szükségessé. Az alapsejteket a 4–12 tagból álló, „praesidium”-nak nevezett kis csoportok alkotják. Tagja egy pap, mint egyháziilag kirendelt lelki vezető; elnök, alelnök, titkár, pénztáros a tisztségviselők. A heti összejövetel kötelező, lefolyása részletesen előírt. A Szentlélek segítségül hívása után elmondják a szentolvasót, majd lelki olvasmány és az előző gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása következik. Azután az egyes tagok beszámolnak heti munkájukról. Ennek végeztével közösen elmondják a „catena”-t, a felajánló imát, ami a Szűzanyával és egymással köti őket össze, és a Magnificatot. Utána következik az új feladatok kiosztása, egyéb ügyek megvitatása, majd a befejező ima és a lelkivezető áldása. — Az egyes praesidiumok vezetői területi tanácsot (kúria), majd országos tanácsot (senátus) alkotnak. A központi főtanács Dublinban székel. A légióba az aktív tagokon kívül segítő tagokat is toboroznak,

akik naponta az előírt közös imák elmondásával segítik az apostoli munkát. Évente egyszer összejönnek az aktív és segítő tagok, hogy közösen és ünnepélyesen megújítsák a Szűzanyának tett felajánlásukat, és újabb lendülettel és lelkesedéssel folytassák a megkezdett munkát (ez az ún. „acies”).

A légió dublini munkájának egyik nagy próbaköve az volt, mikor látogatásaikat az utcalányok hírhedt körzetére akarták kiterjeszteni. Ezt lehetőleg még a rendőrség is elkerülte. Néhány lelkes tag fölvetette a gondolatot, hogy ezeknek lenne legnagyobb szükségük a segítségre. Ez az „őrült terv” a gyűlésen nagy ellenkezést váltott ki, hiszen a légiót nem lehet ilyen fiaskónak és nevetségnek kitenni. De a lelkesedés legyőzte a „bölcsek és okosak” aggályait. Hetenkint jártak oda, és próbáltak kapcsolatot felvenni. Eleinte nagyon ellenséges volt a légkör, de kedvességük, kitartásuk és segítő készségük lassan megpuhította a talajt. Mikor egy misszió alkalmával sikerült rávenni többeket, hogy meghallgassák a papot, az egy keresztút keretében mély hatást gyakorolt rájuk. Felmerült a gondolat, hogy meghívják őket egy zárt lelkigyakorlatra. 23-an vállalkoztak, egy kivételével meggyóntak, és készek voltak új életet kezdeni. Nehogy a régi környezetbe vissza kelljen térniök, a legionáriusok hirtelen ügyesen megszervezték a „Santa Maria”-nak nevezett otthont, mint átmeneti hajlékot, amíg az új életmódba beilleszkednek, és munkát találnak.

Végre 1932-ben elérkezettnek látszott az idő, hogy Edel vágya teljesüljön. Szerzetesi ruhája elkészült, belépésének napja meg volt határozva, és búcsulátogatásokat tett. De a mi gondolataink nem Isten gondolatai. Az Úr az események által mindent megghiúsított. Edel tüdővérzést kapott, az orvosok súlyos tuberkulózist állapítottak meg, és hosszas szanatóriumi tartózkodásra ítélték. Ez egyszersmindenkorra lehetetlenné tette zárdába lépését. De Edel nem hiába született szent kereszt felmagasztaltatása ünnepén. A szentmiseáldozatban megtanult Jézus szenvedésével egyesülni. A váratlan fordulat nem sújtotta le, a szenvedést mint Isten akaratát és ajándékát mosolyogva fogadta el. Másfél éves szanatóriumi tartózkodása alatt türelemmel viselt el mindent, és mikor már lehetett, segített, ahol tudott.

Hazatérve eleinte követte az orvosi tanácsokat, de később újra állást vállalt, és az apostoli munkában vélte meglátni Isten akaratát. Apostoli lelkületének gyökere és hajtóereje Istennel a lelke mélyén megélt benső kapcsolata volt, ami tulajdonképpen minden igazi apostoli munkának az előfeltétele. Enélkül minden aktivitás csak felületes marad, hiszen senki sem adhat olyat, amije nincsen.

Edel ismét tevékeny tagja lett a légiónak. Különös gondja volt a „Santa Maria” otthon lakóira, akikre nagy lelkesedésével, természetes és természetfeletti vonzóerejével nagyon eredményes hatást gyakorolt. Az ő praesidiuma a „Bűnösök menedéke” nevet viselte, és a hírhedt negyed látogatásával volt megbízva. Sokszor az utcán ereszkedett szó-

ba a bukott lányokkal; többet sikerült rávennie, hogy az otthonban próbáljanak új életet kezdeni. Hogy ennek az ő részéről mi volt az ára, annak csak az Úr a megmondhatója. Mikor az otthonnak vezetőre volt szüksége, a „bölcsek” ellenkezése dacára, akik idősebbet, tekintélyesebbet szerettek volna, őt bízták meg a kényes feladattal. Teljes odaadással vett részt mások nyomorúságában, védenceire mint családtagokra jókedvet és szeretetet sugárzott. Jól ismerte és gyakorolta a légió alapelvét, hogy az önfegyelem az apostoli munka előfeltétele.

Bár a megalakulás után a Mária-légió tagjainak száma és bátorsága növekedett, az első hat esztendő alatt nem lépte át a dublini egyházmegye határait. 1927-ben, mintha pünkösdi szél kerekedett volna, a légió elkezdett az ír és skót egyházmegyéikben terjeszkedni. A hirtelen terjeszkedés megkívánta a szervezet elveinek és módszereinek hivatalos lerögzítését. Ezért összeállították a Mária-légió kézikönyvét. Lényegében arra utal, hogyan kell személyes érintkezéssel a lelkeket megközelíteni, továbbá lerögzíti a légió szervezetét, alapszabályait és eljárásmódját. Ezekre vonatkozólag kizár minden módosítást és megalkuvást. Fennállott a kockázat, hogy ez a merevség nem fogja-e a terjedést gátolni. Ezt csak az idő döntheti el. A légió tanúságot tett egyetemes voltáról, de amennyiben lehetett, apró részletkérdésekben alkalmazkodott a különböző kultúrákhoz.

1930-ban kezdődött a tengerentúli terjeszkedés. Madrasban, Indiában volt az első próbálkozás, ami remek eredménnyel járt. Még ma is sok indiai nyelven mondják el naponta az előírt imákat. 1931-ben az USA-ban, valamivel később Kanadában alakultak meg az első praesidiumok. 1933-ban Riberi érsek kérésére, aki a Szentszék apostoli kiküldöttje volt az afrikai missziókba, a légió Nigériába és Dél-Afrikába küldött tagokat.

1934-ben, miután a légió már egész Írországot beszötte, felmerült a gondolat, hogy egy lourdes-i zárandoklat a szervezet életrealizációjáról tehetne tanúságot, és alkalmat adna a tagoknak, hogy megismerjék egymást. A zárandoklat megállt Párizsban, és felkereste az irgalmas nővérek anyaházában a „Mindenkor segítő Szűz Mária” képét, amelynek mását a légió előzőleg már zászlajára tűzte. Az a kép ez, amelyet felírásával maga a Szűzanya mutatott meg Labouré Szt. Katalinnak 1830-ban történt megjelenésekor („csodás érem”).

Edel is részt vett a zárandoklaton. Párizsban hosszasan imádkozott a Szűzanya képe előtt, mert nem látta világosan, hogy szerzetesi vágyainak kudarca után hogyan valósíthatja meg a szíve mélyén hűségesen megőrzött teljes odaadást. Lourdes-ban boldogan részt vett a szertartásokon, de — bár ő is a betegek közé tartozott — a máriás lelkület elragadta, és nem a saját gyógyulásáért imádkozott, hanem másokéért.

1936-ban Angliából kapott a légió sürgető kérelmet, hogy egy két hetes akcióval ott is vesse meg a lábát. Edel, aki előzőleg az írországi terjeszkedésben már nagy lelkesedéssel vett részt, azonnal jelentke-

zett. Egészségi állapotára való tekintettel nem akarták engedni, mire kérését azzal ismételte meg nyomatékosan, hogy „esztelenség lenne, hogy egy rokkant ne vállalhassa egy ilyen küldetés rizikóját.” Kiharcolta, hogy egy társával együtt elmehessen Wales-be a kijelölt területre. Sok plébánia ajtalan kopogtattak, ismertették a légió célkitűzéseit és szervezetét. Sok ellenvetést kellett leküzdeniök. Ahol lehetett, lelkesen beszéltek az összehívott hallgatóságnak, és igyekeztek egy praesidium csíráját hátrahagyni. A visszautasítás és a megértés hiánya sok energiát igényelt, de lelkének napsugara legyőzte a test gyengeségét, és új erőket váltott ki. Hazaérkezve ugyan folytatta munkáját a hivatalban, de lelkében mély nyomokat hagyott a Wales-ben tapasztalt vallási közömbösség és anyagiasság. A gondolat nem hagyta nyugodni, és néhány hét múlva azt kérte, hogy visszatérhessen Angliába, és ott letelepedve terjeszthesse a légiót. Erre a váratlan ajánlatra a vezetőség meggondolási időt tartott szükségesnek.

Mialatt Edel a feleletre várt, történt, hogy a Dél-Afrikában működő legionista sürgős segítséget kért. De a légió nem szerzetesrend, nem rendelkezik tagjai felett. Csak önkéntes vállalkozókról lehetett szó, akik otthoni szerény munkájukat feláldozva magukra vállalják a laikus miszcionárius magányos feladatát.

Edel volt az egyetlen, aki annak idején kiküldetést kért. Mikor megkérdezték, hogy esetleg vállalná-e ezt a megbízatást, felragyogott az arca. Úgy érezte, hogy a szerzetesi hivatás helyett ez részére Isten akarata.

Azonban mikor az út részleteit tárgyalták, nagy ellenkezés merült fel. Azt tervezték, hogy Egyiptomon át a missziós telepek érintésével szárazföldön utazzék délnek. Egy Afrikát megjárta sarus kármelita barát, aki éppen jelen volt, ezt istenkísértésnek tartotta. Mikor ékesszóló beszédében egy pillanatra megállt, Edel elszántan felállt, és mosolyogva csak annyit mondott, hogy ő tisztában van a nehézségekkel, jól tudja, hogy ez nem piknik. Ezzel a humoros megnyilatkozással átalakította a hangulatot.

A tanácskozások és készülődés közepette érkezett Nairoiból Hefernan apostoli helynök levele: négy év óta álmodik arról és imádkozik azért, hogy Mária légiója Kenya töretlen földjén megvesse a lábát. Tudomására jutott, hogy Edel Quinnt a légió Alexandriából akarja délnek küldeni. Tudatja, hogy október folyamán misszionáriusok és egy apácacsoport fog hozzá érkezni hajón Mombasába. Kéri, hogy Edel csatlakozzék hozzájuk. Felveti a gondolatot, hogy egy ideig Kenyában dolgozhatna, onnan Ugandán, Tanganyikán és Nyasszán át eljuthat, ha akar, Dél-Afrikába.

Ez a levél döntő jelentőségű volt. A vezetőség megértette, hogy a Gondviselés egy egészen új munkaterületet nyit meg előttük. Közép-

Afrika keleti részét. Edelt már nem mint segítséget küldték Dél-Afrikába, hanem hogy belátása és a lehetőségek szerint Kenyában és a szomszédos országokban szervezze meg Mária légióját. Edel viszont boldogan ismerte fel vélt kontemplatív hivatása helyett a Szűzanya hívását. Ugyanaz a lelkület, ami Kis Szent Terézt a kolostorban a missziók védőszentjévé tette, most az ugyancsak törekeny egészségű Edelt a missziós életbe ragadta magával, hogy emberföltti erővel legyőzze a test nehézségeit. Nem véletlen, hogy fiatal kora óta tisztelte a kis Szentet, és lelki kapcsolatban volt vele. Őt is a szeretet hajtotta.

Mombasában az apostoli helynök személyesen fogadta az érkező csoportot, és kérte Edelt, hogy Nairobiban kezdjen el dolgozni, és ott legyen működésének központja is. Néhány apácával együtt vonaton érkezett oda. A katolikus csoportok vezetői azonban nagy csalódással fogadták. Ők egy javakorbeli életerős apácát vártak. Egy törekeny fiatal lány kezdeményezését reménytelennek tartották. Mégis „bölcse” el látták tapintatos tanácsokkal, hogy először az európai származású vezető katolikus körökben próbálkozzék, ahol a hitélet elég lanyha volt. Ő azonban úgy látta, hogy ha a felső körökben kezdi el munkáját, kizárja az egyszerű embereket.

Hamarosan ennél sokkal nagyobb nehézségekre jött rá. A különböző fajok közt nagyfokú elkülönülés és ellenségeskedés állt fenn. Nairobiban ugyanis az európai, a goai vagyis indiai származású lakosoknak és a bennszülötteknek különálló templomaik voltak, és a nemzetiségi csoportok egy-egy zárt világot alkottak. A szikhek pedig egyik csoporttal sem azonosították magukat. Az európaiak elszórtaan éltek a városban. Heti összejövetelek és családlátogatások megszervezése elképzelhetetlen volt. A goaikkal tárgyalni még helyet is csak nagy nehezen, szívességből talált, mert mindenhol távozásra kérték fel őket. A bennszülöttek Kláver Szent Péter plébániájának meg alig volt állandó híve, mert a java csak az esős időszakban élt a városban, aztán visszamentek egymástól különböző, elszigetelten élő törzseikhez.

Edelt azonban hiába szólították fel a „bölcsek és okosok”, hogy adja fel a lehetetlent. Ő tudta, hogy sok mindent lehet lépcsőről lépésre megvalósítani. Ugyanarra az időre hirdetett meg egy összejövetelet a fehérek és a goaiak körében. Huszonöten jöttek el, köztük öt goai. Ő ismertette a légiót. Sok kérdésre és ellenvetésre kellett megfelelnie. Már-már úgy érezte, hogy Nairobiban „nincsen szállás”. Végül felmerült a tény, hogy közvetlen környezetükben van 14 gyerek, akiknek senki sem viseli gondját. Akkor hat asszony jelentkezett, és az első praesidium kezdett megalakulni. A munkának lassan híre ment. Alakultak csoportok kórházi látogatásra, vállalták a templom gondozását, katolikus nyomtatványok terjesztését és a hívek nyilvántartását. Nyelvi

nehézségek is útját állták a munkának. Sokszor kellett tolmácsot igénybe venni, mert a bennszülött törzseknek leginkább saját nyelvük volt. A kereszténység Kenyában még nagyon új volt. Edel az első karácsonyt a bennszülöttek közt töltötte. Ott is visszhangra talált, és lelki szemével már látta, hogy az első évi acies-t — legyőzve a nemzetiségek közti elkülönülést és ellenségeskedést — a különböző praesidiumok majd már együtt ünneplik. A mag el volt vetve, a kezdeti sikerek csak növelték reményét és igyekezetét.

Mi volt tulajdonképpen a kiküldött feladata? A légio szellemét elfogadtatni, módszereit begyökereztetni, a fejlődés és kitartás felett örködni. Ez emberfeletti küzdelmet igényelt.

Edelnek első dolga az volt, hogy felkereste a misszionáriusokat, plébánosokat. Azokat kellett először meggyőzni és rábírní, hogy elolvassák a kézikönyvet. Az első ellenvetés majdnem mindig az volt, hogy a feladat túlságosan nehéz, és még a kézikönyv elolvasására sincsen elég idő. Akik elolvasták, rendszerint kifogásokat emeltek, és a helyi viszonyoknak megfelelő változtatásokat tanácsoltak, hogy például ne hetenkint jöjjenek össze, hanem csak havonként, hogy egyedül menjenek és ne kettesével stb. Tapasztalt misszionáriusokkal Edel nem bocsátkozott vitába, mert a papban Isten képviselőjét látta. Életének önfeledt hősiessége, kedves mosolya, humora és derűs jókedve, vonzó egyénisége segítette a nagy küzdelemben.

A felmerülő nehézségek nagyrésze még csak lassan bontakozott ki előtte. Személye az európaiaknak meglepetés volt, amin fennakadtak, a bennszülötteknek pedig képtelenség. Elveket nem adhatott fel, a kézikönyv előírásait nem változtathatta meg, csak olyan apróságokra vonatkozólag engedhetett, amelyek abban nem szerepeltek. A hivatalos közös imát, aminek elmondásához ragaszkodnia kellett, le kellett fordítani a különböző nyelvekre.

Edel tisztában volt azzal, hogy ő a légiónak tulajdonképp csak előfutárja: meghirdeti, lelkesít, szervez, de azután tovább kell mennie, és a munka zöme, vagyis a tagok lelki fejlődésének irányítása és a gyakorlati szervezés a heti gyűlések keretében az egyházi vezetőt illeti. Bár mindenhová az illetékes püspök kérésére ment, aki papjait a légio felkarolására buzdította, mégis nagyon sok egyéni nehézséggel találkozott. Pedig jól tudta, hogy minden praesidium annyit ér, mint a lelki vezető. Ahol sikerült a papot meggyőzni és fellelkesíteni, ott felvirágzott a mozgalom. Ő pedig időnkint visszatért a munkát ellenőrizni, és kitartásra buzdítani.

Miután a papot fellelkesítette, meghirdették az ismertető előadást, amelyet ő tartott, de rendszeren a misszionárius tolmácsolása segítségével. Ott többnyire egyéni nehézségek merültek fel kérdések formá-

jában. A bennszülöttek nehezen értették meg és fogadták el, hogy nekik maguknak kell misszionáriusokká válniuk, pogány testvéreiket segíteniök. Jellegzetes tulajdonságuk, hogy nehezen vállalnak felelősséget, hiszen erre még senki sem nevelte őket. A kereszténység még nagyon új volt arrafelé, és még olyan kérdések is felmerültek, hogy ki fogja megfizetni a missziós munka alatt bepiszkolódott ruha kimosásához szükséges szappant.

De voltak szociális nehézségek is. A keresztények erkölcsi felfogása még telítve volt pogány elemekkel. Az apostoli munka hősiességet követelt, mert látogatások alkalmával még annak is ki voltak téve, hogy megmérgezik őket. Az előítéletek, a kabalák és a kuruzslók fenyegetései is sokszor veszélyt rejtettek magukban. Általános jelenség volt a bennszülöttek közt a feledékenység. Ugyanazt az imát vagy tanítást néha hónapokig kellett egyeseknek hétről hétre ismét megtanítani. A bennszülötteknél a nőknek igen alárendelt szerepük volt; emancipációjukhoz mit fognak a férfiak szólni?

A nehézségek felsorolását vég nélkül lehetne folytatni. Csak a közlekedési nehézségeket kell még kiemelni, mert azok Edelt is súlyosan érintették. Az esős évszakban az utak járhatatlanná és sok rész megközelíthetetlené válik. Rendszeres közlekedés legtöbb helyre nincsen. Fennakadás esetén a segítség hiányával, de még a vadállatok támadásával is számolni kellett.

Edel szembeszállt mindennel. Nairobiban megalapította az első praesidiumokat, majd felkereste a környékbeli missziókat. Azután Kenya távolabbi központjai kerültek sorra, és csak időnkint tért vissza Nairobiba. 1937-ben ott már megszervezte a kúriát, és megtartotta az első acies-t. Lassankint a légió munkája felkeltette a misszionáriusok figyelmét, egyre több érdeklődés, kérdés és elismerés érkezett. 1937-ben Riberi érsek nagy dicséretet tartalmazó okirattal ismerte el Edelnek és Mária légiójának a hit terjesztésében és elmélyítésében szerzett felmérhetetlen érdemeit. 33 püspökének azzal küldte meg az írást, hogy a Katolikus Akció megvalósítása érdekében melegen figyelmükbe ajánlja a mozgalmat, és közreműködésüket kéri. Ezután egyre érkeztek a megkeresések, és Edel igyekezett minél többnek eleget tenni, mert tudta, hogy napjai meg vannak számlálva.

Időközben sikerült egy autóra szert tennie, ami az utazási nehézségeket részben csökkentette, bár a kocsi sokszor elakadt a sárban, elromlott, vagy hiányzott az üzemanyag. Edel sikeresen megszervezte a légiót Ugandában és Tanganyikában. Mombasában dolgozott, és bejárta a Kilimandzsáró vidékét. Helyenkint még lepratelepeken is alakított praesidiumokat. Heffernan püspök határozott kérésére Zanzibár szigetére is átment, ahol nagyszerű eredményeket ért el. A második

világháború következtében fennálló hajózási veszedelmekkel dacolva átment 1940-ben a francia fennhatóság alatt álló Mauritius szigetre. Kilenc hónap alatt 19 plébánián 30 praesidiumot alapított. Hogy munkája mennyire gyümölcsöző volt, és milyen mély és tartós eredménnyel járt, az bizonyítja legjobban, hogy tíz év múlva a központ hivatalos jelentése szerint 750 aktív tag dolgozott 70 plébánián, és több mint 5000 volt a segítő tagok száma. A munkát illetően: a legionáriusok 1091 haldoklót kereszteltek meg. Közreműködésük alapján a megkereszteltek száma 887, elsődíkozás 4195, bérálás 2940, betegek kenete 1011, házasságrendezés 1932, kibékülés 68, húsvéti szentáldozás 777, családlátogatás 67 669, beteglátogatás 30 421, kórházban 5152. 804 személy tért vissza a szentségek felvételéhez. A katolikus egyházba 44 protestáns, 19 adventista, 399 hindu, 18 mohamedán és 135 kínai kérte a felvételét.

1941-ben Edel nagy nehézségek árán visszatért a szárazföldre, és egy ideig Nyasszában lelkesen dolgozott, de azután a tüdőbaj és a mérhetetlen erőfeszítés következtében letört. Súlya már nem érte el a 40 kg-ot. Johannesburgban került szanatóriumba. Mikor kicsit erőre kapott, sok viszontagság után 1943-ban sikerült visszamennie Nairobi-ba, mert ott akart meghalni. Lelkesedése azonban ott sem hagyta nyugodni. Először lelátogatta a Nairobiban megalakult praesidiumokat, majd egyre távolabbra merészkedett. Utolsó útja Kisumu volt, a Viktória tó közelében. Ott azonban már nem tudta a tervezett munkát elvégezni. Végleg legyöngyülve tért vissza Nairobiba, ahol 1944. máj. 12-én ismételtén Jézus nevét suttogva fejezte be lelkes földi életét.

1936-ban az orvosok Dublinban azt mondták, hogy legfőljebb egy éve van csak hátra. Ő pedig még majdnem nyolc évet töltött Afrikában mint Mária légiójának kiküldöttje, és csodálatos erőtől hajtva a hiterjesztés hőse lett. Életének üzenete, hogy élő hittel és odaadó szeretettel semmi sem lehetetlen. Eszköz volt a gondviselés kezében, hogy a Szűzanya közbenjárásával megszülessen Közép-Afrika keleti részén is a lelkekben az Úr Jézus Krisztus.

Lelkiségét és életét a Mária-légió felajánló imája foglalja össze tökéletesen, a „catena”, amely sok ezerszer szállt fel ajkáról, hősi tettekre szólította fel, és erőt sugárzott; élete pedig a kért kegyelmek nagylelkű megvalósítása volt.

Áraszd, Urunk, miránk, akik Mária zászlaja alatt szolgálunk,
a világot meghódítani képes hit teljességét,
és adj gyermeki bizalmat égi Anyánk segítségében.
Add, hogy hitünk ösztökélésére tetteink indítéka
csupán az irántad való szeretet legyen,
és hogy a felebarátban mindig téged lássunk meg és szolgáljunk.
Adj nekünk sziklaszilárd hitet, ami arra képesít,

hogya az élet keresztjei, fáradalmai és csalódásai közepett
mindig nyugodtak és állhatatosak maradjunk.
Tedd hitünket olyan bátorrá, hogy általa lelkesítve
Istenért és a lelkek üdvéért tudjunk
tétovázás nélkül nagy dolgokat vállalni és kivitelezni.
Adj nekünk olyan hitet, ami egységgé olvasztva tűzszlopként
vezet,

hogya az istenszeretetet tüztét mindenütt élesztgessük,
hogya világosságot vigyünk a haldoklóknak,
hogya a lanyhákat lángra lobbantsuk,
a súlyos bűnben levőket új élet felé irányítsuk,
és add, hogya ez a hit minket is a béke útján vezessen,
hogya mikor az élet küzdelmei elmúltak,
a légió hiánytalanul gyűlhessen össze
szeretetednek és dicsőségednek birodalmában. Amen.

Szentiványi Dezső

P. RUPERT MAYER, MÜNCHEN APOSTOLA

München gyönyörűen újjáépített belvárosában elegáns üzletek közt van a Bürgersaal templom, amelynek kriptájában van P. Rupert Mayer sírja. A nap minden órájában térdelnek a padokban imádkozó hívek, akik ügyes-bajos dolgaikban hozzá fordulnak, hogya közbenjárását kérjék Istennél. Az embereket vonzza ide a lelkipásztor kiváló egyénisége, a nyomorban élők szeretetapostolának emléke, magával ragadja a nemzeti szocialisták ellen küzdő bátor harcos példaképe.

Faulhaber, München bíborosérseke, még 1951-ben megindította a boldoggá avatáshoz szükséges előkészületeket. Az iratok már Rómában vannak, és várják illetékes kongregáció döntését.

II. János Pál pápa müncheni látogatása alkalmával 1980. nov. 19-én, a Theresienwiesén tartott szentmise keretében ezeket mondotta róla: „Még egy férfiről szeretnék megemlékezni, akit sokan közületek még személyesen ismertek, a jezsuita P. Rupert Mayerról, akinek sírjánál München központjában mindennap több százan imádkoznak. Súlyos sebesülése ellenére, amelyet az első világháborúban a front élvonalában kapott, rendíthetetlenül lépett fel az Egyház jogai és szabadsága érdekében; ezért a koncentrációs tábor és a számkivetés szenvedését kellett elviselnie.”

+

1945. nov. 4-én, Rupert Mayer temetése után P. Dold, a müncheni jezsuita rendház előljárója megkérdezte az egyik pátert, az elhunyt legjobb barátját: „Mit gondol, páter, egy szentet temettünk el ma?”

P. Riesterer: „Nem hiszem.” P. Dold: „Miért nem?” P. Riesterer: „Mert P. Mayer olyan normális volt.”

Életében nem találunk semmi rendkívüliséget, túlzást, extravaganciát. Egy nagy eszme állt előtte, amit egyszer így fejezett ki: „Mindegy, hogy mit teszünk: prédikálunk, harcolunk vagy szenvedünk, a fő dolog, hogy mindent az Isten országáért tegyünk.”

Ez a nagy eszme tette oly józanná, ez lelkesítette a hétköznapi egyhangúságában és komoly munkájában, ez adott neki lelki erőt a front annyi életveszélyében, ez nyugtatta meg a letartóztatások és kihallgatások idegölő perceiben, ez adott tartalmat életének a börtön egyedüllétében.

Nehéz ezt a nagy egyéniséget néhány oldalon jellemezni. Nehéz megállapítani; mikor volt nagyobb? A müncheni St. Michael templom szószékén, amikor több száz férfihoz beszélt, vagy a fronton, amikor a sebesült katonákat vigasztalta és erőt öntött beléjük, vagy pedig amikor mint ketrecbe zárt oroszán szenvedett a Gestapo börtöneiben?

A meggyésap

Az Úristen hívása a papi pályára jó talajra talált a fiatal Rupert szívében, aki Stuttgartban született 1876-ban jó módú, mélyen vallásos kereskedőcsaládból. Hat gyermekük közül kettő apáca lett. Rupert már gimnazista korában jezsuita akart lenni, de terve nem tetszett édesapjának. Végül is abban állapodtak meg, hogy világi pap lesz, és egy évvel a szentelés után fog dönteni, belépjen-e a jezsuita rendbe, vagy sem. Teológiai tanulmányait szemináriumon kívül végezte Freiburgban, Münchenben és Tübingenben, befejezésük után jelentkezett a rottenburgi püspöknél, Karl Wilhelm Keppelnél, aki 1899-ben – miután nyolc hónapot töltött a papi szemináriumban – pappá szentelte.

Egy évig működött Spaichingenben mint káplán. Ebből az időből származik egy 16 évig betegen fekvő édesanya kijelentése róla: „Ez a pap szent; szeretetreméltó egyéniségével, türelmes szavaival megkönnyíti a beteg szenvedéseit.”

Egy évi káplánság után kérte a püspököt: engedje meg, hogy elhagyja az egyházmegyét, és beléphessen a jezsuitákhoz. A püspök: „Mi jut eszébe? Ilyen nincs. Nálunk kell maradnia.” De végül is beleegyezett: „Menjen hát, és szerezzen tisztességet nekünk.” P. Mayer búcsúzóul odaajándékozta a spaichingeni plébániának a kelyhet, amelyet első miséjére kapott, és 1900. okt. 1-én megkezdte a noviciátust.

A jezsuita

Elhatározása hosszú évek megfontolásának volt az eredménye. Még szüleivel szemben azzal okolta meg kívánságát, hogy a rend nagyon alaposan képezi ki tagjait, ő pedig jól felkészülve akar a szellemi harc

frontjára lépni. Azonkívül megragadta a jezsuiták történetében az a tény, hogy a rendet oly sokszor és oly sok helyen üldözték. Éppen az ő idejében volt mindkét tény szembeszökő.

A rend alapítója, a baszk származású Loyolai Szt. Ignác már a 16. században fontosnak tartotta, hogy Jézus Társaságának tagjai az akkor elérhető legmagasabb kiképzésben részesüljenek. P. Mayer idejében ez két évig tartó noviciátussal kezdődött, amely alatt a jelentkezőt az Egyház és a rend lelki kincseibe vezették be, és megismertették vele a rend célkitűzéseit és szellemét. Ez után következtek az egyetemen három éven keresztül a filozófiai tanulmányok. Mielőtt megkezdtek a négy éves teológiai tanulmányokat, két évig egy kollégiumban gyakorlati pedagógiai munkában vettek részt. A négy éves teológia után legtöbbször még szaktanulmányokat is végeztek. Mindezeket a lelki élet elmélyítésének egy éve zárta be. A jezsuita tehát kb. harminc éves volt, amikor minden tanulmányával készen lett.

A rendnek éppen P. Mayer idejében Németországban erős üldözésben volt része. A vaskancellár, Bismarck a 19. században hevesen üldözte a katolikus Egyházat (az ún. Kulturkampf), ennek következtében a jezsuitáknak és több rendnek nem volt szabad letelepedniök Németországban. Ezért a jezsuiták tanulmányi házaikat Németország határain kívül építették fel: a noviciátust Ausztriában, a Feldkirch melletti Tisisben, a teológiai főiskolát Hollandiában, Valkenburgban.

Igy történt, hogy P. Mayer a noviciátust Tisisben végezte, a teológiát pedig Valkenburgban. Mivel azonban ő már végzett teológiai tanulmányokat, és mint felszentelt pap lépett be, a rendi tanulmányokat rövidebbre foghatta. Már egy év noviciátus után megkezdhetette teológiai tanulmányait, amelyeket három év alatt befejezett.

A lelki elmélyülés évét szintén Valkenburgban, Hollandiában töltötte. Első működési köre a rendben a népmisszionárius munkája volt. A híres népmisszionárius, P. Aschenbrenner vezetése alatt először Észak-, majd Dél-Németország különböző falvaiban egyhetes népmissziókat tartott néhány éven keresztül. 1912 januárjában tartományfőnöke Münchenbe küldte.

Nehéz munka várt itt rá. A városban mind jobban terjedt a modern pogányság. Az utcákon plakátok jelentek meg Isten-ellenes szöveggel. A gyűléseken viharos tapsot kaptak a szónokok, akik kijelentették, hogy az Isten korszakának vége, most végre az ember veszi át az uralmat. Az egész légkör tele volt gúnnyal és gyűlölettel Krisztus és az Egyház ellen. Demagógok a végsőkig korbácsolták fel a szenvedélyeket, úgyhogy minden kísérletet az ellenállásra lehurrogtak és megsemmisítettek.

A városba évente 23 000 ember csődült és telepedett itt le. Ezeket nem volt szabad ellenállás nélkül átengedni a propaganda hullámainak.

A bevándorlási iroda egyik alkalmazottja mindennap megszerezte magának az újonnan érkezett katolikusok névsorát. Az egyes plébániák megbízottjai felkeresték őket, hogy bevezessék a plébániák életébe. Mindegyik kapott egy „Grüss Gott“ c. füzetet, amelyben tájékoztatták őket a plébániák életéről, az egyes csoportok munkáiról, a gyűlésekről.

Ez volt P. Mayer új munkaköre. Fiatalságának teljes erejével vetette bele magát. Az egyes szervezetek megbízottait gyűlésre hívta össze, meghallgatta beszámolójukat, tanácsot adott nekik, kioktatta őket munkájukban. Személyesen kereste fel az újonnan érkezőket, zseblámpával ment fel az eldugott házak sötét lépcsőin, betűzte a neveket az ajtók címtábláin. Nem egyszer barátságosan, szitkozódó szavakat kellett zsebre vágnia a „kellemetlen tolakodásért“. Naponta 5–6 családlátogatást végzett, ellátta a családokat apostoli jellegű írásokkal.

A hét végén a munkásegységeknek szánta: előadásokat tartott, és nehéz munkával próbálta a munkásokat megnyerni Krisztusnak. A „Münchener Post“, a szociáldemokraták újságja hevesen bírálta ezt a munkát, és vádolta a pátert, hogy szavazatokat akar szerezni a keresztény szakszervezeteknek. P. Mayer egészen mást akart. Az estéket egészen a késői órákig együtt töltötte az egyesületekben munkásaival, meghallgatta problémáikat, irányítást adott nekik. Mint barát a barát-hoz, apa fiaihoz beszélt hozzájuk, sok-sok éj nyugalomát áldozta nekik.

Családlátogatásai közben közvetlen közelből megismerte a szegénységet és a nyomort. Nem tudta megállni, hogy ne segítsen azokon, akiknek a legszükségesebb is hiányzott az élethez. Elajándékozta saját ruháit is, úgyhogy nem egyszer édesanyja egészítette ki fehérneműjét...

München egyik városrészében, Giesingben a plébános felkérte egyhetes misszióra. Mindennap háromszor prédikált, a nép tódult beszédeire: egyszer egy jezsuitát is akartak hallani. Már reggel öt órakor a gyóntatószékben ült. A misszió alatt bevezette a fiatal lányok közt a havi szentáldozást. Mindjárt kezdetben 46 lány jelentkezett, akik ki is tartottak, és a számuk növekedett az idők folyamán. Egy idő múlva megindult a férfiak havi áldozása is. P. Mayer többször tartotta ezeken a szentmiséken a prédikációt. Giesingből elterjedt a szép szokás München más plébániáin is.

Munkája közben – a családlátogatásain szerzett tapasztalatok alapján – tanulmányozta a marxisták, szocialisták és szabadgondolkodók írásait is, elment civilben a gyűléseikre, részt vett a szabadgondolkodók nyári kirándulásain. Prédikációiban ezért tudott olyan mélyen hatni az emberekre, mert személyes tapasztalatai alapján beszélt.

Egyik fő törekvése volt, hogy a hitükben veszélyeztetett családokat támogassa, és jótanácsaival segítse. Erre a célra alapította Karl Wat-

terbachnak, a katolikus munkások egyházmegyei vezetőjének közreműködésével és az újságíró Anton Pichlmair-rel együtt a „Szent Család Nővérei” közösségét. A nővérek célja volt, hogy a katolikus női ifjúságot a katolikus családi életre neveljék, és azokat, akiket munkájuk a családtól távol tart, a családban helyettesítsék. Hamarosan sikerült négy fiatal lányt az eszmének megnyerni. P. Mayer magára vállalta a lelki képzést és vezetést, amit öt napos lelkigyakorlattal kezdett meg. 1914. jún. 29-én volt az új közösség alapítási ünnepe. P. Mayer kiadta a jelszót: „Mindegyikünk szentté lehet. Senki sem mondhatja: a szent élet nekem túl magas. Ehhez nem kellene feltűnő hősi tettek, nem tartozik hozzá a halálosan komoly arc. Kifelé semmit sem lehet látni. Isten legyen a szívünkben, Isten legyen a szemünk előtt, ebben van a szent élet titka. Szentté avatási pereket nem engedhetünk meg magunknak, ahhoz nincs pénzünk, de mindegyikünknek szentté kell lennie.”

A tábori lelkész

Ezt a lázas tevékenységet megszakította az első világháború. Mindjárt az elején jelentkezett tábori lelkésznek.

Több szemtanú elbeszélése erről a működéséről bátorságát, áldozatkészségét, emberszeretetét emeli ki. A későbbi ügyvéd, dr. Robert Bendorf parancsnok századában szolgált, aki neki is védőügyvédje volt, amikor a nemzeti szocialisták törvényszék elé állították. Ő mondotta el róla egyik védőbeszédében: „Kint voltunk a fronton, a Vogézekben, a francia tüzéség állandó támadása alatt. Lehetetlen volt istentiszteletet tartani, de P. Mayer eljött velem az első állásokba, beszélt a katonákhoz, buzdította, megnyugtatta őket, imádkozott velük. Magam figyeltem meg, hogyan nyugodott meg a fiatal és idősebb katonák arca. És amikor nyolc nap után istentiszteletet tudtunk tartani, egyik sem hiányzott, mindegyik akarta hallani P. Mayer prédikációját, még a protestánsok is.”

Feljebbvalói is felfigyeltek a bátor tábori lelkészre. 1915 márciusában kitüntették a másodosztályú vaskereszttel, júniusban megkapta a negyedosztályú érdemrendet a koronával és kardokkal; végül ő volt az első tábori lelkész, aki megkapta az elsőosztályú vaskeresztet 1915 decemberében.

1916 karácsonyát a romániai erdőkben töltötte a század, az első vonalban, ahová a karácsonyi csomagok és üdvözletek nem juthattak el. Egyszer csak megjelent a katonák közt P. Mayer súlyos csomagokkal megrakodva. Magával hozta mindazt, ami karácsonyra érkezett.

A Somme vidékén történt 1916-ban: A harcok oly hevesek voltak, hogy a 900 bajor katonából egy hét múlva 220 maradt életben. Az elesetteket új erővel pótolták, ebből a 770-ből 110 maradt meg. Ezekben

a napokban: július 20-tól augusztus 13-ig P. Mayer kitartott az első sorokban, a szanitécekkel együtt mentette a sebesülteket az élvonalból biztonságba. Egy sebesült kint feküdt szabadon, mindkét lába ellőve. Rémült arccal könyörgött: „Vigyetek magatokkal!” P. Mayer egész testével feléje hajolt, és védte: „Bajtárs, ne félj. Ha találat jön, először engem ér el, nem téged.”

A hadnagy a csata után jelentésében megjegyezte: „Hogy az én bátor századom egyáltalán ki tudott tartani, azt tábori lelkészünknek, P. Mayernek köszönjük.”

Egy másik tiszt megjegyezte róla: „Vagy nem fél a haláltól, vagy egyenesen keresi.”

Minden jól ment 1916. dec. 30.-ig, amikor Romániában súlyosan megsebesült.

Röviddel karácsony után a század el akarta foglalni a Catumba hegyet. December 30, délelőtt tíz óra volt. A tűzéréség előkészítő munkája megkezdődött, az ellenség viszonzta a tüzet. P. Mayer elől akart lenni katonáinál, csatlakozott az egyik tiszthez, és gyorsan át akart menni egy fahídon. Itt érte el egy lövedék, és térden alul szétzúzta bal lábát. A közelben állomásozó tűzerek bevitték egy menedékhelyre, bekötötték a sebeit. A század orvosa, dr. Carossa rögtön ott termett. P. Mayer mosolyogva, de halásápadtan üdvözölte, csak alig érthetően tudott beszélni. Gyorsan a közeli városba, kórházba szállították. Áldását adta búcsúzó katonáinak... Este amputálták a lábát.

A szakaszparancsnok jelentést küldött az érseki hivatalnak Münchenbe: „Dec. 30-án megsebesült P. Rupert Mayer egy gránátlövéstől. Szakaszunk a szó legigazibb értelmében vett lelkészt vesz el benne. Tevékenységében fáradhatatlan volt, mindig ott volt, ahol szükség volt rá, mindig megtalálta a helyes szavakat a vigaszhoz és bátorításhoz. A két év alatt, amit nálunk töltött, rendkívüli szolgálatokat tett a hadseregnek. Mind a tisztek, mind a közkatonák tisztelték, szerették, mindannyian sajnálják, hogy el kellett mennie tőlünk.”

A seb kezdetben gyorsan gyógyult, de rosszabbodás állt be, úgyhogy 1917. febr. 10-én térden felül is amputálni kellett a lábat. Még tíz hónapig tartott, amíg P. Mayer visszakerült Németországba, és okt. 27-én Landsbergben, a jezsuita kápolnában tíz hónapos szünet után először misézhetett. Ettől kezdve megint prédikált is.

Németországot a háború után megrendítő állapotban találta. Több millió ember maradt a csatatereken, otthon a kórházak tele sebesültekkel, nyomorékokkal, az óriási anyagi veszteség miatt mindenütt nyomor, amelyben az elkeseredés, istentagadás, a forradalmi eszmék mint a gomba burjánzottak fel. Ezekbe a gyűlésekbe bekocogott P. Mayer a falábalával és felszólalt, de lehurrogták: „Pfaff, geh zum Teufel!” (Csu-

hás, menj a fenébe!) Egy asszony feléje tartotta kisgyermekét, és ordított: „Az én gyermekemet nem kapod a karmaid közé!” Ez volt a hangulat akkor Münchenben... P. Mayer a régi lelkesedéssel, a kiállott szenvedésekben megerősödve vetette bele magát a munkába.

München apostola

1917-ben megszűnt Németországban a törvény, amely 1872 óta tiltotta a jezsuitáknak a letelepedést. 1921-ben Faulhaber bíboros rájuk bízta a müncheni St. Michael templom gondozását. P. Mayer a közelben kapott lakást egy házban, amely később a jezsuiták rendháza lett. Itt indította meg sokoldalú tevékenységét, amely lassan kiterjedt egész Münchenre, és a következő 15 év alatt a városban keresztény légkört teremtett.

Tevékenysége központjában a *Mária-kongregáció* állt. A jezsuiták lelkipásztori működésének már a rend történetének első évtizedei óta szerves része volt ez. Az egyesület tagjainak lelki életében és apostoli működésük központjában a Szűz Mária-tisztelet állt. Jézus Krisztus földi anyjának tisztelete által jutottak el Jézushoz, és akarták az embereket Istenhez vezetni. Különböző csoportokra oszlottak nem, kor és foglalkozás szerint. Alakultak férfi és női kongregációk, fiatal emberek és fiatal lányok kongregációja, diákkongregációk, egyetemisták, iparosok, akadémikusok kongregációja. Az egyes csoportokat vagy egy páter vezette, vagy a helyi lelkész. Hetenkint, kéthetenként jöttek össze lelki buzdításra, megbeszélték az esetleges apostoli munkákat.

A férfiak müncheni Mária-kongregációja már 1610-ben megalakult, és 300 éven keresztül fennállt. 1710-ben külön templomot kaptak: a Bürgersaalt. 1910-ben 2000 tagjuk volt. Ennek vezetője (prézese) lett P. Mayer 1921-ben. 53 plébánián működtek az egyes csoportok a helyi lelkész vezetése alatt, havonként találkoztak mind a St. Michael templomban, ahol P. Mayer megadta a szükséges irányítást az égető kérdésekre: Lehet-e hívő katolikus nemzeti szocialista? A felekezeti iskolák kérdése. Az alkoholisták gondozása stb. A nemzeti szocialista terror idején csak kevesen hagyták el a kongregációt, hűek maradtak a sok fenyegetés, megfigyelés és állásvesztés ellenére is. Többen szenvedtek börtönből és koncentrációs táborban P. Mayerral együtt, kettőt kivégeztek...

P. Mayer *mindennap gyóntatott* a St. Michael templomban szentmiséje után. Szombaton és ünnepek vigiliáján délután 3 órakor kezdte a gyóntatást, és rövid vacsorazünet után este 9-ig, gyakran 10 óráig is ült a gyóntatószékben. Az amputálás helye a lábán nehézzé tette a hosszú ülést. Valaki megkérdezte, amikor látta, milyen fáradtan jön ki a gyóntatószékből: „Beteg, vagy pedig nagyon megviseli a gyóntatás?” P. Mayer: „Nemcsak megvisel: a gyóntatás nekem sok kint okoz.” A

gyónók különösen a jóságát és türelmét csodálták. Egy kongreganistája írja: „Gyermekkoromban tanultam, hogy Isten jóságos és irgalmas. P. Mayer gyóntatószékében azonban éreztem ennek a jóságnak és irgalmasságnak a leheletét.”

Szívesen látogatta meg a betegeket, különösen a súlyos betegeket. Mintha külön adománya lett volna ahhoz, hogy a megátalkodottakat kibékítse Istennel. Egyszer egy haldokló asszonyhoz hívták, aki azonban minden kíséreltet visszautasított, hogy a szentségeket fölvegye. P. Mayer szomorúan ment el, és hamarosan visszajött egy nagy csokor virággal: „Annyira sajnálom, hogy így akar az Isten színe elé kerülni, legalább most szeretnék egy kis örömet szerezni.” Az asszony annyira meghatódott, hogy kérte a szentségeket.

+

P. Mayer nem hagyott hátra semmit írásban, csak néha jelent meg egy-egy prédikációja nyomtatásban. Az *élőszó embere volt*. Volt olyan hónap, hogy hetvenszer prédikált. Egyik gyakori hallgatója így foglalta össze benyomásait: „Sok szónokot hallottam már. Egyik sem hatott rám úgy, mint P. Mayer. Az ember érezte: itt nem retorikai teljesítményről van szó. A szószéken egy szent állt, aki életében többet valósított meg, mint amit hallgatóitól követelt.”

A veszélyeztetett években: 1938/39-ben esti köröket tartott 2–3 ismerős családnál a városban. A szentírást olvasták, és P. Mayer néhány mondattal magyarázatot adott hozzá. Utána eszmecsere következett vallásos kérdésekről. 15–20 fiatal jött össze. Ezekről az estékről be nem avatottak sohasem tudtak meg semmit.

1925-ben bevezette Münchenben a *pályaudvari szentmiséket*, hogy a kirándulóknak legyen alkalmuk vasárnap szentmisére menni. Az érseki hivatal kétkedő ellenvetéseire ez volt a válasza: „Eljön még az idő, amikor mindenütt a hívők után kell vinnünk a szentmisét.” Abban a teremben tartották, ahol a hivatalos vendégek fogadása történt. Vasárnap reggel 3 órától 1/2 7-ig 5–6 szentmise volt, egyszerre 350 ember vehetett részt. Az előkészítést, rendezést és takarítást a kongreganisták vállalták el teljesen ingyen. Az utazókon kívül részt vettek a posta és vasút alkalmazottai is, pincérek, szobalányok, éjjeliőrök, taxisofőrök és rendőrök. 1925/26-ban 130 szentmisét tartottak 13 797 résztvevővel. Tíz év múlva, 1936/37-ben 364 szentmisét 62 856 résztvevővel. Ma is vannak ilyen szentmisék.

Minden nagyobb jezsuita házban egy páter feladata, hogy a *szegényekről gondoskodjék*. Münchenben P. Mayer kapta ezt a megbízatást. A szükséges anyagi segítség ismert és ismeretlen jótevőktől jött, a Mária-kongregáció is bocsátott rendelkezésére egy összeget, hasonlóképpen különböző jótékony szervezetek. Az első világháború után

ő maga ment gyűjtőutakra és hozott haza adományokat több ezer márka értékben. Milliók mentek a kezén keresztül. Ő maga kereste fel – falában kocogva – a szegény családokat, hogy segítsen a szégyenlős szegényeken. Ennek a segítő munkának tanúja a müncheni „Caritas” kartotékrendszere, ahol 70 000 szegény neve volt található, átlag minden harmadik névnél a megjegyzés: „P. Mayer támogatja.”

Jóságában jóhiszemű volt, mint egy gyermek, ezért többször kihasználták olyanok is, akiknek nem volt rá szükségük. Egyik hű segítője mesélte el: „P. Mayer többször adott nekem pénzt és szegények címeit, hogy saját megítélésem szerint segítsék rajtuk. Többször visszavittem neki a pénzt, mert az adatok, amiket a 'szegények' megadtak, nem feleltek meg a valóságnak. Ilyen családások után szomorúság ült az arcára, de jósága a régi maradt. Jellemző ez a megjegyzése: 'Akit még nem csaptak be, az még nem is tett jót soha.'”

A második világháború alatt, amikor már maga nem segíthetett, mert száműzetésben volt, buzdította rendi testvéreit, hogy küldjenek a kommunistáknak is csomagokat a koncentrációs táborba. „Ez a legjobb előkészítése a missziónak, amelyet köztük még teljesíteni fogunk. Ha érzik szeretetünket, szavunknak is fognak hinni.”

+

Több mint tizenöt éven keresztül dolgozott P. Mayer Münchenben a második világháború után. Prédikációit a St. Michael templom szószékén, munkáját a Mária-kongregációban, a különféle egyesületekben, karitatív tevékenységét statisztikai adatokba és számokba lehet foglalni; de amit ezen felül tett a lelkek életében, arról csak az Úristen tud. Tény, hogy München vallásos képe megváltozott e tizenöt év alatt.

Küzdelme a német nemzeti szocialisták ellen

Éppen a huszas évek elején, amikor P. Mayer megkezdte működését Münchenben, kezdődött a nemzeti szocialisták mozgalma Németországban. A küzdelem a katolikus Egyházzal először ideológiai alapon folyt, míg Hitler nem ragadta magához a teljes politikai hatalmat és Hindenburg halála után, 1934 augusztusában a német nép diktátora nem lett Führer és Reichskanzler címen. Münchenben P. Mayer lett az ellenállás vezető harcosa, míg 1939-ben teljesen el nem némították.

Az első összetűzés 1923-ban egy gyűlésen történt, amelynek tárgya volt: Lehet-e egy katolikus nemzeti szocialista? P. Mayer szólásra jelentkezett, és harsogó tapsal fogadták a pódiumon. Ő azonban kijelentette: „Korán tapsoltak nekem, mert én csak azt fogom világosan kifejteni, hogy egy német katolikus sohasem lehet nemzeti szocialista.” Erre lehurrogták, és megvonták tőle a szót.

Ezentúl mindig élesen, világosan támadta a szószéken a nemzeti szocialisták helytelen elveit, különösen mióta hatalomra jutottak, és az

Egyház jogait sértő határozatokat hoztak. 1937-ben megvonták a katolikus szülőktől a jogot a felekezeti iskolákhoz. P. Mayer nyíltan kijelentette a szószékről, hogy ezeknél a választásoknál igazságtalanság, terror és erőszak győzött.

Hamarosan jött egy erőteljes figyelmeztetés és fenyegetés, amely azonban nem használt. P. Mayer prédikált tovább. Erre megtiltották neki a prédikálást. P. Mayer tovább prédikált. Végül 1937. jún. 5-én le tartóztatták. A Gestapo-rendőr később elmondta: „Nagy benyomást tett rám a nyugalma, amivel bennünket fogadott. Ez a harcos ember szó nélkül, mint egy bárány követett bennünket. A kofferja már elő volt készítve, mintha várt volna ránk.”

Először Münchenben volt börtönben, később átvitték Stadelheimbe. A törvényszéki tárgyalás Münchenben az igazságügyi palotában volt 1937. júl. 22-én, és az ítéletet már a következő napon kihirdették: „Rupert Mayer jezsuita páter az állami törvénykönyv 130. §-ának ismételt meg nem tartása miatt hat hónapi börtönbüntetésre és a perköltségek fedezésére ítéltetik.” Az ítélet megokolása írásban 18 oldalra terjed.

Ezután majdnem hat hónapra hazamehetett, a büntetés végrehajtására később került sor. Ez alatt az idő alatt prédikált tovább, mint eddig, amíg megint le nem tartóztatták.

1938. jan. 5-én két Gestapo-rendőr jelent meg nála, és kérdezték, hogy másnap megint prédikálni fog-e. P. Mayer határozottan kijelentette ezt a szándékát. Csak a püspök vagy a rendi előljárók tilthatják ezt meg neki. A Gestapónak semmi joga ehhez. Ez az államnak súlyos beavatkozása az Egyház jogaiba. Erre letartóztatták, és elvitték a Gestapo börtönébe, ugyanabba a cellába, ahol már volt. Egy hét múlva Stadelheimbe szállították, hogy ott leülje hat hónapi börtönbüntetését. De itt sem maradt, hanem tovább vitték Landsbergbe, ahol rabruhát kapott, és papírzacskókat kellett ragasztania.

1938 májusában minden megokolás nélkül szabadon engedték. A tisztviselő búcsúzáskor jótanácsokkal látta el, hogy változtassa meg felfogását. Ezt P. Mayer határozottan visszautasította, hivatkozással hatvan éves korára. Az elveket, amelyeket egész életében helyesnek tartott, képtelen néhány perc alatt megváltoztatni.

P. Mayer egy ideig élvezte az aranyzabadság levegőjét, amint később írta. De 1939. nov. 3-án reggel 9 órakor ismét két Gestapo-rendőr jött érte. A rendőrségen látogatói felől kérdezték. Ő minden felvilágosítást a leghatározottabban megtagadott. Erre kijelentették, hogy le van tartóztatva. Innen Sachsenhausenba vitték, a Berlin melletti koncentrációs táborba. Feljegyzéseiből értesülünk, hogy vele személyesen jól bántak. Egyedül volt egy cellában, személyes tárgyait magával hozhatta, néhány könyvet is. A falak a cellák közt nagyon vékonyak voltak, úgy-

hogy kb. hússzor hallotta, hogy egy foglyot a közelben megvertek. Egyszer maga látta, amint valakit ostorral vertek.

A vékony kosztot a cellájába hozták. Minden héten lefogyott egy kilót. Minden két hétben írhatott levelet, de nem mindegyiket küldték el. Dr. Berta Hofmann Münchenből keresztülítve a tábor parancsnokságánál, hogy minden hónapban egy csomagot küldhetett orvosságokkal. A berlini püspök, Graf von Preysing közbenjárására megkapta az engedélyt, hogy mindennap misézhetett cellájában.

Testi munkára nem kényszerítették, úgyhogy egész idejét imára és tanulmányokra fordíthatta. Müncheneri előjárójának írta, hogy a lelki dolgokra annyi időt fordít, mint a novíciátusban. Azonkívül tanulmányozza az egyháztörténelmet és Göpel Apologie c. könyvét. Sajnálja, hogy az imán és a szenvedései felajánlásán kívül nem tud apostoli munkát végezni.

A száműzetés évei az ettali bencés kolostorban

1939. dec. 22-e óta volt a sachsenhauseni lágerban. 1940. aug. 7-én váratlanul jött az utasítás: Csomagoljon össze mindent, elszállítják. Nem tudta, miért, hová. Nem tudta, szabad lesz-e, vagy más börtönbe viszik. Arra is gondolt, hogy agyonlövik. Három Gestapo-rendőrrel a müncheni vonatba szálltak. Münchenből autóval vitték tovább, még mindig nem tudta, hová, míg az irányból világos nem lett, hogy Ettalba. Megérkezve kijelentették, hogy egészen szabad, csak nem szabad a kolostor területét elhagynia. Ezzel megkezdődött száműzetése, ami mindaddig tartott, míg az amerikaiak 1945-ben meg nem szállták München-t.

A Gestapo a következő korlátozásokat írta elő, amibe az érseki hivatal is kénytelen-kelletlen beleegyezett és közölte P. Mayerrel: A kolostor területét nem hagyhatja el, levelezést csak ritkán és csak személyes ügyekről, közeli rokonokkal folytathat, csak a legközelebbi hozzátartozók látogathatják meg, szentmiséin a kolostor lakói kívül senki más nem vehet részt, nem gyóntathat... P. Mayer elfogadta a feltételeket, mert az egyházi előjáróknak is ez volt a kívánsága, de ez nem volt neki könnyű. Erről az időről ezt írja: „Itt élő halott vagyok. Ez a halál sokkal rosszabb nekem, aki még tele vagyok élettel, mint a valóságos halál, amelyre már annyiszor el voltam készülve. Csakis különféle megfontolások tartanak vissza attól, hogy innen eltávozzam: Nem teszem tekintettel erre a kolostorra és rendemre, amelyeknek ezzel nagy nehézségeket okoznék, tekintettel a kedves jó emberekre, akiknek újabb bebörtönzésem vagy talán halálom sok szenvedést okozna. Nem teszem az Úristenre való tekintettel, akihez a hosszú keresztúton közelebb jutottam azért, hogy a földiektől mindjobban elszakadtam.

Ezért viselem ezt a keresztet, vezeklésül hibáimért és gyengeségeimért, amíg a jó Isten beavatkozása által el nem veszi tőlem . . .”

Igy élt P. Mayer négy évig, mint a ketrecbe zárt oroszlán, – ahogy egy látogatóban járó evangélikus lelkész mondta róla. Mindennap elvégezte a keresztutat, és elimádkozta a szentolvasót a kolostor kertjében. A kívülről jövő szomorú hírek nagyon megrendítették, mint pl. a St. Michael templom lebombázása. „Három óráig tartott, amíg tudtam nyugodni” – írja.

A mellette levő testvérhez, mikor esténként elköszönt tőle, többször így szólt: „Megint egy nappal közelebb jutottunk a mennyországhoz.” Akkor még nem is sejtette, milyen közel jár hozzá . . .

A mennyország felé

1945. ápr. 30-án az amerikaiak elfoglalták Münchent.

Május 6-án P. Mayer a kolostor templomának szószékén állt és prédikált.

Máj. 11-én Münchenbe utazott, és délután 1/2 5-kor régi szobájában volt. Ezentúl minden vasárnap 11 órakor a St. Michael templom keresztkápolnájában misézett és prédikált, a templom többi része le volt bombázva.

1945. máj. 11-én az úrnapi körmenetben ott ment a férfiak Mária-kongregációjának élén; kiizzadva érkezett haza, érezte, hogy a munka iramát már nem bírja úgy, mint előbb, ezért kérte Faulhaber bábort, hogy mentse fel a kongregációs prézes kötelességeitől.

Ezután kétszer kapott szívinfarktust: júliusban és szeptemberben, amikor az emlékezőtehetsége is elhagyta prédikáció közben.

Október utolsó vasárnapján 4000 férfi előtt prédikált Schrobenuisenben. Megint megakadt a prédikációban. Okt. 30-án teljes kimerültsége ellenére a gyóntatószékbe ment.

Mindenszentek ünnepén, nov. 1-én reggel 8 órakor megkezdte a szentmisét a St. Michael templom keresztkápolnájában. A prédikációt már majdnem befejezte, amikor megakadt: „Der Herr . . . der Herr . . . der Herr . . .” Tovább nem jutott. Mozgatta az ajkát, de nem tudott beszélni. Egyenesen állva maradt, minden támaszték nélkül. P. Wiedenmann és P. Riesterer, akik a kápolnában gyóntattak, az oltárhoz futottak, és két testvér segítségével kivitték a kápolnából. Orvosa, dr. Hofmann, aki részt vett a misén, agyvérzést állapított meg. Elvesztette eszméletét; P. Dold feladta neki a betegek szentségét, rögtön kórházba szállították, és ott de. 11 órakor az örökkévalóságba költözött. Este a ház elöljárója, P. Dold méltatta életét: „Mindenkivel jót tett . . . Ezzel mindent megmondtunk. Állva búcsúzott az élettől, mint egy férfi.”

Vasárnap, nov. 4-én temették a pullachi Berchmans-kollégium temetőjében. A tartományfőnök, F. X. Müller mondta a requiemet. Faulhaber bíboros imádkozva ment a gyászmenetben. A sírnál a Mária-kongregáció prefektusa méltatta P. Mayer életét.

P. Rupert Mayer tovább él Münchenben

P. Mayer halála után megindult a zarándoklás sírjához, amely Pullachban magánterületen és klauzúrában feküdt. Az emberek mind nagyobb tömegben jöttek, az imameghallgatások híre futótűzként terjedt. A hívek növekvő tiszteletének korlátokat szabott a klauzúra: csak férfiak látogathatták a temetőt. Másrészt a kollégium a rend fiatal tagjainak tanulmányi háza volt, nyugalma veszélyeztetette a zarándokok tömege. Ezért a Bürgersaal templom alatt sírboltot építettek P. Mayernak és testét ide hozták át.

1948. máj. 21-én nyitották fel a sírt. A csontokon kívül ruhájának egy részét találták meg. Ezeket érc- és tölgyfakoporsóba helyezték, és máj. 23-án ünnepélyes menetben átvitték a Bürgersaalba. Bent a városban valóságos diadalmenet alakult ki. Elöl a lovasrendőrség ment, utána zenekar, egyetemi hallgatók a különböző egyesületek színpompás sapkájával; a városi tanács, a polgármester, a papok, a dóm káptalánya, a bencés apát Ettalból, sok-sok barát és rokon kísérte P. Mayert végső nyugvóhelyére. Hat ló húzta a díszkocsit, 300 000 ember szegélyezte az utcákat, a menetben 30 000 férfi vonult a városból és a környékről.

A Bürgersaal előtt dr. J. B. Neuhäusler püspök beszédet tartott, amelyet a következő kéréssel fejezett be: „Kedves jó P. Rupert Mayer, aki 1945. november elsején, halálod napján a mennyországba mentél, ne felejts el bennünket, akik itt ma több ezren koporsód körül állunk, és mindazokat, akik az egész országban kéréseikkel hozzád fordulnak, vidd el a mi kéréseinket és kívánságainkat Isten színe elé. Mi érezzük és tudjuk, hogy köztünk vagy; vedd fel a te nagy, jó szívedbe óhajainkat, és vidd el Isten trónja elé.”

P. Rupert Mayer megteszi ezt. Naponként 2–3000-en keresik fel sírját, és tárják eléje kéréseiket. Eddig több mint 35 000 írásban betérjesztett imameghallgatás bizonyítja: P. Mayer segített. A legkülönbözőbb ügyekben fordulnak az emberek hozzá: Betegség, családi vagy anyagi nehézségek, segítség szerencsétlenségeknél, vizsgáknál, operációknál, álláskeresésnél, lakásnehézségekben stb. stb.

Az írásban leadott imameghallgatások időről időre megjelennek egy füzet sorozatban, amely a Bürgersaal templom előcsarnokában kapható: „Gebetserhörungen am Grab von P. Rupert Mayer S. J.”

+

P. Rupert Mayer életében München apostola volt.
Halála után élő példaképe Krisztus mai tanítványának:
Rendíthetetlenül hirdette Krisztus színtiszta tanítását, minden megal-
kuvás nélkül.

Bátran harcolt a diktatúra ellen – kompromisszumok nélkül.
Lángoló buzgósággal küzdött a közömbösség ellen.
Ilyen tanítványokra van ma szüksége Krisztusnak.
Ez a jelentősége P. Rupert Mayer életének ma!

Forrás: A. Koerbling – P. Riesterer: Pater Rupert Mayer. Schnell
u. Steiner, München-Zürich 1975.

Szabó József

„A VÁGYAK FÉRFIA”: CEFERINO NAMUNCURÁ

A argentinai indiánok tragédiája a múlt században kezdődött. A harcos, kemény indián törzs Buenos Aires tartomány déli részének félig puszta síkságain meg az Andes és az Atlanti óceán közötti nagy folyók termékeny völgyeiben élt. Az európai gyarmatosítók lassan, de kérlelhetetlenül vezették be a maguk uralmát. Megművelték a földeket, felparcellázták a legjobb legelőket, tanyákat építettek. Velük együtt katonaság is érkezett, hogy erődítményeket emeljen az új határok védelmére. Többnyire műveletlen és kegyetlen emberek, akik úgy bántak az őslakókkal, mint az állatokkal. Azok védekeztek, és megbosszulták magukat. Napirenden voltak az összecsapások; nem egyszer valóságos ütközetté fajultak, halottak százaival.

1875-ben az indiánok Manuel Namuncurát választották meg kacíkájuknak (törzsfőnök, vezér), és kezdődtek a véres portyázások. Felgyűjtötták a gabonát, megölték a földműveseket, a pampák gulyásait és csikósait, az állatállományt pedig eladták a Cordillerákon túlra a chileieknek. — Az argentin elnök, dr. Nicolás Avellaneda, először tárgyalásokkal igyekezett megbékíteni az új határmegállapítás miatt felbőszült indiánokat. De Julio Roca tábornok, az elnökhelyettes és hadügyminiszter, „gyengeségnek” bélyegezte ezt. Hadsereget szervezett, és kijelentette: „Elérkezett az óra, hogy leszámoljunk az indiánokkal.” 1879. ápr. 16-án, húsvét keddjén nyolcezer főnyi seregével délnek vonult, és leverte a lényegében fegyvertelen őslakókat. Egyeseket foglyul ejtettek, másokat koncentrációs táborba hurcoltak. A fiatalokat cselédnek vitték a táborba vagy Buenos Aires-be.

A hadseregben mint tábori lelkész két szalézi szerzetes is volt: Santiago Costamagna és Luis Botta. Négy évvel azelőtt érkeztek Argentínába, és azóta próbálták fölvenni a kapcsolatot az indiánokkal. Amikor tudomásukra jutott, hogy Roca tábornok káplánokat keres katonáinak, mindjárt jelentkeztek. Bár ők tudták, hogy nem „a civilizáció és a barbárság közötti küzdelemről” van szó, ahogyan a hadjáratot beállították, de így alkalmuk volt eljutni az indiánokhoz. Itt azután, függetlenül magukat a hadseregtől, megszervezték a lelki szolgálatot, és igyekeztek kibékíteni győzőket és legyőzötteket.

Manuel Namuncurá időközben kiszabadult a fogságból, és a hegyekbe menekült. Maga köré gyűjtötte vállalkozó társait, és véres guerrillaháborúba kezdett. Éjjelenként megtámadták a településeket és katonai táborokat, öldökölve, gyújtogatva.

Villegas tábornok, akit Roca a „Fekete Folyó” (Rio Negro) határának védelmével megbízott, 1882-ben eltökélte, hogy véget vet a háborúskodásnak. Meglepetésszerű támadással foglyul ejtett kétezer indiánt, közöttük Namuncurá feleségét és négy fiát. Ez döntő csapás volt. A törzsfőnök beletörődött, hogy megadja magát. De nem bízott a fehérekben. Csak egyetlenegyben: Milanésio szalezianus atyában, aki már régebben ott tevékenykedett, jól beszélte nyelvüket, és tanúságot tett irántuk való szeretetéről. Ő lett a békeközvetítő. Rábeszélte Namuncurát, hogy személyesen jelentkezék Villegas tábornoknál, aki kezeskedett sértetlenségéről. 1883. máj. 5-én történt meg a találkozás. A törzsfőnök szavát adta, hogy nem harcol többet az argentin sereg ellen. Cserébe ezredesi címet, egyenruhát és ellátmányt kapott, törzsének pedig a Rio Negro termékeny völgyében jelöltek ki helyet.

Itt született, Chimpay-ban, 1886. aug. 26-án, Rosario Burgos nevű, Chilébe való félvér feleségétől egy fia. Mivel ezen a napon Szent Zefirin pápa emlékét üli meg az Egyház, a keresztségben a Ceferino nevet kapta. Apja, bár meg volt keresztelve, még a többnejűségnek hódolt. Ceferinónak négy édes testvére volt, de összesen tizenketten voltak a gyerekek. Csak két éves korában keresztelte meg a már említett Milanésio atya, éppen karácsony vigiliáján. De egy másik, sokkal veszedelmesebb „keresztség” is várt rá. Kiskorában játék közben egyszer a folyóba esett. Kétségbeesett kiáltozására összefutottak az emberek, de az ár már elragadta. Csodálatosképpen az örvény mégis kivetette – még élve – a part menti homokra.

Gyermeckoráról egyébként keveset tudunk. Azt azonban igen, hogy nagy szegénységben éltek. Ceferino, akit családja magának való, komoly fiúcskának ír le, korán hozzászokott, hogy hasznosítsa magát. Édesanyja, mikor reggel fölkel, nem egyszer ijedten látta, hogy kislfia sehol sincs. Csak órák múlva került elő nagy csomó összegyűjtött rőzsével. Ezt aztán eladta, és élelmet vett érte. A jószívű szomszédok még

többet is adtak a gyerekeknek, mint amennyi pénze volt. Később anyja néhány juhot szerzett, és Ceferino ezeket őrizte. Ekkor 9 éves lehetett. Sajátkezűleg épített egy karámot nekik. Kéregetni is járt a szomszéd házakba, és ami ennivalót kapott, hűségeseen hazavitte anyjának. „Egészen kis kora óta úgy gondolkodott, mint egy férfi” – mondta róla Rosario asszony.

A koraérett gyermek könnyezve látja fajtájának nyomorúságát. Egy ízben, amikor tanúja, hogy apja nem képes kielégíteni éhes embereit, odaáll eléje: „Papa, hová jutottunk, mi, akik e föld gazdái voltunk! Most pedig védtelenek... Miért nem viszel Buenos Aires-be tanulni? Annyi ember közt, aki ott lakik, talán csak akad egy jószívű, aki pártfogásába vesz, és akkor tanulhatok, és egy napon hasznára válok a fajtámnak.”

Az apa örömmel fogadja ajánlkozását. Ez azonban annyit jelent, hogy a 11 éves fiúnak meg kell válnia otthonától. Hosszú, fáradtságos úton – akkor még nem volt vasút arrafelé – haladnak a főváros irányába. Ott közben híre ment jövetelüknek, és mintegy ötven a fővárosban élő indián fogadta nagy tisztelettel a törzsfőnököt. Ceferino, mikor megkérdezték, miért jött, határozottan felelte: „Jövök tanulni fajtám javára.” Az érzelmeik megnyilvánításában különben igen zárkózott bennszülöttek erre össze-vissza csókolták.

Namuncurá először katonai összeköttetéseit veszi igénybe, hogy elhelyezze fiát. Így kerül Ceferino a tengerésziskola műhelyébe mint asztalosinas. Ezért azonban kár volt eljönni hazulról. És a durva környezet sincs kedvére az érzékeny lelkű gyermeknek. Amikor apja néhány nap múlva, hazafelé készülődben meglátogatta, sírva kérte, hogy vigye el onnan, mert sohasem tudna megszokni. A törzsfőnök ekkor a volt elnökhöz, Luis Sáenz Peña-hoz, az indiánok nagy barátjához fordult. Az vetette föl az ötletet, hogy adja fiát a szaléziak intézetébe. Maga írt neki ajánlólevelet a IX. Piusról elnevezett kollégiumba. Egyik volt iskolatársa mondja:

Egy szép napon egy hír mozgatott meg bennünket és töltött el kíváncsisággal: két indián, igazi indián érkezett az iskolába. Szaladtunk oda valamennyien, azokra a harci díszekre gondolva, amelyeknek a látásához hozzászoktunk, – és két szelíd, jóságos és ártatlan szemű gyerekkel találkoztunk. Egyikük volt Namuncurá, a másik a kis Montiel, akiről azt hittem, hogy a testvére (valójában unokaöccse volt).

„Nagyon örülök, hogy az Úr kihozott a mezei életből és ebbe a szent kollégiumba helyezett” – írja egyik levelében, és ismétli többször is ő maga. „A virág meglelte földjét” – mondja egy róla szóló költemény. Csakhogy ez a „begyökerezés” roppant nehézségekkel járt. Nem lehetünk eléggé realisták, amikor ezt a civilizált környezetben töl-

tött – összesen nyolc – döntő esztendő és benne Ceferino fejlődését vizsgáljuk.

Ott van először is a *kor*. Valaki, aki három évet töltött fogságban a patagóniai indiánok között, és alaposan ismerte szokásaikat, kijelenti, hogy a 10–11 éves indián fiú „belső életkora” a 25 éves európai fiatal-emberekével vethető össze, képzése lényegében már befejeződött, és részt vehet a csatározásokban. Ceferino, tudjuk, 11 éves fejjel került a szaléziákhoz. Csakhogy az ő „tudománya” – például hogy remekül ismerte a Fekete Folyó vidékét és törzsük történetét, hogy nyíla tévedhetetlenül célba talált – itt legföljebb kíváncsi társak szórakoztatására volt alkalmas. Különben a legkisebbekkel kellett kezdenie, a szó szoros értelmében az ábécénél, nemcsak a betűvetésben, hanem a kultúra minden területén. Jól megvilágítja ezt egy kis epizód, amelyet egyik tanuló társa, az akkor cipészinas, később pappá lett Calveria hoz fel. Megjegyzí, hogy a növendékek mindig zárt sorokban, keresztbe font karral vonultak a tanulószobába vagy a templomba. A „törzsfőnök fia” azonban fennhéjázó módon nem ment velük együtt, csak nézte a sort. Szegény Ceferinótól semmi sem állt távolabb, mint a „fennhéjázás”. Az igazság az, hogy kezdetben annyira nehezére esett ez a többiek-től már megszokott menetelés, hogy előljárói jónak látták fölmenteni alóla, nehogy zavart okozzon a sorban.

Első este, amikor egyedül maradt azzal a fiúval, akit „őrangyalává” tettek, „nehézkasztellán nyelven” azt kérdezte tőle: „Mit kell most csinálnom?” Az akkor 600-nál több fiút számláló internátusban a kis indián jövevény valósággal elvész, és tanácstalannak érzi magát.

„Nehézkasztellán nyelven...” Ceferino alig töri a *spanyolt*, hát még az írodalmi *spanyolt*. „Kezdetben kicsit nehéz volt megértetnem magam vele – folytatja az előbbi „őrangyal” –, mert nem beszélt jól nyelvünkön; de szemmel látható volt a haladása, ami arra vallott, hogy normális intelligenciája van, és vasakarattal alkalmazkodik a kollégiumi környezet fegyelméhez.” A kollégiumi igazgató följegyzése szerint „Ceferino eltökélten, de fáradtságosan haladt a nemzeti nyelv tanulásában.”

Ez persze nem járul hozzá a *tanulmányok* megkönnyítéséhez. Első évének (1897: az iskolaév márciustól decemberig tart) osztályzatai bizony elég gyatrák, – bár az ő esetében még ez is sokat jelent. Feltűnő azonban, hogy hittanból mindenek ellenére 8-ast kap (az osztályozás tíz jeggyel történt); a következő évben már az első között szerepel, és 1899 decemberében „fejedelemmé koronázzák.” Ez annyit jelent, hogy a kisebbek között ő a legjobb hittanos. „Császár”, azaz a „nagyok” legjobbja a már említett Calveria lett. Ugyancsak a legjobb jegyet kapja mindig magatartásból, sőt 1899-ben külön jutalmat. Mindez

gyenge vigasz azért, hogy 1898-ban megbuktatják; egész szünetidőben tanulnia kell, hogy pótvizsgával átmehessen a következő osztályba.

Entraigas szalézi atya, Namuncurá egyik életírója, nem győzi hol jó-akaróan ironikus, hol mentegető megjegyzésekkel kommentálni hősünk leveleinek nyelvtani és kifejezésbeli hibáit. Már pedig ő a leendő szent-ről ír, teljes lelkesedéssel! Elképzelhetjük, mennyi megalázás forrása lehetett fogyatékos kifejező készsége az iskolás kisdíáknak idegen környezetében!

A nyelvtudás hiánya és a teljesen új, szokatlan környezet nem válik előnyére a *társas kapcsolatoknak sem*. Ceferino különben is csendes, kevés szavú, mint fajtája általában. Kíváncsi pajtásai viszont elhalmoz-zák kérdésekkel, megjegyzésekkel, ami nagyon kellemetlen neki, – még szerencse, hogy sokszor nem érti meg, mit mondanak. De azt igen, amikor ilyenekkel traktálják: „Menj innen, te indiánus!” „Adj he-lyet, néger!” „Eredj a pampára, te buta!” Ilyenkor mosolygós arca el-komolyodott, lesütötte a szemét, és szó nélkül visszavonult. Az is meg-történt, hogy csúfolódva mutogatták neki az apja képét, vagy banánhé-jat dobta az útjába, hogy elessék. – De nem egyszer még nagyobb fájdalmat okoztak a lelkes kíváncsiságtól fűtött, döbbenetes tájékozat-lanságról tanúskodó kérdések. Legdurvább példája ennek – az illető diáktárs, később szaleziánus páter, maga beszélte el –, amikor egy ízben a fiú éppen lelkesen mesélt az indiánok harci kalandjairól; „eszembe jutott, hogy ő is indián, és gondolván, hogy itt a jó alkalom egy kételyem eloszlátására, minden további nélkül megkérdeztem: – Ceferino, milyen íze van az emberhúsnak?” A szegény kérdezett el-némult, ránézett, mintha meg akarna bizonyosodni, hogy nem rossz szándék vezette, lehajtotta a fejét, és két fekete szeme megtelt köny-nyel. Aztán csak sóhajtott egyet, és kis idő múlva fátyolos hangon foly-tatta elbeszélését, mintha nem is hallotta volna a keserves kérdést. Később sem tett szemrehányást érte.

Fokozta a fiú nehéz helyzetét *szegénysége*. Apja havi 20 pesót, a szegények tarifáját fizette érte. Felvételével kapcsolatban ezt a lakoni-kus megjegyzést találjuk: „Megvenni vagy odaadni neki, amire szük-sége van.” Ami más szóval annyit jelent, hogy minden felszerelés nél-kül érkezett az internátusba.

Ha mindehhez még hozzátesszük a tágas puszták világához szo-kott gyermek idegenségét a nagyvárosban, a zárt falak között, a csa-ládtól és az ismerősöktől való távolságot, akkor egy kis fogalmunk le-het arról a kemény iskoláról, ami Ceferino egyéniségét kiformálta. Ha valaki, ő nagyon rászorult volna, hogy első perctől kezdve az Erősek Kenyerével táplálkozzék. De csak szomorúan nézte reggelenként a padokból áldozni vonuló társait. Hiszen még nem tanult katekizmust!

Annál nagyobb lendülettel látott most hozzá, úgyhogy a következő év őszén elsődíldozáshoz járulhatott, s utána élete végéig napi áldozó maradt.

Miért tűnt ki annyira Ceferino a katekizmus tanulásában? Egyszer az egyik atya egy eukaliptusz-bokorba bújva találta katekizmusával a kezében, miközben a többiek javában játszottak. Megkérdezte, miért nem tart velük. A fiú ezt felelte: „Mert mindenkinél jobban meg kell tanulnom a katekizmust, hiszen azután meg kell tanítanom a népemnek. Ők nem tudják ezeket a szép dolgokat, azért rosszak, és elvesznek...” Igazgatójának írja 1899-ben: „Egy napon, amikor nagy leszek, segíteni fogok Msgr. Caglieronak indiánokat téríteni. Szegények ott nem tudják, hogy van Isten, nem tudják, hogy Jézus Krisztus vérért adta megmentésünkért. Én sem tudtam, mikor idejöttem, hogy van Isten; ezután tehát imádkoznunk kell értük, hogy üdvözljenek...”

Ez Ceferino nagy vágya, nagy elhatározása, ami minden nehézség elviselésére erőt ad neki. Azért jött tanulni, hogy „hasznára legyen fajtájának.” Don Bosco intézetében fölfedezi a legnagyobb jót, amivel használhat nekik: megismertetni Istent és a kereszténység örömét. *Pap, hittérítő akar lenni.* Életét, jellemét legkisebb részleteiig ez az elszánás formálja. Ebben szerencsésen, nemes formában helyet talál nemzetségére való büszkesége, indián fajtájának szeretete. Szívós kitartással, vasakarattal szegül szembe a nehézségekkel. A kegyelem munkáján kívül nyilvánvalóan segítik a már otthon természetes vonalon kiképződött készségei, és főleg átlagon felüli alkalmazkodó képessége. Ha abban a „szalézi mintadiákban”, akit a tanúvallomások leírnak, talán néha nehezünkre esik egyéniségét fölismernünk, akkor gondoljunk arra, hogy éppen ez a hősies aprómunka Ceferino, az önmagát alakítani hagyó és szándékosan alakító fiú és fiatalember. És hogy közben vidám és boldog? Persze, hiszen a szeretet igézetében teszi.

Ceferino jó megjelenésű, megnyerő külsejű fiú volt. Erős szálú, rövid fekete haja bronzszínű homlokába hullott, szénfekete szeme élénken szikrázott. Homloka széles, arca tojásdad, termete karcsú, közép-magas. Azt mondták róla, hogy „a szemével mosolyog”, ami egyszerre jellemző fajtájának komolyságára és mély kedélyére. Följegyezték, hogy tiszta tekintetét sohasem fordította el a másiktól, nem pirult el, mint akinek nyugodt a lelkiismerete. A kezdeti nehézségek után hamar megbarátkozott társaival, mert jó és készséges barát volt, és mindenben örömmel osztozott. Sőt tekintélyre is szert tett köztük, például amikor egyszer néhányan fiatal bikákkal találkoztak az úton. Társai megfutottak, csak Ceferino szaladt elszántan feléjük kiabálva, karját rázva, mire az állatok megzavarodtak, és visszavonultak. — A tanárok és nevelők nagyon szerették, mert csupa igyekezet volt, sohasem kel-

lett szorgalom vagy magatartás terén meginteni, a legnagyobb tisztelettel és gyöngéd szeretettel közeledett nevelőjéhez, s engedelmesen hajlott minden szóra. Megesett, hogy a játék kellős közepéből szólították el valamiért: azonnal jött, izzadságát törölgetve, és minden szabódás nélkül tette, amit kívántak tőle. Legkedvesebb tárgya az ének és zene volt. Szép, tiszta fiúszopránját sokáig megőrizte. Gyakran léptettek föl szavalattal, szindarabban is. Szólóénekével nemcsak otthon, hanem a főváros székesegyházában és több más templomában is szerepelt. 1901-től, amikor már nem tudott énekelni, a zenemester segítségével volt.

Meleg, ragaszkodó természete szinte rajongással övezte előljáróit és lelkiatyját, aki „a szentgyónásban Isten szavát mondta el” neki, mint egyszer nevenapjára írta. A csütörtöki látogató napokon az elején mindig szomorú volt, hiszen őt senki sem látogatta meg. A nagy távolság miatt a szünidőre sem tudott hazautazni, ezért ilyenkor kivitték a szaléziek közeli tanyájára. Örömmel ment, a falusias környezet otthonára emlékeztette. Életeleme volt a szeretet; de nemcsak igényelte, hanem még bővebben osztogatta is. Örült, ha kiszolgálhatta vagy szóval tarthatta társait. Egyszer egyik barátjának édesanyja egy doboz bonbonnal ajándékozta meg. A fiú meg sem kóstolta: azok közt osztotta szét, akiknek nem jött aznap látogatójuk. Mikor felszolgált az ebédlőben, mindenki elé külön mosollyal tette oda az ételt, és örömet tett eleget, ha másodszor is kértek. Szívesen és ötletesen szórakoztatta környezetét, szívből nevetett minden tréfán; még később, betegsége idején is azt írta egyszer, hogy csak olyankor köhög, „ha sokat nevetett” ...

Új környezete nem törölte el benne a családja és fajtája iránti szeretetet. Mindig boldogan beszélt hazájáról, és elszomorodott, ha azt látta, hogy beszélgetőtársát nem túlságosan érdeklik ezek a távoli történetek. Apját odaadó tisztelettel övezte. Vele szemben is ki kellett állnia a tűzpróbát. Amikor az édesapa tudomást szerzett arról, hogy fia papi pályára készül, eljött, és vissza akarta vinni magával titkárának. Ceferino ellenállt. Hiszen számára az életet már csak ez az út jelentette. Atyai barátjukhoz, Sáenz Peñához folyamodott, s annak sikerült rábeszélni a törzsfőnököt, hogy tegyen le szándékáról. Nem jelentett ez szakítást apa és fia között. Ceferino levelei a leggyöngédebb fiúi szeretetről tanúskodnak. Találkozásaik alkalmával, fajtájuk szokása szerint, alig mutatták ki külsőleg érzelmeiket, de szűkszavú társalgásuk, fel-felvillanó mosolyuk sokat mondott a külső szemlélőnek is. Boldogan közvetíti később Rómából édesapjának a Szentatya áldását családjá és törzsük számára. Húsz nappal halála előtt ír neki utoljára. Azzal fejezi be, hogy mint szerető fia szeretné megölelni.

Még megérte azt az örömet, hogy édesapja egy nagy misszió alkalmával késő öregkorában első áldozáshoz járult és megbérmálkozott.

De az örömben örömcsepp is vegyült: a feleség, akivel Manuel Namuncurá a keresztény egyház törvénye szerint megesküdtött, nem Ceferino édesanyja volt. Az vándor életre kényszerült, fia bánatára.

De szeretetének nagy, igazi középpontja Istene volt. Mindenekelőtt a szentségi Jézus. Amikor csak lehetett, beszaladt a kápolnába látogatására. Szívesen gyűjtötte össze a kisebb fiúkat is, hogy magával vigye őket. 1899-ben egyszer egy nevelő szemrehányást tett neki, hogy mindig kinézeget a tanulószoba ablakán. Kiderült, hogy ezen a szemben levő ablakon keresztül látni lehetett a kápolnai öröklámpa pislákoló fényét. A kis indián Jézushoz küldte a szívét!

Elképzелhető, milyen boldog volt, amikor kisegítőül adták a szalézies egy kis kápolnájának sekrestyése mellé, majd később Viedmában a püspöki, utóbb a kollégiumi kápolnába. Az oltár mindig ragyogóan tiszta és rendes volt, az örökmécs soha ki nem aludt, a miseruhák jókor ki voltak készítve. „Látni kellett volna az élvezetet, amellyel ezeknek a szolgálatoknak szentelte magát, és az arcán elömlő komolyságot, miközben Isten szolgálatának e tényeit véghezvitte” — írja a sekrestyés atya. Sohasem mulasztotta el, hogy rövid imával kezdje és vegyezze kápolnai ténykedését.

Csak természetes, hogy mindenáron meg akart tanulni ministrálni. Ez hamarosan sikerült is neki, még első áldozása előtt, s ettől kezdve télen—nyáron a legkorábbi misén szolgált: reggel öt órakor.

Olaszországból írt első levelében beszámol az oda vezető útról. A pampák fia megcsodálja, hogy itt „sosincs végük a házaknak”, de legjobban az ragadja meg, hogy mindegyik kis településben ott emelkedik a templomtorony. „Az utolsó reggel, 10-én (1904. aug.), több mint kétszáz templomot számoltam meg... Ó, ha Patagóniának annyi temploma lenne, mint itt van, a legboldogabb lennék minden ember között!”

Az imádság állandó kenyere volt. Hallották, amint tanulás közben fohászokkal erősítgeti magát, és látták, hogyan csókolgatja a maga köré kirakott szentképeket meg kis feszületét. Fajtájának realitásigénye magától értetődően kapcsolódott ezekhez az egyszerű szimbólumokhoz és jámborsági megnyilvánulásokhoz. Don Bosco társaságának gyöngéd Mária-tisztelete is egészen szíve szerinti volt. Imakönyvében, amelyet mindig magával hordott, egy kis Mária-képre ráírt egy maga fogalmazta imát azért a kegyelemért, hogy pap lehessen, és üdvösséget vihessen népének. Társak és nevelők csodálkozva figyelték imádság közben: „szemét lesütve, kezét összetéve, és mozdulatlanul, mint egy szobor. Tudta, hogy Istennel beszél.” Egy évvel halála előtt állapítja meg egy jószemű nevelője: „Vallásossága nem ábrándos (szósz. vaporoso, „légnemű”) volt, hanem az átlagon felülemelkedő, szívébe mélyedő gyökerekkel.” „Határozott, kétséget nem ismerő papi hivatása

volt. És azért szeretett volna pap lenni, hogy horifitársainak szentelje életét. Kötelességeit olyan pontosan és önként végezte, hogy az csak a hit gyümölcse lehetett. Külső magatartásából arra lehetett következtetni, hogy ez a fiatal ember állandóan Istennel egyesülve él. Nagy tiszteletben tartotta a szent Evangéliumot, amelyet egy napon el akart terjeszteni népe között.“

Egy spanyol növendéktársa – később patagóniai misszionárius – vallomása a boldoggá avatási perben jól mutatja, milyen visszahatást váltott ki társaiban ez az „átlagon felülemelkedő vallásosság“. Elmondja, hogy egyszer érte ment a templomba, és kijelentette, hogy ezzel a tenger imádsággal csak háborgatja Istent, a Szent Szűzet és a szenteket, van azoknak egyéb dolguk is, nálánál jobban rászorulókra kell figyelniök! „Egy szót sem felelt, mély térdhajtást csinált, és követett a szentély középső ajtaján. Mikor kiértünk az utcára, gyermeki őszinteséggel elmondta, hogy örömet lenne naphosszat Mária lábánál.“ Azt a választ kapta társától, hogy őt ez bizony untatná. Erre csodálkozva megjegyezte, hogy hiszen a mennyországban is ez lesz a dolgunk: Istent szemlélni . . . „Azt feleltem, hogy ami engem illet, azért még szeretnék sokáig élni, és a mennyország nem foglalkoztat annyira, mint őt; mindenestre Isten úgy tesz, ahogyan szent akarata szerint jobbnak látja.“

Lehet, hogy Ceferino vallásos életét látva mi is hajlandók lennénk a „normális“ diáknak igazat adni. De az ő helyzetében és céljával ez természetes. Érzelmi világa erős: a vallást is lelkes lendülettel éli. Simulékony, gyakorlati ember: lelkiélete magától értetődően ömlik a szeretett környezet megjelölte csatornába. És ha valakinek, ennek a hontalan léleknek valóban Isten volt a mindene. A lényegre tapint egy jó ismerője ezzel a mondattal: „Úgy látszott, az Isten iránti szeretetet úgy érzi át, *ahogyan mi édesanyánkat szeretjük*: erősen, áthatóan, vigasztalóan; minden bizonnyal ez a szeretet volt minden gondolatának és cselekedetének középpontja.“

A szaléziei iránti rajongó szeretete mellett is nyitott szemmel járt az életben, de a kedvezőtlen tapasztalatok nem szegték kedvét, inkább nagylelkűségét ébresztgették. Nagyon megbotráncozott például, amikor látta, hogy egyes szalézi intézetekben a növendékek, sőt egyes atyák is elhamarkodottan vetnek keresztet, „rosszabbul, mint a törökök és a szakadárok!“ „Én – folytatta – sokszor fogok keresztet vetni, engesztelésül azokért, akik rosszul csinálják.“ Nem egy tanúság erősíti, hogy így is tett.

Mindenki, föl egészen a rendi vezetőségig, nagy reményeket fűzött a fiatal indiánhoz, népe leendő misszionáriusához. Isten másképpen rendelkezett. Meghagyta őt „a vágyak férfiának.“ Nagy vágya nem tel-

jesedett be a földön; de megérlette őt, úgy, hogy most másképpen, emberi határokat nem ismerően lesz népe pártfogója.

+

Nem egy indián misszionárius jött szomorú zavarba, ha pártfogoltjai bánatosan mondogatták: „Indiánok meghalni... keresztények nem meghalni...” Azóta világozássá vált, hogy a természeti körülményeikhez szokott bennszülöttek szervezete ellenállás nélküli áldozatává lesz a különféle vírusoknak. Ami pedig a félelmetes Koch-bacilust, a tuberkulózist illeti, az ekkor még a civilizált vidékeken is egyre-másra szedte áldozatait. Ceferino egyik fivére 1894-ben már ebbe halt bele. A Buenos Aires-ben töltött évek vége felé rajta is kezdték észrevenni az áruló tüneteket. Úgy gondolták, szülőföldjének levegője jót fog tenni neki. Ezért Msgr. Cagliero missziós püspök magával vitte székhelyére, a Fekete Folyó torkolatának közelében fekvő Viedmába, ahol szintén volt egy szalézi kollégium. A 900 km-es utat ma egy repülő egy óra alatt teszi meg; akkor hosszú, fáradságos és viharos tengeri utat jelentett Ceferinónak. Büszkén írja célba érkezve, 1903. febr. 8-án, hogy a kapitány kijelentette a többi utasnak: „Ez a gyerek sohasem kap tengeri betegséget, nagyon erős; igen, ez igazi férfi.”

Mivel a szalézi jelöltek a nekik szánt külön épületet még néhány hónapig nem foglalhatták el, ideiglenesen a kollégiumban helyezték el őket. Ceferino nagy örömmel csatlakozott a többi 16 jelölthöz. Bizonyára szándékosan ültették egy pajkos fiú, Augusto Valle mellé, aki így számol be az eseményről:

Ceferino mellém ült, miközben mindenkinek a szeme – a felügyelőt is beleértve – rám szegeződött, rosszul titkolt tetszéssel: előre látták, hogy a kifogástalan viselkedésű jövevény mellett nem lesz többé alkalmam szokott gyermeki csínyeim megkockáztatására. És attól a naptól fogva nyugodtan kellett maradnom, s a törzsfőnök fiának magatartására figyelnem.

Don Jenaro Alonsónak, ennek az igen jámbor embernek tanácsára mi tanulók a pulpitusunkon a Szent Szív vagy a Segítő Szűzanya szentképét tartottuk. Ceferino elrendezte a könyveit a fiókban, ő is vett egy Mária- és egy Szent Szív-képet, maga elé tette, és nekifogott tanulni.

Jellemző a helyzet: Ceferino haladék nélkül hozzáfog ahhoz, amiért jött, – tanulni, a papságra készülni. És ahogy egy másik osztálytársa írja: „Felcserélődtek a szerepek: egy indián térítette a fehéreket...” Idővel a „tanácsadó” becenév ragadt rá társaitól, mert gyakran adott nekik figyelmeztetést, jótanácsot, – bár szerényen, úgyhogy senki sem vette tőle rossz néven.

Nagy igyekezettel látott hozzá a latin nyelv tanulásához. A fordítások elkészítése nagyon nehezére esett. De nem kért segítséget társai-

tól, nemcsak a szilencium idején, de a szünetekben sem, úgy gondolva, hogy feladatát egyedül kell megoldania. Amikor visszakapta a kijavított feladatot, minden erejét arra összpontosította, hogy ne kövesse el ismét ugyanazt a hibát.

Hűségese szívvel gondol a fővárosban hagyott társaira és előljáróira. Első gyóntatójának, P. Vespignaninak írja: „Mindig a fiai közé akarok tartozni Jézusban és Máriában; sohasem felejtettem el Főtisztelendőségedet, és különösen amikor olyan szerencsés vagyok, hogy szívembe fogadhatom az Angyalok Kenyerét, mindig imádkozom Atyámért.” Szerencséjére itt is kitűnő gyóntatóra talál Msgr. Cagliero titkárának, Juan Beraldi atyának személyében.

A jelöltek száma év közben is gyarapodott. Ceferino különösen a legkisebbeket, az újonnan érkezetteket vette pártfogásába, játszott velük, érdekes történeteket, tréfákat mesélt nekik, elosztatta honvágyukat. Elemében volt, amikor íjat és nyilat meg kis hajókat készített nekik.

Viedmában is kántor és szólista lett. Tudjuk, a szaleziánusok igen sokat adnak a zenei képzésre; Don Bosco szerint egy szalézi kollégium muzsika nélkül olyan, mint a test lélek nélkül. Az immár 16 éves fiú hangja közben tenorrá lett. Egyik nap Rossini Tell Vilmosának egy részletét próbálták. Éppen egy magas hangot próbált kivágni, amikor az erőlködéstől rettenetes köhögési roham jött rá. Zsebkendőjét ajkára nyomva szaladt ki a folyosóra, a vízcsaphoz. Ömlött a szájából a vér.

Sohasem énekelt többé.

Június 13-án a jelöltek végre átköltözhetek külön házukba. A kollégium igazgatója, a jó P. Bernardo Vacchina elkísérte őket. Ceferino maga vitte a Segítő Szűz egy kis szobrát, hogy az udvarban felállítsák. Ő azonban nem maradhatott velük. Az előljárók betegségére való tekintettel ott marasztották a kollégiumban, az orvos testvér, Evasio Garrone gondjai alatt. „Szeretett társaim, a jelöltek elmentek, és engem egyedül hagytak. Mennyit kellett szenvednem!” – panaszkodik lelkiatyjának írva. De nem zúgolódik. Örömmel jelzi, hogy „a kollégium sekrestyésének édes hivatalát adták nekem; igazán irigylésre méltó hivatal, hiszen olyan szép Jézussal együtt lenni, aki szeretetünk foglya a szent Tabernákulumban!” „Fáradhatatlan volt; gyengéd buzgalommal dolgozott Isten szolgálatában” – mondja róla a sekrestyés testvér. Amikor elkészülték valami munkával, gyakran hívta a fiút, hogy mondják el együtt a szentolvasót. Ceferino „a fiatalokra jellemző unalom minden jele nélkül” mondta vele végig a nagy, 15 tizedes olvasót.

Amikor XIII. Leó pápa júl. 3-án meghalt, másnap kora hajnalban ő segített harangozni érte, metsző hidegben (ott ez a tél közepe). Nem engedte, hogy mást hívjanak: „ő szeretne harangozni annak a pápának a halálára, aki elküldte a szalézieket Patagónia megtérítésére.” –

Emelgette a padokat, a nehéz szőnyegeket, és amikor szemrehányást kapott érte, azzal védekezett, hogy neki is dolgoznia kell. A Fogolykiváltó Boldogasszony, Viedma védőszentje ünnepén (szept. 24.) nagy körmenet volt; a vele járó sok munkából Ceferino is alaposan kivette a részét, s mivel mindenkinek tele volt a keze tennivalóval, nem érték rá figyelemmel kísérni. A végén fáradtan, köhécselve találták egy öszszegöngyölt szőnyegre támaszkodva. Ejjel vért köpött.

Ágyba dugták, próbálták jól táplálni. Nagyon bántotta, hogy így kell kivételezni vele. De a betegápoló testvér megvigasztalta: „Nézd, Ceferino, ezt a Társulat fizeti, amely mindnyájunk anyja, az anya pedig sohasem rója fel, mit esznek meg a fiai . . .”

Amikor kicsit összeszedte magát, úgyhogy már tudott írni, első levelét a fővárosi kollégium cipész testvérének írja. Megköszöni, hogy mikor ott volt, mindig megjavította a lábbelijét, és biztosítja, hogy azóta is mindennap megemlékezett róla imáiban és a szentáldozásban! Az a szerető, tiszteleltudó mód, ahogyan itt és másutt az akkoriban még meglehetősen lenézett segítőtestvérekkel bánik, Don Bosco méltó fiának mutatja a fiatal indiánt.

Elérkezett a nyár, a gyümölcsök időszaka. Beérett a szőlő. P. Vachchina gyakran fölkereste a folyón túl lakó jelölteket, érdeklődött a lelkek felől, de testüknek is vitt táplálékot. Csaknem mindig Ceferino volt a kíséretében. A még aszfaltozatlan, meredek utakon, kb. 350 m magasságra cipelte a vállán a szőlővel teli kosarat, lihegve, izzadva. „Mintha most is látnám – írja egyik társa –, jóakarata megvolt, de az ereje nem bírta . . . És az annyi örömmel vállalt önkéntes feladat végén lerakta terhét az udvar egy alacsony ablaka alatt, s fuldokolva az erőfeszítéstől, alig tudott felelni áradozó üdvözléteinkre.”

Életrőja a következő kommentárt fűzi ehhez az epizódhoz: „Most megértjük őt. Az indián föld fiatal hajtása merő szeretet volt. Olyan szeretet, amely nem merült ki az előljáróihoz intézett lelkes dicsőítő szavakban, hanem leereszkedett egészen addig a rettenetes valóságig, hogy lihegve végigjárja Carmen de Patagones meredek lejtőjét, míg elért szeretett társaihoz, a jelöltekhez, hogy megszerezze nekik az örömet, hogy megízlelhessék termékeny és bőkezű szülőföldjének szőlőjét. Termékeny és nemes föld, akárcsak ő maga. Így lehet megmagyarázni a 'Ceferino-tünet'et'. A kis indián színarany volt, nem aranyfűst.”

Ceferino nemcsak betegsége miatt szenved ezekben a hónapokban. Leveleiben új, sötét tónusú hangok csendülnek föl. Először is nagyon félti hivatását. Imát kér, hogy gyóntatója és ő maga is világosságot kapjon hivatása ügyében, hiszen gyenge egészsége komoly akadály. Apja kívánságára meg kellene látogatnia őt, hiszen most közel

van szülőföldjéhez. Nagyon fél ettől az úttól. „Ki tudja, mennyi támadást intéz majd ellenem az ördög, hogy a kezébe essem, és azután a mélységbe lökjön!” Az erős szavak mutatják, hogy még nem érzi „készen” magát, csak a papság erejében kíván visszatérni a régi életkörülmények közé. Az utazásra nem került sor, hisz közben ágyának esett. Azonban 1904 júniusában a törzsfőnök maga keresi föl. Ekkor találkozik utoljára apjával. A viszontlátás első örömeiben beleegyezik, hogy másnap hazamenjen vele; de miután egyet aludt rá, visszakozik, és semmi áron nem lehet rábeszélni. A látogatás különben jó alkalom egyes csintalan fiúknak, hogy csúfondárosan utánozva apját, fájdalmat okozzanak a szegény Ceferinónak.

Nagyon hiányzik neki a püspökkel Olaszországban időző lelkiatyja. „Úgy tűnik nekem, már ezer esztendeje nem részesültem abban az örömben, hogy láthassam. Ó, hányszor szeretném a szomorúság perceiben egy vigasztaló szavát hallani! Viedma Ön és Msgr. Cagliero nélkül halottnak látszik számomra!”

Az igazgató nevenapjára pedig így ír: „Ilyen jeles napokon a gyermekek sok mindent szoktak kérni az Apától, hiszen olyan jó, hogy semmit sem tagadna meg tőlük, amiye van. Én egyetlenegyet kérek: hogy tegyen jóvá és mentse meg a lelkemet.” A levél végén, az aláírás alatt, még egyszer, mint egy kitörő kiáltás: „Segítsen megmenteni a lelkemet.” Összevetve egy–két későbbi levelének célzásaival, igen valószínű, hogy Ceferino a serdülő és fiatalkor nehézségeivel küszködik.

1904. febr. 25-én 12 jelölttársa beöltözött noviciusnak. Patagónia első szalézi noviciusai, — ő pedig nem lehet köztük.

Msgr. Caglierot időközben a pápa kinevezi Sebaste érsekévé. A missziós püspök nehéz szívvvel hagyja ott a szeretett Patagóniát, de engedelmeskednie kell. Elhatározza azonban, hogy Ceferinót elviszi Olaszországba, hogy ott folytassa tanulmányait. A fiú mérhetetlenül boldog. Meg fogja látni a pápát, a szalézi rendfőnököt, Don Bosco földi maradványait, a Segítő Szűz kegyképét! Az öröm szárnyakat ad neki.

Első állomásuk Torino, a Rend központja, ahol bemutatják Don Rúa rendfőnöknek. Örömkönnyek közt üdvözli őt, és imádkozik a rendalapító sírja és a kegykép előtt. Alig lehet elszakítani attól az oltártól, ahonnét Don Bosco annak idején az első misszionáriusokat útnak indította. Alaposan zavarba hozzák, mert híre már megelőzte, és nemcsak az érseket ünneplik, hanem őt is. A kollégiumban, mint a ház benjáminját, mindenki szinte becézi. A káptalani atyák asztalánál van a helye Sőt egyike annak a kevés kiváltságosnak, akik ott lehetnek Msgr. Cagliero kíséretében Don Bosco koporsójának felnyitásánál, 16 évvel halála után.

Csoda-e, hogy leveleit „jóéjszakát-kívánás” gyanánt olvasták fel a növendékeknek Viedmában? (Így hívják a szalézieknél azt a szo-

kást, hogy lefekvés előtt összegyűl az egész kollégium egy kis lelki útravaló meghallgatására.) Sosem hiányzott belőlük a kérés, hogy imádkozzanak rokonaiért és törzsének megtéréséért.

Még egy nagy fénypont vár rá földi életében: római útja, 1904. szept. 19-től 28-ig, visszatérés közben Firenze, Bologna és Milano érintésével. Szept. 27-én, Msgr. Caglieroval az élükön, a szaléziek kihallgatáson jelentek meg a pápa előtt. A 70 éves pápa állva hallgatta végig az olasz beszédet, amelyet Ceferino tartott, boldognak valva magát, hogy népének képviselőjében megjelenhetett előtte. Áldást kért szülei, rokonai és egész népe számára, és kijelentette szándékát, hogy misszionárius lesz közöttük. X. Pius örömmel adta különleges áldását, és a másfél óráig tartó kihallgatás végén külön visszahívta a fiút, megajándékozva egy éremmel. Ceferino tolla csak úgy repül, amikor hosszú levélben – „mint a nagypénteki passió”, írja tréfásan – beszámol a viedmaiaknak minden részletről. „Mindezt a megtiszteltetést – teszi hozzá szerényen – leteszem szeretett kollégiumi előjáróim és társaim lábához.”

Nehogy azt higgyük ezek után, hogy Ceferino olaszországi tartózkodása fenékgig tejfel. Amikor Costamagna püspök megérkezik, szemére hányja, hogy ha tanulni jött, miért jár-keel annyit, hiszen így csak ellustul. Különben is fél, hogy a sok dicséret elkapatja a fiút, és a maga kicsit nyers modorával odamondogatja neki: nehogy „valakinek” képzelje magát, óvakodjék a kevélységtől! Szegény Ceferino szó nélkül hallgatja a korholásokat, leül a könyvei mellé, és teljesen elmélyed a tanulásban. Végül is az előjáróknak kell közbelépni, akik jól látják, hogy gyenge egészsége nem bírja az állandó megerőltetést.

Egyáltalán miért is hozták vissza Torinóba? Hiszen nyilvánvaló, hogy a zord északolasz tél csak ronthatott állapotán, és Msgr. Cagliéronak az volt a szándéka, hogy Rómában tartja. Úgy látszik, nem tudta keresztülvinni tervét. Mindenesetre az első hónapokban javult az egészsége, buzgón tanulta az olaszt, és hozzáfogott a gimnázium első osztályához, ugyanott, ahol szent elődje, Domenico Savio tanult. Nem tévedés: a gimnázium első osztályához, a maga 18 évével a 12 éves kicsik között! Mert hiába jártak előtte a Buenos Aires-i és viedmai tanulmányok, az új nyelv nagy akadály volt.

Nem panaszkodik. Szeretettel és a szenvedésben érett lelkek tapintatával közeledik csintalan kis társaihoz. Csak az a kívánsága, hogy külön latint tanulhasson, hiszen pap akar lenni. A Gondviselés itt is odaállít melléje egy embert, akire támaszkodhat: tanárát, az alig pár hónapja fölszentelt, 24 évet még be sem töltött fiatal P. Zurettit. Egyike azoknak, akik – rövid néhány hetes ismeretségük ellenére – a legmélyebben beleláttak Ceferino lelkébe.

Hivatása vonalán még valami nyugtalanítja már régóta Ceferinót. Szükség lenne ugyanis a keresztlevelére, és ő nem tudja, hol van. Ír érte apjának, az ismerős papoknak, jó egynéhány levelet. Nem érti az ember, hogy nem találták meg, hiszen a pap, aki megkeresztelte, P. Milanesio, ebben az időben tartotta misszióját a Rio Negro vidékén. De a vágyva vágyott dokumentum nem jött meg sem Viedmába, sem Torinóba, sem Rómába, és Ceferino úgy halt meg, hogy nem tudta igazolni kereszttségét és valódi keresztnevét . . .

„Sohasem láttam szomorúnak – tanúsítja P. Zuretti –, ellenkezőleg, mindig mosolyogva, és nagy jellembeli állandósággal: mindig ugyanaz a nyugalom, ugyanaz a szelídség, a léleknek ugyanaz a derült jósága.“ Nehéz nagyobbat állítani egy 18 éves fiatalemberről, aki ráadásul gyógyíthatatlan beteg. Nehéz depressziós időszakait – amire hajlamos – magába zárja, legföljebb egy-egy bizalmas levelében utal rájuk. Már megtanult tréfálni is saját magán. Egyik levelében írja, hogy háborút visel a köhögéssel, ő a japán és az az orosz, – ugyanis akkor folyik a japán–orosz háború.

November közepén állapotában komoly visszaesés mutatkozik. Ekkor átviszik Róma mellé, „Frascati rokonszenves és szép villájába“, ahogy indulóféltben írja. Bizony ez a „rokonszenves villa“ egy XV. században épült, minden modern kényelmet nélkülöző erődítményféleség volt. S ez még nem elég: újabb felfoghatatlan félreértés folytán úgy sorolták be, mint „rendes növendéket, aki alkalmas a tanulás és a kolégiumi élet minden kötelességének betöltésére.“ Élelmezésben is csak azt kapta, amit az egészségesek, pedig bőséges külön táplálásra szorult volna. Ő – szokása szerint – nem szólt, nem tiltakozott. Ha valamelyik nevelőnek eszébe jutott egy jobb falattal megkínálni, hálásan mosolygott, és szépen megköszönte. És elkezdte az utolsó hónapok emberfeletti erőfeszítését: új környezetben, zajos délolasz fiúk között, akikkel beszélni is alig tud, hiszen az eddigi kevés olaszt piemonti tájszólásban tanulta, rohamosan súlyosbodó betegségével próbálja folytatni tanulmányait. Csendes öntudattal jegyzi meg egyik levelében, hogy így sem utolsó az osztályban, és ha jobban tudná a nyelvet, az elsők között lenne. A kínzó köhögés aludni sem hagyja. Szomszédja hallja néha, amint felül, hogy lélegzethez jusson, és fohászokat rebeg.

Nem tarthatott már soká ez az olajfákhegyi állapot. Márc. 23-án kelt, P. Beraldihoz intézett levelében olvassuk:

Itt vagyok, hogy Ftségednek olyan hírt adjak, ami bizonyára kevéssé lesz tetszésére.

Amikor Viedmában voltam, gyakran ismételte nekem: „Többet ér egy eleven számár, mint egy döglött ló.“ Teljesen igaza volt. (Még most is van ereje tréfálni!)

Már nem járok tanításra, mert egészségem nem engedi meg. Jön a jóságos és szerető Msgr. Cagliero Torinóból Rómába az ügyemben, hogy elrendezze a dolgokat.

Szegény Monsignore! Sajnálom: annyi áldozatot hozott értem . . . Az üdülés, amit csinálók, nem üdülés. Csak az udvarra megyek ki levegőzni. Azután mindig egyedül, nem beszélek senkivel.

Ezek a csendes megállapítások sokat mondanak. Azt is megírja, hogy a tanulmányi vezető „tapintatosan” azt ajánlotta neki: tüzelje el minden könyvét, és menjen a hegyek közé.

A búcsúzáskor szentképet és Mária-érmeket osztogat társai közt, és kéri: imádkozzanak érte. Rómába viszik, a Szent Szív-kollégiumba, ahol jobbak a betegellátási viszonyok, de csak arra a néhány napra, míg márc. 28-án a „Fatebenefratelli” (Istenes Szent János szerzetesei) kórházába bekerülhet. Itt tölti életének utolsó hat hetét, írja remegő kézzel utolsó leveleit. Minden kis szolgálatot kedvesen megköszön. Tudja, mi vár rá; amikor egy látogatója biztatja, hogy imádkozik a gyógyulásáért, arra kéri: a lelke üdvösségéért imádkozzék. De most sem magával törődik. Inkább a szomszédjával, egy hasonló állapotban levő fiatalemberrel. Három nappal halála előtt kéri a betegápoló atyát, legyen rá gondja, mert ő „hamarosan elmegy”, látogassa meg gyakran. „Ha látná, mennyit szenved! Éjszaka szinte semmit sem alszik: csak köhög, köhög . . .” Mintha ő jobb állapotban lett volna!

1905. máj. 11-én, reggel 6 órakor ért el az örök hazába. Négy hónap hiányzott tizenkilencedik évének betöltéséhez.

Földi maradványait újabb 19 év múlva visszavitték hazájába. És a Gondviselés eszközeként volt nevelői között akadt egy — Luis Pedemonte szalézi atya —, aki teljesen szentté avatása ügyének szentelte magát. Kezdetben gúnymosollyal fogadták: oltárra emelni egy indiánt?! De ő nem tárgított. 1945 óta az ügy járja a maga útját Rómában. Teste Fortín Mercedes-ben, az újjáépített erőd kis kápolnájában pihen, messze földről is állandóan zarándokolnak oda a hívők, a falakat elborítja a sok köszönő tábla. 1972. jún. 22-én VI. Pál pápa aláírta a hősiek érenyeiről szóló dekrétumot. A fiatal indián azóta „Tiszteletreméltó”. Beteljesülőben van a pápa szava, amikor megtudta halálát: „A patagóniai misszió nagy reménysége volt; de most az égből ő lesz a legnagyobb pártfogója.”

Irodalom: Raul A. Entraigas SDB: El Mancebo de la tierra, Ceferino Namuncurá. Buenos Aires 1974.

Ő ÉS ÉN: GABRIELLE BOSSIS

Hosszú, szép és változatos életéről tulajdonképpen nagyon keveset tudunk: az „én” szinte teljesen eltűnik az „Ő” mögött.

1874. febr. 26-án született, négy testvér között utolsónak, Nantes-ban, és 1950. jún. 9-én halt meg, előrehaladott kora ellenére megőrizve szívének és viselkedésének fiatalos voltát.

Törékeny és félénk, sírós kislány volt, nem szerette a zajos játékokat. De érzékeny természete mellett kedvessége, ötletessége, természetessége is korán megmutatkozott. És még valami: vonzódása Isten felé. Sajátságos módon van tudomásunk erről. A belső Hang, amelyet később hűségesen jegyezget, juttat eszébe egyes epizódokat:

Emlékszel? mikor kicsi voltál... volt ott a sarokban egy összegöngyölt nagy gyékény lábtörő. Belebújtál. És mikor kérdezték: „Hol van hát Gabriella?”, azt gondoltad: „A jó Istennel vagyok.”

Emlékszel: nyári estéken, Fresne-ben (vidéki villájuk), csak úgy magad kimentél a teraszra, Engem keresve a Loire és a csillagok között. Azt mondtad: „Megyek gondolkodni.” Engem keres téll, és Én hagytam magam megfogni, de te még nem tudtad.

Emlékszel? amikor kicsi voltál, így szóltam hozzád: „Meséld el nekem, mit csináltál ma.” De te nem hitted, hogy ez az Én hangom.

Nővérekhez adják iskolába. 1886. jún. 10-én lesz elsőáldozó.

Emlékszel: elsőáldozásod napján moccanni sem mertél, annyira tudtad, hogy Én benned vagyok. Igen, ott vagyok.

Szereti a nővéreket, s gyóntatója, egy ferences atya, őt is zárdába akarja irányítani. Gabriella ellenáll. Nem érez hivatást erre. Húsz és huszonnégy éves kora között sokat vívódik. „Fiatalságomban könnyelműnek hittek, pedig akkor éltem át legnagyobb lelki kínjaimat.”

Közben megtanulja mindazt, amit nagyanyáink korában a lányok tanultak: hímzést, festést, színezést, zenét, sőt még szobrászatot is. Egyházi ruhákat készít a misszionáriusok számára. Művel, gondozza kertjét. Megszerzi az ápolónői oklevelet is, és az első világháborúban négy éven át előbb tartománya kórházaiban, majd Verdunnél ilyen minőségben működik. Élénk, bájos, szereti a társaságot. Gyerekkori félénkségét rég kinőtte, de végig megmarad nagy diszkréciója és önmagát illető zárkózottsága.

1923-ban Fresne-sur-Loire plébánosa fölveti neki, hogy írjon egy színdarabot, amit előadathat. Nemcsak megírja, de föl is lép benne.

Így egy csapásra két tehetsége kerül napfényre: a színműírói és a szí-
nész. És ezzel együtt megkezdődik vándorélete. Először a környező
plébániákat járja be darabjaival, azután egész Franciaországot, de ha-
marosan a külföldet is: Belgiumot, Olaszországot, sőt Marokkót, Pa-
lesztinát, Kanadát! Nincsenek előre kidolgozott tervei, oda megy, ahová
hívják, ahová a Gondviselés küldi. Kanadai útjáról útinaplót vezet. Ez
mutatja kitűnő megfigyelőképességét és festői leíró készségét. De több
ilyennel nem rendelkezünk, mert megkapja a figyelemztetést: „Ne be-
szélj többet az utazásaidról: azok Énrám tartoznak.”

Édesanyja és szeretett nővére után elveszti hűséges alkalmazottját,
Máriát is. Az Úr azt kívánja tőle, hogy maradjon egyedül. Vándoréleté-
ben a fresne-i kis lakás jelenti az elvonulást, a nyugodt állandóságot.

Kanadai útján, 1936-ban, Krisztus Király ünnepén, a montreáli Notre-
Dame templomban teljesen Istennek szenteli magát. A miséző pap a
szöveget, „szegény csavargó-formulámat a misén a pallába (kehely-
fedő), a Szentostya alá tette.” Ezen az úton hallja először tudatosan
a belső Hangot, amely fokozódó intenzitással betölti egész életét. Tíz
vastag füzetbe jegyezte fel Jézus szavait. 1939-től minden csütörtökön
szentórát végzett – az utolsót halála előestéjén, Úrnapján –, főleg
ezekről jegyez föl hosszabb közléseket. De mindenütt és minden élet-
helyzetben jelentkezik a Hang. Nincs szó sem látomásokról, sem fizi-
kai hallásról. Minden a lélek mélyén játszódik le. Amikor Gabriellán
néha erőt vesz a kétely, ilyen válaszokat kap:

Kételkedsz, hogy én vagyok-e? Tégy úgy, mintha igaz lenne. És
még ha emberi természetedből fakadnának is ezek a szavak,
nem én teremtettem-e ezt a természetet? Nem kell-e mindent rám
vezetned vissza, Rám, léted gyökerére?

Azért, mert Isten vagyok, nem lenne jogom beszélni teremtmé-
nyeimhez?

Annyi bizonyos, hogy a közlések mélyek és gazdagok, és Gabriella
életében jó gyümölcsöt termettek. Daniél Rops, aki az egyik kötet elő-
szavát írta, „Krisztus jó illatát” emlegeti. „Semmi erőltetett vagy túlzott;
semmi, ami az emberi természetet sérti, vagy erejét meghaladóra kény-
szeríti.” „Hogy Krisztus valóban személyesen beszélt-e ehhez a lélek-
hez, azt megmondani nem az egyszerű olvasóra tartozik; de egyvalami
bizonyos: hogy ez a lélek Benne élt, és egy keveset visszaver ránk az
Ő fényéből.”

Istennek ez az „utazó tündére” mindvégig megőrizte egyszerűségét,
közvetlenségét. Lelki vezetője falujának mindenkori plébánosa maradt.
Szolgálatkészsége, vidámsága elbűvölte az embereket. Egyszer egy
rendező megkérdezte, hogy nevetése, amely az előadásokon az egész
teremre átragad, betanult-e vagy természetes-e? A kérdezett elkezdett
nevetni: „Uram, nekem csak egy nevetésem van: ez.”

Belül közben egyre mélyül az Istennel való érintkezés. A jezsuita P. Lebreton tömören így foglalta össze Gabriella belső útját: „Kezdetben előzékeny gyöngédség ébresztgeti és hívja a szeretetet; azután az Úr irányítása sürgetőbbé és igényesebbé válik; végül a szeretet mind mélyebb életre vonz, saját magáról megfeledkezve, örök egységre vágyva.”

Arra választottalak ki, hogy tanúságot tégy róla, milyen egyszerű és örömteli a szeretet élete, a szeretet nyelve, a szeretet társalgása.

Tudod-e, mit csinálunk ezeket a lapokat írva? Eloszlatjuk azt az előítéletet, hogy a lélek bensősége csak a szerzetesnek lenne lehetséges a kolostorában. Pedig titkos és gyöngéd szeretetem valójában a világon élő minden léleknek szól.

1949-ben csomót vesz észre a mellén. Megoperálják. Készen áll a halálra, de lelkében ezt hallja: „Ugye akarsz még egy kicsit dolgozni Értem?” Néhány nap alatt rendbejön, és folytatja sokféle tevékenységét. 1950 februárjában Párizsban jár. De a tünetek ismét jelentkeznek. Először azt hiszi, hogy mellhártyagyulladás van, kicsit türelmetlen, és megkérdi: „De doktor, mikor húz ki ebből az ágyból?” Az egyszerű felelet: „Egyáltalán nem húzom ki.” Máj. 11-i levelében írja: „Indulok a nagy útra. Tegnap megkaptam az utolsó kenetet.” Unokahúgainak meghagyja, hogy mivel mindig szeretett „alakoskodni”, temessék el abban a szép „kosztümben”, amit a lakásán egy dobozban találnak. Ferences harmadrendi öltönye az.

És mint egy kicsi kis munkás, munkanapjának végeztével, úgy tűnsz el majd alázatosan ebből az életből, mert Tőlem jön minden. Örömed, hogy csupán engedelmeskedtél: semmi voltál, aki-be Én oltottam dicsőségem vágyát.

A „Lui et moi” (Ő és én) első kötete még Gabriella életében jelent meg, természetesen szigorú névtelenségben. Sok öröme telt a kiadóhoz (Beauchesne, Paris) érkezett visszhangokban. Ezt követte halála után még hat ilyen kis kötet. Az első 50 kiadást ért 19 év alatt! Jelölül annak, hogy a jegyzetek tartalma, hangja, kiegyensúlyozottsága megragadta az olvasókat. Ő maga nem is gondolta, hogy intim följegyzései nyilvánosság elé kerülnek. Nem kívánt „hatni”, nem akart semmiféle „üzenetet” átadni. Amennyire tudjuk, jegyzeteit nem is terjesztették fel hivatalos jóváhagyásra Rómába. (Természetesen az egyes köteteken ott van az egyházmegyei Nihil obstat és Imprimatur, sőt egyikben püspöki előszó is, mindez azonban még csak az „igazhitőséget”, nem pedig a természetfölötti eredetet szavatolja.) Talán éppen ez a sugárzó szerénység és egyszerűség hatásának fő titka. Mi sem „kinyilatkoztatásként”, hanem lelkiolvasmányként nyújtunk itt át e följegyzésekből egy csokorra valót. Mert az, a javából. Beszélgetése az Úr Jézussal

éppen személyes jellegénél fogva lesz mindenkire szólóvá. Hogy a misztika (az Istennel való közvetlen érintkezés) milyen „fokára” jutott el, az nem fontos. De valamennyien a magunk módján hasonló élményeken megyünk át és hasonló utat járunk be a lelkiéletben. Bossis Gabriella jegyzetei valóban a mindennap keresztényeinek szólnak.

Gabriella minden év elején kapott egy „jelszót”. Először ezeket közöljük. Utána időrendben jegyzeteiből, a szűk keretekhez mérten inkább a rövidebbekből, vagy esetleg kiemelve egy hosszabb szöveg valamelyik részét.

Jelszavak az évrre:

1937: Tisztán és egyszerűen.

1938: Ebben az évben testvéreim személyében fogsz szeretni Engem. Tedd nekik azt, amit Nekem szeretnél tenni.

1939: Ebben az évben kérni fogod Dicsőségemet, Országomat. Azután meg figyelsz a kis dolgokra, kis hiúságokra, kis túlzásokra: ezek nagy győzelmek lesznek.

1940: Imádkozni. — Egy. (Ti. egy legyen Istenével.)

1941: Higgy a Szeretetben.

1942: Költözz Belém életedben. Akkor Belém fogsz tudni költözni halálodban.

1943: Szívünkben. Te az Enyémben tartózkodol. És Én a tiedben leszek.

1944: Remélj Bennem.

1945: Bizalom. Bontakozzál ki Bennem.

1946: Hűség, hogy megvigasztald Krisztusod Szívét.

1947: Folytasd. Tedd a Jót.

1948: Egészen közel.

1949: Szolgálni. — Találd örömet Isten szolgálatában, a felebarát szolgálatában.

1950: Reménység Istenedben; eszeveszett reménység.

1936. szept. 24. Kanada. Mosolyogj mindenkire. Kegyelmet fűzők a mosolyodhoz.

Okt. 8. Québec mellett. (Amikor a gyerekek befejezték éneküket, azt mondtam Neki: „Most már nem beszélek Hozzád zenében.” Ezt felelte:) Az én zeném a te szereteted.

December. Franciaországban. Az utcán. (Én: „Oldaladon haladok.” Ő (szelíden): De nem beszélsz sokat Hozzá . . .

Dec. 15. (Én: „Imádlak.” Ő:) Mindenekfölött szeress!

Dec. 17. Kezdjük el a mennyországot. Szeress engem szüntelenül, ahogyan Én szeretlek.

Dec. 28. Imádságaidat az Én imádságaimmá változtatom, de ha nem imádkozol . . . Kivirágoztathatok-e egy növényt, ha nem veted el?

1937. márc. 3. Semmi sem kicsi Érttem.

Márc. 18. (Keservesen cipeltem a csomagjaimat, miután egész éjszaka lökdöstek a vonaton, és azt mondtam az aluljáró lépcsőjén: „Veled viszem a keresztemet, de Neked jött valaki segíteni.” Erre egy mögöttem jövő úr rögtön átvette az egyik bőröndömet.)

Márc. 30. Palermo. Jobban benned vagyok, mint te magad.

Ápr. 9. Tunisz. Én leszek ma a mosolyod.

Ne gondold, hogy egy szent minden pillanatban szent volt... De ott az Én kegyelmem.

Ápr. 18. Algir, színházterem. Miért beszélsz hozzám úgy, mintha nagyon messze volnék? Egész közel vagyok... a szívedben.

Ápr. 23. Algir. Ne fáradj Belém. Én nem fáradok beléd.

Május. Falun. (Hervadt rózsák előtt.) Én nem múlok el. Én nem hagyok el hűtlenül senkit.

Jún. 9. (A színházterem az elején elég üres volt. Ő nyomatékosan mondta:) Dehát Nekem játszol.

Jún. 12. Hogy egész kicsinnyé tedd magad, ne kisebbsíts adományaidat, csak gondold arra, hogy *mind* Tőlem való.

Jún. 17. Az üres lakásban. De együtt vagyunk.

Jún. 27. Arra kértelek, hogy az Atya karjában ébredj, mert minden reggeled egy-egy új teremtés.

Jún. 29. Sokféleképpen lehet Velem beszélni; te használd a szívedet.

Jún. 30. Te többé vagy kevésbé érzel Engem, de Én nem változom.

(A villamosban azt mondtam Neki: „Kérlek, gyűjtsd szeretetre mindazokat, akik itt vannak.” Szomorúan felelte:) Nem akarják.

Júl. 2. Elsőpéntek. Hívhatsz a Jegyesednek. Keresztre feszített ember-ségem árán jegyeztelek el.

(Egy pályaudvaron, míg megadással ezt gondoltam: „Gyerünk! Bátor-ság! Vedd föl a nehéz csomagjaidat!” Élénk szemrehányással mondta:) A csomagjainkat.

Júl. 10. (Azt mondtam Neki: „Hogyan is szerethetsz egy ilyen hitvány teremtet!” Ezt felelte:) Nem tehetek másként.

Júl. 10. (A teraszon a virágokkal foglalkoztam imádság előtt. Mikor ez hosszúra nyúlt, azt mondta:) Én mikor kerülök sorra?

Júl. 28. Le Fresne. (A Szentostya.) Én vagyok a védtelen Isten.

Júl. 30. (Szórakozott voltam áldozás után.) Amikor az ember szalonjában ott van valaki, akit nagyon szeret, nem megy az ablakhoz, hogy a járókelőket bámulja.

Aug. 20. Vonaton. Adj másoknak abból, amit Én teszek a kezébe.

Szept. 8. Minden nő egy kicsit az Én Anyám.

Okt. 1. Engem úgy lehet megtanulni szeretni, hogy szeretsz Engem.

Okt. 13. (Keseregtem, hogy mindennap ugyanazt kell csinálnom: posta, utak, látogatások.) Nekem ez mindig új, ha szeretsz.

Nov. 24. Szeresd a celládat: a szobádat, ha otthon vagy; a szívedet, ha a tömegben. Én ott vagyok.

Ajaccio. És ha úgy bánnék veled, mint te másokkal?

Dec. 17. *La Fère, Aisne.* Irántatok való szeretetemnek semmi sem apróság.

1938. jan. 4. Add Nekem a testedet, add Nekem a lelkedet, mint ráadás-emberséget.

Febr. 7. Jöjj egyszerűen az Én egyszerű Szívemre.

Moulins, a vonatban. Vágyakozz! vágyakozz! Vágyakozni annyit tesz, mint kitágítani a befogadóképességet.

Febr. 11. (Dieppe-be indulva azt gondoltam: „Jónak kell lennem ezen az úton.“ Ő így szól:) Jónak? az nem elég . . . N a g y o n jónak kell lenned.

Dieppe. Amikor semmi mondanivalód nincs Nekem, mondd, hogy nincs semmi mondanivalód, és támaszkodj a Szívemre.

Március. Ne tulajdoníts jelentőséget a benyomásaidnak. Tedd, amit kell.

Ápr. 28. *Tuniszi székesegyház.* (Miközben az orgona elhallgatott, és a villanyfűzők kialudtak.) Én megmaradok neked.

Máj. 2. *Tunisz.* Én minden lélekkel úgy foglalkozom, mintha csak ő lenne a világon.

Máj. 11. *Algir.* Ne panaszkodj soha, se mások előtt, se önmagad előtt.

Máj. 18. *Algir.* Inkább ne mondj Nekem semmit, mint hogy olyasmit halljak tőled, amit nem gondolsz.

Máj. 25. *Nantes, otthon.* Kövesd a budapesti kongresszust Eukarisztikus Szívemben. El akartál jönni Hozzám. De Én jövők majd tehozzád.

Máj. 27. *Fresne templomában.* (Távozóban azt mondtam: „Viszontlátásra, Budapesti Jézus (eukarisztikus kongresszus).“ Így felelt a tabernákulumból:) Ez ugyanaz.

Jún. 7. Amikor beszélsz hozzám, Én felelek, de te nem mindig hallasz.

Jún. 8. (Egy megtérést sürgettem a Szent Szűztől.) Sokba kerül egy lélek . . . Idő kell hozzá, áldozatok . . . Szenvedj érte.

Jún. 10. *Versailles.* Lopj el engem szeretetteddel. Lopd el az érdemeimet. Én jobban szomjazom adni, mint ti kapni. Kérj!

Jún. 14. *Le Fresne.* Beszélgess Velem. Nincs Előttem kedvesebb ima.

Jún. 15. (Egy szeretetcselekedet után: „Add nekem a Te Jóságodat, az enyém nem elég.“ Ő:) Vedd az egészet.

Jún. 21, *szentáldozás után.* Itt vagyok, kétségtelenül azért is, hogy fogadjam a hódolatokat, de mindenekfölött, mindenekelőtt, hogy szolgáljak nektek. Szolgáld ki magad Bennem. Szolgáljátok ki magatokat. Megköszönöd Nekem napsütésemet, és jól teszed. Köszönd meg a rossz időt is. Minden Gondviselésemből ered.

Jún. 24. A Szent Szív ünnepe. Minden, ami az Enyém, a tied. Legyen minden, ami a tied, az Enyém.

(Számítalan hibám láttán azt gondoltam: „Sohasem érek odáig, hogy megjavuljak!”) Te, te nem érsz odáig. Kettesben odaérünk.

Aug. 8. Megismerted Anyám jóságát? Gondolj akkor Isten Jóságára, aki Anyám jóságát alkotta.

Aug. 15. Minden léleknek azt az életet adom, ami legjobban Hozzám vezetheti.

Aug. 19. Le Fresno. Félni és bízni: alázat és szeretet.

Aug. 23. A templomba lépve. Itthon vagy itt.

Szept. 17. Ha csak azt adnám nektek, amit ti adtok Nekem! . . . Látod Irgalmamat!

Szept. 30. (Hitler ateizmusára gondoltam.) Imádkoztál érte?

Okt. 14. (Indulóban fresne-i szobámból Vervins-be azt mondtam: „Viszontlátásra, édes jó Istenem.” Ő:) De hiszen veled megyek . . .

Bastia, nov. 25. Szeress kicsi lenni, mert Én kicsinek szeretlek!

Dec. 6. Ajaccio. Ha hibát követsz el, rögtön tedd jóvá egy egész szívedből mondott „Szeretlek”-kel.

Dec. 26. („Uram, annyira szeretném, hogy a szent színek megmaradjanak bennem másnap reggelig!”) Tégy úgy, mintha megmaradnék.

(A jászolra gondolva, azt a kegyet kértem a Szent Szűztől, hogy énekkemmel elaltathassam a Kis Jézust. Ő azt mondta:) Még ha el is altatnál, Szívem virrasztana fölötted.

Dec. 28. (A nagy hideg után.) Olyan kevesen köszönték meg Nekem a hőmérséklet enyhülését!

1939. jan. 9. Ozoir. Te, te megmentheted azokat, akiket Én nem tudtam megmenteni . . .

Jan. 20. Soissons. Osztogass örömet, amerre jársz!

Nantes, febr. 12. (Igyekeztem számba venni vétkeimet.) Miért számolsz? Én nem számolok.

Március. Ha erőt adsz neked, és megtartod magadnak, megmarad. Ha tovább adsz másoknak, megszázsorozódik. Legyen meg hát benned ez a bátorság.

Ápr. 1. (Az emberiség szennyére gondoltam.) Mégis szeretlek benneteket, úgy, ahogy vagytok.

Ápr. 2. Rameaux. Amikor imádkozol, hidd, hogy meghallgatást találsz. Akkor egész másképpen fogsz imádkozni, és Nekem tetszésem telik benne.

Ápr. 22. Én voltam mindazokban, akiket szeretnél.

Ápr. 25. Én szeretettel alkottam meg a Miatyánkot. Szeretettel tanítottam meg nektek. Ne mondjátok szeretet nélkül.

Április. (A pap áldása alatt.) Ő csinálja a jelet. Én áldalak meg.

Máj. 5. („Mi többet kell tennem?“) Semmi többet. De mindent szelídebben, jobban úgy, mint Én.

Máj. 6. Igen, ird nagybetűvel, amikor Rólam beszélsz. Mert Én vagyok a Kezdet.

Júl. 5. (térhajtasomkor a templomban.) Ha gondolnál arra, hogy itt vagyok, szebben üdvözlőnél.

Júl. 31. Vesd el a Névem. Én majd megnővesztem.

Aug. 8. Nem kell elhagynod engem, hogy fogadd azokat, akiket meghívtál. Én is tudok fogadni. — Ne legyen egy pillanat sem az életedben, amikor Én fölösleges vagyok.

Augusztus. (Egy tömött lyoni bárban.) Mondj el itt nekem egy Miatyánkot. Annyi idő óta az első les, amit itt mondanak!

Szept. 20. Falun. Amikor úgy telik el egy nap, hogy nem gondoltál Rám, legyen nagy a fájdalmad, attól féltedben, hogy az Én fájdalmam még nagyobb.

Okt. 10. Nem lep meg, hogy mindennap le kell törölgetned a port bútoraidról. Az se döbbsen hátra meg, hogy felked porát is mindennap le kell törölgetned.

Nov. 6. Falun. (Templom előtt haladtam el.) Miért nem lépsz be, hogy meglátogass? És ha valami mondanivalóm lenne neked?

Nov. 22. Mondj egy Miatyánkot Anyámmal egyesülve. Elképzeled, hogyan mondta Ő ezt az imádságot, amit Fia szerkesztett? és milyen gyakran mondogatta?

December. (Beszélgetés közben igen nehezen nyeltem le egy gúnyos szót. De a hang így szólt:) Az én kedvemért.

Ne vesztegesd az időt azzal, hogy magadra gondolsz.

1940. jan. 26. A jéghideg vonatban. Valence. Ha lenne más eszközöm, hogy közelebb vonjak Hozzám, mind a szenvedés, akkor azt adnám.

Febr. 9. (Szentáldozás után.) A közvetítőm vagy, — de csak közvetítő.

Febr. 18. Minden cselekedetbe helyezd bele jóakarodat a magad kis részeként — és minden mást Tőlem várj.

Febr. 29. (Egy csúfolódás után.) Kisgyermekem, féljünk, hogy kevésbé vagyunk szentek, mint az, akit befeketítünk.

Nagypéntek. (Plébános úr mögött térdeltem a szentsírnál.) Minden kegyelem a papok által jutott hozzád; a papok nevében; a Pap, Krisztus nevében. Köszönd meg. Imádkozz a papokért. Segítsd őket. Láttál már épületeket, amelyeket oszlopokkal vagy rögtönzött támasztékkal tartanak fön? Néha nagy szükség van rá. Légy a segítőim közül való. Mit ne lehetne elérni az imával? Ha kéred tőlem, Én megvilágítom a papot.

Márc. 29. Mikor kicsi voltál, odaadtad a kezéd, hogy lelépj a járdáról. Kérd gyakran a kezemet, mert még mindig kicsi vagy. Ne gondold, hogy Nélkülöm valami jót tehetsz.

Ápr. 10. Úrfelmutatás. („Én Uram, én Istenem!”) Igen, a te Urad és a te Istened. (Mintegy átadva magát:) A ti Uratok és a ti Istenetek!

Május. (Német támadás. Amikor a győzelemért imádkoztam.) Az ország üdvösségét akarod-e? vagy a lelkek üdvösségét?

Jún. 24. Látod, lenne egy eszköz, hogy ne gondolj többé kicsi gondjaidra: ha az Enyémekekre gondolnál.

Júl. 17. Falun. (Egyedül voltam a templomban egy ellenséges katonával, és igyekeztem imádkozni érte.) Én mindenkiért meghaltam. Miért tennél te kivételeket? Egemben szükségem van minden lélekre. Te nem ismered a szívek titkait. Ennek a te ellenségednek talán szüksége van az imádra?

Aug. 8. (Nyomorúságomat szemléltem.) Minél kisebb és gyöngébb egy gyermek, annál jobban a szívére szorítja az ember.

Szept. 3. Szentóra. Veszítsd el kicsiny szeretetedet az én Nagy Szeretemben mindörökre. Sohase vedd vissza.

Október. („Uram, hogyan mondjak köszönetet Neked?”) Úgy, hogy még többet kérsz.

Nov. 5. Hidd el, barátnóm, Én mindig adnék, ha lenne kinek!

Karácsony. Jövök, hogy az üdvösséget hozzam nektek. De ti legalább jöjjetek átvenni.

1941. jún. 5. Támaszd homlokodat az Enyémhöz. Hatolj be gondolataimba.

Jún. 19. Minden nap az Én ünnepem lesz, ha kívánod ezt nekem, Gabriellám. Minden nap a szeretet ünnepe, ébredésedtől lefekvésig, és Én küldöm neked az álmot: ez is egy módja, hogy szeresselek.

Júl. 7. (Szentáldozás után.) A te kincsed a jelen pillanat. Ha nem ajánlod föl nekem jelen pillanatodat, elveszíted a kincsed.

Júl. 14. Ágaskodj mindig lábujjhegyre, hogy jobban cselekedj, mint tegnap.

Igazán „mindent” átadtál magadban nekem? Add ide az utolsó kulcsot is!

Aug. 24. (A templomba lépve: „Édes Istenem, én vagyok.”) De hiszen már itt is voltál. (És fölnézve megláttam a hortenziáimat az oltáron.)

Aug. 28. A buzgalom? Nem az, hogy mindenáron igyekezik valaki sokat tenni. Hanem hogy egész szívét szeretettel telve belefekteti abba, amit éppen cselekszik.

Szept. 19, a szobámban. Légy éneklő áldozat.

Szept. 21. Ozoir. (Repülök vonultak el. Szerettem volna meghalni.) Majd amikor Én akarom.

Szept. 22. Párizs, Montmartre. (A szentségmutatóból:) Pihenj meg szíven: egyél és igyál . . . Most pedig menj, és vigyél magaddal.

(A vendéglőben a Boulevard-on. „Itt vagy?”) Ha nem lennék itt veled, kértelek volna-e, hogy vigyél magaddal? Higgy.

Okt. 1. Áldozd fel magad Előttem, egészen odáig, hogy ne is lásd az áldozatodat.

Okt. 12. Nem vagyok hozzáférhetetlen. Nem könnyű-e elérni Engem? Hiszen lehajolok . . .

Nov. 13. Látod, ha megláncolod magad a szeretettel, nem fogod érezni a láncok hidegét.

Nov. 20. Nem látod-e, hogy minden, amit mondok, csupa szeretet? Parázssal kellene leírni, és még az sem volna elég.

Nov. 28. Az Én kezemben minden egyszerű.

Dec. 4. Fresne. Vannak gyöngéd szavaid . . . Mondd el nekem őket! Igaz, most már nem tudok szenvedni, és te örülsz ennek; de földi életemben annyit szenvedtem, hogy minden nemzedék, egészen a világ végéig, joggal vigasztalhat. — Ha nagyon súlyos a terhed, vedd hozzá a másokét is: akkor egy kicsit könnyíteni fogod az úton Keresztemet. Légy ötletes a szeretetemben; és Én ötletes leszek a viszonzásban. Add oda magad egészen . . . Én majd betöltelek egészen.

Dec. 11. (Gondolatban a Getszemáni kertben időztem.) Velem vagy? Igazán? Segíts Nekem hordozni a világot.

Dec. 18. Az életszentség a szeretetnek abban a módjában van, ahogyan valaki a mindennapi dolgokat éli.

1942. jan. 24. (Változatlan egészségre gondoltam: „Köszönöm, drága Alkotóm!”) Ezért a köszönöm-ért, amikor majd szenvedned kell, fogsz tudni szenvedni is.

Febr. 19. Látod: minél jobb vagy, annál boldogabb vagy.

Márc. 27. Az *Evangélium* alatt. Az én árnyékom: a felebarátod.

A teraszon. Beszélj Hozzám úgy, mintha látnál. És ha látnál, nem szólnál hozzám másképp, mint mosolyogva. Igyekezz. Látod a különbséget.

Ápr. 16. Montrelais. Szentséglátogatás. Én akkor is szeretlek, amikor te nem gondolsz rá, hogy szeress, és akkor is kegyelmeket készítek neked, amikor nem gondolsz rá, hogy kérj Tőlem. Egy tekintet, egy mozdulat Felém, és mindent neked adok, kedves kis gyermekem!

Június. Szívem és a bocsánat: ugyanaz.

Jún. 16. Én nem tűröm, hogy adósságban legyenek irántatok, jóllehet nem tartozom nektek semmivel.

Aug. 18. Csak a szeretet vigasztalhatja meg a Szeretetet.

Aug. 27. Ha tudnád, hogyan tiszteli Erőm a te gyöngeségedet!

Szept. 30. Ingrandes, templom. Az Ostyában Szívem úgy dobog, ahogyan a földön volt, ahogyan az égben van. Nincs a Krisztusnak több szíve. Csak egy.

(És amikor mentetetőztem, hogy mindig ugyanazt mondom Neki:) Nem tesz semmit, hisz szeretetből jön!

Okt. 17. (Elmondtam Nekj, mit szeretnék érezni halálom idején.) Mondd el most. Majd úgy veszem, mintha akkor mondanád. Semmi sem merül feledésbe. Semmi sem vész el.

Okt. 20. *Ingrandes, templom.* Abbahagyod-e a lélegzést? Belső életedben is legyen meg a szeretet szabályos szívverése.

Dec. 3. *Fresne.* Ki tud szeretni, aki nem szenvedett? És ki szenvedett úgy, mint Én?

1943. jan. 30. *A szobámban.* Miért csak a megpróbáltatásaitokat ajánlanátok föl Nekem? Nem hiszed, hogy az örömeitek is ugyanúgy kedvemre lennének? Ha ugyanaz a szeretet járná át: legkisebb örömeidet legnagyobb szeretetteddel.

Febr. 4. Minden legyen elbűvölően kedves a hangodban, a szavaidban, egész magadban, mert Értlem élsz.

Tégy Engem mintegy az arcod elé, és akkor mindenkit és mindent Rajtam át fogsz látni.

Febr. 25. *Fresne, templom.* Érj el odáig, hogy ami a legtöbbször kerül neked, az már ne kerüljön semmibe azon való örömdben, hogy Nekem ajánlod.

Nagycsütörtök. Le Fresne. (A kórus mélyéből néztem Őt az oltár fölé kitéve.) Valaki rám nézett... (Mint amikor azt mondta a tömegben: „Valaki megérintett...” és belém öntötte a Hit érzését.)

Márc. 18. *Fresne, templom.* Alázd meg magad. Félsz-e előttem meghalázkodni? Hiszen Én ismerem a lelkedet.

Márc. 29. (Miközben lenyeltem a Szentostyát.) Mondd: „Íme a Szívem száll belém.”

Nagyszombat. Fresne, templom. Támadj föl... Támadj föl Velem. Vagyis: légy más. Jobb. Légy közelebb. Mindig közelebb Hozzám. Könyörögy Hozzám, és számíts Rám.

Máj. 27. *Falun, a templomban.* Hány embernek van szomorú fogalma Istenről! szomorú fogalma Jézus Krisztusról! Ezért hiányzik belőlük az életkedv. — Nyílj meg Nekem, mint a virág hívja a napot, és kibontakozik benne.

Jún. 10. (Első szentáldozásom évfordulója.) Én vagyok a karmester; Én gyűjtöm egybe lelked harmóniáit, az édeseket és a háborgókat; Én küldöm föl Atyám felé, hozzávegyítve az Én hangomat. És halálad percében Én leszek a hattyúdalod.

Aug. 26. *Fresne, templom.* Ne veszítsd el a bátorságodat soha, hanem kérd Tőlem azt, amit többé nem vársz magadtól. Látod, hogy nem vagy képes egy csepp kitartásra. Látod, hogy mindenben kudarcot vallasz: táruj szélesre a bizalomban. Hidd, hogy amit te nem tudsz végbeinni, a te Nagy Testvéred megteszi; de kérni kell Tőle. Emlékezzél: Én az leszek a számotokra, aminek hisztek. Add magadat határtalanul, és Én adni fogom magam neked határtalanul.

Szept. 16. Mesnil, templom. Keress Engem. Ott vagyok, ahol te vagy. De még meg kell találnod.

Nov. 18. Fresne, templom. Kedves kis testvéreim, gondolatok Mintátokra, Bátyátokra, aki egészen egyszerűen élt, hogy utánozzátok. Ez a rövid élet, Leányom: 33 év, hogy megváltssak minden időt...

Dec. 3. Fresne, templom. Ne védekezz: hagyd szeretni magad...

1944. jan. 6. Fresne, templom. Szemléld a vízkeresztí Királyok örömét. Akik megtalálnak Engem, a legnagyobb boldogságot birtokolják, ami lehetséges a földön, Kislányom; de keresni kell Engem, nem egyszer, kétszer, hanem szünet nélkül; mert gyöngeségek szünet nélkül elveszít. Boldog keresés! hiszen biztosak vagytok benne, hogy megtaláltok.
Ápr. 19. Egyik lélek a másikon gyúl ki, mint egyik gyertya a másikon.
Máj. 25. Nézd, hogyan fejlődik ki lassacskán a kis gyermek anyja ölé. Te az Én lénnyemben fejlődj.

Jún. 11. Úrnapja. Szentáldozás után. Az Én ünnepem az, amikor leszállok a te szegény szívedbe.

Aug. 24. Szentóra. Látod? Még most is megvan bennem a szegénység szelleme, mert kicsiny léted egészen apró cselekedetei kielégítenek.

Okt. 3. Nantes. (A Szeplőtelen Szűz kápolnája. Ezer elfoglaltság között.) Hidd, hogy kötelességedet tenni annyi, mint Engem szeretni. Így egész nap szerethetsz Engem. Te észre sem veszed, de Én, Én tudom. És reggeli felajánlásodban elmondtad.

Nov. 20. Mondd magadnak: valaki itt van mellettem. Valaki élő: Isten.

Nov. 23. Ne féljete! Tőlem egy cseppet sem. Félfetek a félelemtől.

Dec. 7. Szentóra. („Szerelmem, van-e ma nekem valami mondanivalód?”) Nekem mindig van neked mondanivalóm Szívem kiáradásában; és Szívem szünet nélkül szeret téged.

1945. febr. 8. Notre-Dame. Szentóra. Számítok rád, hogy megszépítsem a többiek életét. Meg tudod ezt tenni az ajándékokkal, amelyeket rád bízam. Ne hanyagold el.

Febr. 11. Szentáldozás után. Ha az, amit Nekem teszel vagy mondasz, örömet szerezne egy közönséges embernek, Nekem még sokkal nagyobb gyönyörűséget szerez, mert Én vagyok a legérzőbb szívű, a leg-szeretőbb és legfinomabb lelkű.

Ne hidd, hogy egy emlékhöz, egy elmúlt eszményhez, egy távoli Istenhez szólsz: hanem Hozzám, aki ott élek benned, közvetlen Társadhoz. És amikor Hozzám vagy Anyámhoz beszélsz, történjék ez a szeretet mosolygó túláradásával.

Febr. 15. Szentóra. Tudod, hogy örül előre az ember, ha vacsorára hívják. Teremtményeim meghívásai annál nagyobb örömet szereznek Nekem, mert ritkák.

Én ritkán kérek: Én várok.

Máj. 10. Mennybemenetel. Hagyd el régi elképzeléseidet. Lépj a Szeretet látó útjára.

Jún. 7. Ajánld fel Nekem szíved tiszta, közvetlen hódolataként azt a szenvedést, hogy nem szeretsz Engem eléggé. Ajánld fel gyakran. Ne fáradj bele. Én majd meggyógyítom ezt a szegény szenvedésedet. Talán egy másikkal, nagyobbbal, amely számodra eddig még ismeretlen édes-ségű sebet hoz.

Jún. 9. (Néztem a kék égen a nagy fehér fellegeket, és azt mondtam Neki: „Hol vagy, Uram?” Igen élénken felelte:) A szívedben.

Jún. 20. Szeretetemnek ezer arca van. Azt hiszed, ismered, de semmit sem tudsz róla, mert bőségem meghaladja képzeleted erejét. Hagyatkozzá a Végtelenre, és higgy a sötétben.

Júl. 2. („Elég tiszta vagyok-e?”) Ki tiszta? Csak bűnösök vagy megtisztultak vannak.

Júl. 5. Szentóra. Minden megszépül, amit a szeretet megérint.

Júl. 12. Szentóra. (Egész nap látogatóim voltak, és csak későn értem oda.) A felebarát iránti szeretet Irántam való szeretet. Jól jegyezd meg: ha nem tudsz megtalálni a templomban, meg tudsz találni a többiekben: folyvást Én vagyok az.

Júl. 25. Le Poulliguen. A munkatársam? Az lehetsz. Ha aláveted magad az eseményeknek, amelyek Isten Akaratának kifejezői. Mosolygó alávetettség. Mindig a mosolyodat keresem minden Velem való viszonyodban.

Júl. 31. (Miközben ezer tervet szövögettem.) Én, sohasem te.

Aug. 3. Fresne, templom. Nincs szentség szeretet nélkül. És a teremtmény szeretete a Teremtő Szeretetének diadala.

Aug. 12. Fresne, templom. Láttál, amikor megteremtettelek? Nem tudhatod hát, micsoda gyöngédséggel viseltetem a lelked iránt annyi ideje . . . öröktől fogva . . .

Aug. 30. Gyermekeim, add nekem az életedet!

(„Uram, hiszen már a Tied!”)

De Én szünet nélkül akarom, mint folyvást felszökő vízsugarat, mint vég nélküli szimfóniát.

Szept. 13. Szentáldozás után. Emlékezz, hogy örömet kell adnod, és mindazt, ami öröm. Nem érzed-e, hogy ez a küldetésed? Teremts hát alkalmakat az örömezésre: légy az öröm zsenije.

Szept. 27. Abban találd boldogságodat, hogy szolgálsz nekem, egészen a legapróbb részletekig. Semmi sem kicsiny, ha szeretetből jön.

Okt. 4. A szeretet növekszik a megpróbáltatásban. Még a legkisebbekben is. De nem veszi észre.

Okt. 18. Helyezkedj Arcom elé.

Most tárd ki a lelkedet. Teregesd ki, mint a széthajtogatott szőtest, felidézve vétkeidet. A tegnapiakat, a maiakat.

Megmutatod őket Nekem egyetlen szó nélkül. És ez mégis imádság: alázattal szemléled kitergetett nyomorúságodat, s ez a legékesszólóbb ima.

Mindenszentek. Kérd mindennap az életszentséget, hogy szentté tedd azokat, akik körülötted vannak. Nem adhatsz mást nekik, mint ami vagy. Ismered-e Isten bőkezűségét? Ha már adott, ne hidd, hogy abbahagyja. És ha adott másoknak, ne hidd, hogy nincs többje.

Nov. 8. Szentóra. Semmi sincsen közelebb a szívhez a szívnél. Hogy Engem szeress, ahhoz még a szádat sem kell megmozdítanod. Nem egyszerű ez? Nem az egyszerűeknek való?

Nov. 22. A vezeklésnek örvendezőnek kell lennie és örvendezve történnie, mert engesztel, és mert szeretetből származik.

Dec. 21. Ha ismernéd a Szívemet, tudnád, milyen egyszerű elérni.

1946. jan. 24. Szentóra. Látod, milyen értékes lehet a gyöngeséged, mert magához vonz Engem: Tudom, hogy gyenge vagy. Nem az erődre van szükségem, hanem a rám hagyatkozásodra.

Márc. 28. Szentóra. Miért nyugtalankodsz annyira az emberek véleménye miatt? Az Enyém nem elég neked? Ha Velem vagy, hadd beszéljenek.

Ápr. 4. Szentóra. Légy mindig a legkisebb: gondolj a Szentostya méreteire.

Nagycsütörtök. Kössünk szövetséget a te nyomorúságod és az Én gazdagságom között. Támaszkodj rá mindig. És sohase bízzál magadban.

Jún. 13. Ne várákoztasd meg a Szeretetet.

Júl. 5. Elsőpéntek. Ha olyan gyakran szólnál Hozzám, mint a rigó, amelynek énekét szünet nélkül hallod, hajnali négytől este tízig! Néha félhangon csicsereg, de mindig tisztán száll fel a hangja. És ez csak egy madár!

És a kis gyermekek szünet nélkül beszélnek a szüleikhez, minden ok nélkül, csak mert boldogok, hogy mellettük érzik magukat.

Júl. 11. Szentóra. Megvan a szólamod Szenvedésem befejezetlen szimfóniájában.

Júl. 12. A művek kinyilatkoztatják a Mestert. Te magad is kinyilatkoztatasz Engem, kicsiny képmásom; legyen rá gondod, hogy – amennyire képes vagy rá – Énrám irányítsd a gondolatot. Ugye akarod, hogy terólad Istenre gondoljanak? Ha nem másért, a mosolyodért. Ez a te prédikációd egyik módja.

Júl. 25. Szentóra. Ritka dolog, hogy egy személyes kegyelem ne áradjon ki mindenkire. Hígy lelki munkád hatékonyságában a szentek egyetemes munkájának keretében.

Még ha nem is érzed magad semmire képesnek, add Nekem ezt a semmit . . . Nem a semmivel teremtettem-e?

Okt. 31. Szentóra. Szeress. Imádj. Énekelj Nekem, szavak nélkül: Én mindent hallok.

Nov. 7. Szentóra. Köszönd meg Nekem mindenekfölött a szeretetemet. És tudod, mi a legjobb módja, hogy megköszönd? Az, hogy higgy benne. Higgy, ne csak egészében, hanem minden részletében.

Nov. 13. Hosszabbítsd meg, egészítsen ki a vágyad Engem! mert azt akartam, hogy ne legyek teljes nálatok nélkül. Ember vagyok minden emberrel. Így jelenek meg az Atya előtt. Jelenj meg az Én kíséretemben: együtt fogjuk Őt szeretni.

Nov. 21. Minden lélek a maga módján szeret. Ne fossz meg a tiedtől. Én nem tévesztek össze semmit.

Dec. 19. Nem találod, hogy Én vagyok a legtürelmesebb barát?

1947. febr. 20. Szentóra. Egyetlen lélek sem hasonló a másíkhöz. Egyik sem adja meg Nekem azt, amit tőled várok.

Tulajdoníts több jelentőséget a kis dolgoknak. Olyan kicsik, hogy gyakran elfelejted őket megtölteni szeretettel.

Ápr. 10. Szentóra. Igen, szegény kis Lányom, Én szeretem a semmit, ami vagy. Annyira, hogy ha felhatalmazol rá, az egész helyet elfoglalom benne.

Máj. 4. Róma, Szent Péter. (Az Oltáriszentség előtt térdelve imádkoztam a Pápáért.) Segíthetsz neki.

Jún. 17. Szentóra. Mikor szólni akarsz Hozzám, mondd egyszerűen: „Szeretlek.” Hidd, hogy ez elég. Hidd, hogy ez minden.

Jún. 19. Lélegzel? Tehát ott vagyok. Nem teremtelek-e mindig újjá? Lélegzeted ne hagyja el hát az Én lélegzetem ritmusát: ilyen egyszerű ez.

Jún. 26. Milyen kedves csere! Aki legkevesebbet kap, mégis a legelégedettebb!

Júl. 17. Szentóra. Nem akarsz-e a „nővérem” lenni? Nem újfajta esz-köz-e ez, hogy közelebb légy Hozzám?

Júl. 27. A nagymisén. Meggondoltad-e, hogy még meg sem született? Az igazi születés a belépés a másik Életbe. Készülj . . . Készülj . . .

Aug. 7. Az önzés egy kísértésében. Kérlek! ne szolgálj ki magad Énelőttem!

Aug. 15, az utcán. Annyira szeretlek!

Szept. 21. (A misén Szemeit imádtam.) Látó szemek.

Szept. 25. Gyakorold nagy igyekezettel az előzékeny jóságot; gondold már előre rá, és mikor adsz, tedd hozzá bájos kedvességed. Akkor békét, vigaszt viszel. — Ellenkezőleg: mennyi rosszat tehet egy éles szó! Senki sem tudhatja a horderejét. Én látom.

Okt. 12. (Fogfájás.) Simítsd arcodat az Én felpofozott arcomhoz.

Okt. 9. Mondd Nekem, hogy egy-egy pillanatra biztos vagy Bennem. Ez majd megvigasztal a többi pillanatért . . .

Okt. 17. Párizs. (Arra gondoltam, hogy nagyon egyhangú mindennap újra kezdeni a nap felajánlását. Ó, élénken:) Hát Én nem kezdem magam minden reggel újból felajánlani a misében? Úgy ítéltém-e, hogy jó lesz egyszer is? Olyan sokba kerül neked, hogy gyakran Nekem add magad, aki állandóan várok rád? A szeretet megsokszorozza szavait, anélkül, hogy ismételné magát.

Okt. 23. Kérj többet. Kérj jobban. Mennyi kegyelmet nem kaptok meg, mivel nem kéritek!

Okt. 30. Szentóra. Ha valaki megy, kevésre halad. Futni kell Isten felé.

Nov. 25. Szentáldozás után. Mai jelszavad: „Istenért és önmagam ellen.”

Dec. 11. Szentóra. Ha betöltelek, Én vagyok a békéd. Ha megpróbállak, Én vagyok a társad.

Dec. 21. Látod, Kislányom, az ember sosem ad túl sokat. Lépj ki önmagad központjából. Legyen ez örvendező célod. Csak azért foglalkozz magaddal, hogy másoknak szolgálj. Így újféléképpen közeledsz Felém. Láss jobban „Engem” a többiekben: ez majd megváltoztatja minden kapcsolatodat. Gyakran sajnálsz, hogy nem az Én koromban éltél, hogy örülhettél volna Jelenlétemnek: gondold meg, hogy jelen vagyok mindazokban, akik körülvesznek, és szolgálj Engem anélkül, hogy látnál: később majd örvendezel neki.

Istennek mindene megvan, amit akar. De a szívetek csak akkor az övé, ha fel akarjátok ajánlani neki, — mindig tiszteli a szabadságotokat.

1948. jan. 3. Én Irgalom vagyok, nem pedig neheztelés. Amikor Keresztemet vittem, úgy hordoztalak benneteket, mint egy édesanya.

Jan. 26, emberek között. Amikor mosolyogsz rájuk, lelkiáldozást nyújtasz nekik.

Febr. 12. Hányszor vagyok elnézőbb irántatok, mint ti magatok!

Márc. 17. Szomjazom. Csak az az enyém, amit Nekem adnak; magamtól semmit sem veszek el.

Márc. 18, reggel az utcán. Azt gondolod: „Mindig a Szeretetről beszél nekem.” Én meg arra gondolok: „Mikor kezdhetek el beszélni neki róla?”

Ápr. 17. Leányom, van Isten; és ez az Isten a tied.

Ápr. 26. Párizsból visszatérve. Ne fossz meg az örömtől, hogy halljam, amint ismételed, hogy az Enyém vagy. Nekem minden szót elmondhatsz. De másokkal szeresd a csendet: a jószág csendjéről beszélek. Abban megtalálasz Engem. Én hallok minden szót, amit nem mondasz el. — Kérlek, szerezz nekem ezen az újfajta módon örömet. Szükségem van rád mindenféleképpen.

Jún. 3. Szentóra. Emésszen föl a házamért való buzgóság. Tégy úgy, mintha a te kicsiségedre bízta volna a sikert. Te kérsz, Én valószínű. Nem látod-e, hogy ez is az egység egy fajtája?

(Este a fülemüle már nem énekelt.) Az ő ideje lejárt. De te, te az egész örökkévalóságon át énekelni fogsz Nekem.

Jún. 9. Szentóra. Ne félj kicsiségedtől kettőnk cseréjében: éppen kicsiséged indítja meg Irgalmamat.

Ne félj hát szeretni Engem, elmondani ezt Nekem, várni Rám, hívogatni. Egyszerű ez, ha az ember szeret; minden egyszerű, még meghalni is.

Jún. 24. (Szentóra otthon, az Ő mellszobra előtt.) Én vagyok a Fő; te vagy az Atya felé emelt két karom. Dicsőítsük Őt együtt, Leányom.

Aug. 13. (Az öreg ház tele emberekkel.) De te éppen úgy Enyém vagy, mint a magányban. Adod magad mindenkinek, és bennük megtalálasz Engem; éppen csak az állapotbeli kötelesség változik.

Szept. 6. Tudod-e, hogyan kell szólni egy Atyához, aki meghalni látja Fiát? Nem siet-e végrehajtani Gyermekeének végső akarátát? Emlékeztess a szóra: „Bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit tesznek.” Mindenkor „most” van.

Szept. 9. Én vagyok az Egyszerű. Szeress Engem egyszerűen.

Szept. 30. Minden nap a teremtés első napja. Egyik sem hasonló a másikhoz. Én szünet nélkül teremtek. És ez értetek van: ha nem tartanálak fenn benneteket, nem lennétek többé.

1949. aug. 18. (Operációm került szóba.) Megvan-e az úti indulód? Isten akarata. Semmi sem ilyen magával ragadó. Kettesben fogjuk énekelni.

Szept. 15. Lábbadozás. Szentóra. Visszatérésed az életbe legyen visszatérés a Szeretethez.

Szept. 29. Lábbadozás. Ti kormányozzatok az Eget tökéletesen bízó, teljes önátadásotokkal.

Okt. 13. Szentóra. Találj minden napra újfajta szeretetet.

Okt. 25 (a teraszon): Ne légy olyan, mint ezek az októberi pillangók, amelyek már nem tudnak repülni, mert ősz van, és könyörtelen szél. Te, abban a mértékben, ahogyan az életed hosszabbodik: emelkedj . . . Emelkedj . . .

1950. február. Párizs. (Ébredéskor: „Mi új lesz ma?”) Isten.

Márc. 9. („Uram, maradj nálam, szükségem van Rád. Neked nincsen énám szükségem.” Élénken, hangosan:) De igen, igen: Szeretetemben szükségem van rád.

Nagycsütörtök (ágyamból lélekben végigjártam a város, a falu és idegen földek minden oltárát, ahová az Oltáriszentséget tették). Áldozat. Mind a ketten.

Nagyszombat. („Beteg vagyok, csak kicsiségeket tudok felajánlani Neked.”) Egy kicsiség és nagy szeretet: az nagy dolog.

Máj. 12. (Egyre gyöngébben. „Uram, elég széles-e a Kereszted ahhoz, hogy kinyújtózzam az oldaladon?”) Szegény kis Gyermeke, gondold meg, hogy az egész mindenséget oda hívom!

Máj. 24. („Nincs többé erőm, alig látok — alig tudlak szeretni.”) Vedd az Én tekintetem. Vedd az Én hangom. Vedd az Én szeretetemet.

Máj. 25. /Utolsó jegyzet./ („Hol vagy, szerető Jelenlét? ... És azután mi lesz?”)

Én leszek.

Én leszek mindörökké.

Németh József

REINHOLD SCHNEIDER, A NÉMET NÉP LELKIISMERETE

Az író arcéle

Az ötven éves Reinhold Schneider így jellemzi írói egyéniségét:

Döntő az emberi személyiség lényege, amelyet nem lehet meghatározni, a személyi küldetés és az az idő, amelyben az író működik. Egy kínai közmondás szerint az ember inkább hasonlít ahhoz a korhoz, amelyben él, mint az apjához. Gyermekek és ifjú éveim Baden-Badenben, ahol 1903-ban születtem, lehetővé tették, hogy egy utolsó pillantást vessek még arra a világra és társadalomra, amely 1914-ben süllyedni kezdett; ez volt életem első gyógyíthatatlan törése. Az első letörés, amellyel összetört bennem az iskolában kapott liberális-idealista műveltség és képzés, és amelyik teljes pesszimizmusba vezetett. Többé nem hagytam el soha a következő letörések előérzete. Küzdenem kellett elene... Írói munkám nem építmény, de nem is rendszer, hanem út, amely a radikális keresztény étosznak a világi hatalommal való összeütközésében végződik; ott, ahol megkísérlik, hogy bálvány-nyá tegyék a hatalmat.

A figyelmeztető, vigasztaló és felemelő

Harminc éven át írhatott. Amikor 1958 húsvétvasárnapján egy szerencsétlenség következtében meghalt, megbámulták a ravatalon szenvedéstől meggyötört, vigasztalan, beesett, keskeny arcának átváltozását: „az értő ember mosolygó boldogsága, a látó bizonyossága, a megkoronázott nemes nagysága” játszott a halott író arcán. „Kemény idő volt” — írja Önéletrajz (Lebenslauf) c. szonettjében; „mérlegére dobta a cselekvőket és az álmodókat is, és hideg birói kardjával megérintette a holtakat. Köszönetet mondok Istennek sötét napjaimért, és könnyebben lélegezve hagyom el fájdalom nélkül ezt a földet, mióta megéreztem a világosságot.”

Írásainak hatóereje leszívargott kora szellemi életének mélyébe, kiterjedt a második világháború borzalmait közepette a keresztény német

társadalom minden rétegére. Karizmatikus küldetését öntudatosan valósította. A szenvedőkkel való együttérzése millióknak nyújtott segítséget, vigaszt, megerősítést és felemelést a különféle írásokban, drámákban, költeményekben, baráti beszélgetésekben. Erika Weinzierl, a salzburgi egyetem történésze írja: „A háború utolsó évében kaptam meg a bécsi egyetemi közösség egyik tagjától rosszul sikerült lenyomatokban Schneider szonettjeit, és adtam őket tovább társaimnak. Köztük volt az „Üldözött” (Der Getriebene) és a „Csak az imádkozóknak . . .” (Allein den Betern . . .) című. Könyv nélkül tudtuk őket.”

Legkésebb az orosz fronton kinyíltak a német birodalom azon alattvalóinak szemei is, akik addig a nemzeti szocializmusban keresték és látták a német nép üdvösségét. Mennyi embernek kellett szolgálni egy olyan hadseregben és küzdeni egy olyan háborúban, amelyet ők maguk semmiképp sem akartak! Az ilyenek a háború kilátástalanságában az elkeseredés, a csüggedés és a kétségbeesés életútjára szorultak. Egy másik réteg azonban a háborúban a magára döbbenés, a tisztulás, az egyéni felelősség és a büntudat útját járta. Nekik írta Schneider a háború alatt munkáit, köztük a Miatyánk értelmezését és a Keresztutát. „Fel kellett fedni az idő értelmét, és meg kellett jeleníteni. Az értelmetlent, a kibíratatlant, a minden mértéket felülmúló áldozatot az istenországhoz való rejtett viszonyban kellett felismerni. Az idők jelei visszautasíthatatlanul ott voltak. Jézus Krisztus kifejezett megbízása volt, hogy megértsük őket.” (Verhüllter Tag 189.) A tiszta szívűeknek és az igazaknak kellett imádkozni, hogy Isten irgalmát és segítségét a cinkos tömegek számára is megnyerjék.

Írásait levelekben küldték el a frontharcos katonáknak. A frontról kerültek el a családokba, a hozzátartozókhoz. Halálraftéltek búcsúleveleiben szavai, verssorai és szonettjei voltak olvashatók. A hadifoglyok kézzől kézre adták írásait a táborokban, csomagolópapírra és papírszakokra írták fel gondolatait. Edzard Schaper mondta róla: Németországnak van lelkiismerete, amíg Schneider él.

1945-ben a Gestapo hazaárulással vádolta, és Freiburgból Berlinbe akarták szállítani. A Loreto-kórház vezető orvosa azonban, ahol betegnek feküdt, nem engedte ki a nagybeteget kórházából. Így menekült meg a biztos haláltól. Csoda, hogy már előbb sem találták meg több házkutatás ellenére Hitler fogdmegei.

Kora keresztény világnézetének hirdetője

Írói és költői hivatása a keresztény világnézet forrásaiból merített. Problémafelvetése, okfejtése, útmutatása keresztény élettapasztalatának és hitének írói megnyilatkozása. Témáinak költői nyelven való megfogalmazása egy szenvedő, keresztény és emberi utat kereső nép kényszerű sorsának gondolati kifejezése, történelmi értelmezés az istenor-

szág szemszögéből. Épp ezért találnak írásai egy egész nemzet lelkében visszhangra.

Reinhold Schneider világosan felismerte korának szellemi áramlatait; ennek folytán támadtak érzékeny lelkében, melankolikus temperamentumában feszültségek; ez a világos ismeret késztette arra, hogy józan megfontolásra, eszmélődésre hívja fel a teológusokat és lelkipásztorokat, a gondolkodókat és a tépelődőket, a vezetőket és a vezetetteket. A „Csak az imádkozóknak sikerülhet még” c. szonett olvasása után így köszöntötte Wendel akkori speyeri püspök és későbbi müncheni bíboros freiburgi lakásában: „Tu es sacerdos magnus!” (Nagy pap vagy!) Nem szigeteli el magát a nihilizmussal és a hitetlenséggel vívott küzdelemben olyan biztos területen, ahol nem éri el többé kortársai kételyének és egzisztenciális kilátástalanságának hatása. — A kereszténység örömhírének hirdetői ma sem szerencsés „birtokosok”, hanem saját bőrükön tanulják és tapasztalják meg az örök Jób és az örök Jeremiás szenvedését, akiknek a kereszténység hitéből merített világosság nélkül kellett életük és egzisztenciájuk kérdéseit megoldani. „Pillér az árban” (Pfeiler im Strom) c. könyvében írja: „Jobb egy égető kérdéssel a szívünkben meghalni, mint nem egészen becsületes hittel; jobb az agónia, mint a narkózis” (242).

Gottfried Bennel, az orvossal és költővel vitatkozva kérdezi, vajon a keresztény költő feladata-e az életet megjavítani. A keresztény író abba a kísértésbe juthat, hogy a sikert és az eredményt — mert ezt értjük legtöbbször „javításon” — imádja. Pedig más feladata van. „Ha belép a történelembe, akkor — mert másképp nem tehet — ő lesz az elviselhetetlen, aki Jézus Krisztus tiltakozását saját korában jeleníti meg. Ő lesz a zavart keltő és vádló, ő a lelkiismeret ébren tartója.” Írói siker után törekedni Schneider szerint nem keresztény magatartás, mert a keresztény író az emberi lét és egzisztencia megszüntethetetlen kényszerűségéből és szorultságából kifolyólag ír; nem engedheti, hogy a hatalmasok kioltásák a lelket, a szellemet. Épp ezért jár állandóan a bukás és vereség körzetében, a kereszt árnyékában. Nem ő segíthet, hanem az, akit meghirdet. Így múlja felül azt az átlagot, amelyet a szentírás „világ”-nak nevez. „A keresztény író tudja, hogy nem segíthet a világon, mert a történelem, amelynek sodrában él, apokaliptikus tűztengerben végződik. Mentség csak akkor remélhető, ha már minden elveszettnek látszik. Talán megadatik neki, hogy írói szava megindítsa az embert, és annyira megolvasztja, hogy hajlíthatóvá, fogékonnyá és alakíthatóvá válik a Teremtő fazekas módjára alkotó és formáló kezében. Mi nem változtatunk. Mi csak reméljük, hogy Másvalaki végzi ezt el.” — Élete utolsó hónapjainak legnagyobb szenvedése, — amint ezt „Tél Bécsben” (Winter in Wien) c. könyvében kifejti —, hogy ezt az igazságot egészen belátta, és földi reménytelenségében egészen átélte.

Ennek az igazságnak konkrét megvalósítása azonos minden „politikai teológia” visszautasításával.

Élete és írói pályafutása

Reinhold Schneider előkelő Baden-Baden-i hoteltulajdonosok gondosan őrzött és szeretett gyermeke volt, akik az infláció következtében elveszítették vagyonukat. 1903. máj. 13-án született. Anyja katolikus, apja protestáns. Hagyományos katolikus nevelésben részesült, de csak 35 éves korától kezdve volt gyakorló katolikus. Utolsó életéveiben súlyos hitbeli kételyek gyötörték, de nem hagyott fel az imádsággal. Nyomta az egyedüllét. 204 cm magas termete amúgyis elszigetelte környezetétől. Apja 1922-ben halt meg, összetörve a veszített háború, az infláció és egy boldogtalan házaseset súlya alatt. Tőle örökölte Schneider búskomorságát. Érettségije után sikertelenül próbálkozott a földműveléssel; egyetemi tanulmányokhoz hiányoztak az anyagi lehetőségek és az önbizalom. 19 éves korában öngyilkossági kísérletet tesz, de megmentik életét. Ezzel eléri élete mélypontját, de ekkor kezdődik meg felemelkedése is. „Izzó vágy fogott el a szellemi világ után. Alighogy fel tudtam kelni, mentem a könyvkereskedőhöz. Az hagyta, hogy olvassak, lapozzak, amennyi jólesik. A könyvkereskedés lett otthonom.” (Verhüllter Tag 62.) Hamarosan egy drezdai nyomda irodájában kap állást. A nála 22 évvel idősebb Anna Maria Baumgartner támogatja anyagilag és biztatja írásra, mert hisz tehetségében. 1928-tól kezdve ő teszi lehetővé Európa országaiban utazásait. Portugália és Spanyolország van rá nagy hatással, Anglia történelme bilincseli le. Élete utolsó állomásán, Bécsben írja 1957/58 telén naplószerűen írói pályafutása legproblematisabb könyvét: *Winter in Wien*.

Beszéli a legtöbb európai nyelvet. Nyelvtehetsége megnyitja előtte az egyes országok történelmi forrásait. Egyedülálló látnoki és kombináló tehetségével átéli Európa történelmi eseményeit, megrajzolja a történelmi nagyok portréját, hűen, látnokszerűen festi meg a történelmi helyzetek és hivatások hátterét. Hisz az egyes nemzetek, uralkodóházak történelmi hivatásában. 1938-tól Freiburgban él. Élete sokkal magányosabb, mint nagy baráti köre és Anna Maria Baumgartnerral való barátsága sejteni engedné.

Két jellegzetes témája: tragédia és kereszt

Világszemléletének alapvonása tragikus. Ez csak fokozza búskomor hajlamát, de felismerteti vele az emberi élet mélyebb hátterét is. Úgy látta, hogy minden emberi életet a tragédia törvénye irányít: a szükségszerű bukás, az elmúlás és a halál törvénye. A tragikus hős sorsa törvényét magáévá teszi, és ezzel feldolgozza: nemes lelkülettel állja meg helyét a legnehezebb konfliktusokban is. Ha meg is kell hát-

rálnia az ellenséges túlerő vagy a kikerülhetetlen sors előtt, mégis megmutatja magatartásában szellemi felsőbbrendűségét. Később felismeri, hogy a tragédia nem azonos a kilátástalansággal és megsemmisüléssel, hanem lényegénél fogva a transzcendencia felé viszi hősét, az evi-lági életen túl mutat:

A tragédia nem zárt kör, hanem az örökérvényű rendbe való halálos áttörés. Az embernek meg kell halnia, le kell buknia, énjét oda kell adnia, ki kell szolgáztatnia, mielőtt találkozik a kegyelemmel. A tragikus író művészete abban áll, hogy minden földi dolgot megkérdőjelez, és szemlélhetővé teszi az idő hiábavalóságát. Abban a pillanatban lesz tudatossá előtte örök hazája, halhatatlansága, és emelkedik fel minden földi fölé, amikor minden összeomlik. A földi élettel ellentmondásban lévő, örök, túlvilági jog hordozza a tragédiát. (Das Erbe im Feuer 65–67.)

Később megéli azt is, hogy a tragédia meghátrál az imádkozó kezek előtt. Aki „azért imádkozik, hogy Isten akarata teljesüljön, annak számára többé semmi sem tragikus; az ilyen elfogadja azt a keresztet, amelyet az Úr készít neki.” (Über Dichter und Dichtung 183.)

Írói útja

Jellemző, hogy első műveit, amelyekkel a német olvasók figyelmét sikerült magára felhívnia, külföldön: Portugáliában, Spanyolországban és Franciaországban írta: „Camoos szenvedése” (Das Leiden des Camoes. Camoes portugál író volt, aki Portugáliát Róma utódjának tekintette) és „Második Fülöp” (Philipp II.) — A Hohenzollernekről szóló könyve és a „Szigetbirodalom” (Inselreich) a porosz és az angol történelem elbűvölő látomása; a porosz történelemben találóan bírálja a vér istenítését.

1934 jan. 30-án tudja meg, hogy Dachauban internáló tábor van, és a náci embertelenül bánnak az internáltakkal. Többé nem tudja a tábor borzalmait elfeledni. (Verhüllter Tag 95.) Ösztönösen érzi, hogy veszélyes idők következnek. Bár 1934 karácsonyán Második Fülöp c. könyvét mint az év legjelentősebb írását méltatják a kritikusok, mégis már 1935 őszétől kezdve titokban is terjeszti írásait, mert sejti, hogy nem kapna minden könyvére nyomási engedélyt. Írói munkáját a dél-előttökre korlátozza, hogy a délutánok beszélgetésre maradjanak szabadon, amit nagyon fontosnak tartott. (Das Inselreich 555.)

1938-ban jelenik meg Las Casas V. Károly előtt (Las Casas vor Karl V.) c. könyve, amelyet így jellemez: „Ezzel a témával lehetőség nyílt arra, hogy tiltakozzam a zsidóüldözés és az emberi értékek lebecsülése ellen.” Bergengruen csodálatos felhívásnak nevezi, hogy tisztelettel viseltessünk mindennel szemben, ami emberi arcot hord. A conquistador visszataszító gatzetteiben a német internálótáborok gonoszságát

panaszolja fel Schneider. — A nemzeti szocialista cenzor azonnal felismerte a politikai aktualitást. De a Csehszlovákia szudéta-német területeire való német bevonulás megakadályozta a szerző elleni megtorló lépéseket. — Schneidert nagyon bántotta, hogy a hivatalos egyház nem tiltakozott 1938. nov. 8 után a zsidó imaházak felgyújtása és lerombolása ellen. Önmagát vádolva bezárkózik szobájába, mert „túlságosan gyáva ahhoz, hogy szembeszálljon a történetekkel.” (Verhüllter Tag 155.)

1940-től kezdve nem kap többé engedélyt arra, hogy megjelenhesenek könyvei. 1943-ban nemzetbomlasztással vádolják, 1945-ben pedig hazaárulás miatt perelik. Betegsége és a háború vége menti meg a biztos haláltól. Ő maga Helmut Moltke ellenállási köréhez tartozott; barátait 1944. júl. 20. után végezték ki.

Bár hivatalosan 1940-től hallgatásra volt ítélve, mégis ekkor volt legnagyobb írói sikere. A colmari Alsatia nyomda több mint egymillió példányt nyomott titokban írásaiból. (A Miatyánk, Hatalom és kegyelem, Most van a szentek ideje, Keresztút, Asszisi szent Ferenc órája, A sötét éjszaka, A világosság fegyverei.) Schneider azt hitte, hogy a német nép mint az imádkozók és vezeklők népe az Isten felé vezető úton halad. Annál nagyobb volt csalódása és elkeseredése, mikor 1945-ben a néptől és az egyházaktól elvárt nagy bűnvallomás nem következett be. A csak anyagi vonalon történő felépítés és Nyugatnémetország felfegyverzése hamarosan ellenállásba vitte. Az ekkori elszigeteltség és bojkott égetőbben fáj neki, mint a nácik üldözése. A nemzet szellemi vezetőjének magaslatairól a kitagadottak és kiközösítettek árkába került.

Nagy feltűnést keltett az „Aufbau“-ban, egy keletnémet kulturális folyóiratban „A mi felelősségünk” címmel 1951-ben megjelent tanulmánya a békéről. Az atomfegyvereket kereszténytelennek és embertelennek, bevetésüket súlyos bűnnek minősítette. Nem értette, miért nem tiltakozik az egész kereszténység gyártásuk és esetleges bevetésük ellen. A háború alatt fogadalmat tett, hogy nem fog ölni. (Verhüllter Tag 213.) Még az úgynevezett „igazságos háború” fogalma ellen is küzdött, mert ma „a háború minden körülmények között vallási katasztrófa” lesz. Mikor egyetlen folyóirat és lap sem hajlandó többé írásait megjelentetni, a „Volksbote”, egy osztrák katolikus hetilap hozza cikkeit.

Életének utolsó éveiben fokozta pesszimizmusát betegsége (csak folyékony táplálékot vehetett éveken keresztül magához), de hozzájárult ehhez történelmi elemzése, eszkatológikus magatartása és prófétai küldetése is. Mégis hihetetlenül termékenyek ezek az évek; idejét kihasználta: vagy a templomban imádkozott, vagy pedig íróasztalánál ült. 1949 és 1953 között jelennek meg drámái, amelyekben a tragikus, de a kereszt jegyében igazolható keresztény egzisztenciát festi meg.

Legmarkánsabb köztük „Ince és Ferenc“ (Innozenz und Franziskus); „A nagy lemondás“ (Der große Verzicht). Tanulmányokat ír minden nagy európai költőről; Pascalnak, Schopenhauernek és Fichtének szentel jelentős munkákat. — Később a szentek ébresztik fel szeretetét: Asszisi szt. Ferenc, szt. Ignác, Xavéri szt. Ferenc, Nagy szt. Gergely pápa, szt. Márton, Flüe-i szt. Miklós, Szalézi szt. Ferenc, Nagy szt. Teréz, Keresztes szt. János, szt. Erzsébet és a svéd Birgitta. Legszebbek talán tanulmányai Jézusról, Máriáról, a lelki életéről, az egyházi évről, a bűnről, a kegyelemről vagy az Istenhez vezető útról. Ötvezres szám jönne ki bibliográfiájában, ha számoznánk könyveit és írásait.

A nyugatnémet államelnök, Theodor Heuss, hívta fel rá megint honfitársai figyelmét. 1953 és 1958 között egymásután kapja a kitüntetések. 1956-ban neki ítélik oda a német könyvkiadás békedíját.

Szellemi és lelki öröksége

I.

Reinhold Schneider értékes örökséget hagyott ránk könyveiben. Először is példaként áll előttünk az ő erős, misztikus mélységekben gyökerező, szentíráson alapuló, keresztbe kapaszkodó, imáságos, egyházas, politikamentes, szenteket tisztelő, becsületes, nehézségek elől ki nem térő hite.

Diszkrétén, de sokat sejtetően írja le egyik élményét.

Halottak napja van és Avila fölött harangzúgás viharzik; az éjszaka kezdődött, és tovább dörög estig. Sohasem hallottam oly mélységes harangozást, mint ebből a katedrálisból. Az első ütés egy kimondhatatlan, félelmetes történés meghirdetése, még tompítva a hang gazdag mélységével; a második ütés a teremtés panasza, a harmadik az ítélet. Nincs megrázóbb, mint ez a hármasság. Semmi sem marad ellenállóképese e harangok előtt, sem az okok, sem az érzelem; ezek nem zengenek, hanem vernek, nem figyelmeztetnek, hanem erőt vesznek rajtad. (Landschaft und Schicksal, 98.)

Vonzalmaira utal röviden Leopold Zieglerhez írt levelében: „... mintegy fél év óta a spanyol misztika alakjai vannak hozzám legközelebb; a legmélyebb bensőség, a szemlélődés és imáság kapcsolata a világos, céltudatos cselekvéssel a világban és a történelemben igen megragadott.“ A spanyol történelemben és misztikában tanulja meg összhangba hozni a vallást a hatalommal, az evilágit a túlvilággal, a királyt a szerzetessel. Ez az élmény teszi fogékonnyá arra, hogy Angliában az angol történelmet a hit magasságából szemlélje. (Das Inselreich 14.) Pedig ilyen hite nem volt még gyermekkorában. „1937 vagy 1938 újévén mentem először húsz év után Potsdamban misére. Úgy mentem, mint aki hazamegy, de elfelejtette már anyanyelvét.“ (Verhüllter Tag 134.) „Utam a tragikus nihilizmusból vezetett a hithez.“ (Uo. 9.)

Schneider hite „heroikus ellentmondás a tapasztalati világgal szemben, a gyermek bölcsessége, feltétlen ráhagyatkozás a védtelen csónak néma kormányosára a kozmikus éjszakán át vivő uton.” (Der Balkon 170.) Meggyőződés, hogy az üdvösség útja csak a kereszten át vezethet. (Winter in Wien 51.)

A biblia számára nem épületes olvasmány, hanem írói dinamikájának és életének forrása. Nemcsak olvasta, hanem magyarázta is a bibliai szövegeket. Protestáns apjától örökölte ezt a vonzalmát. „Isten a Szó; a mi szavaink az Ő szavának visszhangjai.” (Der christliche Protest 63.) Egyik karácsonyestéjéről írja: „Felnyitottam a szentírást, és pár fejezet elolvasása után kirohantam a hideg, sötét utcára. Világos volt előttem: az igazság igénye és követelménye téríti meg az életet. Ezt a könyvet nem lehet olvasni. Ezt tenni kell. Ez nem is könyv. Ez az élet hatalma. Lehetetlen csak egy sort is megérteni belőle a nélkül az elhatározás nélkül, hogy megvalósítjuk.” (Verhüllter Tag 131.) – Hite arra kötelezi, hogy az igazságot tegye. „A kereszténység sajátos titka abban áll, hogy csak az jut el a világosságra, aki az igazságot teszi is. Nincs más lehetőség Krisztus megértésére, mint hogy megtegyük szavát, éljük életét, beléje változunk át.” (Gedanken des Friedens 39.)

Hite fogékony a kritikára; az „eretneknél” is fel tudja ismerni a jogos igényt. „Még azok is, akik fellázadtak, megbízatást és titkos jogot kaptak, – ha nem is olyan megbízatást és jogot, mint amilyet önkényesen kisajátítottak maguknak; szólniok kellett, hogy felélesszék a paraszt – és joguk volt válasza, amit az egyházban nem vettek mindig figyelembe. Ezzel a joggal, szenvedéssel teli szolgálatukkal igényt tarthatnak arra, hogy az egyház részt vegyen lelkük üdvöztetésében, hogy állandóan imádkozzék értük.” (Das Heilige in der Geschichte 27.) – Lutherről többet ír, mint egy-két elismerő szót. „Béke a világban” (Der Friede der Welt) c. könyvében a béke feltételeit fejtegetve a reformátorra hivatkozik: „A keresztény, a közösség, az egyház kell, hogy bátorságot kapjon Martin Luther hívő szavára: „addig lesz béke, amíg imádkozom.” Tehát nem győzelem, mint Mózes felemelt és alátámasztott karja alatt, hanem béke.” (114.)

Hite nem intellektuálisan bizonyító, hanem imádkozó hit. „Csak imádkozva jutunk tovább. Ahol az imádság megáll, ott vége a megértésnek is. Aligha ér imádságunk annyit, mint egy hitben erős kor imádsága; nagy mélységből jön, és nincs többé ereje ahhoz, hogy felemelje magát a mélység inségét és baját. Csak küzdelem marad.” (Das Kreuz in der Zeit 7–8.) Ha az emberek naponta többször mernének Isten elé lépni, megváltoznék életük. „Ez lenne a kezdet: bele kellene magunkat imádkozni Krisztus lelkületébe. Ez az „oda hozzá” – az imádság első célja, a nekünk adott változás és átváltozás – lenne első idő-

beli dolgunk.” (Gedanken des Friedens 52.) Ha a háborús idők éjszakaín felébredt, azonnal imádkozni kezdett. „Ma tudom, hogy csak az imádkozó ember kap igazán vezetést, és csak az imádságban nyert bizonyosságok nem törnek szét.” (Verhüllter Tag 216.)

Ismeretes az „Egyedül az imádkozóknak sikerülhet még” c. szonettje:

Allein den Betern

*Allein den Betern kann es noch gelingen,
Das Schwert ob unsern Häuptern aufzuhalten
Und diese Welt den richtenden Gewalten
Durch ein geheiligt Leben abzuringen.*

*Denn Täter werden nie den Himmel zwingen:
Was sie vereinen, wird sich wieder spalten,
Was sie erneuern, über Nacht veralten,
Und was sie stiften, Not und Unheil bringen.*

*Jetzt ist die Zeit, da sich das Heil verbirgt,
Und Menschenhochmut auf dem Markte feiert,
Indes im Dom die Beter sich verhüllen.*

*Bis Gott aus unsern Opfern Segen wirkt
Und in den Tiefen, die kein Aug' entschleiért,
Die trocknen Brunnen sich mit Leben füllen.*

Csakis az imádkozóknak sikerülhet még a fejünk felett (suhogó) kardot visszatartani, és ezt a világot az ítélkező hatalmaktól szent étellel elragadni.

Mert emberi tettek sohasem fogják az eget kényszeríteni: amit egyesítenek, az megint meghasad; amit megújítanak, az egy éjszaka múltán elavul, és amit alapítanak, az szükségét és bajt okoz.

Most van az idő, amikor elrejtőzik az üdvösség, és a piacon ünnepele az emberi fennhéjázás, miközben a dómban befedik fejüket az imádkozók.

Míg Isten áldást teremt áldozatainkból, és az emberszemnek hozzáférhetetlen mélységekben a kiszáradt kutak étellel telnek meg.

De nem szabad elfelednünk Dachaurai és Auschwitzre vonatkozó célzását sem: „az imádkozóknak sem fog többé sikerülni.” (Pfeiler im Strom 397.) — Schneider tudta, hogy Istent nem lehet megérteni, szavakban kifejezni. „Magyarázzanak meg Téged mások, — én imádni

akarlak.“ (Der christliche Protest 73.) „Isten hív, az embernek felelni kell; de legfeljebb azt érti, hogy Isten neki szól, nem pedig Isten tervét. Be kell látnia, hogy Isten egy másik emberhez mást szól, és ezt a tényit tiszteletben kell tartania.“ (Uo. 36.) „Mi nagyon könnyen készek vagyunk arra, hogy megértsük Istent a történelemben. De Istent nem értjük meg, – a történelemben épp oly kevésbé mint a teremtésben –, a kinyilatkoztatásban is csak kis mértékben értjük meg Őt . . . Csak sejteni tudunk és engedelmeskedni, tisztelni és önmagunkat megadni.“ (Uo. 19.) Szent Ágoston istenélménye: „ha megértenéd, nem volna Isten“ lett Reinhold Schneider istenélménye is. „Senki sem azért hisz Istenben, mert bebizonyították neki Isten létét, hanem mert Isten benne lett létté, mert Isten látása benne és rajta keresztül érvényesült.“ (Winter in Wien 124.)

Hite a napi szentmiséből és szentáldozásból táplálkozott. Otthonsan érezte magát a templomban. Halála után a freiburgi Münsterben ravatalozták fel; a hivatalos egyház saját halottjának tekintette. – De a katolikus egyház hű fia nagyon sokszor volt kritikus az egyházzal szemben. „Számomra már régóta bizonyos, hogy Jézus Krisztus egyháza csak jelszerűen látható – vagy lesz látható –, és nem az emberek dolga az egyház határait megvonni. Ahol a térd meghajlik, a lélek hódolatra kész, ott van az egyház is. Mindenki számít – mégpedig Isten és nem az ember előtt –, és oly módon áll fenn a lehetőség, hogy egyek legyenek, ahogy mi azt nem foghatjuk fel. Az egyházon belül disszonanciának tartom azt, amit tennem kell. De hiszem azt, hogy valaki a disszonanciákat is megszabta.“ (Leben und Werk in Dokumenten 188.)

Az egyház struktúrájával nem foglalkozott. De nem tévesztette össze az egyházat a mennyek országával sem. A hivatalos egyház miatt nagyon sokszor szenvedett; ez azonban véleménye szerint hozzátartozik a kereszténységhez. Drámái felmutatják a hivatalos egyház képviselőinek emberileg kérdéses oldalait. – Az egyház hatalmi igényét és törekvését összeegyeztetetlennek tartotta az evangéliummal. Az egyházpolitikával sok nehézsége volt. „Forró kívánságom az egyháznak szolgálni; de az egyház történelmi rangját, magatartását és helyzetét nem tudom úgy felfogni, ahogy magasrangú képviselői szeretnék. Mint katolikus nem tudom megérteni a konkordátumot. Mint katolikus nem érzem képesnek magam, hogy tagadjam az egyház vétkeességét.“ (Verhüllter Tag 212.) Egyházkritikáját azonban összekapcsolta az önmagához intézett kérdéssel: „Mit tettem én?“ Saját vétkeessége elismerésével együtt kell tehát tekintenünk kritikáját. Utolsó könyvének vallomása mutatja a lelkében végbement küzdelmet: „Meg vagyok győződve az egyház isteni alapításáról és a történelem végéig tartó

fennállásáról, de mégis legszívesebben a kriptába húzódom vissza; messziről hallok az éneket.” (Winter in Wien 79.)

Egyházas hitét a szentek ismerete erősíti meg, mert ők a nihilizmus ellenségei. Költői intuícióval ragadja meg életükben a döntő alkalmakat. Kutatja a szentek megbízatását, küldetését, kérdez felelőségük után. Ki merte volna Schneider előtt a svéd szent Birgitta kérdéseit megfogalmazni? „Miért oltotta be a Teremtő a férfiba és a nőbe az egymással való egyesülés ösztönét, ha nem szívük gyönyöre szerint szerethetik egymást? Miért nem teremtette az embereket úgy, mint az angyalokat, mint a test nélküli szellemeket, – vagy mint az állatokat, amelyek nem kínlódnak az ismerkedéssel? Miért vagyunk törékeny agyagedények? Miért igazodjak az isteni bölcsesség szerint, ha csak evilági értelmem van?” (Pfeiler im Strom 187.) Az ellentmondások feloldása csak Istenben lehetséges. Ezzel a realista ábrázolással plasztikus elevenséggel állnak előttünk a szentek. Tudatában volt annak is, hogy a szenteket nem lehet pszichológiai módszerekkel maradéktalanul megérteni. Életük, lényegük egyik oldala ebben a világban ott-honos, míg a másik csak a túlvilág felől közelíthető meg. Tetteik elrejtett mélységekből fakadnak. „Mi lenne a világ szentek nélkül? Létezne még?” (Uo. 170.) Szentjeivel való kapcsolata megújíthat, fiatalossá tehet egy egész népet. Épp ezért felelőtlen vállalkozás, ha kiszorítjuk a szenteket a templomokból. Minél komolyabban vesszük az evangéliumot, annál jelentősebb a szentek példája, mert ők rajzolják meg a nép életútján a követendő irányvonalakat.

II.

Schneider második hagyatéka – az „ökumenikus” szót nem használta – a hívők kibékülése. Személyisége különös módon alkalmas a békítő munkára, mert a vegyes házasságból származó Schneider hű katolikus, és megérti a másik oldalt is. Sok evangélikus barátja van. A velük való kapcsolat arra ösztönzi, hogy elmélyítse katolikus hitét. (Verhüllter Tag 113.) A háború keserves évei alatt együtt imádkoztak az óvóhelyeken a katolikus és evangélikus keresztények. A fenyegető halál közelebb hozta őket egymáshoz. „Elfeledjük a közös imát?” – kérdi. (Gedanken des Friedens 76.) A kibékülés feltételezi, hogy mind-egyik fél beismeri vétkét, és minden hátsó gondolat nélkül nyújtanak egymásnak kezet. A viták és a bizottságok nem teremtik meg a kibékülést. „Az egész igazság sohasem lehet a vitában.” (Der christliche Protest 126.) „Az ilyen belátás nem az igazság viszonylagosságát jelenti. Az igazság itt van, de nem lehet a vita szintjén megtalálni.” (Uo. 127.) „Csak a szeretet tudja az igazságot őrizni.” (Gedanken des Friedens 81.) „Ahol az egység akarata hatalmasabb, mint minden személyi tekintély, ott Krisztus nem lehet távol.” Schneider nem tartotta a hívő

keresztények kibékülését könnyű dolognak. „Nem hiszem, hogy a szakadás keresztje lekerül a német nép és a világ válláról. De hiszek a valóban megragadott és tisztelt kereszt kegyelmében; azok kereszténységében, akik szenvednek a szakadás miatt.” (Verhüllter Tag 183.)

III.

Mindig meg fog ragadni bennünket az a meglátás, amellyel Schneider a történelemnek az istenországhoz való viszonyát értelmezi. A történelem szerinte „egy kibontakozás rejtelmes lefolyása, amelyet nem lehet csak földi dimenziókkal mérni” (Verhüllter Tag 69.); „az elrejtett Isten gondviselése, aki egymással szemben álló küldetéseket valósít meg, talán azzal a céllal, hogy megszilárdítson, vagy próbára tegyen.” (Erfüllte Einsamkeit 19.) A farizeusok kérdését: „Mikor jön el az Isten országa?” (Lk 17,20) sok gondolkodó ismételte már meg. Az ember történelme folyamán szeretné megvalósítani az istenországot. A világot szeretné Isten országává tenni. De ez még az egyháznak sem sikerült. Minden fölkelésben, forradalomban ott izzik a Birodalom utáni vágy: az ember nem tud várni; kényszerrel akarja megvalósítani a földön az istenországot, és épp ezzel a kényszerrel szünteti meg. Az istenország jelen van ugyan az egyházban (és ezzel a történelemben is), de az egyház nem azonos vele.

A Miatyánk-hoz írt utószavában így jellemzi a két valóság egymáshoz való viszonyát:

Az egyházat a maga látható-láthatatlan megjelenésében hibátlanul látja az, aki épp boldogan lépett be az egyházba, az istenországot pedig mint elszakíthatatlan egységet tekinti; pedig valójában a történelmi lét megrázkódtatásai megbontják a legméltóbb épületet is; az ellenség birodalma semmi esetre sincs csak a küszöb előtt. A hivatások titokzatos-félelmetes módon egymás ellen küzdenek. Pál ellenállt Péternek, a szentek a bíborosoknak és a pápának. Talán senki sem kételkedik abban, hogy az „egyház” sokszor önmaga ellen küzdött és önmaga ellen háborodott fel, hogy képviselői jóhiszeműleg megsemmisítették azokat, akiknek küldetésük volt. A hitetlenségnek is van vallásos története; azok vezettek nagy felkeléseket, akiknek égett a szívük.

Az istenország nem jön el az egyház hatalmi helyzetével; a leghatalmasabb pápa sem idézheti meg; sokkal közelebbi kísértés, hogy elárulja az országot egy földi hatalomnak.

„Ince és Ferenc” c. drámája mottójának Jn 2,17-et adta: „Tanítványainak eszükbe jutott az Írás szava: 'Emészt a házadért való buzgalom.'” Schneider megélte a történelemben, milyen izzó buzgóság fűtötte azokat, akik az egyházat mint a világban megvalósuló isten-

országot akarták érvényesíteni, és milyen tragikus tévedéseknek estek áldozatul. De tudott azokról is, akiknek egész földi egzisztenciáját – mint Asszisi szent Ferencét – az istenország földöntúli tüze emésztette fel. IV. Ottó császár összekülönbözött Ince pápával, és a pápa számkivetésbe küldte. A császár nem tagadta, hogy az istenország minden földi törekvés végső célja, de a hatalom fényétől elvakítva elvesztette a célt szeme elől. A számkivetésben megkérdi Susci püspökét: „Egyet mondj meg nekem: hol van az Isten országa?!” A püspök lehajol, és ráteszi tenyerét a földre: „Egy tenyérnyi föld: ez az ország. Mert nem volt több földre szükség, hogy beleverjék Krisztus keresztyét. A kereszt áll. De nem tudjuk, hol. A kezdettől a végig inog minden. Csak ez a tenyérnyi föld nem.” (159.) Mind a császár, mind a pápa megbukik az Országért való harcban. Mégis jelen van: mert az istenország a hatalom nélküliek, a szegények és a gyengék hatalma. A hatalomvágy démoni tüze emésztette a császárt és a pápát. Majd mind a ketten mint szegényes hamu pihennek a szent lábainál, aki csak a kereszt tűzét ismerte. De benne, a szentben van az igazi ország. Asszisi Ferenc személye az ellentmondás kimeríthetetlen jelévé lesz. Ő képviseli az istenországot.

„A nagy lemondás” (Der große Verzicht) c. drámájában átviszi az istenország földi megjelenésének problematikáját az egyházfelfogásra. V. Cölesztin, az angyali pápa, franciskánus egyszerűséggel jeleníti meg az istenországot az egyházban és a pápai trónon. Gyanútlanásával és jóhiszeműségével azonban a későbbi VIII. Bonifác, az ördögi pápa intrikáinak áldozata lesz. Lemondása után egy ideig fogva tartják, majd meggyilkolják. Az angyali pápa személyében az istenország szenved szimbolikusan vereséget. De épp a gyilkos keze alatt, a kiválasztott pápa elvérzésében ragyog fel. – Schneider azt akarja az eseményekkel kifejezni, hogy az egyházban is csak ott jelenik meg az istenország mint jel a történelemben, ahol földi értelemben véve vereséget szenved: a szenvedő tanúkban, a legyőzöttben, az összetörtben. Miben áll tehát Krisztus országa? Abban, hogy követjük a szenvedésben, megvalljuk a vértanúságban. „Mi ott élünk, ahol a tulajdonképpeni történelem, az istenország történelme a sötétségbe lép be. Nem lehet igényünk arra, hogy megértsük. Hinnünk kell.” (Verhüllter Tag 190.) Az istenország történelmi megvalósítása felveti azt a kérdést, hogy mit értünk egyházon. „A keresztyén küldetés tragédiája és ereje abban áll, hogy nem lehet elegendő mértékben teljesíteni; hogy mindenki – világi és szerzetes –, aki keresztyénné válik, magát, éjjel-nappal úgy érzi, hogy Krisztus vádolja. Az egyház a lehetséges és az elérhetetlen között áll; emberileg szólva ezt a középutat kell tartania, és csak ezáltal segíthet az embereknek: ez a szeretettől kirótt feladata. De a küld-

tés az a hely is, ahol és amelyben Jézus Krisztus vádja történik; ahol szenvednek az elérhetetlen miatt." (Erbe und Freiheit 35.)

Schneider híven vallotta, hogy az egyház az üdvösség és az üdvözítés eszköze. (Winter in Wien 79.) Ilyen értelemben véve a keresztény egzisztencia tere, amelyben felfoghatatlan ellentétek kapnak jogos és otthonos helyet. „Az egyházban kell a halálnak és a kételynek lennie. Az egyház falai *előtt* keveset jelentenek; mindenütt ott vannak. De itt! Milyen egyház elképzelés az, amelyben ilyen fájdalmak, ilyen magatartások kapnak helyet!” (Uo. 113.)

IV.

Reinhold Schneider negyedik örökségét Jézus Sirák fiának szavai foglalják össze: „Ha Istennek szeretnél szolgálni, készülj fel igen sok megpróbáltatásra” (2,1).

Amint van hit és álhit, ugyanígy van hitetlenség és látszólagos hitetlenség is. Schneider élete utolsó szakaszának lelki nehézségei az utóbbi kategóriába sorolhatók. Megborzad a világmindenség jelenségei előtt: ahogy a természettudományok leírják a kozmosz üres tereit, ahol az anyag megsemmisül, a biológiában lejátszódó vajúrást, az állatvilágban történő gyilkolást. Undorral tölti el az a tapasztalat, hogy a történelemben ugyanez a törvény érvényesül; ezt tanúsítja a primitív népek életfejlődése, a fejlett népek haladása is, mert a történelem állandóan lehetetlent követel az embertől; a teljesíthetetlen követelmények miatt meg kell buknia, az összeegyeztetlenségeken szét kell törnie. Szorongással telve gondol a jövőre az atomkorban, amelyben eddig kigondolhatatlan megsemmisítő eszközök kerülhetnek bevetésre. A néprajzi múzeumban „a félemelet minden terme egy nép, egy törzs kínzókamrája. Milyen pokolban éltek ezek! Ebből a forgó pokolból kell feltekinteni a szeretet atyjához, — ki nem fedné el kezével arcát?” „Nem lehet büntetlenül tekinteni a kozmoszba, a tengerbe, a történelembe — és talán önmagunkba sem, az emberbe.” (Winter in Wien.)

Az ideális, a harmónikus, az árnyék és feszültség nélküli istenkép, amelyet a vallási nevelés és lelkiismeretes pedagógusok véstek be lelkébe, nem volt többé számára összeegyeztethető Isten önkinyilatkoztatásával a természetben. „A teológia megoldhatja ugyan ezeket a problémákat, de nem tagadhatja a léttapasztalat élettartalmát, amelyben gyökereznek. Leszedhetjük a gombokat, amelyek a termés hozamát mutatják, ... de ezzel nem hal el a gyökér a föld alatt.”

Ezek a nehézségek nem egy kiváltságos ember problémái. Schneider széles körök kételyeit fogalmazta itt meg.

A katolikus lelki irodalom hagyománya a lélek sötét éjszakájának nevezi az ilyen lelkiállapotot. A misztikusok élték ezt meg. Keresztes

szent János, Szalézi szent Ferenc, Caussade, Liguori szent Alfonz és lisieux-i szent Teréz írtak róla. Ez a tapasztalat a lelki élet kegyelme: a kimondhatatlan, a megközelíthetetlen fény felé való közeledés. Pfeiler im Strom c. könyvének néhány megjegyzése mutatja, hogy Schneider jól ismeri ezt a lelkiállapotot is. „Ez a nagy, többé el nem vehető ismeret: hogy a világosság mint sötétség közli magát. Mózes belépett a sötétségbe, amelyben Isten volt.” (Vö. Kiv. 20.) Aztán: „Hitt Pascal? . . . Pascal akart hinni. Az értelem nem tudott, de a szív igen.” Vagy egy másik megjegyzés: „Van olyan hitetlenség, amely a kegyelem rendjében áll: Jézus Krisztus kozmikus és történelmi elhagyatottságába való belépés, vagy talán a benne való részesülés: ez a legyőzhetetlen előtti hely a legyőzhetetlen éjszakában. Ez a mai kereszténység? a kozmosz és a történelem miatti kétségbeesés megtapasztalása? kétségbeesés a kereszttel előtt?” (Winter in Wien 216.)

V.

A jövő számára legidősebb Schneider örökségében az az istenkép, amelyet a modern természettudományok ismerete fényében látott meg:

Nem az emberről és kötelességeiről alkotott felfogás, nem az államról és a hatalomról adott értékelés döntő egy kor meghatározásában. Ez mind csak következmény. Az istenkép irányítja, vezeti, igazgatja ezeket a felfogásokat és értékeléseket, mégpedig egy kor jellegzetes istenképe . . . Ha tehát korunk elrémítően egyedüli sajátossága a veszély és az ígélet, akkor innen kiindulva kell a kortól kívánt istenkép után kérdeznünk; csak innen kiindulva értjük meg az embert. Minden valódi istenkép a kinyilatkoztatás keretében szemlélhető; de másképp látta a középkor az Istent, mint az apostolok; másképp a misztikusok, mint a barokk. Én azt hiszem, hogy mi a felfoghatatlan Isten előtt állunk. „Magyarázzanak meg téged mások, én imádni akarlak” – mondta Nierenberg spanyol misztikus. Ez az az Isten, akinek Nikolaus von Cues „a lehetetlen szükségessége” megnevezést adta. „Minnél behatódobban ismerjük meg a sötétséget, annál igazibban érzük el a sötétségben a láthatatlan világosságot.” Ott kell keresnünk a szükségességet, ahol a lehetetlenség lép előnk: az ellentmondások egybeesése. De Isten nem az összeegyeztethetetlen egyesítése. Ez (t. i. az összeegyeztethetetlen) csak azt a titokzatos teret jelöli meg, amely *fölött* Isten van. (Der christliche Protest 73.; vö. Verhüllter Tag 218.)

Ez a történelem rejtett igazsága: az egymásnak ellentmondó, egymást megsemmisítő és mégis egymásra utalt, egymással összekapcsolt szükségességek egyidejűsége . . . A szükségességek összekapcsolása: ez a kezdettől fogva jelenlévő kereszttel, ez – Urs von Balthasar szavai szerint – a „teremtés vízjele”. (Verhüllter Tag 219.)

A természettudományokkal való találkozásban, a modern kozmológiában, csillagászatban és fizikában rajzolódik ki előtte ez az istenkép. Fontos, hogy szem előtt tartsuk ennek megértésében Schneider szándékát: a mai világban akarta megrajzolni a keresztény hit istenképét; azt az istenképet, mely feleletet ad egy eddig még nem ismert, de kikerülhetetlen problémára: mi a keresztény hívő viszonya a világűrhez, a makro- és mikrokozmoszhoz, és milyen álláspontot foglal el a modern világképpel, annak fenyegetően veszélyes vonatkozásaival szemben.

Schneider azon a véleményen volt, hogy a keresztény hívő ember kötelessége a keresztény hit alapján megválaszolni a világ és az élet egészét. „Elmulasztjuk az óra követelményét, ha nem látjuk Krisztust az örök, az idők és az erők előtt, amelyeket felfedezni és amelyekkel szembenézni történelmi parancsszó...” (Erbe und Freiheit 55.)

Ha nem sikerül nekünk keresztényeknek a végtelen űrben otthonosságot szerezni, eltévesztjük korunkat, de megszakítjuk a Milétosz, Kroton és Elea óta tartó európai kérdezés és gondolkodás folytonosságát is. Ez csak az imádság vagy imádkozni-akarás kérdése; a sötétség ezer szeme előtti kitarítás kérdése. Hogyan várhatnánk el, hogy egy nemzedék vagy egynéhány nemzedék találjon feleletet? Elég sokáig védekeztünk a tény ellen, hogy leestek a függönyök, hogy szétszakadtak a mélységek előtti képekkel díszített fátyolok. Vagy talán azt hisszük, hogy vannak a világnak olyan vonatkozásai, amelyekre a kereszténységnek nincs válasza? Ez az, aminek nem szabad megtörténnie.

Szinte kétségbeesett abban a dilemmában, hogy a világ és az élet egészére ugyan feleletet kell találni, de Jézus Krisztus kinyilatkoztatása alapján mégsem lehet olyan feleletet adni, amely kíméletlenül összefűzné a kinyilatkoztatást ennek a világnak a megtapasztalásával.

Schneider és kritikusai

Többen szemére vetették, hogy könyveiben nagy teret foglal el a sötétség, de keveset a világosság; hogy nagyon hangsúlyozza a hitért küzdő emberek baját és ínségét, de kevéssé a győzelem bizonyosságát. — Egy ilyen tartalmú levélre válaszolva írja:

Ígaz, a győzelem bizonyosságának kellene egész életünk tanúságának lennie. De vannak mélységek a világban, amelyekben még nem dereng világosság, — pedig ezek felett is az égbolt áll. Vannak mélységek, amelyek várnak a fényre. Nem gondolja, hogy ezeknek a mélységeknek is van hangjuk, és hogy ezek a hangok, még ha gyász és komorság tölti is el őket, dicséretet énekelhetnek? ... Ha sikerült híven kifejeznem a gyászt, elégedett és hálás vagyok. De nem szeretném a szenvedést eltompítani, és a

küzdelem nehézségét sem . . . Azt hiszem, az Ön szemrehányása csak onnan származik, hogy Ön túlságosan sokat vár el tőlem. Az Egész képmását nem tudom adni . . . Számomra a fájdalom egészen tárgyi dolog lett, és a fájdalommal szövetkezett és egyesült a szeretet . . . (Gelebtes Wort 110–113.)

A megtestesült Isten keresztyét mint minden földi lény tehetetlen szenvedésére adott feleletet értelmezi. „A szenvedés elutasíthatatlan, és Istenhez kényszerít. De az ember nem találja ki Isten nevét. Istennek kell nevét megneveznie. Az ember nem találja ki azt a jelet sem, amely minden szenvedést hordoz és tart; Istennek magának kell felállítania azt az egyedüli jelet, amely elég erős a világ szenvedése hordozására, mivel Isten szenvedésére és halálára készült. Semmi más nem áll szilárdabban a valóságban; ez a felelet a por- és hamunemzedék kimondhatatlan szükségére, bajára.” (Über Dichter und Dichtung 132.)

Hogy az ilyen problémákat becsületesen felvető és nem szépítőtakargató magatartás mégis vigasztalást talál, mutatja a bécsi „fogfájós Isten” előtti elmélkedése. „Itt van Ő. Nyitott sebbel. Élő-halott. Meztelen. Még mindig a korona kínozza. A szenvedés tovább tart. A halottak miatt érzett szenvedés is. Együtt szenved (velünk) a földön. Elérte a végső határt, de nem lépte át. A test vérző marad a sír éjszakáján túl is. A szenvedés nem hal meg. Ő jobban tud segíteni, mint a Feltámadott . . .” (Winter in Wien 57.)

Schneider kora gyermeke volt. Jobban hasonlított korához, mint búskomor apjához. S ebben a korban „a keresztet nem viszik többé a hatalom előtt. Többé nem hadizászló, hadijel. Csak kereszt.” (Erbe und Freiheit 38.)

Az író az íróról

A legkifejezőbb jellemzést talán Felix Braun osztrák költő adja Schneiderről. Bécsi tartózkodása idején többször társalogtak együtt.

Előrehajolva ült, hogy jobban magába vehesse a szavakat. Bensőséges szemei, amelyeknek olyan jól állt a vidámság, hosszú, hófehér kezei, amelyeket szívesen tett egymásra kereszt formában, alázatos hangja, amely elhárított minden kísérletet, hogy elismerjék munkáját, minden, ami ebből a tiszta, őszinte, becsületes emberből kiáradt, vonzott hozzá. Jelenléte jobbá tette jellememet, és azt hiszem, mindenki, aki közelébe jutott, hasonlóképpen érzett . . . Ő volt az, — és ezt már az első találkozásunkor felismertem, akit a franciák „homme vierge”-nek (szűzi embernek) neveznek . . . Merem kimondani, amit a költő halála után mindig visszautesíthatatlanul sejtettem, hogy Reinhold Schneider álruhás angyal volt. Ilyennek az orosz és a bizánci ikonok magában nyúló alakjai. Milyen szeretetteljes férfi!

Reméljük, hogy végül is beteljesedtek rajta „Grablied“-jének, síri énekének szavai:

Aus ungeheuren Räumen,
darin das Grauen webt,
schreckt, gleich verworrenen Träumen,
der Tod, der vor Dir bebt.
Ich seh Dein Antlitz strahlen,
kein Wort gleicht Deinem Wort,
und über Zweifelsqualen
reißt mich die Liebe fort.

(Az iszonyatos térségekből, amelyeket a borzalom sző be, zavaros álmoként ijeszt a halál, — de Előtted megre meg. Látom, hogy Arcod sugárzik; egy szó sem hasonlít a Te szavadhoz, és a kétely kínjain át magával ragad a szeretet.)

TARTALOM

Kanter Károly, Budapest lelkiatyja (Lelóczy Gyula)	5
Edward Poppe, korunk papja (Szigeti Miklós)	17
„Pater, sanctifica eos“ (E. Poppe)	24
A gyógyító Krisztus küldötte: Anna Dengel (Puskely Mária)	33
Az élet szeretetért: Gianna Beretta Molla (Parentiné Ipacs Katalin)	45
Az atombomba szentje: Nagaj Takasi (Béky Gellért)	56
A kutató: Alexis Carrel (Benkő Antal)	67
Az imádságról (A. Carrel)	78
Híd a társadalomban: Jean Girette (Crouy-Chanel Imre)	87
Jean-François testvér (Msgr. Alfred Ancel)	92
Medit Nándor, Isten építőmestere (Sántha Máté)	100
Ivan Merz, a horvát ifjúság apostola (Dr. Nagy Bozidar – Vojnović Magda)	120
Edel Quinn, Mária misszionáriusa (Jálics Ferencné)	134
P. Rupert Mayer, München apostola (Szentiványi Dezső)	144
A „vágyak férfja”: Ceferino Namuncourá (Szabó József)	157
„Ő és én”: Gabrielle Bossis (Sárosi Judit)	173
Reinhold Schneider, a német nép lelkiismerete (Németh József)	190

